Jean Raspail

Cine îşi aminteşte de oameni…

Roman

Traducere din limba franceză de Gabriela Moldoveanu

Colecţia Clepsidra
Editura Eminescu
Bucureşti 1989

În amintirea lui José Emperaire, etnolog, care a ştiut tot ce se poate şti despre alakalufi, care i-a iubit şi i-a respectat şi a dispărut la 12 decembrie 1958, în urma unui accident, într-o grotă, în Strâmtoarea Magellan, unde, pornind de la vestigii vechi de o sută de secole, încerca să reconstituie istoria acestui popor dispreţuit.

În amintirea soţiei sale, Annette Laming-Emperaire, decedată în 1977, care a continuat opera soţului său.

J.R.

CUVÂNT ÎNAINTE CĂTRE CITITORII MEI

Această carte este un roman.

Am scris-o pornind de la unele mărturii istorice, de la cercetări personale şi de la diferite ipoteze. Tocmai lipsa totală de sensibilitate modernă a tuturor celor care – ca Darwin, mai ales – au ajuns pe parcursul a cinci secole să-i cunoască direct pe alakalufi, incapacitatea lor de a se pune în pielea „celuilalt” m-au condus la roman. Inima şi imaginaţia au fost singurele mijloace de-a face dreptate acestui popor căruia nimeni nu i-a dat vreodată ascultare.

Cu excepţia lui José Emperaire. Acest cercetător de la Muzeul Omului şi-a consacrat viaţa alakalufilor. De aceea a şi murit, aproape la fel de uitat ca şi poporul ale cărui taine le pătrunsese. Cartea sa Nomazii mării, publicată de Gallimard în 1955, n-a fost reeditată nici chiar în Livre de poche. Mă întristează această omisiune tot atât de mult pe cât m-ar întrista şi faptul că Soustelle, Lévi-

Strauss sau Alexandra David-Neel n-ar fi editaţi într-un tiraj de masă.

De asemenea, trebuie să subliniez un fapt: în 1951, cu prilejul unei călătorii în Ţara Focului, trecând prin Strâmtoarea Magellan, am întâlnit, pe ninsoare, pe vânt, una dintre ultimele bărci ale alakalufilor. Timp de o oră, am fost martorul unei scene pe care n-o voi uita niciodată, asemănătoare cu cele descrise şi de alţi călători, de Byron, Bougainville, Dumont d'Urville, amiralul Barthes şi chiar de José Emperaire însuşi, şi ea m-a obsedat apoi mai ales, în Jocul regelui şi în alte două cărţi ale mele. În sfârşit, de astă dată o exorcizez, dându-i, sper, adevărata dimensiune, pe măsura eternităţii în care odihneşte acum acest popor. Această întâlnire la răscruce de vremi stă ta, temelia cărţii mele: câţiva cărbuni aprinşi în mijlocul bărcii pentru, a reaprinde focul, două femei în zdrenţe, un copil abătut, trei vâslaşi cu ochi de dincolo de lume... Numai măsurând prăpastia care mă despărţea de aceşti nefericiţi, am fost în stare să mă apropii de ei.

Alakalufii au purtat diferite nume în lunga lor istorie, dar nimeni în afară de José Emperaire n-a ştiut cum îşi spuneau ei înşişi; Kaweskari, Oameni. S-a considerat că nu aveau o limbă adevărată, exprimându-se prin onomatopei. În realitate, aveau o limbă foarte bogată, din care lipseau în mod tragic doar cuvintele care exprimă fericirea şi frumuseţea. Pentru a nu-l obosi pe cititor, n-am făcut apel decât cu parcimonie la vocabularul lor, adunat de José Emperaire. Nu e nevoie de un glosar. Prin rarele cuvinte pe care le-am reprodus[1], am vrut să găsesc, pur şi simplu, o muzică a sufletului astăzi definitiv dispărută.

Unora dintre cititorii mei catolici, intrigaţi de

1 În privinţa transliterării cuvintelor din limba alakalufilor, am recurs la un compromis : am păstrat grafia franceză, pentru a nu ne îndepărta şi mai mult de original printr-o indirectă interpretare a vocabularului alakaluf, iar pentru o integrare cursivă în traducerea noastră a cuvintelor alakalufe, le-am tratat, din punct de vedere morfologic, conform normelor gramaticale ale limbii române. (N. tr.)

capitolul consacrat misiunii saleziene din insula Dawson, le voi spune că într-adevăr aici s-a manifestat, în mod dureros, o dublă incompatibilitate: aceea a alakalufilor cu civilizaţia şi cu revelaţia evanghelică. Misiunea catolică din insula Dawson va rămâne una din cauzele determinante ale dispariţiei alakalufilor. Ei nu credeau într-un dumnezeu bun şi milostiv, şi acest dumnezeu i-a făcut să plătească. Mi-e greu să admit acest lucru, aşa încât am conceput o altă desfăşurare: Dumnezeu este efectiv un personaj în acest roman.

J. R.

I. UN OM ŞI-O BARCĂ

Dumnezeu, care vede insula din înaltul cerului, ştie că se apropie clipa. Privirea lui străbate norii luminoşi apoi norii negri şi ameninţători minaţi de furtună, perdelele opace de zăpadă şi de grindină care învăluie toată această parte a pământului.

Este ora trei după-amiază. Noaptea trebuie să cadă din clipa în clipă. O mică barcă alunecă cu greu pe fundul unui lung canal cu pereţii, drepţi şi îngheţaţi. La cârma ei, un bărbat singur, aproape gol, cu fata leoarcă de sudoare, aplecat şi cu pumnii încleştaţi pe vâsle. Până la zeci de leghe în jur, nu se află niciun alt suflet.

De câteva secole numai, insula, acoperită de gheţari care se sparg şi cad în mare într-un vacarm de sfârşit de lume, se numeşte Santa Ines. Întinderi spongioase nu îngăduie acostarea. Contururile ei sunt incerte. O străbat şenale întortocheate printre munţi, ca tentaculele unei caracatiţe. Pădurile s-au transformat într-un univers lichid, în care marii fagi putreziţi alcătuiesc un muşchi monstruos de culoarea morţii. Dumnezeu ştie: pe această insulă nu există nimic care să însemne viaţă, totul aparţine morţii. Omul din barcă o ştie şi el. În limba poporului său, de mii

de ani, insula poarta un alt nume, cel adevărat. Katwel, Ucigaşa. Străinii nu se aventurează aici. Rapace cum sunt, ce-ar avea de câştigat dintr-o asemenea aventură? Ultimele balene trec în larg şi chiar marii câini de mare îmblăniţi evită insula Katwel şi rocile ei ascuţite, care sunt capcane mortale de-a lungul canalelor. Nimeni n-a revăzut vreodată navele oamenilor albi care s-au pierdut aici. Katwel nu-şi cedează naufragiaţii şi le digeră lent cadavrele. Doar din când în când a găzduit alte bărci şi alţi oameni, pe cei ce se ascundeau fiindcă străinul aducea cu el năpasta.

Kaweskarii; Oamenii.

Înainte de venirea străinilor, care aveau să-i numească alakalufi sau chiar „pecherais”, ei nu-şi spuneau în niciun fel. Timp de mii de ani, au trăit singuri în acest labirint lichid, fără a-şi închipui existenţa unor semeni dincolo de insulele şi canalele multiplicate la infinit. La răsărit, la apus, la miazăzi, trei oceane furioase. Deasupra capetelor lor, un cer întotdeauna apăsător şi negru şi o reţea de vânturi crude. Nu aveau o altă imagine despre lume. La o bătaie de praştie, continentul păzit de duhuri răufăcătoare nu era ademenitor. Muntele îi înspăimântă. Numai pe apă se simţeau în elementul lor. Mergeau din insulă în insulă, din plajă în plajă, limitându-se cu stricteţe doar la marginile înguste ale ţărmului, cât ai atinge pământul cu piciorul. O barcă pentru a merge dintr-un loc în altul, jăratic pentru a menţine focul, piei de focă pentru a-şi înălţa coliba, aceasta era toată averea lor.

Bărcile mari purtau zece persoane, o familie şi alţi câţiva răzleţi, ca să completeze numărul. Tatăl era şeful şi peste al nu mai era nimeni. Nu formau o naţie. Nici chiar un popor. Cel mult clanuri, adică atâtea braţe câte trebuiau pentru manevrarea unei bărci. Câte bărci să fi fost odinioară? Cine a ştiut vreodată… Poate o sută. Se întâlneau uneori la întorsura unei insule. Se chemau prin fumul focurilor. În unele şenale mai bine adăpostite, care

erau folosite pentru întâlniri sau cu ocazia ospeţelor cu carne de balenă, când unul din aceşti monştri eşua, se întruneau mai multe bărci. Pentru o zi sau o lună, izolarea era întreruptă. Fiecare privindu-i cu interes pe ceilalţi, din celelalte bărci, se simţea în acele clipe mai puţin singur şi toţi vorbeau limba Oamenilor. Se schimbau noutăţi, se completau echipajele urmând ritmul morţii şi al naşterii, bărbaţii îşi alegeau femei, apoi plecau. Bărcile erau împinse la apă şi flotila se dispersa. Destinul. Trebuia să te mişti, fără răgaz, să părăseşti, locurile cele mai primitoare, căci Ayayema veghea. Ayayema: spiritul răului. Geniu rău şi puternic. Persecutor încăpăţânat. Cel care de la primul om îi urmăreşte de kaweskari cu blestemul lui, fără ca vreo divinitate binefăcătoare să se ridice în nesfârşita noapte pentru a-şi arunca mantia protectoare asupra acestor nenorociţi. În memoria Oamenilor n-a fost niciodată loc pentru amintirea unui zeu bun. Nici cel mai mic geniu benefic, nici măcar unul compătimitor. Niciun refugiu Dincolo. Nicio mână miloasă care să binecuvânteze printre nori. Dumnezeu a vrut aşa, dar kaweskarii nu o ştiu. Ei îşi ignoră misiunea pe pământ. Pierduţi, părăsiţi, condamnaţi să rătăcească la marginile cele mai pustii ale lumii, aceiaşi, neschimbaţi de la un mileniu la altul, din paleolitic, uitaţi la piciorul scării iluzorii pe care toate popoarele s-au căţărat la diferite înălţimi, ei sunt poporul ales. Dumnezeu nu şi-a ales niciodată un altul.

Căci Dumnezeu, care-l priveşte pe ultimul kaweskar din ultima barcă luptând cu stihiile pentru a ajunge pe o mică plajă unde îşi va petrece noaptea, i-a fixat deja locul, cel dintâi, în ceea ce se numeşte Paradis.

Primul loc. Înaintea tuturor. Înaintea unui număr incomensurabil de oameni şi a tuturor popoarelor pământului. Vremea nu-i prea departe…

O barcă de această mărime şi cu această greutate, în williwa care se porneşte şi şuieră cu furie, răsucindu-se ca

un turbat între pereţii canalului, ar putea fi scoasă la liman de patru vâslaşi cu patru vâsle. Mâinile sunt însângerate, pieptul sufocat de respiraţia grăbită a aerului îngheţat, dar, pas cu pas, ţărmul salvării se apropie. Erau patru, erau opt nu de mult…

Sub ninsoare şi sub nenumăraţii stropi de apă ridicaţi de vâsle, pătruns până la os de grindină şi vânt, omul din barcă scrutează malul. Măsoară distanţa care îl desparte de acesta şi îşi adună ultimele puteri. Dacă Ayayema nu se amestecă, partida nu este încă pierdută.

În acest talmeş-balmeş de vegetaţie moartă, care face marginile insulei atât de neprimitoare incit întoarcerea din drum n-ar fi tot ce se poate întâmpla mai rău, nu există o altă plajă pe care s-o poată atinge decât aceea pe care bărbatul o întrezăreşte în amurg între două promontorii stâncoase şi înspumate: singurul surâs al Sfintei Ines. Ultima şansă pe care o oferă Katwel… Odată depăşită această plajă, omul este pierdut. Dacă-l înhaţă williwa în contra curentului, îl va purta peste noapte spre Furiile Occidentale, stânci ucigaşe, înfipte ca nişte cuţite la porţile Oceanului de sud, unde pândeşte Ayayema…

Omul vâsleşte cu înverşunare. Erau patru, erau opt… Numărătoarea devine un cântec care ritmează bătaia vâslelor la suprafaţa apei. Pe fundul bărcii, alte vâsle, inutile acum, sunt aşezate ordonat. Omul este singur.

Cu zece ani în urmă, Taw îl părăsise. Era tatăl lui, un bărbat vânos, care n-a cedat niciodată în faţa unui williwa. Taw nu cerşea, plătind prin troc ceea ce primea din partea navelor mari care continuă să treacă, ceva mai la nord, la ieşirea din canalul Barbara, străbătând marea strâmtoare. Taw şi Lafko şi alţi câţiva fugiseră cu o singură barcă, de la Puerto Eden, postul militar al canalului Messier, unde ultimii lor fraţi de rasă piereau de boală şi de urât, plini de bube, scuipând sânge, cu privirea sticloasă. Taw murise în picioare, într-o furtună, după ce dăduse un răcnet puternic. Corpul lui s-a răsturnat peste bord şi Ayayema l-a

dus cu el. Atunci, Lafko a preluat comanda bărcii. Lafko este numele omului singur. În limba kaweskarilor, Lafk sau Lafko înseamnă „zi”. Lui Ayayema nu-i place ziua. Mai cu seamă noaptea îi este complice. Faţă de Ayayema, Lafko este un nume norocos. Tatăl lui Taw se numea Lafko şi, înaintea lui, tatăl tatălui lui. Mai departe, Lafko nu mai ştie. I s-a spus doar că întotdeauna a fost aşa. Primul dintre kaweskari, care a pornit la drum în zori, cu mii şi mii de ani în urmă, pentru a fugi de Ayayema, se numea tot Lafko, iar primul său fiu, Taw.

Yerfa era mama lui. Trecuse pragul multor ierni. Părul ei negru devenise cenuşiu, pecetluind-o cu semnul morţii. Dar nu murea. Mâinile-i chircite, cu degetele paralizate, trăgeau la rame ca cele ale unui bărbat. Până în ultima zi a vieţii se scufundase printre stânci pentru, a culege cu degetele ei ea nişte cârlige scoici cholga. Scoicile pe care le aduna erau, întotdeauna mai mari şi mai gustoase decât ale altora, fiindcă ea se scufunda la douăzeci de picioare adâncime şi îşi reţinea suflul mult mai mult decât celelalte femei din barcă. Într-o bună zi, n-a mai revenit la suprafaţă. Ayayema o aşteptase pe fundul apei. Vâsla ei, devenită inutilă, a fost pusă deoparte. Mantaua de focă i-a fost arsă. Totul s-a petrecut cu opt ani în urmă. Dar ea îi bântuie şi acum visele.

Căci visele lui Lafko sunt pline de umbre. Noaptea, când Wauda vine la el, îl trezesc propriile lui gemete. Wauda pescuia prost, era firavă, o bătea des, dar îi dăruise doi copii. Figura ei cu trăsături regulate avea dulceaţa lunii. Nu putea adormi decât punându-şi mâna pe pântecele ei. Într-o dimineaţă, la cotitura unui şenal, la sudul marii insule Clarence, pe care Kaweskarii o numesc Karaiar, Insula Suferinţelor, barca lui Lafko a fost urmărită de trei nave conduse de loberos[2], bărbaţi bărboşi, care strigau că vor o femeie. Şenalul răsuna de urletele lor sălbatice şi de bătaia regulată a motoarelor pe care

2 Vânători de foci originari din insula Chiloe [N. a.]

falezele o reverberau. Printr-un binoclu, negru şi ameninţător ca două guri de puşcă, unul dintre ei urmărea fără a slăbi din ochi barca. Wauda şi-a ascuns pieptul sub poala mantalei. Apoi, bărbatul a spus „Cumpăr această femeie” şi Wauda s-a ascuns în partea din faţă a bărcii ca o pasăre când moare. Yannoek şi Kvewa, cei doi fii ai lui Lafko, care nu aveau zece ani, şi Lafko se lăsaseră pe vâsle cu toate puterile. Urmărirea a fost scurtă. Bărbaţii cu bărbi n-au trebuit decât să se aplece şi s-o înşface ca pe un pachet pe Wauda, care se zbătea. Mantaua ei s-a sfâşiat. Au ridicat-o goală şi au azvârlit-o pe fundul ambarcaţiunii lor. Au aruncat în barcă ţigări, o sticlă, o cutie de ceai, o altă cutie, de cuie ruginite preţul unei femei alakalufe pe vasele de loberos. Au trecut de atunci cinci ani. Wauda nu s-a mai întors, în visele lui Lafko, ea are buzele vopsite cu roşu şi faţa acoperită cu pudră albă. Pielea ei răspândeşte mirosul morţii, totuna cu mirosul oamenilor albi. N-are dorinţa s-o urmeze acolo unde a dus-o Ayayema, dar visul revine în fiecare noapte.

Yannoek era tot atât de pirpiriu ca şi Wauda, care i-a fost soră. Dar avea inimă oţelită şi suflet hotărât. În zilele cu furtună, în barcă, îşi apleca trupul slab mult în faţă, pentru a apăsa mai bine pe rama lungă. Împreună cu câinele lui, vâna vidre pe care le răpunea dintr-o singură lovitură de băţ, fără a rata vreodată. Cunoştea toate vechile cântece, pe cel al şobolanului, al păianjenului, al focii care mugeşte pe stânci sau al lui Palpai, papagalul. Apoi, într-o bună zi, s-a dat bătut. A încetat deodată să cânte. Privirea lui vie şi caldă s-a stins, şi Kyewa, care-i era nevastă, n-a mai scos niciun cuvânt de la el. Lafko a condus barca până la o plajă adăpostită din insulele Carlos, la jumătatea drumului dintre cele două oceane, în strâmtoarea Magellan, pe care chilienii o numesc Carrera iar kaweskarii îi spuneau Tehas, „Schimbul”, pentru că aici apele celor două imense mări se varsă una în alta. Au aşteptat acolo două luni. Când a sosit nava cenuşie,

purtând pavilion chilian, ei au împins barca la apă şi i-au ieşit în cale. Nava compasivă s-a oprit. Marinarii cu berete albe au derulat o scară de frânghie. Dinspre pasarelă s-a auzit o voce prietenoasă: „Spuneţi ce vă trebuie, vom încerca să vă dăm”.

— Puerto Eden? a strigat Lafko.

— Acolo ne ducem, a răspuns bărbatul care purta o caschetă aurie.

Vocea ofiţerului era lipsită de bucurie. La Puerto Eden, ultimele rămăşiţe ale clanurilor alakalufe mureau. Nu de foame. Oricât de nedrept va fi fost, guvernul chilian se îngrijea totuşi de ei. În lunga noapte a memoriei lor, ei se stingeau de disperare, unul câte unul. Morţii nu erau înlocuiţi. Alakalufilor nu li se năşteau alţi copii, căci se ştiau condamnaţi, fiind conştienţi că în lumea celor vii locul lor nu mai era însemnat. Reunirea acestor muribunzi însemna încetarea luptei.

— De data asta, câţi? a întrebat cu tristeţe ofiţerul.

— Trei, a răspuns marinarul menţinându-şi echilibrul la capătul scării de frânghie.

Îl ajuta pe Yannoek să străbată frontiera lichidă care separa barca de prima vergea a scării. Kyewa a sărit şi ea. Strângea la piept un prunc tăcut, agăţat de mamela ei vlăguită.

Vântul, care se potolise între timp, se porni din nou. aducând în rafale o ploaie rece. Lafko îi privi pe cei doi fii ai săi, Taw şi Tonko. Le spuse: „Plecaţi”. Taw a zis: nu. Tonko s-a ridicat şi, fără să se întoarcă, a apucat mina pe care i-o întindea marinarul pentru a păşi peste prăpastia de o sută de veacuri. Sub ploaia care o înghiţea, barca s-a îndepărtat, în timp ce nava şi-a reluat încet drumul. Îngheţat, ud până la os, cu sufletul întristat, ofiţerul a contemplat îndelung marea cenuşie pe care ultima barcă a alakalufilor nomazi gonea de bunăvoie spre începutul tuturor timpurilor.

Erau patru, erau opt... Nu mai erau decât doi. Abia cu un an în urmă.

Pe fiul său Tonko, uitat, Lafko nu l-a visat. Nici pe Yannoek, nici pe Kyewa. Taw nu visa nici el şi aşa s-au scurs şase luni. Vorbindu-şi puţin, fără un zâmbet, au rătăcit de la o plajă la alta pe şenalele Cockburn şi Melville şi pe lungul canal Barbara, unde se năşteau williwa. Ziua nesfârşită a revenit, apoi a urmat-o noaptea cea lungă. Din când în când, Taw întreba dacă vor revedea marea strâmtoare. Poate că regreta nava aceea cenuşie, dar Lafko arăta spre sud, şi spre sud alunecau, pe lângă sute de insule, până când zidul de valuri al marelui ocean îngheţul îi obliga să se întoarcă din drum. Îşi regăseau vechile lor tabere, cenuşa vetrelor stinse, arcele din canelo[3] ale colibelor pe care nu trebuiau decât să întindă pieile de focă ale teheloului, cochiliile goale ale scoicilor cholga, cu care se hrăniseră. Călcau pe propriile lor urme ca nişte fantome. Înaintaşii lor pe aceste meleaguri nu le dădeau nicio speranţă, nicio veste, nu le lăsau niciun semn de viaţă, pentru că nu mai era nimeni în afara lor.

Într-o zi, călăuziţi de mirosul puternic, au descoperit un pui de balenă mori, eşuat pe o plajă. Au aprins un foc, au fript bucăţi enorme de slănină şi de carne roşie cu reflexe negre. Grăsimea li se scurgea din gură şi se prelingea pe corpul lor gol. Stomacul li se umfla şi pântecele le bolborosea. Altă dată, erau zece, erau douăzeci de bărci care se grăbeau atrase de fum şi miros. Se cânta, se petrecea. Se tăia animalul în bucăţi şi se îngrămădeau în bărci hălci însângerate de carne putredă. Pentru clanul alakalufilor o balenă eşuată însemna şase luni de viaţă asigurată. Taw şi Lafko, ghiftuiţi, se priveau posomorâţi. Cum să mănânci un munte, când kaweskarii pot fi număraţi pe două dintre degetele unei singure mâini? Pentru cine să îngroape în pământ preţioasele rezerve de carne? Au căzut într-un somn greu şi visele le-

3 Arbore foios din Ţara Focului, din lemn dur. (N.a.)

au revenit.

Dimineaţa şi-au vorbit. Lafko îl văzuse pe Yannoek bântuind pe lângă tehelo şi o auzise pe Kyewa care îl chema, cu vocea ei spartă, în timp ce copilaşul cel tăcut ţipa. Taw îl văzuse pe fratele lui reaprinzând tăciunii din vatra. Visele alakalufilor nu mint. Tonko, Yannoek, Kyewa şi copilaşul muriseră. Sau, dacă nu, erau condamnaţi. O zi, o lună, un an nu schimbau cu nimic destinul. Ayayema îi însemnase. În limba kaweskarilor, chiar dacă trăiau încă, ei erau deja morţi.

Au lăsat barca la apă, dar visele i-au urmat, în fiecare noapte tot mai limpezi. Erau în ele Wauda, Yerfa, cu degetele ei ca nişte cârlige, şi Taw strămoşul, care nu mai contenea din răcnetul acela al lui ce-i răpusese viaţa, zeci de alte figuri pe care Lafko nu le cunoscuse şi pe care Ayayema le readucea din timpurile cele mai îndepărtate şi le mina să ia cu asalt teheloul în visele lui Taw şi Lafko; toţi şefii marilor bărci, Tehakwal, Tsefavok. Tereskat, Yuras, Kyewaytcaloes şi Tgak Wol, Patayem şi Kanstay, întregul arbore genealogic al kaweskarilor, cortegii de femei şi copii ale căror strigăte şi gemete îi trezeau pe Taw şi Lafko înainte de apariţia zorilor, în timp ce ploaia şi vântul ridicau pieile de focă ale colibei şi băteau peste cei adormiţi răsuflarea îngheţată a lui Ayayema. Se ridicau, ciuleau urechea, schimbau priviri înspăimântate. După aceste nopţi populate de fantome, dimineaţa se simţeau şi mai singuri.

Într-o noapte, lui Lafko i-a apărut în vis Taw, fiul lui Lafko. Atunci Lafko a înţeles că, dintre ei doi, Ayayema avea să-l ia mai întâi pe băiat. Ayayema voia să-şi sfârşească lucrarea ucigând, cu această unică viaţă tânără, şi ultima speranţă. Când se trezi, copilul avea obrazul de ceară. Semăna cu un bătrân. Lafko îi apucă mâna şi, când i-o lasă, mina căzu, inertă. La ivirea zorilor care luminau interiorul colibei, Taw era deja mort, cu toate că pieptul i

se ridica slab şi mai deschidea ochii.

Adunându-şi amintirile şi amintirile amintirilor, Lafko s-a îmbrăcat în doliu. A regăsit unul după altul riturile trecerii de la viaţa la moarte. A tăiat trei pari din lemn. Dintr-o punguţă din maţ de focă, conţinând odoarele sfinte ale nomadului, a scos un bot de pământ roşu amestecat cu grăsime. A colorat în roşu parii pe care i-a înfipt în pământ sub forma unei piramide, legându-i cu o prăjină de harpon deasupra capului celui aflat pe moarte. Apoi a cercetat plaja în căutarea unui craniu de albatros. A fixat craniul cu cârpe albe în vârful colibei pe dinăuntru şi a implântat două topoare cu coada în pământ, cu tăişul în afară, la cele două intrări opuse. În sfârşit, a aprins un foc mare, în centrul teheloului, sigur că, înspăimântat de toate măsurile sale de apărare, Ayayema măcar acum, în cursul zilei, îl va lăsa pe muribund în pace. S-a aşezat pe vine şi a început să aştepte.

Din când în când, Taw gemea. Sudoarea îi curgea pe frunte şi încleia în straturi cenuşii spuza căzută din vatră. Lafko îl urmărea, năuc, dar nu schiţa niciun gest spre fiul lui, nu încerca să-l ajute, să-i şteargă, de pildă, cenuşa de pe frunte. Taw era deja mort. Nu mai avea nevoie de ajutor. Rolul său în rândul celor vii era încheiat.

Aşteptarea a durat două zile. Lafko nici n-a băut, nici n-a mâncat. Cât a fost noaptea de lungă, a aţâţat focul. Ayayema se teme de lumină. Odinioară, în toate colibele, alţi kaweskari vegheau la fel. Fumurile amestecate cu scântei roşii care ieşeau din teheloufi alcătuiau un ecran protector în mijlocul stâncilor, al gheţarilor albaştri şi al arborilor contorsionaţi, şi marea verde-albăstruie, biciuită de vânt, sub lună, lua, între doi nori negri care anunţau grindina, o înfăţişare înspăimântătoare. În noaptea aceea se ridica un singur fum. De pe marginea norilor, Dumnezeu, surâzând, îl privea.

Taw s-a preschimbat în leş cu trei ceasuri înaintea celei de a doua nopţi. Altă dată, bătrânele se adunau şi

psalmodiau o laudă mortului. Cine s-o mai facă acum? Ce se mai putea spune? Ce mai era de adăugat? Din kaweskari n-a mai rămas decât tăcerea. Lafko a instalat arcele unei alte colibe, într-o altă extremitate a plajei. A transportat stâlpii coloraţi, ţeasta uscată a păsării, cârpele albe, harpoanele şi vâsla lui Taw. A luat în braţe trupul; nu atârna prea greu. I-a îndoit genunchii şi braţele şi l-a depus, ca pe un făt care abia urmează să se nască, în centrul colibei mortuare. Lângă el a aprins un foc mic şi a pregătit scoici. A acoperit arcele cu piei de focă. Acum trebuia să se grăbească, o dată ce Taw nu mai era Taw, ci doar un lucru al lui Ayayema. A strâns pietre şi a aruncat cu ele în colibă, spunând: „Acum lasă-mă în pace”. Fraza rituală era „lasă-ne în pace”, dar Lafko nu mai vorbea decât în numele lui. Celelalte voci se stinseseră. A ars veşmintele lui Taw şi pielea de focă, udă, a patului, care răspândea un fum negru, apoi, profitând de maree, a împins barca în apă şi a fugit cât a putut de repede.

N-avea să se mai întoarcă pe această plajă. Nimeni nu se maj putea aşeza aici. Altă dată, câinii alakalufilor ştiau asta. Fiecare barcă avea câinele său, care urla când barca se apropia de aceste plaje tabu. Chiar şi atunci când coliba mortuară era spulberată de vânt şi cadavrul digerat de mult de humusul gros al ţărmului, câinii urlau. Atunci, Oamenii trăgeau la rame, îngroziţi, căutând în altă parte un adăpost mai primitor. Kana Kyeratlalat! Blestemat! Acest loc este blestemat pentru totdeauna… Existau sute de locuri din acestea care de sute de ani se transmiteau în memoria alakalufilor. Dar universul lor era vast, de la canalul Messier la Ţara Focului. Cuprindea atâtea şi atâtea insule şi canale neexplorate, era atât de gol, încât, de când există acest popor, fiecare dintre kaweskari ar fi putut muri de mii de ori în locuri diferite şi supravieţuitorii tot ar fi putut descoperi în acest mare cimitir un loc unde să-şi pună în fiecare seară capul. Îngrozit, Lafko trăgea la rame. Fusese ultimul tabu. Şi nu-l mai privea decât pe el. Faptul

se petrecuse cu o lună în urmă.

Lafko avea de ales: să urce iarăşi pe canalul Barbara şi să aştepte nava cenuşie la confluenţa cu marea strâmtoare, predându-se oamenilor albi, sau să se afunde hotărât în ceţurile neprimitoare şi îngheţate ale insulei Santa Ines. A ales Katwel.

N-a ezitat. La început, vântul l-a ajutat. „Erau patru, erau opt…” Vâsleşte în ritmul cântecului său. Când găseşte un loc care îi place, zăboveşte câteva zile, foarte mirat că Ayayema nu-l mai vânează, urmărindu-l în visele sale

Lafko nu mai visează. Petrece nopţi liniştite. Nu se teme de vântul şi de ploaia care zgâlţâie arcele teheloului. Scoicile cholga încep să se găsească din belşug, ca şi zece alte varietăţi de scoici pe care le frige şi le înghite repede şi pe nemestecate, aşa fierbinţi, cu o mişcare zgomotoasă a limbii. A ucis cu harponul o focă adormită pe o plajă în fiecare seară se culcă ghiftuit şi niciodată visele nu-i revin. A văzut chiar soarele strălucind de trei ori în aceeaşi zi, lucru de neconceput în acea perioadă a anului Fericire este un cuvânt inexistent în limba alakalufilor, ca şi orice altă vocabulă similară. Le e foame sau sunt sătul, sunt bolnavi sau sănătoşi, le e cald sau le e frig, se strâng unii în alţii sub pielea de focă, în colibă, şi din căldura animală a cărnii se naşte un fel de împăcare a sufletului care se împărtăşeşte fără cuvinte. Dar fericirea? Se râde câteodată, se cântă, dar cum faptul nu durează niciodată şi se plăteşte apoi scump, alakalufii nu l-au definit niciodată printr-un cuvânt. În schimb, au o sută de vorbe pentru spaimă. Spaima de foame, de noapte, de viforniţă, de boală, de williwa, de furtună, de moarte şi de viaţă, de singurătate, de a se şti în număr atât de mic şi de a vedea cum numărul scade de la un an la altul…

Lafko rămâne mut în faţa acestei linişti atât de noi care sălăşluieşte în el. Seara, întreabă stelele. Urmăreşte drumul lunii. Cum să înţeleagă el că, la capătul a mii şi mii

de ani, îl aşteaptă pacea dintâi?

Apoi iată că timpul se schimbă, dar nu şi buna dispoziţie a lui Lafko. O vremuială înspăimântătoare, o dezlănţuire duşmănoasă de o răutate atât de încăpăţânata, cum nu-şi aminteşte să mai fi îndurat vreodată. Mai întâi zăpadă, apoi măzăriche, o grindină foarte fină, care înţeapă ca miliarde de ace, în cele din urmă, ploaia, îngheţată, grea, interminabilă, zi şi noapte. Un potop. Munţii coastei şi ai insulelor sunt scufundaţi într-un abur gri, care le şterge contururile. Pădurile şiroiesc, cascadele coboară din nori, gheţarii care ies din ceţuri par suspendaţi de cer. Şenalele sunt măturate de vârtejuri albe, care se smulg de la suprafaţa apei şi se cabrează, ridicându-se fără încetare. Ca nişte gheizere în mers. Şi toate însoţite de un vacarm de sfârşit al lumii. Vânturile năvălesc în canale, izbindu-se unul de celălalt şi suflă ca nişte tuburi de orgă ce izbucnese deodată. Valurile se năpustesc asupra stâncilor şi pământul tremură sub loviturile lor. Din pădure vin mii de detunături. Crengi lungi se rup şi arbori înalţi se culcă la pământ. Dar cel mai impresionant, cel pe care kaweskarii îl numesc vocea lui Ayayema, este vuietul îndepărtat de pe celălalt tărâm, vuietul oceanului furios devastând cu valurile lui formidabile toată coasta ce-i stă în cale. Lafko nu se mai teme de această voce. Surâde.

Totuşi soarta lui este precară. Viaţa îi este ameninţată. Plaja unde s-a instalat a dispărut sub mareea provocată de furtună. Impenetrabila pădure nu oferă niciun refugiu. Şi-a strâns pieile de focă, a salvat câţiva tăciuni din vatră, apoi s-a aruncat în barca lui care se învârteşte ca un câine turbat repezindu-se puternic în stânci. Vâsleşte cu disperare. Dus de curent, nu-şi poate stăpâni barca. Remarcă în mai multe rânduri că aceasta nu s-a sfărâmat de stâncile ascunse sub apă, numai graţie imprevizibilei schimbări a vântului. Îşi dă seama cu uimire că williwa l-a salvat. Cursa în voia sorţii a durat în jur de o

oră. Nu mai e mult până se va lăsa noaptea. Nu-i este frică. Şi totuşi întregul canal Barbara, între insulele Santa Ines şi Clarence, între Ucigaşa şi Insula Suferinţelor, nu este decât un monstruos clocot de valuri înspumate. Stând pe vine, pe fundul bărcii sale, scoate apa cu cochilia unei cholga, urmărind cu atenţie malul. Lafko ştie că destinul lui scapă din ghearele lui Ayayema şi aşteaptă un semn al destinului.

Iată semnul: un canal îngust. Între două faleze, se deschide un fel de ruptură în insula Santa Ines. Acolo este salvarea. Pune vâslele lungi în furcheţi. Trăgând la ramele lungi, gata să-şi smulgă braţele, dă ultima bătălie. Pentru a lupta mai cu spor, şi-a dezbrăcat mantaua din piele de focă. Şi rămâne gol. Grindina îi biciuie faţa, dar îşi ţine ochii larg deschişi. Din şenal îl întâmpină un curent puternic, şi el urcă în susul apei pas cu pas, împotriva vântului. Cântă: „Erau patru, erau opt”. E singur, dar tare cât opt. Deodată, vântul se linişteşte. Lafko îl ghiceşte departe, deasupra capului său, închizând ca un capac pereţii verticali ai şenalului, în care, în sfârşit, pătrunde. Nu rămâne decât curentul şi împotriva lui luptă fără panica, fără spaimă, fără a-şi încetini ritmul. Îl doare tot corpul. În muşchi simte cârcei, dureroşi. Din podul palmelor îi curge sânge. Suferă, dar surâde. Şenalul necunoscut face un cot, după care, apărată de două stânci ascuţite, se deschide o mică plajă de nisip şi galeţi, scăldată de o apă netedă ca un iezer. Este singura plajă unde se poate acosta.

Barca lui Lafko alunecă aici pe înserat. Botul ei se propteşte lin în nisip. Lafko descoperă imediat izvorul, copacii uscaţi care-i vor da lemn pentru foc, ciorchinii de scoici şi de cochilii vizibile în apa transparentă, gurile câtorva vizuini, buchetele de ţelină sălbatică şi chiar ciuperci, Nu mai aude decât zgomotul ploii. Din toate

celelalte semne ale furtunii, ajung până la el doar sunete înăbuşite. Nu găseşte nicio urmă de foc pe plajă, nici de cochilii goale strânse la un loc, semne ale trecerii omului.

Chiar la marginea pădurii, înainte de a începe urcuşul, dă peste arborii de canelo: va tăia vreo douăzeci de ramuri drepte din care-şi va confecţiona arcele teheloului. Le-a ales zdravene. De arcele din lemn prinde cu noduri strânse pieile de focă. Nu le va mai desface.

Apoi, aprinde un foc mare în mijlocul colibei şi, la căldura flăcărilor, zvântă una câte una ramurile înfrunzite tăiate din fagii de pe mal, care vor alcătui un covor. Aici îşi depune tot avutul, câteva piei de lutru, un cuţit mare, rupt, aripi de pescăruş, o bucată de luminare, un topor din fier, nişte cuie ruginite, o panoplie întreagă de harpoane din os, o bâtă zdravănă, plasa din fâşii de piele de focă, cochilii de scoici cholga ascuţite şi tăioase ea nişte cuţite, un maldăr de cârpe, cutii de conserve goale, un mic rulou de sârmă, şi atât – precum şi nişte resturi de carne dintr-un câine de mare, pe care le apropie de foc, înfipte într-un băţ, după ce le-a răzuit partea putrezită, fiindcă i s-a făcut foame.

Înainte să se culce, îşi atârnă deasupra capului, agăţată de un arc al colibei, mica pungă din intestin de focă, cu sfânta ei comoară. Ca în fiecare seară, verifică dacă nu cumva îi lipseşte ceva: pământul alb şi pământul roşu, fâşia din piele de pasăre pentru frunte, încă acoperită de tulei albe, un colier din cochilii sidefate şi un vârf de lance din piatră cioplită, de pe vremea când kaweskarii alergau vânatul cu piciorul pe marile întinderi ale câmpiilor, departe, spre nord, acolo unde nu-i nici urmă de balenă din oasele căreia să-ţi meştereşti singur cele de trebuinţă

Lafko n-a apucat acele vremuri. Nici Taw, părintele său. Nici Lafko, părintele părintelui său. Niciun alakaluf, din câte ţineau ei minte. Într-o seară, puţin înaintea morţii sale, întrucât Ayayema îl vizitase în vis, bătrânul Taw deschisese punga şi scosese de acolo un obiect din piatră

care-i încăpea în palmă. Cu degetul i-a arătat lui Lafko liniile gravate pe el, alcătuind un fel de desen. Erau acolo un punct, apoi o linie lungă, din care se desfăceau de două ori câte două linii: la bază şi la capătul de sus.

— Capul, i-a spus bătrânul Taw. Trunchiul. Picioarele. Braţele. Ăsta-i Lafko. Aşa mi-a spus tatăl meu, aşa a spus tatăl lui şi toţi ceilalţi de dinaintea lor: după ce voi muri, să nu distrugi această piatră. Păstreaz-o pentru fiul tău. Ea ne-a apărat odinioară. Ori de câte ori o vei atinge, dacă va fi caldă, înseamnă că e bine. Ayayema dă înapoi. Eu n-am apucat-o decât rece, tatăl meu, la fel, şi toţi ceilalţi. Poate că tu vei avea mai mult noroc…

Deasupra creştetului acelui omuleţ desenat se mai aflau şi patru puncte gravate, dispuse în romb, despre care însă memoria lui Taw nu ştia nimic. Lafko ia piatra în

Mina. Fiii lui sunt morţi. A rămas singur. Dar omuleţul desenat este cald, ca un om viu.

Lafko şi-a terminat călătoria. Se lasă noaptea.

În limba albilor, această lună de iarnă care începe poartă un alt nume: luna august. Anul: unul dintre ultimii ai acestui secol, în care atâtea milioane de oameni, din cele mai evoluate civilizaţii, s-au omorât între ei.

Iată, au trecut mai mult de cinci mii de ani de când, la hotarele acestei lumi pierdute, Lafko a aprins primul foc şi a ridicat prima colibă şi încă zece mii de ani de când Lafko a pornit la drum de la celălalt capăt al pământului, dinspre miazănoapte, unde străluceşte Carul mic, pentru a fugi de cei ce veneau…

II. ÎN NEGURA VREMURILOR

Lafko s-a născut odată cu zorii, cu mii de ani în urmă, rămaşi în străfundul memoriei sale.

Când discul roşu al soarelui apăru la orizontul nesfârşitei câmpii, făcând să strălucească zăpada, mama lui a tăiat ea însăşi cordonul ombilical şi l-a îngropat

departe de colibă. Apoi s-a întors, şi-a umplut gura cu apă, a clătit-o să se încălzească bine şi l-a stropit pe noul-născut. A luat-o de la capăt de mai multe ori, apoi s-a spălat la rândul ei, stropindu-şi coapsele şi matca. Abia atunci a intrat tatăl lui Lafko.

Un bărbat scund, cu picioare scurte şi braţe lungi, musculoase. Poartă plete negre, zburlite. Pielea lui este de un galben-brun închis. Ochii negri, sub o frunte teşită, pleoapele tăiate oblic. Buzele groase şi răsfrânte, sub un nas scurt, turtit, se arcuiesc într-o grimasă tristă, care îi încremeneşte chipul şi poartă pecetea destinului său. Copilul trăieşte. Copilul ţipă. Ayayema l-a cruţat. Bărbatul se duce să dezgroape cordonul ombilical şi îl împleteşte în formă de inel, pe care şi-l atârnă îndată la gât. Atâta vreme cât pruncul nu va sta pe picioarele sale şi va fi doar o făptură mică, jalnică şi ameninţată, tatăl va păstra inelul asupra sa, pentru a-i păcăli pe Ayayema şi a atrage asupra sa mânia de care-i cuprins în faţa oricărei vieţi noi. Este un act de foarte mare curaj, dar de la care, încă de la începutul începuturilor, niciun kaweskar nu s-a dat în lături.

Lafko nu este încă Lafko. Gol, lipit de trupul gol al mamei sale sub blana groasă a mantalei, nu are încă nici nume. Nu-i nici măcar un kaweskar, un om. Dacă va muri cum mor atâţia nou-născuţi, Ayayema va fi păcălit, ghearele lui nu vor duce în noapte decât o simplă urmă ştearsă, care nu va lăsa nici amintire, nici regret.

Curând după aceasta, în colibele lor, mulţi kaweskari au visat. Sângele curgea. Oamenii cădeau. Reîntorşi după ce au fugărit un cerb, vânătorii anunţă că au văzut nenumărate urme de paşi în zăpadă şi, la liziera unei păduri, zeci de tehelouri mari, ţuguiate, cu cranii de bizon în vârf, al căror număr îl exprimă desfăcându-şi de mai multe ori cele două mâini şi zicând; Akwal, mulţi. Au, auzit voci răguşite vorbind un grai necunoscut. Trecând la înapoiere printr-o vale, au dat peste nişte străini cu coarne

de cerb pe cap şi purtând arme înfricoşătoare. Se supuneau unui şef, un uriaş, care învârtea o lance enormă împodobită cu scalpuri de păr negru, şiroind de sânge proaspăt. Au înţeles de ce eu o zi înainte cinci dintre ai lor nu se întorseseră în tabără. Au alergat să dea alarma. Pektcheves! Străinii! Alţii decât cei de care fugiseră cu multe luni în urmă, dar care aveau aceeaşi piele întunecată şi pe care clanurile nu i-au uitat: aceştia însă par mai mulţi şi mai duşmănoşi, şi au ochi sălbatici. Şi ucid.

În fiecare tehelo tatăl spune: Arka! În picioare! La drum

Pieile colibelor sunt repede rulate, tăciunii din vatră repartizaţi în pungi atârnate de gât. Cei mai viguroşi dintre ei duc pe umeri, ca pe o manta însângerată, bucăţi de carne crudă cărora le-au dat o gaură pentru a-şi trece capul prin ea, păstrându-şi astfel mâinile libere. Arka! La drum! Sunt mai puţin încărcaţi decât străinii. Nu au altă blană decât aceea care le apără goliciunea de frig şi nici alte rezerve de carne decât cele care să-i ţină în viaţă fără a vâna timp de zece răsărituri de soare. Armele lor tăiate în piatră sunt uşoare şi derizorii faţă de topoarele grele din cremene şlefuită ale veneticilor. Dar ei merg mai repede, aşa încât, încă în timpul nopţii, sunt în afara pericolului. Aşa o duc kaweskarii, fugind întruna, alergând pe picioarele lor scurte, străbătând marea câmpie, urmând cursul apelor şi al văilor şi luându-se după soare, la chindie, când se află în punctul cel mai de sus de pe cer: Oykyemma, soarele sus, sudul. În sud nu sunt alţi oameni, în timp ce în urma lor se aude tropăitul ameninţător al unor neamuri necunoscute, pe care Ayayema le tot împinge înainte, şi nimeni dintre cei care vin nu le adresează vreodată cel mai mic semn de pace kaweskarilor.

Şi totuşi ei nu sunt fricoşi. Au purtat atâtea lupte în trecut… Despre ele povesteau, seara, sub tehelouri, bătrânii, care ştiau de la bătrânii de dinaintea lor. Când

aveau destul timp să-şi refacă forţele, după ani îndelungi de răgaz, dacă se iveau duşmanii, le ţineau piept. Întotdeauna faptele se desfăşurau însă în acelaşi fel. Vântul care venea pe urmele lor, dinspre nordul pe care îl părăsiseră de luni şi luni de zile, aducea mirosuri puternice, care însă nu erau nici ale bizonilor, nici ale cerbilor, nici ale marilor elefanţi cu colţi, ci un iz înţepător în care se amesteca mirosul străinului cu acela al pieilor de animal pe care le purta. Cerul se acoperea de păsări care ţipau ascuţit. Pământul se cutremura sub galopul bizonilor în goană. Răgazul se sfârşise. În fiecare colibă, tinerii vânători se înarmau, îşi vopseau corpul în roşu, culoarea războiului, culoarea provocării, apoi se ascundeau pentru a-i surprinde pe cei ce soseau. Când prindeau pe câte unul, îi tăiau capul şi îi smulgeau ochii ca să nu-i mai vadă privirea sfidătoare, încărcată de violenţă şi dispreţ, care şi moartă chiar îi umplea de spaimă. Ucideau zece sau de câte două ori câte zece dintre ei, apoi câmpia se acoperea de războinici care scoteau răcnete înspăimântătoare. Din aceste lupte inegale, puţini kaweskari tineri mai reveneau. Trebuiau să fugă şi să fugă întruna. Cei ce întârziau erau exterminaţi, tehelourile incendiate, femeilor li se spintecau pântecele, copiii erau tăiaţi de vii în bucăţi, iar membrele lor azvârlite spre toate cele patru vânturi ale lumii, pentru a însemna voinţa noilor sosiţi de a nu mai îngădui alţi oameni în afara lor pe acest pământ. Voinţa, lui Ayayema de a distruge orice speranţă… În timpul nopţii, kaweskarii îşi făceau numărătoarea. Jumătate dintre ei erau morţi: Akwal, mulţi… Ajungeau de două ori degetele ambelor mâini pentru a număra tehelourile unde se regrupau supravieţuitorii.

Ajunşi la acest moment al povestirii, bătrânii tac. Glasul femeilor se ridică sub tehelou, prin fumul vetrei şi licărirea flăcărilor care luminează chipurile cuprinse de disperare. Vocile lor sunt gemete. Cuvinte tărăgănate şi modulate ies din gâtlejuri ca un strigăt prelung şi dau glas

spaimei lor în faţa vieţii. Este marele bocet, acelaşi pe care, cu mii de ani mai târziu, îl va auzi pentru întâia oară căpitanul spaniol Juan Ladrillero, pe plajele insulei Madre de Dios, la ieşirea dinspre vest din strâmtoarea Magellan, după o scurtă bătălie inegală, soldată cu trei morţi din rândurile sălbaticilor… Alakalufii au un nume pentru acest bocet: akwal aswal Yerfalay, cântecul lumii. Mulţi sori şi multe luni, cu tot ceea ce-au luminat ei – trecut, prezent şi viitor confundate –, soarele şi luna, aşa numesc ei lumea în care se ţese tragicul lor destin…

Merg

Mersul lor e o fugă, fiindcă nimic nu-i opreşte pe cei ce vin bubuind şi succedându-se pe urmele lor ca valurile oceanului. Dacă l-ar învinge pe primul, valul următor i-ai strivi, aducând după el altele şi altele, până la cel mai îndepărtat, puternic şi fără chip, pe care îl ghicesc vag în ochiul lui Ayayema, aflat la originea acestor migraţii.

Kaweskarii n-au conştiinţa acestui fapt, dar, iată, sunt sute de ani de când merg. Ei sunt spuma cea mai îndepărtată a unei furtuni care s-a iscat de mult în Asia, abătându-se asupra Americii puştii, acolo unde cele două continente se întâlnesc, valuri de populaţii despre care ei nu au decât o imagine recentă. Câteodată, emigraţia încremeneşte pe parcursul a cinci sau zece generaţii. Dar când se anunţă din nou străinul, cu mirosul lui, forţa, superioritatea, cruzimea şi dispreţul lui pentru acest mic popor dezolat, înapoiat, slab şi urât, ei îşi reiau drumul spre sud, nedespărţiţi de memoria lor, care le spune, prin vocea bătrânilor, că fuga nu va înceta niciodată până la moartea ultimului dintre ei. Arka! În picioare. La drum!

Lafko păşeşte îndată după tatăl lui. Este foarte mândru. La gât i se leagănă încolo şi încoace, un săculeţ cu câţiva tăciuni din vatră. Are trei ani. Cu un retevei pe măsură, a omorât prima lui vidră şi a jupuit-o de vie, cu mâna lui. Lahaltel, vidra, va fi animalul lui totem. Mai

târziu, şef de familie fiind, clanul său şi teheloul său vor purta numele vidrei, dar pentru toţi el este Lafko. Amintindu-şi că se născuse odată cu ziua, care în limba Oamenilor se numeşte lafk, tatăl său i-a spus Lafko, Cel pe care l-a adus ziua. Este o intrare bună în viaţă, căci, odată cu apariţia zorilor, Ayayema fuge şi-şi slăbeşte, în sfârşit, strânsoarea. Copiii născuţi într-o noapte fără lună, în plin întuneric, sub răsuflarea spiritelor răufăcătoare, nu supravieţuiesc. Nici nu se cuvine să trăiască, fiindcă ar atrage nenorocirea asupra întregului clan. Dacă se încăpăţânează, sunt sufocaţi în zori şi aruncaţi: este preţul care trebuie plătit pentru a întreţine această mică flacără tremurătoare, numită speranţă.

Clanurile cele mai viguroase, fiind mai rapide decât celelalte, merg în frunte. Printre ele e şi clanul tatălui, lui Lafko. Înaintează în linişte, fără a vorbi, fără a rostogoli pietrele torenţilor sau a rupe crengile copacilor. Dacă o pasăre se ridică deodată înaintea lor în zbor şi ţâşneşte spre cer ţipând speriată, tremură şi îşi pleacă spinarea, căci faptul le-ar putea trăda prezenţa. Nu fac niciodată caleântoarsă, nici chiar pentru a da ajutor altui clan aflat în dificultate, atâta timp cât nu sunt siguri că au scăpat de străini pentru multă vreme. Seara, în tabără, se numără. Pe unii nu-i mai regăsesc, nimeni nu va mai şti nimic de ei şi clanuri întregi rămân pierdute. Este şi acesta un preţ pe care trebuie să-l plătească.

Sunt slabi, obosiţi, căci se opresc doar pentru scurt timp, ca să vâneze, numai animale mici, ale căror piei le îngroapă cu grijă, aşa cum acoperă şi urmele focului. Au trecut peste munţi, au străbătut păduri, au mers de-a lungul a nenumărate râuri îngheţate, au mărşăluit peste câmpii nesfârşite. Mulţi au murit, alţii s-au născut şi soarele a căpătat putere.

În cele din urmă, descoperind o vale închisă, cu mult vânat, scăldată de un lăcuşor a cărui gheaţă începe să se crape, tatăl lui Lafko zice: „Aici”. Douăzeci de tehelouri

sunt aşezate de celelalte clanuri împreună cu al său. Bătrânii ţin sfat şi spun şi ei: „Aici”. În munţi sunt cerbi, pe câmpia învecinată, bizoni, păsări mari şi grase plutesc pe lac şi nici cea mai mică urmă de trecere a vreunui om. Nimeni nu a ajuns până aici înaintea lor. Locul acesta singuratic este domeniul lor şi l-au dobândit în sfârşit, în timp ce, spre nord, străinii atât da temuţi s-au oprit şi ei de câteva decenii din lungul lor marş.

Kaweskarii încă n-o ştiu, dar nu se află decât la jumătatea drumului către cealaltă extremitate a pământului, unde li se va pecetlui definitiv destinul…

Lafko are douăzeci de ani. Împrejurul lacului, în singurătatea şi pacea văii, numărul tehelourilor s-a dublat. Akwal, mulţi, mulţi copii s-au născut. Oricât s-ar îndepărta tinerii vânători, la zile şi zile de mers, nu zăresc mici foc, nici fum. Străinul a fost uitat. Doar bătrânii, la culcare, îşi ciulesc urechea în liniştea nopţii, pândind vocile crude ale celor care veneau. Iernile sunt mai puţin aspre şi în coasta muntelui se află grote adânci unde se pot adăposti, la căldură. Bărbaţii cioplesc cuţite în piatră, vârfuri de lance, topoare, răzuitoare, repetând întocmai gesturile învăţate de la părinţii lor, care le aveau de la părinţii lor şi de la părinţii de dinaintea acestora. Femeile tăbăcesc pieile, taie lemne şi întreţin focul. Carnea nu le lipseşte niciodată. Marele leneş[4], mare cât un stat de om, se lasă momit cu uşurinţă. A-i împlânta cuţitul în gât este o joacă. Hăituiesc cu torţe cerbii şi bizonii până pe culmea unui mal prăpăstios, de unde animalele se aruncă în gol, îngrozite de urmăritorii lor. În fiecare seară, kaweskarii se culcă cu burta plină. Bărbaţii şi femeile se împreună, apoi se cufundă într-un somn greu. A doua zi, soarele se ridica din nou. Kaweskarii nu-şi doresc nimic altceva. Trăiesc.

Apoi tatăl lui Lafko a murit şi după ce hienele şi vulturii i-au devorat cadavrul dus departe de tabără,

4 Mamifer de pădure (N.a).

pentru a conjura spiritele răului, Lafko a atârnat în vârful teheloului său o piele de vidră proaspăt ucisă. A ajuns şeful clanului. Ei spune ce trebuie să facă, unde vor merge. Este egalul altor şefi şi nimeni n-are dreptul să-i dicteze cum să se poarte. Îl slujesc două femei, Wauda şi tânăra Kyewa, care este femeia fratelui său mort. Taw, fiul lui, are aproape cinci ani. Mai sunt şi alţi copii în colibă, care se bat ca o haită de lupi, precum şi bărbaţi viguroşi atraşi de privirea strălucitoare a lui Lafko. Lafko are noroc. El miroase vânatul înaintea altora, prevede mânia cerului, alină cu pastă de urzică durerile de oase. Wauda, femeia lui, nu plânge niciodată, şi nici Kyewa. Toţi copiii pe care ele îi aduc pe lume trăiesc; în sfârşit, Lafko cunoaşte formule care îl alungă pe Ayayema şi visele rele ale nopţii, Dar nici Lafko nu ştie, după cum nici îndepărtaţii descendenţi ai arhipelagului austral şi ai Ţării Focului nu vor şti să reprime fericirea printr-un cuvânt. Nu ştie să aducă mulţumiri nici unui zeu – de aici, de jos sau de dincolo. Atotputernicul care îl urmăreşte şi îşi întinde mina asupra lui îi menţine ignoranţa, rezervând altor oameni credinţa orgolioasă în mila sa.

Lafko cade pe gânduri. Seara, sfidând frigul şi spaimele nopţii, se aşază pe vine în faţa uşii teheloului. Înlocuindu-l pe Oykyemma, soarele la azimut, patru stele grupate în romb au apărut jos, la orizont, indicând sudul. El le contempla îndelung, apoi se duce să se întindă în colibă, liniştit. Nu înţelege de ce. Nu încearcă să-şi explice. Nu e capabil să inventeze. Nu-l cunoaşte decât pe Ayayema şi alte două încarnări ale acestuia, numite Kawtcho şi Mwono. Kawtcho este un uriaş care ziua umblă pe sub pământ şi reapare noaptea, răspândind un miros de putreziciune. Mwono bântuie prin munţi şi se deplasează zgomotos, spulberând totul în drumul lui. O trinitate răufăcătoare. Lafko nu poate face nimic în privinţa lor. Şi totuşi, în serile acestea, adoarme în tihnă.

Într-o dimineaţă, i-a venit aşa, o inspiraţie. Bărbaţii

teheloului său tocmai taie silex. Folosind un ciocan din piatră dură, cu lovituri scurte, date cu atenţie, despicând lamele de diferite grosimi. Multe se sparg. Din altele, după forma lor, se obţin, tot cu lovituri de ciocan, topoare, cuţite, vârfuri de lance sau de suliţă. Nu sunt nişte obiecte frumoase. Plăcerea ochiului nu contează. Nu urmăresc nimic altceva decât să fie suficient de tăioase. În rest, Kaweskarii n-au nicio conştiinţă a frumosului şi nici cuvânt pentru a-l exprima. Ce va face Lafko nu are precedent şi, în lunga sa descendenţă, nimeni nu-l va imita. Bărbaţii din teheloul său cască gura la el prosteşte, iar femeile care argăsesc pielea, aplecate la marginea lacului, nici nu ridică nasul.

Alegând un vârf de lance cu o faţetă mai lată decât cealaltă, Lafko i-a trasat o linie cu ajutorul unei aşchii de silex. Urma este aproape imperceptibilă. Va trebui să zgârie mult, folosind multe aşchii, pentru a obţine o incizie clară. Apar picioarele. Braţele. Capul. În sfârşit, cele patru stele deasupra desenului. Mai multe zile de încăpăţânare, de zgâriat cu minuţiozitate, fără greş. Nu se întrerupe decât pentru a mânca sau a reflecta cu ochii închişi, pentru că el nu înţelege utilitatea a ceea ce face şi în acelaşi timp nici de ce se îndârjeşte ca şi când viaţa lui ar depinde de asta. Noaptea, le respinge atât pe Wauda, cât şi pe Kvewa, când vin să se strecoare lângă el. N-a lipsit mult să-l omoare pe Yannoek, cel care tăiase piatra şi i-a cerut-o înapoi, pentru a o monta pe un băţ. De când a început lucrul, n-a mai scos nicio vorbă. Cei din clanul lui îl privesc cu frică. În alte tehelouri se şopteşte că Ayayema i-a luat minţile.

Acum a isprăvit. Îşi priveşte opera şi spune simplu „Lafko”, lovindu-şi întruna pieptul. Wauda cea tânără repetă „Lafko”. Taw, fiul lui, spune şi el „Lafko”. Celorlalţi trebuie să le explice totul, picioarele, braţele, capul şi cele patru puncte ca un romb, despre care Lafko zice că ar fi sudul. Mâine vor uita. Astăzi se simt uşuraţi. Lafko a închis

obiectul într-un săculeţ din piele şi n-a mai adus vorba despre el. A cerut să mănânce. Devorează cu poftă. Râde. Scara, în colibă, se vor auzi din nou chiţăiturile Waudei şi gemetele răguşite ale Kyewei. Şi nimeni nu l-a mai băgat în seamă, până la căderea anumitor nopţi când, apărând Crucea Sudului puţin deasupra orizontului, Lafko avea să rămână multă vreme aşezat pe călcâie la intrarea în colibă, strângând obiectul din piatră în mână, răsucind în mintea sa ceva pentru care nu avea cuvinte şi care s-ar fi putut numi speranţă, dar care se mai numeşte şi: altundeva.

Pământul făgăduit…

Dacă ne vom apleca cu atenţie asupra acestei scene stranii, trăită de unicul Lafko cu mii de ani în urmă, ea ne va aminti câte ceva. Dumnezeu a creat omul după chipul şi asemănarea sa, iată un lucru de care Lafko habar nu are şi nici după el, niciun kaweskar, niciun alakaluf liber nu va şti nimic, până la ultimul dintre cei din urmă care nici el n-a aflat-o încă, acolo jos, pe plaja lui singuratică din insula Santa Ines. Totuşi, gravând în piatră, nu chipul său, ci pe cel al Creatorului l-a gravat, fără a avea puterea de a-i descifra mesajul şi încă mai puţin voinţa care l-a inspirat.

Acolo jos, unde se nasc cele patru stele care formează Crucea Sudului, Pământul făgăduit abia iese dintre gheţuri, dar mişcarea se accelerează. Carapacea începe să se topească, descoperind sute de insule şi calota, crăpându-se, eliberează unul după altul canalele dintr-un somn de milioane de ani. Zăpada se retrage de la malul mării, făcând loc pădurii şi stâncilor şiroind de apă. De pe toate vârfurile munţilor, gheţarii se pun în mişcare…

Lafko este bătrân. Coada de vidră este încă însemnul lui înălţat pe arcele teheloului său, dar Taw, fiul lui, are acum propria sa colibă împodobită cu un craniu de vulpe şi nu mai ascultă decât de sine însuşi. Akival, pe malul lacului sunt înfipte multe, multe tehelouri. În ciuda numeroşilor morţi şi a luptelor împotriva elefanţilor cu

colţi şi a celor pe care Ayayema îl ia cu el, căci aceasta este legea vieţii, poporul kaweskarilor numără mulţi vânători şi femei tinere şi viguroase, care dau naştere unor copii puternici. În sânul acestei văi închise, au uitat că pe acest pământ nu le este dat să aibă parte vreodată de ceva. Asta îi va pierde. Şi Lafko este cel care îi avertizează.

Aşadar, i-a chemat pe bătrânii şi şefii tuturor tehelourilor la o întrunire pe malul lacului. Povesteşte. Astă-noapte, s-a trezit tresărind, ca şi cum ar fi fost înjunghiat în colibă. Nu se aflau acolo decât el şi ai lui. Toţi dormeau. Şi totuşi simţea o prezenţă. Nu era Ayayema, fiindcă nu se temea. Dar ceva se mişca. Micul sac atârnat deasupra capului său se rotea la capătul şnurului. A deschis săculeţul A apucat piatra gravată care era mai caldă decât mâna lui şi i s-a părut că cele patru stele străluceau. N-a durat decât o clipă, dar el le spune kaweskarilor: e un semn. Trebuie să fugă imediat spre sud, fără oprire, căci cei care vin îşi încep marşul şi sunt mulţi cât arborii pădurii. Arka! În picioare! La drum!

Yuras întreabă: „Cine trimite acest semn?”. Lafko nu ştie. Un altul spune că este o cursă întinsă de Ayayema şi că nu va părăsi valea unde a trăit întotdeauna liniştit. Tekwol, care s-a întors de la vânătoare, la trei zile de mers spre nord, n-a zărit niciun fum, oricât de departe şi-a aruncat privirea din vârful unui munte. Va rămâne şi el. Tsefayok, Tereskat, Petayem şi Kanstay, Tehakwal şi Kyewaytgaloes, de asemenea. Bătrânul e nebun – nu ştie ce spune. Vrea să plece? Să plece! dacă mai are puteri s-o facă… Taw, fiul său, spune că-l va urma. Şi-Yannoek, nepotul lui, care comandă clanul Şobolanului, şi încă alte cinci tehelouri, dar Lafko se gândeşte cu tristeţe că pentru a număra clanurile care pleacă îi sunt de-ajuns mâinile sale, o singură dată.

Lafko grăbeşte pregătirile. Sunt lăsate în urmă chiar şi colibele, pentru a putea merge mai repede. Nu se iau decât blănurile, armele de vânătoare, merindea şi focul.

Arka! La drum!

A doua zi, pe seară, Yerfa cea tânără, fiica lui Tehakwal, avea să le povestească. I-a regăsit ca prin minune. Doar ea a mai putut scăpa. A alergat toată ziua pentru a-i ajunge din urmă. Corpul ei gol este sfâşiat de crengile copacilor. Străinii erau atât de numeroşi, încât nici n-a avut loc vreo luptă. N-au cruţat pe nimeni. Malul lacului era plin de sânge şi ei îşi înmuiau mâinile în sânge pentru a-şi mânji cu el faţa. Apoi şeful lor a răcnit o dată, a ridicat braţele spre soare şi toţi s-au prosternat înaintea lui. Tehakwal era încă în viaţă, împreună cu Kostora, femeia lui cea mai tânără. Îi legaseră pe amândoi de un stâlp înfipt în pământ. Un străin, bărbat înalt, îmbrăcat cu blănuri albe, purtând pe cap pene de asemenea albe, ţinând în mână cu cuţit lung, a înaintat spre ei. A ridicat arma spre soare, apoi a înfipt-o în pieptul lui Tehakwal, înverşunându-se până când, cu cele două mâini, i-a smuls inima. Kostora a pierit, în acelaşi chip, după care străinii au izbucnit în urlete pe care Yerfa le aude încă. Tremură. Este epuizată. Lafko a spus: Arka! La drum! Pe obrazul Yerfei curg lacrimi. Nu mai are putere să-i urmeze, şi ei nu vor putea să o aştepte. „Arka!” repetă Lafko, care urmăreşte cu privirea neliniştită zborul unei păsări negre pe cer. Yerfa este tânără. Doar peste vreo câteva luni, pântecul ai ar putea purta un copil. Yannoek o priveşte pe Yerfa. Taw o priveşte şi el. Fugarii din vale abia dacă numără cincizeci de suflete. Niciodată nu au fost atât de puţini. Vor avea nevoie, de pântecul Yerfei. O va căra Yannoek. O ia pe umeri ca pe o piele de căprioară şi se înfundă în pădure, direct spre sud, pe urmele lui Lafko bătrânul, care îi ghidează, sprijinindu-se într-un toiag…

Cine ştie de câte ori, secole şi secole de-a rândul, scena s-a repetat întocmai, de câte ori au fost pe punctul de a pieri până la ultimul, dinaintea câtor seminţii au fost nevoiţi să fugă, reluându-şi drumul de fiecare dată când se credeau salvaţi, neamuri tot mai numeroase şi mai

puternice, ajutate de divinităţi puternice, străini care îi dispreţuiau şi nu-i cruţau niciodată fiindcă îi socoteau mici şi urâţi, fără niciun rost, chiar mai puţin demni de a trăi decât un animal. În sfârşit, cine ştie de câte ori şi după câte masacre s-a ridicat din rândurile lor rărite marele bocet, care nu se adresa nimănui, căci nu exista niciun zeu pentru a-l asculta, şi care ţesea pe sub arcele tehelourilor, de la inimă la inimă, o reţea de tristeţe şi spaimă – singurul element familiar propriu acestui popor abandonat. Akwal aswal Yerfalay, cântecul lumii…

Lungul repaus, Lafko l-a găsit, după sute şi sute de ani, pe malul unei mări cenuşii şi neprielnice, unde clanurile s-au oprit. Astăzi, acest loc, aproape tot atât de pustiu ca în ziua când l-a descoperit Lafko, se numeşte golful Penas. Acolo se sfârşea o lume despre care ei nu ştiau nimic, deoarece umblaseră atât, încât până şi urmăritorii lor cei mai apropiaţi se pierduseră în străfundul memoriei lor. Nimeni nu venise după ei până aici, căci locurile erau în sfârşit croite pe măsura lor şi niciun alt popor nu era destul de dotat pentru a îndura spaima care pluteşte ca o brumă permanentă peste acest capăt al pământului.

Sunt din nou singuri: kaweskarii, Oamenii. Cele patru stele ale Crucii Sudului, când ies din nori, strălucesc aproape deasupra capului lor. Sub un soare care se iveşte rar şi friguros, zilele se împart în chip inegal. Nopţile de iarnă sunt foarte lungi. Şi ele vor deveni din ce în ce mai lungi pe măsură ce vor înainta în universul arhipelagurilor ce se deschide prin canalul Messier, la sud de golful Penas.

Aici, s-au hotărât Lafko, Yannoek şi ceilalţi să părăsească definitiv continentul, care nu le-a adus decât nenorocire şi sânge. A ajuns un fel de instinct, o sinteză inconştientă a tot ceea ce au îndurat în cursul interminabilei lor migraţii. Fără îndoială, le-au trebuit o sută de ani, poate o mie de ani, pentru a lua această

hotărâre. Departe, în nord, fără ştirea lor, depăşindu-le înţelegerea, s-au format imperii, unele civilizaţii s-au născut, altele au pierit. Regi acoperiţi de aur, oraşe şi porţi sculptate, mari preoţi înveşmântaţi în alb şi slujiţi de nenumărate fecioare care mai de care mai frumoase: Ei, kaweskarii, sunt aceiaşi, mici şi urâţi.

Şi mai eu seamă nu se grăbesc. Îşi cioplesc topoarele şi acum la fel ca pe vremea celui dintâi Lafko. Doar tehelourile lor s-au mai rotunjit, pentru a rezista la vânt. Nici viaţa nu li s-a schimbat, Căci lor, într-adevăr, le-a trebuit o mie de ani pentru a concepe, prin încercări repetate, o barcă în stare să poarte pe mare toţi membrii unui clan şi să înfrunte furtunile care bântuie arhipelagurile. O mie de ani pentru a cunoaşte proporţiile unui univers lichid şi a învăţa să-i smulgă tot ce este necesar vieţii. O mie de ani pentru a deveni din nomazi ai pământului, nomazi ai mării, pentru a recunoaşte toate canalele şi vânturile care năvălesc, a da nume insulelor fără număr, a prevedea mişcarea dezordonată a mareelor şi a adulmeca williwaurile devastatoare cum îi adulmecau altă dată pe străini şi fiarele pădurii. O mie de ani pentru a cunoaşte obiceiurile câinilor de mare şi plajele unde balenele mor, pentru a inventa arcul şi praştia, pentru a schimba lancea cu harponul, pentru a trece de la piatra cioplită la osul de caşalot şi la cochilia de scoică tăioasă; de la blana de lup la pielea de focă şi de la relativa căldură la frigul cel mai aspru.

O mie de ani…

O mie de ani fără zei noi, fără duhuri miloase, fără bunătate, fără speranţă, fără scăpare. Mereu aceeaşi trinitate răufăcătoare care i-a urmărit pas cu pas în drumul de neschimbat al sufletului lor, Ayayema zăcând pe fundul marii sau ascuns în smârcuri, Mwono punând sub interdicţie munţii, Kawtcho bântuind pe marginea plajelor şi trasând cu prezenţa sa invizibilă o frontieră terestră, pe

care kaweskarii nu o vor străpunge niciodată.

Piatra gravată rămâne rece. Lafko nu se va mai gândi la ea decât în clipa morţii sale, pentru a i-o încredinţa lui Lafko. Kaweskarii nu mai au nevoie de semne. Sunt la ei acasă.

Au tot timpul.

III. ANII ÎN CARE NU S-A SCHIMBAT NIMIC

Cititorul este îndemnat să cuprindă cu imaginaţia dimensiunile acestui univers şi să păstreze mereu în minte disproporţia infinită dintre aceste imensităţi australe şi numărul tragic de mic al fiinţelor umane care trăiesc aici. Să traducem în cifre seci: de la golful Penas la Capul Horn, nouă grade latitudine, de la 47° la 56°, sau 540 mile marine, o mie de kilometri de la nord la sud, măsuraţi pe deasupra, în linie dreaptă, dar reţeaua de canale interioare prin arhipelaguri, care sunt domeniul bărcilor, dublează această distanţă. Or, în anii lor cei mai norocoşi, Lafko şi ai săi nu au fost niciodată mai numeroşi de o mie. Să ne imaginăm Franţa populată doar de o mie de locuitori rătăcind pe malurile râurilor şi ale fluviilor în mici grupuri: asta era! O singurătate siderală. Şi nimic din relativa dulceaţă a vieţii pe care o oferea clima temperată strămoşilor noştri îndepărtaţi din Paleolitic.

Mai întâi, Cordillera. Dominând arhipelagurile de la extremul nord până la muntele Sarmiento, la sud de Ţara Focului, ea se ridică spre răsărit ca un zid acoperit veşnic de zăpadă şi gheaţă. Când iese din nori, închide implacabil orizontul. Ascunsă, o ghicim întotdeauna apăsătoare, impenetrabilă, înfricoşătoare şi misterioasă. Norii grei dinspre vest se adună pe acest meterez cel puţin zece luni din douăsprezece şi trimit peste arhipelaguri cea mai stăruitoare ploaie din lume, ploaie îngheţată, care se transformă în ninsoare sau grindină.

În faţa Anzilor şi paralel, un, al doilea zid tot atât de

inabordabil formează, spre apus, celălalt hotar al acestui univers. Este un front lichid cenuşiu şi rece, de valuri enorme şi de furtuni rostogolite pe miile de kilometri ale unui ocean furios şi gol. Descoperindu-l în chip excepţional calm, printr-una din acele minciuni prin care naturii îi place să-şi ascundă ostilitatea, Magellan îl va numi Pacific.

Totul este de altfel minciună în această margine a lumii. Crescută la peste numai doi sau trei metri deasupra nivelului celei mai înalte maree, pădurea care începe nu este decât o cursă, o împletitură de morţi-vii care se hrănesc din propria lor putreziciune. Arborii vii se prăbuşesc dintr-odată, viermănoşi, strivindu-se unul pe altul, antrenând imense liane care se înnoadă ca o plasă. Nimic nu este solid. Totul nu este decât înşelătorie şi capcană. Cu excepţia minusculelor plaje abordabile, vegetaţia terestră se uneşte fără întrerupere cu lumea algelor submarine şi din nuntirea lor monstruoasă se nasc smârcuri mortale. Mai sus, acoperind pământul, trunchiurile prăvălite se descompun într-o magmă gelatinoasă, uneori groasă de câţiva metri. O lume neliniştitoare de vegetale asaltează de jos în sus arborii mari şi îi ascunde sub alt fel de frunziş decât cel pe care ei îl hrănesc din seva lor. Între viaţă şi moarte, ţâşnind, din această umiditate absolută, care o condamnă în acelaşi timp, pădurea magellanică ezită, înclinând uşor balanţa către viaţă. Cu patru sute de metri mai sus, totul se sfârşeşte. Muşchiul şi lichenii, de un verde de smarald, sau negri, adevărate caracatiţe vegetale, tentaculare, cleioase, lipite de povârnişuri şi stânc mor la piciorul pereţilor verticali de granit negru, peste care se întind marii gheţari formaţi cu mii şi mii de ani în urmă.

De această pădure aruncată la capătul lumii, Lafko şi ai săi se feresc. Ei nu vor pătrunde aici decât presaţi de necesităţi vitale, pe furiş, ca nişte hoţi, înfricoşându-se la orice pas, plecându-şi capul şi sufletul sub ameninţările lui Ayayema, doar atât cât să smulgă pădurii şi să aducă

repede pe plajă trunchiul drept al unui fag, din care vor face o barcă, sau ramuri flexibile de canelo, pentru arcele colibei. Din pădure coboară şobolani, câteva vulpi, într-o linişte abia tulburată, ziua, de ciocănitoarea cu penaj negru şi capul roşu, care se aventurează câteodată pe aici şi ciocăneşte în trunchiurile arborilor seci, sau, noaptea, de vaietul cucuvelei, care îngheaţă sângele kaweskarilor: singurele zgomote ale vieţii. Mlaştinile şi turbăriile sunt împărăţia vidrelor. În sfârşit, arareori, pe culmea vreunui perete abrupt, apare marele cerb austral, inaccesibil cea mai mare parte a timpului, cu excepţia momentelor când teribila iarnă îl alungă din munţii lui spre plajele de la marginea apei. Pădurea, o moarta lentă. Continentul, o moarte lentă şi el, epuizarea tuturor forţelor, dacă oamenii nu urmează exemplul lui Lafko şi ai celorlalţi şefi de clan care supravieţuiesc schimbându-şi fără încetare sălaşul. Mai târziu, cei ce vor veni dinspre est cu bărcile lor mari, străinii cu pielea albă, vor trăi această teribilă experienţă.

Şi faptul acesta, Lafko l-a înţeles. El a devenit un om al apei. Ştie să vâneze cormoranul, albatrosul venit din larg, rătăcit în labirintul canalelor, focile de pe bancurile stâncoase, unde se adună pentru a-şi face digestia, delfinul în timp ce pescuieşte înotând tacticos de-a lungul plajelor, unde peştele este mai abundent. Lafko alege după bunul său plac dintre miile şi miile de ouă pe care pinguinii, rândunicile de mare şi pescăruşii le depun primăvara pe stânci. Ştie să răsucească gâtul raţelor, să doboare cu o lovitură de băţ puii leilor de mare a căror carne fragedă o devorează crudă, să adulmece de la mai bine de douăzeci de leghe balena eşuată pe o plajă. Cunoaşte toate felurile de scoici ascunse pe fundul apei, în ciorchini, şi mai ales enormele cholga pe care femeile clanului le pescuiesc în pielea goală şi cu care kaweskarii se îndoapă, fără ca vreodată, din respect faţă de mare, să arunce înapoi cochiliile goale; aşa se face că pretutindeni, pe toate plajele marii strâmtori până la canalul Messier, vezi

grămezi tot atât de înalte ca şi tehelourile, căci, iată, sunt cinci mii de ani de când lucrurile se întâmplă la fel.

Lafko ştie că wiro, o algă gigantică ieşită din adâncuri, balizează coastele periculoase şi semnalează sensul şi intensitatea curenţilor. Cunoaşte schimbările vremii, liniştea prevestitoare a uraganului, viclenia anumitor vânturi molcuţe, care, întorcându-se dintr-odată cu o viteză năucitoare, pot să ucidă prin îngheţ pe cei surprinşi în afara refugiilor adăpostite. El ştie că în timp ce bate vântul de nord-vest trebuie să tragă bărcile la mal, chiar şi sub ameninţarea lui Ayayema; că la anumite ore ale zilei şi în anumite şenale, mareele, întâlnindu-se, se reped una în cealaltă şi se contopesc într-un val enorm. Ştie. Ştie totul, căci iată, sunt cinci mii de ani de când se întâmplă toate acestea.

A supravieţuit, cu trupul şi sufletul, miilor şi miilor de nopţi – nopţilor din reţeaua de şenale, atât de întunecoase, înecate în torente de apă, cufundate în zgomotul lugubru al furtunii, căreia, pentru a lupta, pentru a nu ceda spaimei şi asaltului continuu împotriva vieţii sale, el nu-i poate opune decât arcele tremurătoare ale colibei şi focul care arde lângă el. În fiecare dimineaţă, de cinci mii de ani, fără ajutorul cuiva de aici, de jos, sau de dincolo, Lafko îşi regăseşte curajul de a trăi. El nu-şi închipuia un alt destin la capătul cursei cotidiene a soarelui decât tot încă o noapte aidoma celei de dinainte, şi totuşi, singur sau aproape singur, curajul nu-i lipseşte. Dincolo de rotirea unui număr limitat de Luni pe cer, şi de anotimpuri, el nu măsoară anii. Se află la el acasă. Are timp.

Avea timp…

S-au scurs cinci mii de ani şi el nu a făcut nimic. Aşa a fost să fie. El este Lafko, fiul lui Taw, fiul lui Lafko. Cu el, în aceeaşi barcă şi sub acelaşi tehelou, Wauda, femeia lui, şi Yannoek, Yerfa şi micul Tonko, Tsefayok şi Kostora, şi alţi câţiva… Şezând chirciţi pe călcâie, răzuiesc oase de balenă pentru a obţine din ele aceleaşi harpoane, scobesc aceleaşi

trunchiuri de fag pentru a-şi meşteri aceleaşi bărci şi cântă mereu aceleaşi cântece pe aceeaşi nota unică şi continuă, cântecele vieţii, cel al şobolanului, ai păianjenului, al focii care mugeşte pe stânci sau ale lui Paipal, papagalul, şi, totodată, cântecul morţii: Akwal aswal Yerfalay, cântecul lumii… Nimic nu s-a schimbat…

Lafko, fiul lui Taw, fiul lui Lafko… Dar timpul care se scurge îi este acum măsurat. El nu bănuieşte existenţa altor oameni. Este incapabil să-şi imagineze că dincolo de locul unde răsare soarele, de cealaltă parte a unui deşert, lichid tumultuos şi cenuşiu, care lui nu-i spune nimic, veghează în turnul lui un străin, în faţa valurilor oceanului, care a înţeles că graniţele universului nu se sfârşesc acolo unde apune soarele.

Cu un deget pe pergamentul derulat, acoperit de linii obscure, care înfăţişează în maniera de a picta a călugărilor săi prima reprezentare inteligibilă a Pământului; înconjurat de căpitani mauri, de savanţi evrei, de geografi germani, de bieţii cavaleri ai lui Hristos, templieri portughezi camuflaţi, deţinători ai secretelor nautice ale vechiului ordin, de marinari analfabeţi portughezi, bretoni, catalani, marocani, Don Henrique, zis Navigatorul[5], fiul regelui Ioan I al Portugaliei, a descoperiit Ţara Focului şi acel paso care se înfundă aici, ducând spre Vest. Acolo nu-i pământ, ipoteza e fulgurantă, o sclipire suverană a spiritului. De sus, din al său far-donjon din Sagres, aproape de capul Saint-Vicent, în Algarve, urmărind cu ochii ţintă mişcările cerului şi rapoartele secrete ale agenţilor săi din luate marile porturi ale Europei, Don Henrique îşi proiectează atât de departe gândirea lui nouă, încât întreaga geografie a lumii se şi

5 Henrique Navigatorul, 1393 – 1460, prinţ portughez, fiul regelui Ioan I. A întemeiat un observator şi o şcoală de navigaţie în Sagres, reşedinţa sa. A organizat numeroase expediţii cu scopul explorării ţărmurilor de NV ale Africii şi al descoperirii drumului maritim spre India. A patronat expediţiile care au explorat coasta de V a Africii, punând bazele expansiunii coloniale în Africa. (N. tr.).

află în mâna sa.

Don Henrique vede. A văzut tot, a înţeles tot. Conform ordinelor sale profetica, atelierele copiştilor săi desenează continente şi arhipelaguri necunoscute, asupra cărora el are o viziune exactă. Redactează pentru căpitanii săi instrucţiuni sigilate cu propria-i pecete, care nu trebuiau să fie deschise decât în larg. Din şantierele sale navale ies corăbii scurte şi burtoase, care se îndreaptă spre miazăzi şi spre soare-apune.

Iată că, pentru Lafko, vremea străinilor s-a întors.

Lafko n-o ştie încă.

Aşteaptă. Fără a avea conştiinţa că aşteaptă.

IV. SECRETELE NÜRNBERGULUI

La joncţiunea dintre cele două secole, al XV-lea şi al XVI-lea, când Lafko va fi scos din vizuina lui, toţi marii căpitani din vremea aceea, portughezi, spanioli, olandezi, toţi devoratorii de ocean, marinari chemaţi de necuprinsul mărilor şi de orizonturi incerte, geografi deţinători de secrete, piloţi pe jumătate vrăjitori care îşi îndreaptă spre stele primele astrolaburi, sub privirea uluită a prostimii echipajului, toţi armatorii marilor riscuri, gata să-şi trimită vasele pe ruta fabuloasă a mirodeniilor şi a aurului, pornind de la cel mai mic indiciu scăpat într-o tavernă portuară, toţi constructorii de nave capabili, să interpreteze, cum ai citi în palmă, oboseala carenelor şi distorsiunea gresmentelor unor corăbii revenite în chip miraculos de dincolo de orice certitudine, cu echipajele lor de muribunzi, toţi prinţii oraşelor maritime şi toţi consilierii acestor prinţi, care întreţin cu pungi doldora o mulţime de spioni în toate porturile Europei, unde se încheie conturile unei lumi perfect rotunde, toţi gabierii care, văzând la apus păsări de o specie necunoscută, vestesc un pământ care se ascunde, toţi, cu carte, fără carte, puternici sau umili, gata să se reîmbarce imediat

pentru infernurile abia părăsite, unde se ascunde adevărul pe care îl presimt –, toţi sunt fiii spirituali ai lui Don Henrique Navigatorul. Mort de patruzeci de ani, în 1480, din vârful donjonului său stropit de jur-împrejur de valuri, unde şi-a înălţat mormântul, el îi ţine pe toţi în mână şi îi lansează la asaltul unei lumi pe care o ghicise în întregime.

Secretele lui Don Henrique nu mai sunt chiar cu totul secrete. Cei cu care le împărţea în donjonul din Sagres se împrăştiaseră la moartea lui, ducând cu ei spre porturile lor de baştină viziunea insulelor şi a continentelor, grăbiţi să le reaşeze din memorie pe fanteziste portulanuri, unde se recunoaşte schiţat traseul coastelor necunoscute: coastele celor două Americi, cele ale Africii şi ale Capului său, separând două oceane, India, China şi Japonia, până la îndepărtatele şi miticele Moluce, botezate cu acest nume înainte chiar de a fi fost descoperite. Ei sunt marii iniţiaţi ai acestor epoci. Pentru a intra în confreria lor şi a avea acces la secretele lor, trebuie să plăteşti cu alte secrete. Vânturi dominante, curenţi de larg, pământuri incerte întrevăzute în ceaţă de pescuitorii de balene îngroziţi, poveştile unor căpitani rătăciţi, care au descoperit arbori plutind încă plini de frunze verzi la mii şi mii de leghe de un ţărm identificat, legende celtice şi norvegiene, acele Saga ale navigatorilor, dezgropate în bibliotecile mănăstirilor nordice, jurnale de bord furate, vorbele marinarilor cărora li se dă să bea prin tripourile din Lisabona, Saint-Malo, Anvers şi care sunt găsiţi apoi în şanţ cu un pumnal înfipt în spate, amuţiţi pentru totdeauna – aşa arată monedele de schimb pentru a dobândi cheile unei lumi pe care şi-o împart iniţiaţii între ei. Cei din diferitele porturi unde se pregătesc primele mari expediţii maritime sunt geloşi, se urăsc, se spionează. Îşi trimit ucigaşi, fermecători, cumpărători de suflete, dar pasiunea lor se dovedeşte în cele din urmă mai puternică decât rivalităţile. Omorându-se între ei, nu se pot împiedica să se şi întrajutoreze, spre gloria şi profitul lor, căci niciunul

dintre ei nu deţine algoritmul complet al acestui puzzle. Lipseşte întotdeauna o piesă sau alta menită să explice inexplicabilul, detaliul revelator care va da sens maniei portulanelor. De altfel, de la portulan s-a trecut la globul terestru. Revelaţie majoră a acestui sfârşit de secol. Lovitura de trăsnet care a făcut să pârâie velatura grelelor caravele ascunse în fundul cheiurilor adăpostite de privirile indiscrete şi ale căror destinaţii nebuneşti le cunosc doar căpitanii.

Vizionarul metodic al globului nostru rotund şi desăvârşit, creierul iluminat care l-a conceput este un evreu neamţ convertit, din Nürnberg, un şoarece de bibliotecă cu o strălucită intuiţie, numit Martin Behaim.

Departe de mări şi oceane, Nürnbergul, pe teritoriul german, este Roma geografilor, loc de pelerinaj pe care orice căpitan cu ambiţii trebuie să-l facă înainte de marea plecare, aşa cum medicii se duc la Montpellier, matematicienii la Salerno, filosofii la Heidelberg. Depozitar al secretelor din Sagres transmise de învăţaţii evrei ce-l înconjuraseră nu de mult pe Don Henrique, Martin Behaim este de acum înainte maestrul, lumina geografiei. Nu se ajunge la el cu uşurinţă. Trebuie să străbaţi printr-o reţea de iniţiatori secundari, care îi filtrează pe vizitatori. Pe căpitanul în sfârşit admis, care i se prezintă, maestrul îi întreabă: „Ce am de învăţat de la dumneavoastră?” Un preţ care trebuie plătit pentru a avea acces la marele secret, lumea lui Martin Behaim. Un flamand a urmărit balena albă chiar până la un pas de ţărmurile necunoscute, un malvin a făcut troc cu ambră, departe, în vest, cu sălbatici împodobiţi cu pene, un portughez a navigat de-a lungul coastelor braziliene fără a-şi închipui că descoperise un continent, un olandez purtat spre sud de o furtună care nu-l slăbise o lună de zile a văzut ivindu-se un cap înzăpezit, dominând un curent puternic, ce părea a veni dintre pământuri... Cu douăzeci de ani înaintea lui

Magellan, acela se apropiase fără să ştie de împărăţia lichidă a lui Lafko.

Stând într-un fotoliu cu spătarul drept, îmbrăcat în negru, cu o bonetă înfundată pe cap, Behaim ascultă în tăcere. Privirea lui, a cărei intensitate ar vrea s-o facă insesizabilă, dar care nu-l părăseşte pe interlocutor, scoate la iveală cele mai ascunse gânduri, separă adevărul de imaginar, care se confundă foarte adesea la aceşti marinari hrăniţi cu legende, temători de Dumnezeu şi superstiţioşi ca femeile. Interdicţiile creştine atârnă greu şi frânează ştiinţa gângavă încă, terorizând spiritele cele mai aerisite ale timpului, căci ne aflăm cu un secol înaintea naşterii lui Galilei, acela pe care tribunalul Inchiziţiei îi va condamna, cu zece ani înainte de a se ivi Copernic, care, la rândul său nu-şi va publica teoriile decât cu câteva zile înaintea morţii, de frica excomunicării şi a ameninţărilor la adresa persoanei sale fizice. Dar Behaim, evreu convertit, nu mai este evreu, dar nici creştin. Dogmatismul Scripturilor nu-l mai stânjeneşte şi nu mai cunoaşte altă lege decât rigoarea inteligenţei sale. Atitudine de neconceput la vremea aceea. Iată de ce dă dovadă de o imensă prudenţă, îşi apără casa şi accesul în ea printr-un invizibil zid de apărare, constituit din probe iniţiatice care trebuie trecute, şi se deschide puţin câte puţin şi rar, doar pe măsura inteligenţei şi a complicităţii ştiinţifice descoperite la cei pe care a acceptat să-i primească.

Stă şi ascultă. Se aude scârţâitul penei secretarului, care transcrie cuvânt cu cuvânt ce spune vizitatorul. Apoi Behaim reciteşte cu glas tare şi dă din cap. „Vă rog să precizaţi, ordonă el. Câte zile aţi mers pe mare? Sub ce vânturi? Ce schimbări de cap? Aţi estimat poziţia? Aproximativ cu ce viteză? Cât de caldă sau de rece a fost apa mării? dar aerul? Ce specii de peşti şi de păsări aţi întâlnit? Domnul căpitan ştie să deseneze? Nu? Atunci scribul va desena pentru el, conform indicaţiilor sale. Să reluăm. Barca abandonată care plutea pe jumătate

scufundată şi nu semăna cu nimic cunoscut…” Răspunsul căpitanului: „N-am putut s-o examinez de aproape. Echipajul mă amenințase că se răscoală dacă dau ordin să ne apropiem prea mult de barca aceea blestemată. Vedeau în ea un semn al morţii. Ne pierdusem de trei luni, incapabili să ne regăsim drumul sub un cer cu stele noi, din care Steaua Polară lipsea. Din toată barca n-am desluşit decât nişte scânduri cusute parcă una de alta şi un fel de vâslă legată, care avea forma unei lopeţi… La drept vorbind, nici nu voiam să ştiu mai mult. Un talaz mi-a luat cu el doi oameni, care s-au dus la fund între nava mea şi barcă…”

Behaim dă din umeri. Căpitanul ăsta e un nătărău, un pârlit, nedemn de descoperirea sa, incapabil să-i interpreteze sensul. Îl va întreba despre stele, dar fără a-l lăsa să ghicească sub ce ceruri rătăcea epava acelei bărci, avangardă a unei lumi întregi. Compartimentele bibliotecii sale sunt doldora de cărţi groase, legate în cheutori de argint, de pergamente rulate, de dosare îndesate în mape din piele, însemnate cu nume latine. Îi spune unul dintre aceste nume scribului cățărat pe o scară sprijinită de bibliotecă. I se aduce dosarul. Totul se leagă. Stelele, el le cunoaşte. Şi acestui cap întrezărit sub zăpadă, cu un fel de estuar la poalele lui, îi cunoaşte poziţia. Despre barca din scânduri cusute, aude a doua oară. Are chiar şi o schiţă, desenată de un portughez cu câţiva ani în urmă, precum şi relatarea care o însoţeşte: Barca era intactă şi plutea. Pe fundul ambarcaţiunii, pe un suport grosolan de argilă, se vedeau urme de foc… Căpitanul, întrebat, confirmă: „Era cu siguranţă o barcă de felul acesta”. Nu mai are nimic de stors de aici. Behaim se descotoroseşte de el, oferindu-i în schimb câteva firimituri din ştiinţa lui, despre locurile de trecere a balenelor în largul Azorelor, o adevărată comoară pentru acest om de treabă care nu vede dincolo de mulţimea de barili cu ulei împuţit, din flancurile navei sale.

Aşa se iveşte Lafko – pe neaşteptate – din neantul

unde îl ţinuse Dumnezeu ascuns cincizeci de secole, fiindcă, dincolo de universul lui – şi de acest cap misterios care se va numi în curând capul Fecioarelor, marcând într-adevăr intrarea în marea strâmtoare ghicită –, două din bărcile sale, la câţiva ani distanţă, luate de Ayayema în vacarmul unei nopţi cu furtună, în timp ce el dormea pe uscat, au plutit în voia sorţii până la Nürnberg, traversând timpul şi spaţiul.

Cu o pensulă fină, Behaim adaugă el însuşi cu mână sigură, pe primul dintre toate globurile terestre care au fost vreodată concepute, reprezentarea desenată a informaţiilor pe care le consideră de acum certe. Capului unde sfârşeşte acest pământ, unde nimeni n-a debarcat, încă nu-i dă un nume, dar îl trasează în aşa fel, haşurat cu linii şi puncte, evocând ploaia şi zăpada, încât Magellan nu se va înşela câtuşi de puţin. Apoi se gândeşte la forţa argesivă a curentului care îi fusese descris în mai multe rânduri, la violenţa valurilor de la poalele acestui cap, inexplicabilă altfel decât printr-o ţâşnire dintr-un gât de mare îngust, o strâmtoare, o trecătoare care comunică cu o altă masă de apă liberă, împingând dinspre vest cu toată greutatea ei formidabilă. Ca urmare, desenează o insulă, la sud de cap şi făcându-i faţă. Acum nu mai este vorba doar de o viziune, ca la Henrique Navigatorul profetizând Ţara Focului, o ipoteză abia, mai mult sau mai puţin. Acest pământ nu fusese văzut de nimeni, niciodată. Nimeni nu-i bănuise prezenţa. Nu i se vorbise, de el niciodată. Despre cap, da. Despre insulă, nu. Dar este ultima piesa a puzzlelui şi el ştie că trebuie aşezată acolo, ca un stâlp de catedrală, fiindcă arhitectura globului este de neconceput altfel. N-o inventează. Îi este de ajuns să închidă ochii şi să se adâncească în gânduri pentru ca ea, această insulă, să-i răsară în faţă. Apoi caligrafiază treizeci de litere gotice înconjurate de linii ţuguiate, figurând valurile înspumate care se pierd în reprezentarea punctată a acestei Terra incognito: TRECERE SPRE MAREA CEA MARE DIN VEST.

În sfârşit, aşa după cum cerea admirabilul romantism al vremii, care nu putea depăşi imaginile naive, între cozi de balene ieşind din oceanul dezlănţuit şi foci întinse pe stânci ca nişte animale heraldice, desenează la intrarea în strâmtoare o minusculă bărcuţă condusă de sălbatici goi, al căror şef seamănă cu Lafko.

Behaim are o uşoară strângere de inimă, de milă, ştiind că toate caravelele care se pregătesc vor fi burduşite de soldaţi, de călugări, de capelani, de artilerişti, de crucifixuri, de tunici călugăreşti şi de statui de sfinţi, de patrafire aurite şi potire şi cufere pline de hoştii întru convertirea întregului pământ sub ameninţarea archebuzelor. Întregul pământ, în afara lui Lafko. Ceea ce Behaim nu ştie, fiindcă ignoră planul divin. Cu un uşor surâs trist, undeva, în mijlocul strimtorii, pe o altă insulă, schiţată dintr-o trăsătură de penel, desenează o cruce înfiptă în pământ. Şi chiar acolo o va înfige Magellan…

Se dă un pas înapoi şi îşi judeca opera. Este într-adevăr opera vieţii sale. În cabinetul secret alipit bibliotecii, luminat de sfeşnice care proiectează umbre pe pereţi, tronează sfera fabuloasă, monumentală, reprezentare interzisă a acestei lumi, Polul Nord atingând plafonul iar Ecuatorul fiind înconjurat de o galerie la care se ajunge pe o scară. O minunată lucrare de tâmplărie acoperită cu pergament, pe care nu se află niciun detaliu al geografiei globului asupra căruia Behaim să nu fi revenit de mai multe ori, cerând mărturii directe mai multor căpitani, înainte de a-l fi schiţat el însuşi cu vârful penelului său. Nimeni nu intră niciodată în această încăpere, în afara sa şi a celor mai mari dintre căpitanii consideraţi de el demni de a primi revelaţia.

Iar ei sunt foarte puţini: Diego Cam, Bartolomeu Dias, Vasco da Gama, Pedro Cabral, Cristofor Columb, Núñez de Balboa, Magellan… Prinţi de geniu îi finanţează, Manuel I al Portugaliei, în Spania, regina Isabela, apoi Ferdinand de Aragon şi Carol Quintul. Nu sunt nici

pescuitori de balene, nici vulgari traficanţi de mirodenii, ci adevăraţi seniori ai mării, care îşi vor dărui întreaga lume la douăzeci de ani după ce şi-o vor fi împărţit-o între ei. O cunosc în mai mare măsură decât alţii, îi intuiesc multe necunoscute, dar cu toţii fac călătoria la Nürnberg, fiindcă doar aici se află cheia succesului lor, certitudinile. În această epocă a dorinţelor nebuneşti, în care aurul prinţilor curge gârlă pentru a arma cele mai bune corăbii, pentru a angaja pe cei mai buni piloţi, pentru a-şi asigura cele mai recente hărţi şi tot ceea ce ştiinţa maritimă oferă mai exact, dezinteresul maestrului din Nürnberg uluieşte. Nu mai puţin şi faptul că, în mijlocul atâtor rivalităţi, a rămas în viaţă: era însă de neînlocuit, unic, şi singura răsplată pe care o aştepta pentru ştiinţa sa era de a o vedea salutată de fapte.

Şi va fi, cel puţin în două rânduri, încă din timpul vieţii sale. Vasco da Gama, după Cam şi Dias, coboară gradele de latitudine de-a lungul coastei Africii până la capul Bunei Speranţe, pe care se decide în cele din urmă să-l depăşească pentru a naviga spre Moluce, în ciuda rugăminţilor echipajului terifiat, dar el nu are un merit prea mare în afara aceluia al puterii de-a îndura. Căci ştia. Ruta îi fusese trasată în întregime de Behaim la Nürnberg. Când Cristofor Columb, înfruntând revolta marinarilor săi, le jură că după un număr de zile la orizont se va ivi un pământ necunoscut, el văzuse deja acest pământ, cu poziţia sa aproape exactă, pe globul din Nürnberg. Când, în sfârşit, pământul căutat va apărea, el se va simţi desigur uşurat, dar mirat, nu. Căci el ştia.

N-au existat mari descoperitori, ci doar marinari curajoşi, avizaţi. Sau, mai precis, n-a existat decât unul: Behaim.

Behaim moare în 1507. Dar va supravieţui prin doi bărbaţi, care, în numele lui Martin Behaim, vor pecetlui într-o oarecare măsură destinul lui Lafko.

Primul este Balboa. În 1513, el debarcă la Darien pe coasta atlantică, chiar în punctul unde ceea ce se va numi mai târziu Istmul Panamá se îngustează la maxim, De unde a ştiut el că este vorba de un istm şi că la numai câteva zile de mers se întinde un alt imens ocean, care scaldă toată coasta occidentală a Americii de Sud? Fusese unul dintre apropiaţii lui Martin Behaim, nu de mult, în Nürnberg… Balboa pătrunde în junglă pe drumul cel mai scurt şi descoperă Pacificul. Alţii vor veni pe urmele lui. Aceştia sunt lupi. Ruta lor spre sud este plantată cu cruci, jalonată cu sânge. Pizzaro, în Perú. Almagro, în Chile. Pedro de Valvidia, în fine, care ajunge în 1550, clar fără a se aventura mai departe, până la pustiul golf Penas. Aici se deschide sumbrul canal Messier şi lumea verde-albastră a arhipelagurilor în sânul cărora dispăruseră, retrăgându-se în umbră în mod voit, cu mii de ani înainte, Lafko şi bărcile lui, pentru a fugi de cei ce veneau… cei ce vin şi care, mai târziu, vor sfârşi prin a-i regăsi…

Al doilea este Magellan. Fernao de Magalhães. Pe cât de lungă, ezitantă şi aproape silită va fi înaintarea celor veniţi din nord, întârziată de cruzimea climei, de vidul şi configuraţia lipsită de orice noimă a acestei interminabile succesiuni de mii de insule pustii, pe atât irupţia corăbiilor lui Magellan prin poarta orientală a Tehasului – marea strâmtoare a kaweskarilor, fapt de neconceput pentru ei şi care avea să le nimicească însăşi concepţia despre lume – îi va anunţa, dintr-odată, lui Lafko faptul că el şi toţi ai lui sunt condamnaţi. Un miracol a fost că ştiind, înţelegând şi admiţând aceasta, ei vor supravieţui încă cinci sute de ani.

Aşadar, sub comanda lui Magellan, la 10 august 1519, cinci corăbii spaniole plecau din Sevilla cu două sute şaizeci de oameni la bord. Fiecare s-a spovedit şi a primit împărtăşania. Clopotele tuturor bisericilor bat. Pe ţărmurile Guadalquivirului tunurile salută drapelul regal desfăşurat pe cel mai înalt catarg al Trinidadului, nava-amiral a lui Magellan. Carol I, rege al Spaniei, împăiat ăl

Germaniei, rege al Siciliei, duce de Burgundia şi prinţ al Ţărilor de Jos, finanţează, expediţia. Marele Consiliu al Indiilor a redactat instrucţiunile secrete. Magellan poartă dublul titlu deamiral şi căpitan-general. El, ofiţer fără noroc, sărac şi doar cu prea puţin sânge albastru, fără protector, aproape fără prieteni, dispreţuind banii, urând curtenii, sec şi tăios, incapabil să-şi plece capul şi năpăstuit cu un caracter porcesc, îmbrăcat la întâmplare, oacheş, plăpând, murdar, urât, şchiop şi portughez pe deasupra, de unul singur şi numai cu argumentele sale a câştigat încrederea celui mai puternic rege din lume! De ce?

Fiindcă pământul este rotund!

Pământul este rotund şi poate fi înconjurat. Este o idee care circulă printre iniţiaţi, o idee eretică, exprimată în şoaptă, dar nimeni altcineva în afara lui Magellan nu posedă ilustraţia care i-a conferit încrederea regelui: un glob terestru, mic de data aceasta, confecţionat la Nürnberg, după indicaţiile sale precise, de un alt geograf german, Johann Schoener, care fusese elevul lui Behaim şi, prin filiaţie spirituală, al lui Don Henrique Navigatorul. Trecătoarea sudului figurează. Globul va fi îmbarcat la bordul Trinidadului şi prezentat ofiţerilor neîncrezători, îndată ce interdicţia de a dezvălui secretul va fi ridicată.

— Şi aia ce-i? întrebase Carol I, în ajunul îmbarcării, desemnând o barcă minusculă, condusă de sălbatici goi şi pletoşi, pe care Johann Schoener şi Magellan o copiaseră întocmai de pe sfera lui Behaim, la intrarea în „Trecătoarea spre Marea cea mare din vest”.

— Acolo, Sire, a răspuns Magellan, sunt primii supuşi ai Majestăţii-Voastre din această parte a pământului şi primii creştini ai viitoarelor Dumneavoastră cuceriri…

Doar că în această privinţă se înşela.

În ciuda numeroaselor Contacte, pe Lafko, refugiat în trecut, într-un mod aproape metafizic, nu va pune mina nimeni, niciodată.

V. MAGELLAN

În această iarnă australă a anului 1520, nu mai lipsesc decât patru grade latitudine sudică şi o formidabilă coliziune predestinată pentru ca barca lui Lafko, rătăcind în paleolitic, să-şi încrucişeze drumul cu caravelele lui Magellan la cel de al doilea guler[6] al marii strâmtori: un fel de fisiune atomică se va produce în creierul primitiv al lui Lafko în momentul întâlnirii. Şi tot numai patru luni, adică răgazul fiecăruia de a ieşi teafăr şi nevătămat din infernul de zăpadă şi vânt, timp trăit într-o întunecime aproape totală, într-o singurătate de sfârşit ai lumii. La trei sute de mile marine unul de celălalt, 570 km fără niciun vânt viu, două minuscule aglomerate distincte de lumini mici şi tremurătoare străpung lunga noapte, ca nişte stele muribunde. Magellan iernează la Puerto San-Julian, un golf pustiu şi dezgolit pe coasta Patagoniei. Lafko rătăceşte, în tovărăşia altor două clanuri, în partea orientală a strâmtorii, între cele două intrări.

Magellan a înfipt o cruce pe o dună bătută de furtuni. Este prima dintr-o serie lungă, sfinţită de capelanii vineţi de frig. Marinarii sunt înnebuniţi de groază. Scăderea termometrului le pare un blestem divin. Nimeni nu navigase până atunci atât de departe spre sud. Vasco da Gama, cu douăzeci de ani mai devreme, depăşise capătul Africii la paralela 35° latitudine sudică. Dumnezeu se îndurase greu de el. Ei se aflau la 49° şi nu se anunţa nicio strâmtoare. De ce nu se mai sfârşea acest continent? Vântul dărâmase crucea, pe care fură obligaţi să o înfigă din nou. Nu cumva era un semn? Un ordin de a pleca în cea mai mare grabă şi de a se întoarce în Sevilla, cerând iertare lui Dumnezeu? Amiralul înăbuşise două revolte, predase călăului câţiva marinari, pusese în fiare un căpitan.

---

6 Intrare îngustă într-un port, canal, strâmtoare. (N. tr.)

Pământul îngheaţă. Solul se crapă ca de explozii subterane. Frânghiile sunt îmbrăcate în gheaţă. Pânzele se sparg ea sticla. În septembrie, sunt tot acolo. Apă dulce este raţionalizată. Biscuiţii marinăreşti, tari ca piatra. Carnea sărată se descompune şi, chiar dacă se poate omorî câte o focă, carnea ei grasă îi îmbolnăveşte pe marinari. Anemiaţi, pielea lor se acoperă de abcese. Dinţii le cad. Unii pier de foame, neputând digera nimic. Alţii mor de tristeţe şi de descurajare. Toţi sunt descumpăniţi, conştienţi că nu se pot adapta, moral, şi fizic, acestor condiţii de viaţă inumană la care Lafko – dar ei nu ştiu asta – se acomodează de cinci mii de ani prin toate resursele stereotipizate ale inteligenţei lui tenace.

Apariţia patagonezilor în tabără i-a distrat pe marinari o vreme. În ochii acestor latini scunzi, ei par nişte uriaşi, un fel de maimuţe îmbrăcate în piei de animal, care le acoperă până la genunchi picioarele şi labele şi lasă pe zăpadă urme ca de urs. Femeile lor sunt grase şi mari, şi mamelele enorme, care atârnă, îi fac să izbucnească în hohote de râs anormale. Ei vin din interiorul continentului, şi nu se apropie de ţărm decât cu teamă şi repulsie. Apa nu este elementul lor. Nu sunt ei oamenii cu barca, pe care şi-i închipuia Behaim şi despre care Magellan zicea că vor fi primii supuşi ai Majestăţii Sale”. Or fi chiar oameni? Pentru a se convinge, capturează unul care, îngrozit, se lasă târât, în timp ce ceilalţi fug pentru a urmări scena de departe. Îl învaţă numele lui Iisus, pe care uriaşul îl repetă cu glas neobişnuit de puternic, apoi „Tatăl nostru” pe care îl recită rotindu-şi ochii aiuriţi, dar fă – să a sări un cuvânt. Este pus să îngenuncheze la piciorul crucii, unde capelanul îl botează dându-i numele de Juan. Este îmbrăcat cu o vestă şi un pantalon, i se acoperă capul cu o pălărie şi i se dăruiesc nişte zurgălăi, pe care îi agită ca prostul când îi reîntâlneşte pe cei din tribul lui. Magellan ridică din umeri. Echipajul râde, fără a înţelege cât de lugubră este această

scenă. Capelanul îi laudă pe Domnul. Fiecare se poartă după cum îi e starea: prinţul, poporul, preoţii. Rezultatul nu se lasă aşteptat. Se aud urlete înspăimântătoare. Este Juan, care moare masacrat de ai lui, ciopârţit. Ceilalţi continuă să umble de colo-colo în jurul taberei străinilor, fascinaţi de propria lor spaimă şi devoraţi de curiozitate. Femelele cu piept enorm scot echipajul din minţi. Vor fi lupte şi morţi de o parte şi de alta şi copulaţii uimitoare între aceste femei cât un munte în patru labe şi aceşti creştini cu pielea lividă, avangarda Occidentului, care se bâţâie de-a-mpicioarele în zăpadă ca nişte ţapi, cu nădragii în vine. Copiii care se vor naşte mai apoi din aceste uniri vor fi sufocaţi de mamele lor imediat după tăierea cordonului ombilical…

Din ziua aceea, patagonezii se retrag, protejaţi de un nor de săgeţi, şi dispar din peisaj, împingând înainte, ca pe-o ciurdă, monstruoasele lor femei. Marinarii recad în torpoarea lor morală, ca şi când femeile ar fi luat cu ele partea cea mai omenească a sufletului lor. Rămân în tabără doi prizonieri, doi sălbatici pe care Magellan îşi propune să-i ofere regelui Spaniei. Refuzând orice hrană, ei vor muri curând.

Zilele se măresc. Frigul cedează. Amiralul a dat ordinul să fie gata de drum. Împinsa spre coastă de o furtună, una dintre cele cinci nave e pierdută. Alta a fugit spre Spania, pentru a descrie acolo nebunia amiralului care se închide în cabina sa, la bordul Trinidadului, între patru pereţi cu globul său pământesc, pe care îl contemplă ore şi ore întregi şi în care se încăpăţânează să creadă, doar el. Magellan a jurat în faţa echipajelor întrunite: „Nu voi face calea-întoarsă înainte de a atinge 75°!” Ceea ce însemna: „Dincolo, pe lumea cealaltă”. Revoltele reîncep. Capul încă unuia dintre căpitani cade pe butucul care a servit şi execuţiilor precedente. Peste cincizeci şi opt de ani, făcând faţă unei revolte pentru motive asemănătoare, în acelaşi golf San-Julian, sir Francis Drake o va pedepsi cu

asprime, ordonând folosirea aceluiaşi butuc găsit acolo şi pe care se păstrau încă petele de sânge. Cât priveşte crucea, nici urmă de ea…

Trei corăbii îşi reiau drumul: Conception, Victoria, Trinidad. Voinţa de fier a amiralului a învins toate obstacolele şi toate opoziţiile. În numele regelui? Doar în aparenţă. În numele imaginaţiei care-şi inventează fără încetare un pretext numai pentru că, între trecut şi viitor, între memorie şi intuiţie, cei mai dotaţi dintre oameni se plictisesc şi nu se lasă până nu precipită mersul lucrurilor. O mişcare perpetuă. Orbitoarea fugă înainte… Pentru a afla ce se petrece de cealaltă parte a lumii cunoscute, până în ziua în care, pe bună dreptate, de dincolo se porneşte mânia divină.

De ea se tem şi marinarii lui Magellan, de această pedeapsă care îi aşteaptă dincolo de acest cap lugubru, care tocmai apare sub rafale de ploaie. Cât vezi cu ochii, el este înconjurat de stânci de care se sparge marea, proiectând spre cer vârtejuri de stropi asemenea unor fantome albe. 52 de grade latitudine sudică… Furtuna a reînceput. Vergile se prăbuşesc omorând oameni. Chilele răzuiesc bancurile stâncoase. Valuri enorme mătură puntea corăbiilor, deformând cabestanul, distrugând bărcile. Ancorele sunt smulse. Amiralul s-a prins de catargul artimon, alături de timonier, şi el legat. În interiorul celor trei corăbii este un adevărat infern. Cabinele echipajului inundate, traversate de obiecte plutind, butoaie sparte care se izbesc dintr-un perete într-altul, distrugând totul în jur. Marinarii îşi astupă urechile ca să nu mai audă izbiturile înspăimântătoare ale valurilor, care asaltează bordajele. Capelanul se târăşte pe punte, de la unul la altul, dându-le dezlegarea de păcate. Din dreptul capului porneşte un curent puternic, care umflă şi mai mult marea şi duce mica escadră în larg, navele coborând pe valuri de parcă ar cădea într-un puţ fără fund. Cei mai apropiaţi de Magellan îl imploră să renunţe, să fugă, să se

îndepărteze pentru totdeauna de locurile acelea. Dar amiralul surâde, el, bărbatul cel mai sever şi cel mai glacial cu putinţă! Şiroind de apă, ud până la os, chinuit de dureri în tot corpul lui plăpând, contemplându-şi flota devastată, fără speranţa vreunui ajutor, la mii de leghe de Spania, Magellan surâde. Dă un ordin. Ridică pe funga marelui catarg cinci pavilioane colorate, conform codului maritim spaniol. La bordul navelor Conception şi Victoria, într-o atmosferă apocaliptică, se traduce: „Încă două ore. Păstraţi contactul vizual… „Trece o oră. Apoi numai trei pavilioane: „Încă o oră”. Amiralul surâde în continuare. A identificat capul. A recunoscut curentul. Curentul mareei pe care Behaim îl desenase pe globul pământesc din Nürnberg chiar la intrarea în „Trecătoarea spre Marca cea mare din vest”. Peste o oră el îşi va schimba cursul şi îi va duce spre strâmtoare…

Patru ore mai târziu şi aproape pe un calm deplin. La adăpostul capului care se descoperă în faţa celor trei corăbii purtate de curent direct spre vest, în interiorul a ceea ce pare a fi un fel de golf înconjurat de munţi care închid orizontul din toate părţile, Pigafetta, istoriograful Trinidadului, va consemna în jurnalul lui: „Fără cunoştinţele de care dispune amiralul, cine altul în afară de el s-ar fi încumetat să caute aici un canal…”

Locul este cu totul pustiu. Nu se aude decât zgomotul mării şi ţipătul cormoranilor negri, care se rotesc în zboruri de recunoaştere în jurul Trinidadului. Pe stânci, se mişcă nişte forme asemănătoare unor giganţi negri alungiţi. Nu sunt decât leii de mare, care se scufundă imediat. Nicio urmă de existenţă omenească. Conception şi Victoria, mai rapide, fuseseră trimise de amiral să cerceteze capătul golfului; acum nu se mai vedeau. Deodată, dinspre vest, dincotro dispăruseră, răsună o bubuitură de tun. Apoi o alta, al cărei ecou munţii îl rostogolesc dintr-un perete în altul, străbătând singurătatea. Violarea singurătăţii… Victoria! Cele două

caravele au descoperit intrarea în primul guler. Echipajul plânge de bucurie. Amiralul cade în genunchi. Este ziua Tuturor Sfinţilor[7]. Întrucât conduce la elucidarea enigmei, amiralul va numi acest guler: Esirecho de Todos Ios Santos. El nu va purta niciodată acest nume, ci pe acela de Strâmtoarea Magellan.

Cât priveşte capul, l-a botezat: Capul celor unsprezece mii de fecioare, din cauză miilor de stânci care îl înconjoară formând un cortegiu de pulberi fine, de valuri albe în continuă mişcare. Astăzi el se numeşte Capul Fecioarelor.

Pentru Lafko, el nu are nume. Nici n-ar putea să aibă. E un loc mitic, unde bărcile kaweskarilor nu se aventurează niciodată. Rar zărit de departe în irealele zile cu timp frumos, el marchează graniţele unui univers dincolo de care nu este nimic. Nu se poate da un nume unor locuri de neconceput.

Şi totuşi de aici, din aceste locuri de neconceput, aveau să se ivească vasele lui Magellan.

La bordul a două şalupe cu vâsle, piloţii sondează primul guler, milă cu milă, înainte ca escadra să se angajeze în el. Se ridică aliniamente. De-a lungul unei faleze, pe o stâncă ieşită din mare, marinarii fac o descoperire macabră. Rezemat de un perete, un cadavru îi fixează cu ochii lui morţi. Este un bărbat scund, cu picioare scurte, arcuite, păr lung foarte negru, fruntea teşită, tăietura pleoapelor oblică, nasul scurt şi turtit deasupra unei guri mari, cu buze groase. Este foarte slab şi începe să se descompună. Înfipţi în găurile stâncii, ţăruşi pictaţi în roşu formează un cerc în jurul lui. Arme, un băţ ascuţit, o măciucă din piatră, un harpon din os zac la picioarele lui. Numele lui este Taw, tatăl lui Lafko. Marinarii se închină şi fug.

Capătul lumii era locuit!

---

7 Sărbătoare a bisericii catolice, în ziua de 1 noiembrie a fiecărui an. (N. tr.).

Trei tehelouri pe o plajă de nisip, la jumătatea drumului dintre două strâmtori, în fundul unui mic golf adăpostit, aproape închis, de unde nu se vede strâmtoarea, nu departe de o cascadă de apă dulce provenind dintr-un gheţar învecinat. Două bărci trase pe uscat, chiar la marginea pădurii. O a treia, în construcţie, este aproape gata. Yannoek coase ultimul rând de scânduri cu o vină de balenă, în timp ce Kostora, nevastă-sa, frământă o pastă groasă din coajă de canelo şi muşchi, care va folosi la călăfătuire. Lafko se ocupă de rame, tăindu-le din trunchiul unui chiparos. Se serveşte de o cochilie de cholga, pe măsura podului palmei sale. Tăişul se toceşte repede şi atunci îl ascute pe o piatră. Micul Tonko îl priveşte crănţănindu-şi păduchii. Din când în când, Lafko se ridică şi se duce să taie o fâşie de slănină din leşul unei foci jupuite, apoi o trece prin foc până când grăsimea începe să curgă. Suge cu lăcomie această grăsime, care îi picură din gură, şi pune din nou slănina să se încălzească la foc. După ce fâşia s-a uscat, o mănâncă hulpav, rupând cu dinţii îmbucătură cu îmbucătură.

Lafko se gândeşte. Un noroc, această focă, animal enorm şi gras, pe care a trebuit s-o măcelărească în apă, între două bărci, ca s-o poată aduce pe plajă bucată cu bucată. Un noroc într-adevăr, primul după trei luni, la ieşirea dintr-o iarnă teribilă, care le epuizase rezervele. Furtuna nu încetase, făcând pescuitul imposibil. Chiar şi Wauda, care e neînfricată şi înoată ca un peşte, fusese nevoită să renunţe la scufundări. Se hrăneau cu păsări căzute, fulgerate de frig. Sau chiar cu şobolanii care, alungaţi din pădure de foame, atacau tabăra noaptea. Nu mai regăsiseră ascunzătorile bucăţilor de balenă îngropate în nisip pentru zile negre, căci furtuna distrusese toate reperele. În clanul lui Tehakwal, aflat mai la sud, oamenii mâncaseră o femeie bătrână. Apoi plouase atât de mult, încât nu se mai putea aprinde focul. Lemnul descompus,

nu ardea, nici chiar inima de chiparos tăiată în aşchii mărunte, pe care încercau să le usuce lipindu-şi-le de propria lor piele. Arcul de foc, din lemn tare, se îndoia şi se rupea, ros de umezeală, aşa încât s-au culcat în fundul colibei îngheţate şi s-au scufundat într-un semisomn continuu, pentru a trece prin lunga noapte, strânşi unul în celălalt sub pieile de focă umede. Cei ce se trezeau începeau să urle, atât erau de înspăimântaţi că se regăsesc în viaţă confruntaţi cu un asemenea deznodământ. Aşa murise bătrânul Taw. Fiindcă îi fusese frică să trăiască. Profitând de o acalmie, îi duseseră trupul departe de cei vii, să nu-i târască cu el. Altfel, ar fi însemnat sfârşitul clanului. Dar, cu toate beţele magice, bătrânul Taw, al cărui nume nici măcar nu i se mai rosteşte, scapă adesea de pe faleza pe care a fost depus. Aduce năpastă şi teamă, deşi între timp s-au întors zile ceva mai bune. Şi tocmai ele îl neliniştesc pe Lafko. Aşa-i alcătuită memoria lui.

Cu fiecare an, i se adaugă amintiri care se repetă întocmai, de la începutul timpurilor.

Norii negri s-au risipit şi soarele luminează plaja. De pe o stâncă plată, la mică distanţă de râu, se aud râsete. Sunt Kala şi Wauda. Yannoek le-a însoţit în barca în care a pus câţiva tăciuni aprinşi, lemne de foc şi coşuri de pescuit. Stânca este un loc numai bun de pescuit cholga. Cu coşul între dinţi, Wauda se scufundă. Nici chiar Lafko nu-şi poate reţine suflul sub apă atâta timp cât ea. Când revine, cu coşul plin, vânătă de frig, râde, apoi se duce să se încălzească lângă foc, în timp ce se scufundă Kala. Lafko o priveşte pe Wauda, femeia lui. Este tânără şi abia a avut prima ei menstră. Este acoperită de un strat gros de jeg, ca toţi kaweskarii, dar Lafko nici măcar nu ştie asta; carnea o are tare, fesele rotunde, dinţii foarte ascuţiţi, cu care-i muşcă pe bărbaţii prea îndrăzneţi cu ea fără permisiunea lui Lafko. Permisiune pe care Lafko nu a dat-o niciodată până acum, contrar obiceiurilor clanurilor. Mai târziu, poate, după două sau trei ierni, când mamelele ei,

dezvoltate, vor atârna ca cele ale Kalei... Wauda ştie să râdă. Wauda ştie să surâdă. Ea inventează cântece noi, ale căror eroi sunt peştii pe care îi întâlneşte pe fundul apei. Noaptea nu geme ca celelalte femei ale clanului. Pare fără frică. Nu strigă morţii în somn. Mina ei pe fruntea lui Lafko potoleşte spaimele nopţii. Când este foarte frig în colibă şi vine să se lipească de el, corpul ei are căldura şi viaţa unei tinere căprioare australe. Îi place să-şi deschidă coapsele şi să-l primească pe Lafko, şi îi muşcă urechea ca un mic animal, guiţând

Lafko o priveşte pe Wauda stând în picioare pe stânca lui, în faţa flăcărilor înalte ale focului şi sexul lui reacţionează imediat. Micul Tonko şi-l contemplă pe al său cu atâta ciudă, încât îl face pe Lafko să râdă. Kostora se apropie şi se întinde, deschizându-şi coapsele mari, cu permisiunea lui Yannoek, care râde şi el. Lafko o dă la o parte cu o lovitură de picior şi se aruncă în apă. Înoată energic. O ia pe Wauda pe stânca lui. Apoi o va lua pe Kala, care are un corp de focă cu mamele. Apoi din nou pe Wauda. În sfârşit, punând la foc trei cholga pe care le termină din câteva mişcări ale maxilarului, se întinde şi adoarme, răpus. Aşa arată fericirea lui Lafko, pentru care nu există un cuvânt să o exprime.

Apoi ei se alătură celorlalţi din tabără. Măruncă. Vor mânca până la căderea nopţii. Până la saţietate. Amintirea prelungitei înfometări din timpul iernii nu s-a şters încă şi zilele frumoase abia le ajung pentru a se îngrăşa şi a-şi recăpăta forţele înainte de revenirea urgiei. Burţile copiilor se umflă. Stomacurile burduşite cu carne de focă se bombează sub pielea întinsă. Lafko împarte tuturor creierul şi limba animalului, care sunt bucăţi alese. În rest, fiecare este liber să scormonească în carnea focii cu cuţitul său de cholga. Pâraie de sânge verzui ies din acest corp mutilat şi se usucă, făcând cruste pe picioarele celor care se servesc. Carnea nu este nici friptă, nici fiartă, ci doar încălzită, înfiptă în beţe. Nimeni nu vorbeşte, dar ochii

strălucesc. Să mănânci şi să tot mănânci înseamnă o revenire colectivă la viaţă.

Wauda şi Kostora şi Kala şi toate femeile clanului muncesc pentru a aduna rezerve. Ele desfac grăsimea focii în fâşii, tăiate şi ele, la rândul lor, pe care le îndeasă într-o bucată de piele de focă legată cu o liană. Plină, punga ia forma unui balon de mărimea unui cap. Cufundat în mlaştina învecinată, carnea va fermenta aici timp de câteva zile. Apoi va fi atârnată în colibă, unde va exala un miros fetid, dar nimeni nu-l simte aşa. Dimpotrivă, acest miros îi linişteşte. Se doarme mai bine cu burta plină şi morţii care îi vizitează îşi slăbesc strânsoarea. Se geme mai puţin în colibă. Ieşind dintr-un coşmar, poţi adormi, iarăşi senin. Ajunge să scoţi din pungă şi să laşi să-ţi pice în gură grăsimea binefăcătoare, care-ţi potoleşte spaima de foame.

Încă o noapte. Ayayema şi complicii lui – Kawtcho, care bântuie pe sub pământ, şi Mwono, spiritul munţilor – ies din umbra în care se ascund, împingând înaintea lor cortegiul morţilor în căutarea kaweskarilor. Ayayema are ochi pătrunzător. Noaptea, nu-i scapă nimic. Au fost acoperite cu grijă toate focurile, în afara celui care arde în colibă, invizibil din exterior. Întins sub o piele de focă, cu ochii larg deschişi, Lafko se gândeşte. Iată, aproape o lună de când s-au stabilit pe această plajă. Este un răgaz prea lung, pe care Ayayema nu-l permite. Dar toţi erau atât de obosiţi… Aveau nevoie să-şi refacă puterile. Vor pleca de aici imediat ce a treia barcă va fi gata… Se va găsi o balenă eşuată pentru a-i îngropa carnea, a-i scoate oasele şi nervii, din care să-şi facă firul şi harpoanele? Va trebui să o abandoneze pe Yerfa, care ajunsese atât de bătrână, încât îi împiedica pe ceilalţi să doarmă cu urletele ei, fiindcă morţii sunt deja în ea? Niciun copil nu se născuse de douăzeci de luni, în schimb, între timp, murise Taw, pe care îl va urma în curând Yerfa… Mai era necesară oare a treia barcă, chiar dacă nu mai sunt mâini şi braţe să apese

pe ramele ei lungi? Teama că nu vor fi destui pentru a învinge singurătatea revine mereu. Inima lui Lafko se strânge. El nu are cuvinte pentru a-şi explica ce simte, această viziune a poporului său pe care destinul îl condamnă să supravieţuiască, nu să trăiască… Dacă pântecele Waudei nu se va îngroşa, dacă pruncul Kalei va muri la naştere, ca şi celălalt, va trebui să se îndrepte spre sud, spre marea cotitură a strâmtorii, unde se află celelalte elanuri, să-şi facă rost de alte femei… Aşa arată viitorul lui Lafko. An după an se repetă aceleaşi nelinişti de la începutul timpurilor, fără ca vreodată ordinea imuabilă a vieţii sale să cunoască schimbare.

A doua zi, nu se scoală. Plouase dis-de-dimineaţă, plouase cu zăpadă care îngheţa şi aerul din jurul focului aproape stins. Kaweskarilor le plac aceste ore. În scurta şi palida zi, Ayayema îşi slăbeşte strânsoarea. Vizitatorii nopţii au fugit. Gemetele încetează. Pot dormi în pace, goi, strâns lipiţi, sub blănuri. Dar deodată un zgomot îi trezeşte. Urmat imediat de o altă serie de zgomote, repetate şi identice, îndepărtate şi asurzitoare în acelaşi timp. Ceva ce n-au mai auzit niciodată, care nu rămâne în cer ca tunetul, în zilele de furtună, ci străbate marea strâmtoare la nivelul apei, izbindu-se de faleze. Nu mai e nici vacarmul familiar, mai puţin înfricoşător căci ştiu despre ce este vorba: marii gheţari din munţi, care se rup şi se surpă în apă. Nici trosnetul arborilor centenari amputaţi de umiditate, care se prăbuşesc pe pământ într-o învălmăşeală de mari crengi rupte. Ies cu toţii din blănuri, muţi de spaimă. În liniştea care urmează, copiii tremură ca vidrele prinse în cursă. Dar zgomotele reîncep, se repetă. Vin dinspre est, dinspre primul guler. Ce-i zăpăceşte pe aceşti nenorociţi este aerul care vibrează. Îi resimt fizic efectele. Urechile lui Lafko bubuie. Stupoarea i se citeşte în ochi. Nu înţelege. Din nou un răgaz, o a treia serie de zgomote, apoi nimic.

Tăcerea de-acuma îl umple de nelinişte, fiindcă

durează. Nimic nu mai tulbură pacea decât mişcarea perpetuă a vântului şi a valurilor scurte, care se sparg pe plajă. Sunt zgomote pe care Lafko le cunoaşte. Când nu sunt prea puternice, nici nu le mai aude. Ele însoţesc solitudinea şi lentoarea vieţii, într-un fel de armonie. De data aceasta, ordinea naturii este răsturnată. S-a strecurat ceva străin, care pare atât de necuprins cu mintea, încât Lafko şi cel din clanul său, roşi de curiozitate şi în acelaşi timp terorizaţi, simt chemarea noutăţii. Ei ascultă cu tot corpul: Nu urechile lor stau la pândă, ci sufletele lor. În cele din urmă, Lafko nu mai rezistă. Fiindcă nimic nu mai este ca înainte, trebuie identificat lucrul acela, pentru ca ordinea să revină.

— Arka! La drum! Cine mă urmează?

Wauda se ridică. Şi Yannoek. De asemenea, Tsefayok şi Kanstay, vâslaşi puternici. Lafko pune mina pe arc şi pe bâtă. Sunt aruncate ceva merinde în barcă. Să ia foc, o grămadă de spuză şi de tăciuni care ard într-un vas de argilă. Unele călătorii durează. Cine ştie unde îi va duce aceea de acum?

Barca se îndepărtează de ţărm. Wauda ţine bara cârmei, o vâslă mai scurtă şi mai plată, care pivotează între două furchete. Consemnăm în trecere această tehnică, inventată acum cinci mii de ani. Oameni ai mării, ei nu vor inventa pânza niciodată… Bărbaţii vâslesc pentru a străbate în contrasens curentul mareei care curge din marea strâmtoare. Nu şi-au luat adio, nici nu li s-a urat drum bun. Ceilalţi au rămas în colibă, ghemuiţi ca nişte animale înfricoşate. Deja, femeile gem. Nu vor mai ieşi din această stare de prostraţie. Nu vor mai scoate nasul afară şi se vor mulţumi să întreţină puţin foc în tehelou, mestecând carnea de focă pe care le-o aruncase Lafko plecând. Nu mai trăiesc. Aşteaptă…

Pe puntea Trinidadului, sunt adunaţi ofiţerii. De obicei murdar şi neglijent, micul portughez îşi ţine acum

rangul. îmbrăcat în catifea neagră, cu Lâna de aur la gât, cu bastonul de comandant în mână, el le impune tuturor. Aproape a câştigat. Primul guler va fi în curând străbătut. Artileria de la bord trage o salvă de onoare, care zguduie întreaga navă; îi dau un dublu răspuns tunurile de pe Conception şi Victoria, care ies una după alta, în siajul vasului-amiral. S-a împărţit rachiu marinarilor, o băutură proastă, care îi face să uite cadavrul de pe faleză. Capelanii au stropit vântul, manevrându-şi pământufurile cu mari gesturi de exorcist în faţa acestui peisaj de capăt al lunii.

Cu adevărat sinistru, prin excesul de măreţie sălbatică. Gheţari, munţi, păduri, totul enorm, fără măsură, nori negri, care se rup unul după altul fără a lăsa să se ştie dinainte ce va cădea din ei, ploaie, zăpadă, grindină, sau din când în când o rază de soare, care răspândeşte o lumină cenuşie. Aerul este încărcat de un miros rece, de humus putrezit. Un număr cum n-au mai văzut de platouri stâncoase, aproape la nivelul apei, de stânci submarine, de colţi şi de redane din faleze, de protuberante, de diferenţe bruşte de nivel, de capete şi de braţe laterale venind dinăuntru, din nu se ştie ce pământ. Flota navighează pe o mică mare închisă, între primul şi al doilea guler, pe care amiralul l-a botezat Golful Filip. A ales o cale mediană. Notează curenţii, vâltorile, cercetează fiecare vârtej, sensul fiecărei schimbări bruşte a vântului şi algele rătăcitoare. Nu părăseşte castelul-prova. Supraveghează totul. Velatura a fost redusă la minimum – atât cât e nevoie ca navele să poată fi manevrate. Flota înaintează cu prudenţa celui care îşi face drum printr-o mlaştină, unde fiecare pas trebuie încercat. Sondorii aruncă înainte fire prevăzute cu plumb, care, stând vertical faţă de bord, permit să se citească adâncimea. Ei anunţă cifrele cu glas tare, ca într-un fel de litanie cântată.

Amiralul ascultă, scrutează, adulmecă pământul şi vântul, încrezându-se în intuiţia sa. Ruta pe care o

stabileşte metru cu metru, singur, fără instrumente adecvate, fără o altă reprezentare grafică decât desenul inspirat al lui Behaim, prin miile de capcane ale strâmtorii, de la capul Fecioarelor la Evangheliști, de care va trece douăzeci şi şapte de zile mai târziu, va fi exact ruta care figurează astăzi pe hărţi şi pe care marina chiliana a început să o balizeze de pe la mijlocul secolului trecut! Nu există o alta, în afară de aceea care o ia spre nord şi se deschide în golful Penas, prin care strămoşii lui Lafko se strecuraseră până la strâmtoare… Din când în când, amiralul întreabă:

— Se văd oameni?

Răspunsul cade ca prin plasă, de asemenea cântat, din toţi bojocii, pentru a ficoperi urletele vântului.

— Nu nu nu… se să se… vede… e… de…

Cine ar putea trăi aici? Prin ce putere a sufletului capabil să învingă misteriosul blestem, care ţâşneşte din fiecare fragment al acestui peisaj ca prin porii pielii? Nici un singur marinar la bordul celor trei corăbii care să nu-şi încredinţeze soarta lui Dumnezeu şi să nu-l implore să-i dea mai degrabă un naufragiu în largul mării, decât moartea lentă pe aceste meleaguri…

Vocile lor le aude Lafko, vocea sondorilor, a observatorilor, încă înainte de a zări corăbiile. A recunoscut vocea omului, deşi se credea singur pe pământ, fiindcă de mii şi mii de ani încoace, nimeni nu s-a mai aventurat până aici. Îi trebuie o sforţare uriaşă pentru a o admite după atâtea secole de singurătate. Creierul îl doare atât de tare, încât e nevoit să lase rama o clipă, pentru a-şi strânge tâmplele între mâini. Ceea ce era cu neputinţă de cuprins cu mintea îşi croieşte drum lob cu lob, producând iremediabile deteriorări. Şi este doar începutul. Fiindcă pe aceşti oameni încă invizibili, care vorbesc într-o limbă necunoscută, şi-i imaginează după propriul lui chip, într-o barcă asemănătoare, la nivelul apei, vâslind de-a lungul ţărmului. Nu cunoaşte un alt fel de om. Memoria lui

amuţeşte în acest punct. Chiar şi îndepărtaţii chonos, de la nord de golful Pehas, care au fost ultimii săi duşmani la sfârşitul lungului marş, semănau leit kaweskarilor şi construiau aceleaşi bărci. Or, ce vede el, Lafko, de după micul cap care ascunde strâmtoarea?

O barcă, sigur, dar monstruoasă! În ea sunt înfipţi trei arbori înalţi cât malul, de ramurile cărora sunt agăţaţi oameni, mai numeroşi decât ei toţi din toate clanurile. Nu li se vede pielea. Au păr în barbă. O mie de descoperiri îl asaltează pe Lafko în acelaşi timp, una mai dureroasă decât alta, distrugându-l. Recunoaşte câteva obiecte pe care le utilizează şi el, frânghii, asamblaje din lemn. Dar frânghiile, groase cât braţul, iar lemnul, neted, din bucăţi imense, formează un ansamblu atât de desăvârşit, cu un volum şi o dimensiune atât de departe de înţelegerea sa, încât iată-l nimicit – tehnic nimicit, dacă se poate folosi acest cuvânt, pe el care, cu atâta greutate şi în atât amar de vreme a legat trei scânduri prost cioplite pentru a face să plutească o ambarcaţiune incapabilă să navigheze ca această barcă gigantică, chiar în mijlocul curentului mareei, bătută de valuri enorme. Pentru celelalte, Lafko nu găseşte nimic, nu mai are termen de comparaţie. Nicio similitudine. Nimic tolerabil, după concepţia sa asupra lucrurilor. Mai întâi, toate culorile astea. Oameni roşii, alţii albaştri, alţii verzi, alţii şi negri şi roşii, nu prin linii pictate pe corp, cum este Lafko când pleacă la vânătoare sau când veghează un muribund, ci prin completa acoperire a pielii, şi a braţelor şi a picioarelor. Şi cum se hrănesc ei, atât de numeroşi, încât le trebuie o balenă sau pe puţin câteva foci jupuite la bordul bărcii lor? Or, Lafko nu vede nimic din toate acestea. Nu vede nici rame şi totuşi barca înaintează, schimbându-şi direcţia, insensibilă la curent, spărgând valurile cu greutatea ei, aplecând într-o parte şi în alta cei trei arbori ai săi încărcaţi de un frunziş alb, cu foarte puţine frunze, imense. Şi alte obiecte, dintr-un material pe care nu-l distinge, şi lucruri care îi sunt necunoscute…

Lanţuri, ancore, cabestane, scripeţi, capetele de berbec ale hobanelor, producând un ansamblu de zgomote care torturează urechile şi creierul lui Lafko, fiindcă nimic nu este identificabil şi nu corespunde cu nimic cunoscut, în timp ce o voce omenească formidabilă se ridică deasupra valurilor şi a vântului: e însăşi vocea amiralului, amplificată de portavoce. Şi din nou aceeaşi izbitură în timpane, acea explozie inexplicabilă, însoţită de fum, de vibraţiile palpabile ale aerului, care indică schimbarea de rută a monstrului, desfăşurarea de obiecte colorate – pavilioanele de cod arborate pe stâlpul artimonului şi subliniate printr-o lovitură de tun. Două alte bărci gigantice o urmează pe prima, cu tot atâta mulţime de oameni şi zgomote…

Lafko şi însoţitorii săi stau ascunşi în dosul unei stânci. Şi-au legat barca într-un refugiu natural, format din mai multe insuliţe de unde, de obicei, pândeau focile. Lafko spune:

— Oameni!

Ceilalţi repetă: „Oameni, oameni…”, sucind şi învârtind acest cuvânt care devine un bocet, în timp ce pe figura lor se citeşte consternarea.

Se cuvine să înţelegem bine ce simt, amploarea dezechilibrului lor psihic faţă de aceste apariţii de dincolo de lume. Kaweskarii nu ştiu de zei. Ayayema, Kawtcho, Mwono, puterile spaimei, sunt creatori ai morţii, nu ai vieţii. Viaţa nu a fost creată. Ea este. Ei n-au avut Creator. Aşadar, acesta nu s-ar încarna sub nicio formă oarecare – vie, sau umană. Lumea de dincolo? Un deşert, de unde nimic nu, poate izvorî. În faţa zdrobitoarei superiorităţi a celor care vin şi care sunt creaturi umane – în lipsa unui refugiu divin –, în faţa tuturor minunilor care însoţesc navigaţia pe aceste bărci gigantice din strâmtoare, ei îşi măsoară dintr-odată slăbiciunea. Zădărnicia. Nimicnicia. Singurătatea. Tragica lor inferioritate. Până în ziua de azi, n-au avut conştiinţa acestei situaţii. Îşi erau unicul lor

reper. Abia astăzi o descoperă, din clipa în care nu mai sunt singuri pe-acest pământ. Au venit alţii. În acelaşi timp, s-a căscat o prăpastie de netrecut, care se va lărgi neîncetat. Pe de o parte, cei ce pot totul, aflaţi în mişcare, în schimbare, niciodată aceiaşi, mereu altfel. Pe de alta, cei ce nu sunt nimic, trecut şi viitor confundate în aceeaşi imobilitate, dar devoraţi de curiozitate, cu o voinţă disperată de a compara, cu o atracţie iraţională amestecată cu teamă şi jind, uneori până la înfruntare. Nu vor ajunge niciodată să se întâlnească, De fiecare dată când întâlnirea va fi cu putinţă sau pe punctul de a se realiza, kaweskarii vor fugi. Pentru a-şi uita singurătatea, regăsindu-se singuri. Lăsând în urma lor statui de sare, morţi-vii fulgeraţi pentru că s-au întors să-i contemple pe alţii.

Alţii.

Într-adevăr, iată-i aproape. Primul vas face volta. Merge paralel cu stânca unde se ascund Lafko şi ăi săi. În curând se va îndepărta. Riscând o privire printr-o breşă, Lafko le distinge acum feţele. În primul rând pielea, spălăcită, cu un aspect pe care el îl găseşte respingător. Ochi în fundul capului, rotunzi, albaştri sau verzi, cu priviri adesea înfricoşătoare pe care el nu le înţelege, care nu exprimă nimic familiar. Vede mâini asemănătoare cu ale lui, dar mari, groase, păroase. Neştiind că el este prea mic, talia acestor oameni îl terifiază. Sunt într-o continuă mişcare. Vocile lor stridente îşi răspund de la un capăt la altul al bărcii imense.

Deşi curajoasă, Wauda tremură. Ea spune:

— Ei nu au femei.

Inima începe să-i bată. Cei ce vin sunt mai tari decât Lafko, mai numeroşi şi mai puternici decât toate clanurile şi nu au femei… Pântecele ei tresare de frică până în lăuntrul coapselor ei. Ea ştie că ceilalţi vor veni, că nu poate fi altfel şi că într-o zi… Wauda închide ochii în faţa

viitorului. O lacrimă îi curge de-a lungul obrazului. Cântă încetişor, ca pentru sine însăşi, stând pe vine, cu braţele încrucişate pe creştetul capului. O plângere întretăiată de nume: Kyewa, Yerfa, Kostora, Kala, Wauda… Akwal, mult. Multă suferinţă. Din cauza acestor oameni necunoscuţi. Wauda va trebui să-şi desfacă coapsele aşa cum face cu Lafko. Oroarea şi savoarea vieţii… Akwal aswal yerfalay. Akwal, multe. Multe luni şi sori vor lumina nefericirea Waudei. Cântecul lumii kaweskarilor, marele bocet… Wauda nu l-a cântat niciodată până azi. L-a lăsat în seama bătrânelor bocitoare ale clanului. Mâna lui Lafko o apasă cu duritate.

— Taci! Ne-au văzut.

Hobanele celor trei vase se încarcă cu ciorchini de oameni. Toţi cei ce nu sunt ocupaţi cu manevra holbează ochii şi privesc. În fileu observatorul de coastă îşi sparge pieptul, strigând: „Cinci sălbatici! O barcă!” Amiralul îşi înşfacă porta-voce, apoi, ridicând din umeri, se răzgândeşte: ce să le spună? Măsoară şi el prăpastia care îl separă de acest bărbat gol, ridicol, murdar şi urât, cu picioare crăcănate, cu faţa respingătoare, un fel de animal uman care nu pare a se teme de frig şi care se ridică în picioare pe stâncă, încordând un arc atât de grosolan, încât şi un copil de cinci ani l-ar fi făcut mai bine, în Spania. Acesta este Lafko.

Lafko şi-a învins teama. Lafko a ales furia, fiindcă Waudei îi este frică.

— Pektcheves! strigă el. Pektcheves!

Acest nume nu mai era pronunţat decât sub tehelou, la lumina focului, ascuns, în lunga noapte. Bătrânii îl scoteau din străfundul memoriei lor: Pektcheves, străinii… Clanurile străbătuseră tot pământul pentru a fugi de ei.

Lafko îşi exteriorizează prin gesturi furia. Bate stânca cu tălpile, gesticulează, se trage ca un nebun de păr.

— Doamne, ce caraghios este! le spune amiralul

ofiţerilor, uitând că el însuşi este mic, şchiop, cocoşat şi slab.

Agăţaţi de hobane, oamenii se prăpădesc de râs. Lafko ţipă. Lafko urlă:

— Pektcheves! Pektcheves!

Strigătul de război uitat al clanurilor, atunci când alegeau lupta. Strigătul lor de primejdie, dacă erau nevoiţi să fugă, scandând lungul lor marş de la începutul vremurilor. Furie, teroare: Pektcheves! Lafko îşi umflă pieptul, îşi întinde muşchii, îşi încordează arcul, ocheşte cu grijă. Săgeata cade lamentabil în mare, departe, departe de marea barcă şi se scufundă sub cascadele de râs. O altă săgeată, încă una, care nu fac decât să străpungă valurile, în timp ce corabia, care se îndepărtase, revine.

La bordul Trinidadului, amiralul a dat un ordin.

— Să-i speriem puţin pe sălbaticii ăştia, ca să se poarte mai bine. Noi va trebui să ne continuăm ruta, dar le va fi de folos celor care ne vor urma…

Un şuierat ca un williwa, aşchii de piatră care zboară, o jerbă de apă şi mai ales zgomotul terifiant care iese din burta imensei bărci într-un nor de fum. Primul mesaj către kaweskari din partea primelor nave ale Occidentului… Lafko a înţepenit pe loc. De-a lungul coapsei atinse de o aşchie de piatră se prelinge un fir de sânge. Doar o tăietură, dar Lafko nu înţelege. Priveşte sângele, apoi vasul. A văzut cu ochii lui cum pornise piatra cea mare, rotundă şi neagră. Şi dacă străinii sunt capabili să arunce pietre atât de grele, atât de departe, el de ce n-ar putea-o face? Alege un galet de o mărime apreciabilă, îl ridică deasupra capului cu două mâini, răcnind de furie. Niciodată în viaţa lui nu aruncase o piatră atât de departe! Şi totuşi ea a căzut în apă. Îşi pleacă fruntea, învins. Akwal aswfil yerfalay. Akwal, mult. Mulţi sori şi multe luni luminează nefericirea lui Lafko…

Dar de ce aceste visele care se înmulţesc, aceste strâmbături pe feţele albe, la bordul marilor bărci? Wauda

vine lângă Lafko. Mai întâi în patru labe, până îşi depăşeşte groaza, apoi în picioare, făcând faţă cu curaj, salutată prin strigăte obscene, cu glume de bordel, care se revarsă de pe hobane şi vergi. Are un pubis de fetiţă, lipsit de pilozitate, mamelonul sânilor scorţos şi negru, picioare de raţă care tălăpăie prin murdării. Ţopăie pe loc făcându-se că muşcă, cu buzele ei groase răzbuzate. Picioarele curbate sunt acoperite de cruste, răni pe care şi le-a făcut pescuind pe sub stânci, şi care se cicatrizează urât datorită apei de mare. Claia de păr ud atârnă ca o cârpă murdară, până la posteriorul galben. Dar este o creatură umană, o femelă. Goală! În hobane, mateloţii se agită ca nişte maimuţe, scot exclamaţii scabroase, expresii pe care chiar şi prostituatele Sevillei ar fi refuzat să le asculte, cuvinte necunoscute aduse de vânt şi pe care Wauda, într-un anumit sens, le înţelegea. Brutalitatea. Forţa. Al doilea mesaj al navelor din Occident... Wauda îşi încrucişează mâinile în faţa sexului, apoi se lasă la pământ şi geme. Lafko lasă să-i cadă din mină arcul, care zace la picioarele lui. Akwal aswal yerfalay. Akwal, mulţi sori şi multe luni deasupra unei lumi care urmează să se schimbe...

Corăbiile s-au îndepărtat. Nu se mai aude vocea care tună. Unul după altul, vasele au dispărut în al doilea galet. Stând pe vine pe stânca lor, fără a se clinti, fără a vorbi, Lafko şi tovarăşii lui i-au privit până când au dispărut complet, apoi încă mult timp, fără să-l vadă, reţinând fără voia lor aceste imagini ale căror detalii îi înspăimântă, îi osândesc sau îi copleşesc. Această fascinaţie interioară va face parte de acum înainte din viaţa lor.

Lafko se gândeşte. Acolo, dincolo de al doilea guler, se află clanul lui Tehakwal. Mai departe, cel al lui Yuras. Mai departe, clanul lui Petaycm şi după muntele cel mare care marchează cotitura strâmtorii, clanurile lui Tereskat şi al lui Kyewaytcaloes. Clanul lui Kyasto îşi are tehelourile instalate şi mai departe, spre vest, pe o mică insulă cu foci

aflată chiar în drumul corăbiilor străinilor.

Lafko spune: „Focul!”

Toţi au înţeles. Akwal, mult. Va trebui să aprindă un foc mare, sus pe coastă, unde încep gheţarii, ca să se vadă de departe. Focuri de alertă, nu de întrunire. Focuri cu flacără vie, capabile să străpungă noaptea până la prima tabără a lui Tehakwal.

Yannoek suflă în cărbunii păstraţi pe fundul bărcii. Nu s-a stins niciunul. Toţi se înroşesc. Singurul semn de clemenţă al acestei zile lungi. El îi acoperă cu o piele de foca, în timp ce barca se grăbeşte către o plajă pe care o cunosc, unde se află arcele unui tehelou, la poalele unui promontoriu care domină cea de-a doua strâmtoare. Bărbaţii, în picioare, trag cu înverşunare de vâslele lungi, căci seara începe să estompeze reperele de navigaţie. Scrutând apa întunecată, Lafko se ghidează după wiro, alga gigantică a adâncurilor, ale cărei vârfuri se mişcă la suprafaţa apei indicând curenţii. Noroc că nu plouă. Vântul este slab.

Odată ajunşi pe plajă şi barca urcata, ce îi aşteaptă acum le depăşeşte puterea morală, atâta cită mai rămăsese în sufletele lor răvăşite de revelaţiile din timpul zilei. Să străbată regatul morţilor, aproape la căderea nopţii, înfruntând pe Ayayema, apoi pe Kawtcho şi mai ales pe Mwono, care îi pândeşte cu ochii lui roşii pe coastele muntelui, de unde îşi aruncă avalanşele urlând lugubru ca o cucuvaie…

Vor înainta, totuşi. De-abia îşi văd picioarele pe cărarea care urcă spre partea uscată a pădurii. Drumul le este familiar. El duce la marii chiparoşi din care fac scânduri pentru bărci, spre care se îndreaptă de obicei numai ziua, la prânz, când Oykyemma, soarele, este sus, ora la care spiritele rele se ascund fiindcă nu suportă tăria luminii.

Acum însă e noapte.

Pe plajă, Wauda aşteaptă, singură, lângă barca

eşuată. A acoperit arcele teheloului în grabă, apoi s-a ghemuit acolo fără foc, tremurând de frică şi de frig, fixând noaptea cu ochii deschişi. Dacă Lafko nu va reveni, se va lăsa să moară în locul acela. Timpul nu mai este timp. El nu mai există pentru Wauda.

Deodată un miros care pătrunde în colibă îi readuce timpul. Nările îi palpită. Se ridică. Îndepărtând pieile teheloului, descoperă luminile roşii de pe culmea promontoriului. Focul se înalţă până la gheţar, printr-o falie adâncă şi împădurită.

După ce au coborât cu toţii, au mâncat mult, foarte mult în această noapte. Jumătate din rezervele din barcă, un sac de slănină încălzită la focul aprins de Yannoek, căci trebuie să-şi trăiască mai departe viaţa al cărei sens începând de astăzi a devenit de neînţeles. Apoi vor vorbi, vor vorbi, strânşi unii în alţii, adulmecând ca animalele, ciupindu-şi dureros carnea pentru a-şi dovedi că este vie. Lafko descrie focul pe care l-a văzut aprinzându-se în vest, ca răspuns la propriul lor foc, aproape până la nori, mesaj primit de Tehakwal şi transmis lui Yuras imediat… Kanstay a zărit un alt foc, cel al clanului lui Tereskat şi mai departe spre vest, pe care nu avea cum să-l vadă. Inventează. Toţi îl aprobă cu gravitate, în timp ce singurătatea revine. Lafko mimează cum se luptase el pe stâncă şi cum a aruncat el piatra care a pus pe fugă cele trei corăbii. Ceilalţi dau din cap îndelung, pentru a confirma că îşi amintesc şi că aşa s-au petrecut lucrurile. Altminteri cum ar uita cât de slabi sunt, şi ştiu că sunt? Yannoek şi Tsefayok, care nu se aflau pe stâncă, ci stăteau pe vine pe fundul bărcii, cu picioarele năclăite de diareea provocată de spaimă, vorbesc despre cum au luptat ei şi despre toate săgeţile pe care le-au tras şi care au alungat cele trei corăbii. Lafko aprobă. Lafko le mulţumeşte. Altfel cum să redai curajul de a trăi celor ce se ştiu învinşi?

Wauda rămâne mută. Se gândeşte. Fiecare, în sufletul lui, este dezolat. Sub cuvintele născocite se

ascunde o disperare pe care le va fi greu să o uite. Wauda îl priveşte pe Lafko venind după ea în fundul colibei. Între coapsele ei, doar acolo, îşi regăseşte el gustul vieţii. Nu există o altă căldură pentru a reîncălzi inimile lor îngheţate. Wauda o ştie. Lafko o ştie. Lafko îi îngăduie. Şi Wauda îl priveşte pe Yannoek, fiindcă şi Yannoek are nevoie de această căldură pentru a trăi. După Yannoek, Kanstay. Apoi, după Kanstay, Tsefayok. Nu există alt refugiu în universul kaweskarilor. Nicio divinitate feminină binefăcătoare.

Doar Wauda, care este viaţa însăşi.

De-a lungul întregii strâmtori, Magellan nu va mai vedea fiinţe omeneşti. Nici cea mai mică barcă în ploaie. Colibe abandonate. Focuri se aprind înaintea vaselor sale şi îşi răspund unul altuia. Dar el se ştie urmărit, supravegheat, spionat. Noaptea, după ancorare, trebuie să dubleze sentinelele pe punte, iar Wauda populează visele bestiale ale marinarilor săi. Îşi aminteşte de omuleţul împotriva căruia au, trebuit să declanşeze canonada. Nu are remuşcări. Era aşa de mic omuleţul acela…

Pe insulele Carlos, botezate cu numele suveranului său, pe lângă care orice navă e nevoită să treacă, fiindcă formează o dublă poartă îngustă la intrarea în ultimul canal, trebuie să fie înfiptă o cruce înaltă din lemn sculptat, un Crist în stil spaniol, acoperit de sânge roşu, şiroindu-i pe pielea de fildeş, cu rana din coastă larg căscată, cu ochii deschişi, orbit de un alt sânge, care curge din coroana, de spini pentru mântuirea şi ridicarea morală a sălbaticilor. Al treilea mesaj pentru kaweskari al primelor nave din Occident…

Zece zile mai târziu, pe un timp arareori atât de frumos, depăşind patru stânci care ieşeau din apă, în largul mării, printre ultimele fragmente de pământ, pe care le botează Evangheliştii, Magellan descoperă Pacificul, greşit numit astfel. Va muri aici, el şi cei mai

mulţi dintre marinarii lui. Dar una dintre corăbii, ducând şaptesprezece cadavre vii, va revedea capul Bunei Speranţe şi Spania. Cei şaptesprezece vor fi de ajuns pentru a răspândi noutatea. Timpul secretului trecuse…

Şi acum, ce face Lafko?

Toate clanurile s-au pornit la drum imediat ce corăbiile lui Magellan au ieşit din câmpul lor vizual. Strâmtoarea se însufleţeşte, ca o pădure după furtună, când toate animalele ies din vizuini. Sunt însetaţi să schimbe noutăţi să se numere, să se revadă vii pentru a-şi reda încrederea. Vremea nu contează, cu ajutorul vâslelor, bărcile converg spre locul de întrunire din sud, între muntele bătut de vânturi, la răscrucea tuturor furtunilor, care se numeşte astăzi Capul Froward şi arhipelagul Carlos, la confluenţa marii strâmtori şi a sinistrului canal Barbara, care se formează de la insula Santa Ines, unde Magellan şi-a înfipt crucea.

Lafko l-a întâlnit pe Tehakwal, la adăpostul insulei Isabela, la ieşirea din a doua strâmtoare, împreună, îl vor găsi pe Yuras la poalele muntelui Felipe, acolo unde se va ridica cincizeci de ani mai târziu Portul Foamei. Sălbatic între sălbatici, Petayem, pe care abia dacă-l vezi o dată la douăzeci de rotiri ale lunii, care nu rabdă nici măcar compania propriilor săi fii şi îşi înfige teheloul departe în sud, sub gheţarii muntelui Sarmiento, Petayem, singuraticul, iesa din canalul Magdalena şi vâsleşte şi el spre insulele Carlos. Din mările Skyring şi Otway coboară clanurile, lui Tereskat şi al lui Kyewaytcaloes. Ei n-au, văzut nimic, decât focuri, schimbate cu una dintre bărcile lor întârziate la mai multe zile de drum. Aveau tabăra lângă o balenă eşuată, pe care se grăbeau s-o devoreze înainte de a-i putrezi carnea complet. Ultimii sosiţi în insulele Carlos sunt cei din clanul lui Kyasto, care la apariţia corăbiilor au luat-o la fugă şi nu îndrăzneau să revină singuri sub privirea siluetei imobile pe care străinii au abandonat-o acolo, în vârful unei coline, legată de un fel

de copac.

Lafko se va apropia de ea cel mai mult.

Omul alb este aproape gol. Pielea sa, decolorată, cu acelaşi aspect respingător ca şi a celorlalţi străini. Nu se mişcă. Nu are glas.

Lafko se aşază pe călcâie, la piciorul crucii. Nu reflectează, nu se gândeşte la nimic, ignoră raţiunea gestului său. Pur şi simplu, aşteaptă.

Şi-a uns corpul cu pământ roşu, culoarea de protecţie în faţa necunoscutului. Şi-a înconjurat fruntea cu o fâşie din piele de pasăre împodobită cu pene albe, însemnul şamanului. În cele din urmă, a pus pe pământ micul vârf de lance gravat, scos din punga lui din piele de focă în care se află comoara sfântă. Un cerc – capul, o linie lungă – corpul, de două ori câte două linii – picioarele, braţele, şi patru puncte dispuse în romb chiar deasupra capului… Atunci Dumnezeu, din înaltul cerului, care îi vede pe Kaweskari, şopteşte: „Iată-l pe fiul meu cel iubit…”, dar pe un ton anume atât de coborât, înăbuşit de straturile de nori şi de urletele vântului, încât Lafko nu îl aude.

Lafko îl priveşte pe omul alb. Ar mai, îl ceva, aşezat pe capul lui…

Aşteptarea durează trei zile.

Nici în dimineaţa celei de a treia zile, omul alb nu s-a clintit încă din loc. Lafko se ridică şi zice: „Pektcheves! E mort…” Adună în grabă pietre, le aruncă cu putere şi strigă omului alb care este mort: „Lasă-ne în pace!” Apoi înfige beţe roşii în pământ, de jur-împrejurul colinei, căzută pe viitor sub interdicţie.

Toţi schimbă plaja imediat – insulele Carlos au nenumărate altele –, întrucât kaweskarii fug de morţi, de care nici nu vor să-şi amintească. Vor urma mari orgii cu carne de focă, schimburi de femei între clanuri, însoţite de lupte sângeroase. Unitatea kaweskarilor nu durează niciodată mult timp. În cele din urmă se vor separa, în prăştiindu-se, singuratici, în labirintul marii strâmtori.

Viaţa reîncepe.

Nu i-au uitat pe oamenii albi, pe cei ce s-au dus, vii, şi cate vor reveni poate într-o zi. Nu-i vor uita niciodată. Dar mortul de pe colină nu-i va obseda în timpul nopţii. Căci el nu face parte din familia lor, nici din neamul lor, nici din clanul lor. Este un mort mort.

Şi după mulţi ani, pe când crucea lui Magellan era deja putrezită, transformată în pulbere, luată de vânt, când Lafko, fiul lui Taw, îi va întâlni pe primii misionari chilieni care îi vor vorbi despre un zeu mort bătut în cuie pe o cruce şi reînviat a treia zi pentru mântuirea tuturor oamenilor persecutaţi de Ayayema, Lafko va răspunde indiferent:

— Îl ştiu. Este mort mort.

Şi nu-şi va schimba niciodată părerea.

VI. PORTUL FOAMEI

Îţi trebuie ceva mai mult decât noroc pentru a străbate strâmtoarea Magellan.

Toate legile naturii sunt încălcate aici deodată. Marea se ridică şi coboară de trei ori în aceeaşi dimineaţă, provocând curenţi sălbatici care se înfruntă şi dau naştere unor valuri enorme şi scurte, ce se năpustesc pe puntea corăbiilor ca toporul unui tăietor de lemne asupra copacului. Vânturi turbate aleargă unul spre celălalt, apoi se înlănţuie în mare într-o horă infernală, formând un fel de pâlnie în care tot ce mai pluteşte încă este aspirat inexorabil la fund. Altele coboară din munţi cu vuiet apocaliptic, incomensurabile păsări de pradă năpustindu-se asupra punţilor devastate într-un trosnet de catarge rupte. Sunt williwaurile, duhurile de temut ale lui Mwono. Noaptea cade la prânz, la ora două, la ora trei. Corăbiile orbesc de douăzeci de ori într-o singură zi sub norii de grindină şi zăpadă. Cu ploaia coboară pâcla, lipicioasă, îngheţată, potop opac hrănit de toate putreziciunile

pădurilor. Blocuri enorme se desprind din gheţari, producând valuri monstruoase care înaintează ca mascaretul[8]. Şi nimic, nimic altceva în jur, pe distanţă de sute de mile, decât unul şi acelaşi peisaj de păduri înecate, roci lucioase, munţi inaccesibili şi acoperiţi cu zăpadă.

Descoperind-o total pustie, amiralului Sarmiento da Gamboa i s-a părut inumană, de o tristeţe strivitoare. Din când în când, câte o barcă se furişează confundându-se cu stâncile... Siluete de-a lungul ţărmului făcând gesturi ameninţătoare cu tăciuni aprinşi şi dispărând apoi într-o clipă... Arcele abandonate ale unei colibe pe o plajă, un foc fumegând în depărtare, răspunzând unui alt foc, cenuşa rece dintr-o vatră, carcasa împuţită a unei foci. alienată într-un copac, fără ca vreodată să se arate o singură fiinţă cu adevărat vie... Atâta nelinişte acumulată, soldaţii şi coloniştii o suportă greu.

Mai mult decât noroc, într-adevăr... Şi acesta i-a lipsit din plin lui Gamboa, căpitan-general al strâmtorii Magellan prin graţia lui Filip al II-lea, regele Spaniei. Capriciile mării, dezertări, răzvrătiri, rivalităţi... a şi pierdut douăzeci de corăbii din douăzeci şi cinci, câte îi fuseseră încredinţate. Cele rămase au fost târâte una după alta de furtună, cu catargele sfărâmate, gonite din strâmtoare de marele vânt de nord-vest spre deserturile lichide din sud, unde au dispărut pentru totdeauna, cu excepţia celei mai mici, Maria, aflată la ancoră în faţa „Capitalei”.

Nombre de Jesus, Numele lui Iisus, în golful Posesiunii, între capul Fecioarelor şi primul guler; o capitală macabră născută cu greu, deja crucificată, ca acela al cărui nume îl poartă. Se moare aici în fiecare zi. În rândurite celor cinci sute de debarcaţi pe urmele lui Gamboa, la 6 februarie 1534, printre care treizeci de

8 Ridicare bruscă a apelor, care se produce în unele estuare în timpul fluxului şi care înaintează repede în amont sub forma unui val care vine rostogolindu-se şi se sparge zgomotos. (IV. tr.)

femei, douăzeci şi trei de copii, judecători, preoţi, vsoldaţi, trei călăi, un episcop şi o strălucitoare escortă de ofiţeri civili şi militari, înzorzonaţi cu titluri sforăitoare, ceea ce nu înseamnă mai nimic în mizeria generală. Fără a pune la socoteală cei optzeci de câini, aproape toţi mâncaţi de stăpânii lor, iar ultimii dintre ei fugiţi, urlând a moarte în jurul oraşului.

Filip al II-lea ordonase: „Oraşul va fi ca o tablă de şah. Străzile trasate cu aţa. Se vor ridica aici o catedrală, o spânzurătoare, o fortăreaţă, un palat pentru guvernator, altul pentru tribunal şi pentru marele consiliu, o mănăstire, un magazin, antrepozite, o cazarmă, case convenabile pentru cuplurile de colonişti căsătoriţi”. Măreţie şi putere a Statului.

Măreţie înnoroiată. Putere născută moartă. Nimic n-a ieşit din această mocirlă. Catedrală, palat, mănăstire: barăci la piciorul broaştei, putrezind de-a-mpicioarelea ca şi copacii pădurii, în care supravieţuiesc fiinţe jigărite, cu pielea cenuşie, dârdâind în haine umede, înţepenite de frig. Străzile au aspectul unor turbării. Nicio încălţăminte nu rezistă la coroziunea noroiului. Uniformele sunt sfâşiate, culorile spălăcite, intrate una în alta. Pielea se rupe ca hârtia. Cuirasele-ruginesc. Seminţele sădite au putrezit. Pământul nu este decât o acumulare pestilenţială de deşeuri vegetale, improprii oricărei culturi. Se hrănesc cu scoici greu comestibile, cu carnea de focă intrată în putrefacţie imediat ce animalul este ucis. În lipsa celor cinci mii de ani de adaptare, organismele nu rezistă. Vor trăi de acum înainte apatici, fără puteri, fără nădejde. Cei mai viguroşi dintre ei s-au revoltat, pentru a pune mina pe Maria şi a fugi cu ea. Revolta a fost înăbuşită. Gamboa a pus să se ridice alte spânzurători, în care o jumătate din «supravieţuitori se leagănă pentru edificarea celeilalte jumătăţi. În jurul crucii, cimitirul se extinde. Episcopul se prăpădeşte de durere în faţa cadavrului unei fetiţe care era ultimul copil. Acum, Gamboa i-a părăsit. Rada este

goală. S-a dus să caute ajutoare în colonia de la La Plata. Nu va reveni niciodată.

Un alt oraş a fost fondat în acelaşi timp, mai spre capul Froward. Un loc mai bine adăpostit, cu o plajă, un pârâu, întărit pentru a închide strâmtoarea pe care o flotă engleză, aceea a amiralului Drake, o explorase cu cinci ani înainte. Au despădurit, au plantat crucea şi spânzurătoarea, au trasat străzi, au săpat fundaţii pe care pământul suprasaturat de apă le umple. În cele din urmă, s-a renunţat.

Ciudad del rey Felipe e numele lui. Oraşul regelui Filip… Chirciţi în barăci, cincizeci de colonişti descurajaţi nu-şi părăsesc paturile mizerabile. Un fort făcut din fascine[9], cu treizeci de soldaţi şi şase tunuri din fier, orientate spre strâmtoare. Câţiva câini. Pentru naufragiaţii din Nombre de Jesus, speranţa… Când totul este pierdut, singura salvare rămâne mişcarea. Nu poate fi mai rău în altă parte, apoi se crede că poate fi mai bine şi imaginaţia ia proporţii. Neîncetat tânjind după cealaltă faţă a lucrurilor…

Este iarnă. Noaptea cea lungă. Guvernatorul neantului, viceregele unor tărâmuri inumane, noul căpitan-general, Viedma, îşi abandonează capitala şi porneşte pe jos spre al doilea dintre oraşele sale, pe plajele sau prin pădurea întreruptă de prăpăstii şi gheţari. îl urmează cine poate, cum poate. Cei ce cad nu sunt ridicaţi.

Drumul este jalonat de cadavre. Stindardul auriu cu roşu al regelui va trece de o sută de ori din mâinile unui mort în cele ale unui muribund. La capătul calvarului zece supravieţuitori sunt întâmpinaţi de o garnizoană de fantome. O dublă speranţă trădată: unii credeau că sosesc ajutoare, alţii credeau că le găsesc aici. Comandantul oraşului nu mai este decât piele şi os. Ochii îi lucesc ca la

9 Fascină (sau faşină). Legătură din nuiele subţiri şi uneori umplute cu piatră, cu pământ sau cu moloz, folosită pentru lucrări executate pe terenuri slabe, desfundate sau îmbibate cu apă. (N. Tr.}

nebuni. Arătând o stâncă în bătaia tunului de pe ţărm, îi spune lui Viedma:

— Zilnic trag câteva ghiulele. N-am chef să se instaleze aici ca să se uite liniştiţi la noi cum murim.

— De cine vorbiţi?

— De sălbatici, Excelenţă. La început nu-i vedeam. Acum au prins curaj. Am început să-i simţim înainte de a-i vedea, căci put înfiorător! Slăbiciunea le egalează mirosul. Maimuţe fără păr, unse cu grăsime. Şi trăiesc, Excelenţă, trăiesc! (Comandantul oraşului scuipă pe pământ o flegmă de bolnav, plină de sânge.) În timp ce noi, creaturile lui Dumnezeu, crăpăm unul după altul. Ne vom duce în curând pe lumea cealaltă... Şi au şi femele, în timp ce femeile noastre au murit! Există vreo justiţie divină în toate astea? Ceea ce ne ucide pe noi îi ajută pe ei să trăiască. Înţelegeţi, Excelenţă? De câteva zile nu se mai jenează. Vin cu bărcile lor şi parcă ne numără. Sunt din ce în ce mai mulţi. Se cheamă între ei prin focuri cu fum gros. Deocamdată aruncă cu pietre în noi. Folosesc foarte bine praştiile. Au şi suliţe, dintre care unele au vârfurile din lănci vechi. I-o fi înarmat Drake? Ieri mi-au omorât doi oameni. Se ascunseseră lângă pârâu. Au furat dage[10] şi săbii. Se bat mai întâi cu sălbăticie, apoi fug urlând de groază. S-ar zice că le e frică de propriul lor curaj. Se poartă fără judecată, exact ca animalele. îi plâng pe ultimii dintre noi şi mă rog Domnului să nu mă aflu printre ei. Moartea lor nu va fi un spectacol frumos. Dar priviţi-i. Excelenţă!

Viedma se uită. Pe apă, stânca se populase. Din cele cinci bărci acostate acolo, se caţără nişte bărbaţi mărunţei ca nişte maimuţe, goi sub o mantie scurtă din piele de focă. Pe fundul bărcilor, stau pe vine femelele, cu nişte pachete de carne galbenă, copiii lor, strânşi între mamelele căzute. Una dintre ele dă piept unui pui de câine, oferind un spectacol respingător.

---

10 Dagă. Sabie lată şi scurtă (sec. XV – XVIII). (N. tr.)

— Au câini? întreabă Viedma.

— Sunt ai noştri, răspunde total descurajat comandantul oraşului. Ultimii noştri câini ne părăsesc. Au înţeles unde este viaţa. Căci păduchioşii ăştia trăiesc, Excelenţă!

Comandantul oraşului plânge de furie. Le strigă tunarilor:

— Măturaţi-mi toată viermăraia asta!

Viedma ridică braţul.

— Vreau să le vorbesc. Dar ce să le spun ca să poată înţelege?

Aceeaşi întrebare şi-o pusese şi Magellan cu 64 de ani mai înainte. După cum şi reciproca ei era adevărată. Între albi şi alakalufi, n-ar fi pentru ultima oară.

Capelanul, care li s-a alăturat, gâfâie:

— În numele Domnului nostru Iisus Hristos, pe acest pământ spaniol pace tuturor celor de bună-credinţă…

Viedma ezită. Cuvintele nu-i vin. Se gândea la un alt discurs, unul că acela pe care l-ar fi adresat câinilor săi.

— Dumnezeu l-a creat pe om după chipul său, părinte, şi priviţi la sămânţa asta de şobolani! Au ei suflet? Văzându-i, n-ai zice câtuşi de puţin.

— Nu fiţi necredincios, Excelenţă, spune capelanul.

Pământul spaniol? O plajă lugubră. Credinţa? Certitudinile? Treizeci de fantome grupate pe râu în jurul lui Andres Viedma. Toţi cei ce se mai pot mişca încă. Halebardieri care nu se ţin în picioare decât susţinuţi de halebardele lor. Archebuzieri care se folosesc de arma lor ca de o cârjă. Marinari rămaşi orfani de corăbiile lor. Colonişti din Andaluzia, visând la mizeria lor de odinioară ca la un paradis, la ţara pe care o părăsiseră. Cadeţi de familie îmbrăcaţi în zdrenţe, moşnegi de douăzeci de ani cu pielea ca pergamentul, cu sufletul şovăitor, gata să renunţe, dizolvându-se sub ploaia îngheţată, cu corpul plutind în rafalele de vânt care îi ia pe cei mai puţin valizi şi îi trânteşte în patru labe, făcându-i să-şi plângă

neputinţa. Dar toţi stau cu ochii ţintă la stâncă, aşa cum floarea-soarelui soarbe lumina soarelui sau cum prizonierul pândeşte cel mai mic semn venit din lumea din afară, pentru a-şi aminti că este încă în viaţă. Ce simt ei? Nimeni n-ar şti să explice cu adevărat. Dotaţi cu o vitalitate dezgustătoare, murdari şi urâţi, înfricoşătorii gnomi îi sfidează, ei, care sunt pe punctul de a muri. Dar însăşi prezenţa lor dovedeşte că viaţa este posibilă în sânul acestei ţări blestemate…

Viedma a înaintat câţiva paşi, până acolo unde fluxul aduce valurile. Îşi umple pieptul cu aer şi vorbeşte răspicat…

— În numele Domnului Iisus Hristos…

Urmează un lung moment de linişte. Acolo, jos, pe stâncă, un mic bărbat galben ascultă cu gravitate. Ţine în mână. O lance, de care a fost prinsă o dagă spaniolă, furată de la un cadavru. Cu fruntea înconjurată de o bandă albă din care atârnă o coadă de lutru, pare a fi şeful. Iată-l că se ridică. Vorbeşte. Ce zice? Viedma îşi asculta stupefiat propriile sale cuvinte, care îi revin ca un ecou:

— În numele… Domnului… Iisus Hristos…

Tonul, accentul, nimic nu lipseşte. Or replică identică. Şi straniul dialog continuă:

— Pace pe acest pământ… spaniol… tuturor oamenilor de bună-credinţă…

— Papagali, comentează cu dispreţ comandantul oraşului. Fără penaj, din păcate.

Este aproape adevărat. Toţi conchistadorii strâmtorii vor revela faptul: kaweskarii sunt prodigioşi imitatori de voci, fără priză la sensul cuvintelor, dacă cel care le vorbeşte este un străin. Chiar atunci când vor să asimileze câteva rudimente de limbă spaniolă – niciun concept, doar sunete pentru a desemna lucrurile concrete –, nu va fi decât un act mecanic, fără nicio legătură reală cu gândirea lor. O incomunicabilitate instinctivă. Un refuz definitiv. Primul dintre toţi refuză Lafko. El trimite cuvintele ca pe o

minge, ca pe un obiect pe care nu-l vrea, de care trebuie să se debaraseze repede, ca sub ameninţarea a ceva malefic.

— Să mulţumim lui Dumnezeu, zice capelanul. E cel puţin un început…

Urlete stridente venind de pe stâncă îl întrerup. Oamenii cei mărunţei şi goi nu-l mai ascultă. Fac salturi groteşti. Şeful îşi agită frenetic lancea. Alţii lovesc furioşi cu măciuca în aer sau par a se lupta cu înverşunare pe pământ, cu corpul unui duşman invizibil. Dacă toate acestea aveau vreun farmec, el e distrus. Unii şi-au zgâriat faţa. Sângele curge. Stoluri de săgeţi se pierd în valuri, salutate prin răcnete sălbatice, ca şi cum şi-ar fi atins scopul.

— Iată ce ne aşteaptă dacă nu ne vom mai putea apăra, zice comandantul oraşului. N-avem ce spera din partea acestor viermi!

Apoi, întorcându-se spic bastionul fascinelor de unde ţinteşte gura tunurilor sale:

— Trageţi! Trageţi odată!

De data aceasta, Viedma consimte. Capelanul îndrugă o rugăciune. Cinci jerbe de apă lovesc stânca dintr-o parte şi din alta. A şasea ghiulea loveşte o barcă în plin. Yerfa cea tânără, femeia lui Taw, priveşte fără să înţeleagă sângele care-i curge în valuri din umăr. Îşi caută braţul smuls şi copilaşul pe care îl purta acel braţ. Copilul a dispărut, dar imaginea lui revine. Creatură a lui Ayayema, el îşi trage mama cu sine în fundul apei. Omuleţii fac salturi caraghioase, grăbindu-se spre bărci. Cad unii peste alţii, agitându-şi comic picioarele goale, se împiedică de căldările din scoarţă de copac, se izbesc şi se cosesc ca nişte popice, vârând în lăcaşurile lor ramele lungi, scoţând schelălăituri înspăimântate. Maimuţe nebune… Lafko urlă: „Pektcheves! Pektcheves!” învârtindu-se ca un titirez, apoi se întinde pe fundul bărcii, în care plonjează cu capul înainte, ca şi când sau şi aruncat în apă. Ah! ce mai râd

spaniolii, în hohote, pe ţărm, cu trupurile lor şovăitoare, ca bătute de vânt, zguduite de sughiţuri. Va fi ultimul lor râs…

După un lung ocol în afara razei de bătaie a tunurilor, cele patru bărci au dispărut adăpostite de vârful unei stânci, chiar în momentul când totul reintră sub stăpânirea nopţii lungi. Ziua nu era decât o amânare. Douăzeci de ore vor trece până la revenirea ei. Ninge. Micul grup spaniol rămas pe ţărm contemplând strâmtoarea pustie. Nimeni ne vorbeşte. Viaţa s-a dus. Se întorc în oraşul mort, încovoiaţi sub povara singurătăţii. Dacă privirile se încrucişează, ele nu-şi dau nicio speranţă, sunt doar oglinzile tăderii. A te descoperi murind în ochii aproapelui tău naşte ura. Capcana s-a închis din nou. Inimile, de asemenea. Zadarnic vor cere în noaptea aceea muribunzii să bea. A doua zi şi în toate celelalte zile care vor urma, morţii vor rămâne neîngropaţi, colonişti în fundul cabanelor lor, chirciţi în poziţia fătului, soldaţi căzuţi cu faţa la pământ, la postul lor lângă tunuri, iar capelanul la piciorul crucii cu Cristut răstignit, acolo unde trebuia să se ridice biserica sa.

Sălbaticii n-au mai revenit.

Viedma, înnebunit, impune o disciplină de in fiecare dimineaţă, în cuirasa ruginită şi cu coif, încins cu eşarfa de comandant ai cărei ciucuri din argint s-au înnegrit, cu bastonul lui de amiral în mină, căpitanul-general al strâmtorii Magellan ordonă salutarea cu lovituri de tun a stindardului auriu cu roşu-sânge al regelui. I-au rămas cinci soldaţi. Morţi sau vii, coloniştii nu mai înseamnă nimic pentru el. Nu mai părăseşte incinta fortului. A înmulţit spânzurătorile, în care se leagănă cadavrele ultimilor marinari, spânzuraţi pentru dezertare. Din ordinul lui, s-a distrus pluta pe care o construiseră ca să fugă.

În cele din urmă, într-o dimineaţă, tunurile au tăcut. Întins pe pământul aproape lichid din palatul său mizer,

căpitanul-general al strâmtorii Magellan şi-a încrucişat mâinile pe cuirasă şi şi-a încredinţat sufletul lui Dumnezeu. A închis ochii. Vede flote pavoazate care fac manevre în radă. Trupe cu arme strălucitoare defilează pe bulevardele oraşului Regelui Filip. La Ciudad del rey Felipe, capitala sa, regele Spaniei l-a numit viceregе. Aude fanfare triumfale şi clopotele catedralei bătând Te Deum. Apoi nimic. Doar grimasele unui mic bărbat galben şi pletos, a cărui gură repetă mereu acelaşi cuvânt: „Pektcheves…” Este Lafko.

Descoperind peste puţin timp aceste ruine populate cu morţi, corsarul englez Cavendish va boteza locul Portul Foamei. Numele îi va rămâne. Dar nimeni nu-şi va mai da avizul vreodată pentru construirea unui oraş aici…

Lafko se gândeşte.

Îşi epilează cu grijă bărbia, smulgându-şi cele câteva fire de păr cu o micuţă cochilie de scoică, de care se serveşte ca de o pensetă. Wauda îi despăduchează pletele, cântând cântecul şobolanului – aw aw aw –, care merge tăind iarba cu dinţii pentru puii lui. Cântă făcându-şi curaj, căci şi ei ca şi tuturor celor de aici, din tabără, îi este frică.

În dimineaţa aceasta nu s-a mai auzit detunătura îndepărtată a praştiei gigantice care se rostogoleşte pe ţărmul strâmtorii de când exista tabăra străinilor. Nimeni nu deţine cheia misterului. Tuturor le este frică. Toţi aşteaptă. Niciunul nu scapă de această fascinaţie care i-a oprit din fuga lor doar la o jumătate de zi de tras la rame, în pofida morţii tinerei Yerfa şi a micului Lafko, fiul lui Taw, fiul lui Lafko. Dimpotrivă, mărind peste limitele obişnuite viteza bărcilor lor, au venit şi alte clanuri, cel al lui Yuras, cele ale lui Tehakwal şi Tereskat, al lui Kyasto şi al lui Yatse şi cel al lui Kyewaytcaloes, care a pornit din marea cea mare a lui Otway şi n-a văzut niciodată străini, deşi au trecut deja zece vase, la mari intervale de timp vid între ele, atât cât îi trebuie unui copil să se facă mare, pe când

Lafke, tatăl lui Taw, tatăl lui Lafko, şi-a încrucişat cel dintâi drumul cu oamenii albi şi i-a auzit pe Pektcheves care râdeau privind-o pe Wauda.

Lafko se gândeşte, cu burta plină. A mâncat ouă de rândunică-de-mare, încălzite mai întâi sub cenuşă. Taw descoperise mai multe cuiburi căţărându-se pe faleză. Plaja pe care şi-au aşezat tabăra este o plajă bună. Sunt vidre din belşug, o carne pe care o mănânci ţinându-ţi respiraţia, atât este de greţoasă, dar fiind fragedă, e tocmai bună pentru cei cărora le cad dinţii. Sunt scoici sub stânci, din care clanul se va hrăni câtva timp, şi viermi groşi şi albi, dulci, pe care copiii îi găsesc la marginea pădurii scrijelind scoarţa copacilor.

— Yuras, cu barca încărcată cu bucăţi de carne de focă şi de grăsime, îşi aşază teheloul nu departe de cel al lui Lafko. Se face tehas, schimbul. Fiecare se serveşte după cât îi este de foame din rezervele de hrană proprii sau ale celuilalt. Yuras a adus-o pe Waka, fiica sa, care nu aparţine nici unui bărbat. Ea va trăi în clanul lui Lafko, va pescui scoici pentru Taw şi îşi va deschide coapsele pentru Taw, fiindcă Yerfa cea tânără a murit. Este o fată bună, dar tăcută. Nu râde niciodată, nu cântă, nu se vaită sub tehelou. Nu ştii la ce se gândeşte, căci ba priveşte în dosul ochilor săi, Kiakso aswaleh, în trecut. Şi totuşi este încă tânără, născută în anii celor zece balene eşuate, rămas în memoria fiecărui clan pentru cât de mult au mâncat atunci. Nu se înfurie niciodată, chiar dacă te atingi de colierul ei. Nu este un colier din scoici, ci din mici obiecte rotunde şi colorate, pe care i le-au dat oamenii albi. Yuras povesteşte. storia tinerei Waka…

Cu cinci ani în urmă, vara, Yuras îşi instalase tabăra în strâmtoare, pe ţărmul unui golf al insulei Clarence, dincolo de marele cap Froward. Îşi aminteşte de această vară pentru: Akwal, mult, mult soare. Revenea aproape în fiecare zi şi-ţi încălzea pielea ca un foc. Vânat era din belşug. Dormeau pe nisip, mâneau şi adormeau din nou.

Nu bănuiau nimic. De când se născuse Waka şi chiar cu luni de zile înainte nu măi fuseseră văzuţi străini. Cei de care Yuras îşi amintea – devenise pe atunci un adevărat bărbat, capabil să folosească rama cea lungă – trecuseră fără să se oprească, fără să trimită bărci la ţărm[11]. Dar tremuraseră destul, apoi uitaseră, în ciuda celor susţinute de bătrâni că Petkeheves vor reveni fiindcă ei nu au femei. În ziua în care au sosit, ei dormeau cu burta plină de un pinguin mare, din care nu rămăseseră decât labele şi ciocul…

Lafko o priveşte pe Waka. Seamănă cu Wauda, femeia lui, la vremea primei ei sângerări. Taw o priveşte şi el pe Waka. Un corp neted, lucios, uns cu grăsime, coapse groase, încercuite de o pictură albă şi inele de asemenea tot albe pe mamele, aşa cum cerea obiceiul clanului- Aşezată pe vine, lângă foc, ea răsuceşte cu un băţ lung capul şi înotătoarele focii, a cărei piele se mistuie încetul cu încetul, descoperind o carne albă. Taw le va mânca înainte de a se culca. Aşa fac femeile clanului când se supun unui bărbat. Waka îşi umple gura cu apă dintr-o căldare şi o face să ţâşnească apoi într-un jet subţire, nu cumva să ia foc grăsimea, doar carnea trebuie să fie crocantă, nu arsă. Lafko zice: „Yefenawon kaya… e bine”. Taw zice şi el: „E bine…”. Dar Waka, auzindu-i, îşi pipăie colierul fără să răspundă.

Yuras povesteşte. Douăzeci de bărbaţi îl înconjuraseră, debarcaţi dintr-un vas mare, imobilizat la intrarea în golf. Primii pe care îi vedea Yuras de aproape. Foarte mari, cu păr galben, vorbind tare. Clanul era îngrozit. N-au omorât pe nimeni. Au propus un tehas, un schimb. Yuras a dat cinci piei de vidră, un sac plin cu pământ roşu. Spune ce a primit: un pieptene de fier, un cuţit vechi din care a făcut o lance, cuie, o sticlă goală, o bucată de cerc de butoi pe care avea să-l transforme într-o

11 Desigur este vorba de Juan Ladriltero, căpitan spaniol in Chile, către 1557 (N.a.).

răzuitoare, un capăt de frânghie atât de suplă, că îl hipnotizează. Astăzi, jumătate din clanuri au asemenea obiecte, luate de la străini izolaţi şi masacraţi sălbatic sau găsite pe plajă, vechi cercuri de butoi sau sticle goale. Obiceiul se va instala încetul cu încetul. Nu va fi întotdeauna vorba de tehas sau de epave de corăbii naufragiate. Se vor bate pentru aceste comori. Vor ucide. Vor fura. Vor năvăli asupra corăbiilor ancorate, noaptea, înfruntându-l pe Ayayema, cât şi pe Pektcheves. Îşi vor depăşi spaima pe care le-o inspiră străinii, mirosul de mort pe care îl răspândeşte corpul lor, prăpastia de neînţelegere mutuală care nu va fi niciodată desfiinţată, vor oferi zece piei de vidră, douăzeci, chiar treizeci pentru capul din fier ruginit al unui topor de care nu se mai pot lipsi în această înfundătură paleolitică. Pentru un colier de perle din sticlă, femeile îi vor urma pe străini, din tot sufletul. De femei îşi vor aminti…

Yuras povesteşte. Străinii le-au dat să bea. O apă roşie (tafia) care arde gâtul ca un fruct de canelo şi explodează în mii de sori în cap. Kyayefna, beţi, din trei înghiţituri, imediat şi total! Şi canelo îmbăta, dar mult mai puţin şi foarte lent, prin mestecarea unei mari cantităţi, care făcea rău la stomac. Au cântat. S-au bătut. Ksefal s-a omorât aruncându-se de pe o stâncă cu capul în jos, cu braţele întinse ca nişte aripi, imitând strigătul cormoranului. Au dat de băut şi câinilor. Yuras, imitându-şi câinele beat, merge în patru labe. Femeile bătrâne, înnebunite, îşi desfăceau coapsele pentru băieţii tineri. Akwal, multe, multe râsete. Şi Yuras, povestind, râde… Când şi-au revenit, corăbiile dispăruseră. Au regăsit-o pe Waka după cinci zile. Străinii o abandonaseră pe o plajă. Ningea, îi era frig. Corpul ei nu mai era acoperit cu grăsime, în schimb, buzele ei deveniseră roşii, iar pletele erau prinse sus pe cap cu un obiect ca acesta – Yuras arăta pieptenele de fier. Waka nu mâncase de două zile, dar refuza să se clintească de acolo, privind strâmtoarea, pe

unde plecase vasul; îşi strângea colierul cu ambele mâini. Avea de asemenea brăţări, la glezne şi la încheieturile mâinilor. Celelalte femei ale clanului s-au năpustit asupra ei. Waka muşca. A smuls o bucată de ureche dintr-o muşcătură. În cele din urmă, a dat brăţările, dar şi-a păstrat colierul. Nu se desparte de el niciodată. În timp ce barca lui Yuras o ducea, ea rămăsese cu ochii pironiţi spre strâmtoare…

Wauda, femeia lui Lafko, întreabă:

— Burta i-a rămas bună după asta?

— Când cele nouă luni au trecut, nu s-a născut copil, spuse Yuras.

— Taw i-l va face, zice Lafko.

Nu aveau de ales. De-a lungul istoriei lor, kaweskarii au dus lipsă de femei.

Şi Waka îşi întoarce privirea absentă spre Taw, rotind între degete bilele de sticlă ale colierului ei. L-a acceptat pe Taw, fiul lui Lafko, dar se gândeşte la bărbatul cu păr blond…

Cam tot pe atunci, în anul 1588, amiralul sir Francis Drake istoriseşte, în timpul unui banchet pe care îl oferă în palatul său din Londra reginei Elisăbeta I, regina-fecioară atât de amatoare de poveşti sordide:

— Era vorba de un pariu, Majestate, pe care l-aş fi pierdut dacă mi-ar fi venit ideea nefericită de a-l încerca, întâlnisem şi până atunci câţiva dintre aceşti sălbatici, în diferite puncte ale strâmtorii. Pielea lor fiind unsă cu grăsime râncedă puţea de la o sută de paşi. Când voiam să-i prindem, ne alunecau printre degete. Nişte mici potlogari, care puteau deveni foarte răi dacă erau zece contra unui. Femeile lor semănaţi cu nişte butoaie pe două picioare scurte, arcuite, cu feţe late ca de focă. N-am mai văzut picioare atât de urâte. Restul era pe măsură, la câte una foarte tânără, ţâţe şi un fund care ar fi putut impresiona un gabier galez, mitocan, sensibil ca un ţap şi

nemofturos ca un porcar. Pasărea cea rară se afla chiar în echipajul meu. Am aflat că făcuse un pariu cu camarazii lui de bord: dacă puteau pune mina pe una dintre aceste femele, se va face forte s-o onoreze „fără să fie nevoie, spunea el, să-i umfle un ochi sau să-i spargă dinţii", folosind adică ceea ce părea principala lui forţă de seducţie. Ar fi trebuit să interzic jocul de dragul moralei şi al religiei sau cel puţin de dragul higienei, dar de dragul curiozităţii nu m-am putut opri şi l-am îngăduit.

Aşadar am pus mina pe una dintre aceste drăgălaşe creaturi de pe ţărm. Mi-a fost prezentată pe puntea vasului, în timp ce gabierul meu din Ţara Galilor, înarmat cu jetul pompei de apă, dădea jos jegul de pe logodnică. Grăsimea de focă curgea de pe corpul ei în cantităţi atât de mari că puteai aluneca pe punte, dar ea puţea încă. Ceva mai puţin totuşi. Am surprins privirea câtorva marinari, care începeau să-l invidieze pe galezul meu…

Amiralul Drake este un tip sănătos. N-a făcut altceva decât să străbată strâmtoarea Magellan pe drumul cel mai scurt, în apele coastelor spaniole ale Perú-ului, fără să umble după jafuri. Se distrează. Este marinar de război, un uliu. N-are de gând să întemeieze un imperiu în ţara ploii şi a vântului. Nu doreşte decât aurul galioanelor. Îşi bate joc de spaniolii cei greoi, care au nevoie de tunuri pentru a-i ţine la distanţă pe sălbatici – cu care oamenii lui se amuză. El nu sădeşte cruci. Lui îi place viaţa. De altfel, nu are capelan oficial la bord, ci doar un pastor al religiei reformate, preot catolic răspopit, îmbarcat de nevoie pentru degradare civică, tatăl spiritual al galezului şi al tuturor maimuţelor îmbrăcate care urlă în dialect galic pe hobane, aclamând toaleta miresei.

— Fiindcă pastorul i-a cununat, Majestate. În strâmtoarea Magellan, toate sacrilegiile sunt permise. Mulţumeşti Domnului că eşti viu, şi atât, ajunge. Nava trăgea de lanţuri. Am ordonat triplarea lor. Vântul urla infernal şi frigul, Majestate, ar fi fost suficient pentru a-i

descuraja pe cei mai înzestraţi dintre gentilomii dumneavoastră. Dar galezul nu era un gentilom. A zis un, „Amen” din fundul gâtlejului şi şi-a tras ca el sălbatica, dezgustătoare, dar spălată, până la postul echipajului, unde subofiţerii mei i-au urmat pentru a putea depune apoi mărturie. O şi fardase! În felul lui, Majestate, familiarizat mai mult cu fetele din porturi, decât cu doamnele de felul celor prezente la acest banchet. Nu ştiu de unde a găsit pomezile. O mască de carnaval flamand… Îi promisesem o sută de lovituri de bici, moarte curată, dacă rata, sau un şiling de aur, dacă triumfa. Când s-a ridicat de pe pântecele acelei păduchioase, au tăcut cu toţii, înfioraţi. Galezul avea un chip de serafim, cuviincios, de parcă ar fi luat fecioria unei mirese adevărate. Sălbatica îl privea cu ceva omenesc în ochi, care semăna, Majestate, nu îndrăznesc să folosesc cuvântul, care semăna cu dragostea. Şi totuşi scena nu era potrivită cu locul desfăşurării ei. Martorii îşi loveau coapsele, şi nu mai puteau de râs. Bietul gabier îşi căuta nădragii care-i fuseseră ascunşi. Femela, stând pe vine, gemea încetişor. A fost ridicată cu lovituri de picior. Nu mai voia să plece. Am ordonat punerea câştigătorului în fiare, în fundul calei, pentru a medita. Avea aerul că se trezeşte dintr-un vis. Repeta întruna că o femeie ca asta nu mai cunoscuse vreodată şi că boxonii din Carmathen, Cardigan şi Swansea ar fi fost mai inspiraţi dacă ar fi recrutat la Magellan. Eu însumi am meditat asupra dragostei, Majestate. Când am abandonat-o pe sălbatică, recompensată cu un colier şi brăţări din perle false, scotea suspine lugubre, mai tenace decât bruma când invadează greementul. Nici chiar de la doamnele Angliei, atât de simţitoare în dragoste, n-am auzit, Majestate, suspine de despărţire care să-ţi sfâşie inima până într-atâta.

Sir Francis a fost aplaudat şi s-a băut în sănătatea gabierului.

Din ziua în care a tăcut, în fiecare dimineaţă au aşteptat detunătura praştiei gigantice, dar ea n-a mai răsunat. Taw s-a apropiat de pârâu, aproape de tabăra străinilor, strecurându-se de-a lungul plajelor, pitindu-se după fiecare stâncă. Pârâul era pustiu. Nimeni nu venea să mai ia apă.

Atunci Lafko aprinde un foc mare. Aruncă frunze putrezite, care produc un fum înălţat de vânt până la nori. Wauda frământă pământ roşu, şi îl întinde pe corpul lui Lafko, care simte că îi revine curajul. Alte fumuri îi răspund şi peste puţin timp apa se acoperă de bărci. Akwal, multe, poate douăzeci. Clanul Yatse vine din nord, dinspre o altă intrare în marea strâmtoare, de unde pe vremea tatălui lui Yatse fusese alungat străinul. Tânără Aksa stă la cârmă. Poartă şi ea un colier de perle din sticlă, dar este un colier furat. Străinii i-l dăduseră, însă ea reuşise să scape. A rupt tehasul. Totdeauna trebuia să fie rupt tehasul cu Pektcheves. Ce dau ei este bun. Ei însă sunt răi. În picioare, în partea din spate a bărcii, ea cântă cântecul bătrânului Yatse, tatăl lui Yatse, care a omorât doi străini în anul când se născuse Yatse, pe care clanul i-a mâncat[12].

Celelalte femei cântă şi ele în bărci, celebrând lupte iluzorii, doar clanurile au nevoie de atâta curaj şi atâta şiretenie pentru a-şi învinge groaza şi a vărsa un pic din sângele acestor atotputernici ai corăbiilor detunătoare… Înaintând spre Portul Foamei, bărbaţii pictaţi în roşu, învârtindu-şi praştiile în aer, femeile psalmodiind cu glasurile lor aspre, kaweskarii se îmbată cu vorbe. În locul spre care se îndreaptă bărcile lor, totul nu este decât tăcere şi moarte. O presimt şi se tem.

Lafko a intrat primul în oraş.

---

12 În mod sigur e vorba de doi naufragiaţi ai echipajului lui Cortes Ojea, locotenentul lui Ladrillero, care şi-a eşuat vasul dezmembrat pe una din plajele insulei Wellington, în 1557, apoi a făcut din lemnul lui o şalupă cu care a ajuns din nou în mod miraculos în Chile. (N. a.)

În faţa lui, un soldat stă în picioare, sprijinit de ramurile de jos ale unui arbore. Este de o slăbiciune scheletică. Oasele mâinilor îi rup pielea, din care curge un lichid rozaliu. Lafko încordează arcul şi trage. În loc să se înfigă în pieptul străinului, săgeata sare înapoi sub ochii măriţi ai lui Lafko, care, gata să o ia la fugă, îl priveşte pe soldatul ce se clatină. Dezechilibrat de şoc, corpul lui cade. Cuirasa scârţâie şi se desprinde". Pektcheves! Este mort, mort!" Lafko" alege cu grijă o piatră mare, grea cât poate el să ducă, pentru a o arunca, cu cele două braţe ridicate, în capul străinului care plesneşte, răspândind un terci albicios. Lafko a învins. Pektcheves! S-au scurs douăzeci de mii de ani de când fuge din faţa celor care sunt mai puternici şi nu l-au cruţat niciodată. Acum, pentru că se simte pierdut, faţă în faţă cu ei, cel puţin să se răzbune. Nu va lăsa să se piardă unica şansă. Îl răzbună pe Lafko, ultimul din rasa lui, care nu va mai avea descendenţi şi a condus ultima barcă până la plaja pe care va muri, în fundul canalului Barbara, după patru sute de ani de supravieţuire...

Kaweskarii au invadat oraşul mimând lupta, apoi chiar luptând. Şi se răzbună. Bieţi oameni fără minte... Săgeţile lor străpung cadavre. Măciucile lor toacă membre moarte. Aleargă de la o cabană la alta, urlând. Trupurile pe care le descoperă le scot afară târându-le de picioare, apoi le zdrobesc capul. Puţini dintre cei morţi au păr blond. Numai bunul Dumnezeu va mai şti să-i facă să arate omeneşte, în ziua învierii. Înarmat cu o secure spaniolă găsită într-o cabană, Taw îi măcelăreşte ca pe foci în bucăţi, pe care le atârnă prin toţi copacii. Waka îl urmează, mută de groază, pipăindu-şi mereu colierul. Mai mult decât oricând privirea ei absentă se întoarce înăuntru.

Alţi morţi sunt dezgropaţi. Unul fusese atât de in pripă îngropat, încât un braţ îi ieşea încă din pământ, arătând spre cimitirul în care hoarda se năpustise cu răcnete ce nu mai aveau nimic uman în ele. S-au aruncat

asupra cadavrelor. Doar spânzurătorile sunt respectate, în jurul cărora se învârtesc pescăruşi, apărându-şi cu furie prăzile. Ultima supliciată postum este o femeie. Era prima pe care o vedeau. Şi avea părul blond. N-a mai rămas nimic din burta ei. Plătea pentru toate femeile albe, din cealaltă parte a lumii, care îi născuseră pe Pektcheves.

Lafko a descoperit Cristul crucificat, înfipt în vârful unei coline, unde trebuia să se ridice biserica din Portul Foamei. Omul alb este aproape gol. Şi nu se clinteşte. Este din lemn. De această dată, Lafko, ştie cine este acest om. Lafko, tatăl lui Taw, care era tatăl lui Lafko, îl numea încă de pe atunci „Mort-Mort”. El însoţeşte străinii din ţara lor îndepărtată, dar nu se întoarce niciodată cu ei. Când îl abandonează, Pektcheves se adună în jurul lui şi cântă îndoindu-şi genunchii. Lafko ştie ce are de făcut. Şi-a înconjurat fruntea cu banda cu pene albe de şaman şi a pus pe pământ micul vârf de lance gravat. Dumnezeu, care contemplă oribilul măcel şopteşte în înaltul cerului: „Totul îţi este iertat”, dar în mod voit atât de încet, încât Lafko să nu audă. El înfige beţe roşii în pământ, înconjurând toată colina, aruncă cu pietre şi îi strigă omului alb care este mort-mort: „Lasă-ne în pace!” Apoi se întâlneşte cu ai săi, care se grăbesc să părăsească Portul Foamei, cărând spre bărci o întreagă pradă de fierăraie, pe care încep să şi-o dispute. Unitatea kaweskarilor nu are niciodată o viaţă prea lungă…

— Pektcheves! urlă o voce terifiată de pe plaja unde sunt bărcile.

Un vas enorm este pe punctul de a intra în golf. Nu a folosit la nimic transformarea burţii femeii cu păr blond într-un terci însângerat. Nu i-a trebuit nici două zile pentru a naşte o sută de străini înarmaţi cu beţe cu foc. Şi-au lansat la apă şalupele şi au început să vâslească din toate puterile, alungându-i ca pe iepuri pe micuţii oameni goi, care fug la adăpostul pădurii. Este Cavendish, corsarul englez. El a reperat fortul în ruină şi drapelul Spaniei care

fâlfâie zdrenţuit deasupra oraşului mort. Cavendish fusese martor în viaţa lui la multe orori şi comisese şi el atâtea şi atâtea, dar ce a descoperit în oraş depăşeşte tot ce văzuse vreodată. Mut, îngreţoşat, parcurge străzile abatorului. Şi-a înnodat în dreptul gurii o batistă impregnată cu tafia. Chirurgul lui îl urmează pas cu pas, asigurându-l că acei oameni erau morţi când… Nu-şi poate termina fraza.

— Sunteţi sigur? întreabă Cavendish.

— Pentru cea mai mare parte dintre ei, sigur. Chiar cel de colo, care este cel mai proaspăt. Se citeşte în privire. Mort de foame, de descurajare, de tristeţe, de dizenterie, dar nu de moarte violentă.

— E şi mai rău, zice Cavendish. Vânători de stârvuri! Hiene! Animale!…

Ce înţelegea el, Cavendish? Era şi el, ca şi alţii, doar în trecere. Nici nu-şi va încrucişa măcar privirea cu vreunul dintre aceşti sălbatici. Se grăbeşte să revină la bord, unde îl aşteaptă, pentru a uita măcelul, un vin franţuzesc şi o sclavă maură. Ordonă arderea bărcilor, trimite oameni să străbată pădurea pentru a scoate hienele în care trage el însuşi cu pistolul, secondat de ofiţerii lui, ca la vânătoare, doborându-l pe ultimul, o femelă, chiar în momentul în care se reîmbarca pe vas. Abia dacă a privit-o, dar a fost suficient pentru a o ucide fără remuşcări, datorită cadavrului spaniolei, pentru ceea ce făcuseră cu el aceşti sălbatici. Nu s-a întrebat de ce abjecta creatură alerga drept spre ţărm, grăbindu-se să intre singură în cursă. De unde să ştie că însuşi părul lui blond era răspunsul la această întrebare?

Waka aleargă, pe picioarele ei curbate. Văzuse bărbatul cu păr blond care mergea printre ceilalţi. N-are aerul că ar recunoaşte-o şi Waka nu înţelege. Îşi înroşise buzele cu pământ amestecat cu grăsime pe care ploaia i-l întinse pe bărbie, apoi de-a lungul gâtului, ca nişte dâre de sânge. Îşi ridicase pletele hirsute cu pieptenul din fier. Colierul de perle din sticlă însoţeşte balansul mamelelor de

pe care îşi ştersese cercurile pictate în alb, frecându-şi-le pe furiş. Se spălase cu apă de mare, ca pe puntea corabiei străine. Ea, care nu scotea un cuvânt, îl cheamă. Două silabe perfect imitate. Căci galul îi spusese numele. Nu se ştie pe ce culme inexprimabilă a împreunării lor el îşi spusese numele lui de creştin, Bryan, de vreme ce ea îl repeta între două gemete. Un nume pe care nu-l refuzase, dimpotrivă, îl acceptase ca pe un dar. Nenorocita striga „Bryan!” alergând spre archebuze. Continuă să strige „Bryan!” cu o voce care se stinge puţin câte puţin, pe măsură ce viaţa o părăseşte printr-o rană larg deschisă şi şalupa străinilor se apropie de corabia cea mare.

Waka, prima dintre statuile de sare, fulgerate, fiindcă se întorsese spre lumea străinilor, Pektcheves.

Noaptea este lugubră sub tehelouri. Ayayema domneşte peste morţii pe care clanul i-a abandonat aproape de carcasele calcinate ale bărcilor lor, înfigând în grabă câteva beţe roşii pe ţărm, la nivelul celei mai înalte maree. Nu vor mai reveni acolo niciodată. Repliaţi în interiorul strâmtorii, al golfului Penas, al insulelor Carlos, acolo unde labirintul îi protejează, capul Froward va fi graniţa lor extremă.

Morţii care le populează somnul sunt acum mai numeroşi decât cei vii. Putuseră salva cinci bărci care se adăugau la celelalte cinci, pe care le lăsaseră în taberele cu femei şi copii, bătrâni şi câţiva băieţi tineri, abia o jumătate din toţi cei ce debarcaseră în micul golf. Lafko trăieşte, Wauda, de asemenea. Şi Taw, care îşi va căuta o altă femeie, două, poate trei, ceea ce devenise acum foarte uşor. Lafko o va lua şi pe Kala, fiindcă Tsefayok a murit, şi, uzând de ultimele lui forţe, îi va face repede un fiu, care se va numi Tsefayok. Din clanul lui Petayem, n-au mai rămas decât doi băieţi tineri, pe care i-a adoptat Yatse. Dar de câte generaţii va fi nevoie pentru ca Petayem să aibă din nou nişte braţe puternice la cele patru rame lungi ale unei

bărci… Tehakwal a murit şi el, şi Kyatso este cel care a adunat supravieţuitorii clanului său. Tereskat şi Kyewaytgaloes fugiseră într-o singură barcă, departe de tot pe marea Otway. Sub tehelouri, câinii se strecoară între cei ce dorm departe unul de celălalt. Poate că visele oamenilor şi visele animalelor se confundă? Din această zi, câinii alakalufilor se vor manifesta feroce faţă de albi şi îşi vor salva stăpânii prin sălbăticia atacurilor lor. Mizerabili, prost hrăniţi, bătuţi, abandonaţi, niciodată îngrijiţi, dar iubiţi, măcar pentru căldura pe care o dau iarna sub colibă şi instinctul lor de vânători de vidre, câinii micilor oameni galbeni, după ce-au fost câinii albilor, nu vor mai schimba tabăra. Singurii aliaţi ai kaweskarilor pe acest pământ. Câinii lui Dumnezeu…

Clanurile sunt acum echipate cu numeroase obiecte din fier tăioase, adunate din Portul Foamei, şi atâtea lucruri se fac mai repede, cum este doborârea unui chiparos, fasonarea scândurilor unei bărci sau despicarea ţestei unei foci pentru a-i scoate creierul intact. În curând, îşi vor ciopli bărcile dintr-o bucată, din mari trunchiuri de fag. Nu mai e necesară călăfătuirea. O etanşeitate perfectă. Unicul progres tehnic pe care vor fi capabili să-l conceapă. Primul şi ultimul, după mai mult de cinci mii de ani. În rest, înlocuirea cochiliilor de scoici, chiar şi pentru epilarea bărbiei, cu cuţite sau topoare nu înseamnă pentru ei decât ceva mai puţine dificultăţi şi câştig de timp. Vor confecţiona aceleaşi obiecte, într-o gamă tot atât de restrânsă, la care nu se va adăuga nimic, doar că le vor face mai grosolan, mai repede, aproape pripit, ceea ce le va mări delăsarea, câteodată dusă până la limita apatiei. Aceste unelte din fier, aceste arme din fier, nevoia de a şi le procura, dar şi amintirea orgiilor cu „apă roşie”, despre care îşi povestesc la nesfârşit sub tehelou”, moda” colierelor din sticlă, în curând gustul pentru tutun, mici dorinţe care devin trama vieţii lor şi mai ales fascinaţia inconştientă pe care o încearcă faţă de albi îi vor conduce

inexorabil la reîntâlnirea cu corăbiile, an de an tot mai numeroase în strâmtoare.

Când se vor deprinde să faci schimburi, apoi să fure, apoi să cerşească, în sfârşit, să supravieţuiască din asta, bărcile lor devenind lăzi de gunoi în care vor cădea de pe puntea navelor tot felul de resturi, destinul lor va fi pecetluit.

Vor fi necesari pentru aceasta încă trei sute de ani.

VII. DOMNII DIN SECOLUL LUMINILOR

— Acum ce mai fac, domnule Morriss?

Cu ochiul lipit de lentila unui ochean marinăresc, ultimul strigăt al tehnicii engleze, un aspirant bălai urmăreşte vreo cincizeci de sălbatici care benchetuiesc pe o plajă a insulei Carlos în jurul unei balene eşuate, pe trei sferturi devorată. Spectacolul îi întoarce maţele pe dos, dar se abţine de la orice remarcă din care i s-ar putea ghici dezgustul. Ofiţerii şi aspiranţii din statul major al lui sir John Byron au înţeles că, deşi tolerant în multe privinţe, comandorului nu-i place să-ţi exprimi în faţa lui vreo părere despre aceşti oribili bărbaţi scunzi şi galbeni, în pielea goală, pe care îi urmăreşte de trei zile, ca şi când n-ar avea altceva mai bun de făcut în mijlocul strâmtorii Magellan decât să-şi piardă atâta timp cu sălbaticii. Sir John Byron, comandorul, un bărbat de vreo patruzeci de ani, stă pe bancul de cart al dunetei, picior peste picior şi bea un pahar de ceai, fumând în compania ofiţerilor săi, servit de valetul său care îi aduce biscuitul marinăresc pe un platou de argint. Cel puţin nu mai plouă. Vântul s-a mai calmat. Strecurându-se printre nori, din timp în timp, o rază de soare aminteşte că Dumnezeu, creând pământul, nu desenase doar în negru. Fregata, HMS Dolphin, trage cuminte, fără lovituri de rapel, de cele două lanţuri afurcate de ancoraj.

— Ei bine domnule, răspunse cât mai binevoitor

aspirantul, nu prea arată bine. Feţele le sunt mânjite de sânge. Smulg cu toată mâna halca de carne care se ţine încă prinsă de coastele animalului. Nu s-a mai văzut aşa ceva, domnule. Animalul a cântărit pe puţin patru sute de livre. Îl vor mânca oare pe tot, până în vârful cozii?

Nimeni, pe dunetă, nu mai îndrăzneşte să se plângă de mirosul putreziciunii care vine valuri-valuri dinspre ţărm şi însoţeşte fiecare înghiţitură de ceai, făcând de nerecunoscut admirabilul souchong negru, rezerva personală a comandorului. Tace chiar şi Lovecraft, comandantul Dolphinului. Se străduieşte să dea impresia că respiră natural minunatul aer iodat al oceanului.

Comandorul adulmecă cu distincţie.

— Pute, evident, zice el.

Nimeni nu trage din pipă. Byron continuă.

— Pute chiar teribil, dar încă insuficient pentru a-i determina să renunţe. Am înfulecat ceva mai rău acum douăzeci de ani. (Apoi, scuzându-se:) Ce-i drept, aveam o poftă de bărbat tânăr…

Surâd. Atât ca să salute tonul observaţiei, cât şi pentru a camufla spasmele stomacurilor care se revoltau la această disgusting evocare. Ştiau cu toţii că Byron, aspirant în 1741 pe HMS Wager, comandat de căpitanul Cheap din flota amiralului Anson, naufragiat la nordul strâmtorii nu scăpase de la o moarte sigură decât trăind printre sălbatici împreună cu alţi patru supravieţuitori. El vorbeşte puţin despre asta. Nu i se pun întrebări. Din când în când mai scapă câte o amintire şi aspiranţii îl ascultă cu gura căscată. Cine şi-ar fi putut închipui că acest bărbat cu jabou din dantelă, cu nasturi de aur strălucitor, cu coada părului frizată cu fierul în fiecare dimineaţă, schimbându-şi îmbrăcămintea de două ori pe zi, fapt pentru care a îmbarcat un servitor special însărcinat cu îngrijirea garderobei sale, elegant până la manie, înfruntând furtunile cu tricorn şi vestă brodată, a trăit el însuşi şase luni aproape în pielea goală, dormind în colibele

sălbaticilor, împărţind păduchii şi carnea putrezită şi ungându-se cu grăsime de focă pentru a nu pieri de frig? Nimeni nu ştie cum judecă el această întoarcere la sălbăticie. Nimeni nu ştie cum se judecă pe sine, nici dacă grija lui exagerata pentru demna sa persoană nu este mai curând un mod de a şterge anumite amintiri nedorite.

— Acum ce mai fac, domnule Morriss? întrebă încă o dată. Îl mai vedeţi pe cel pe care vi l-am arătat ieri?

Un sălbatic tot atât de dezgustător ca şi ceilalţi, dar cu fruntea încinsă cu o bandă alba, pe care comandorul îl examinase el însuşi îndelung, în timp ce omul coborâse din barca lui pentru a participa la hidosul festin.

De când Dolphinul pătrunsese în strâmtoare, comandorul întorsese de cinci ori pânzele pentru a opri vasul sau îl ancorase cu o singură ancoră, în grabă, între două vijelii, asumându-şi adesea riscuri care umezeau cu sudoare rece fruntea căpitanului Lovecraft şi îi făceau pe marinari să tremure, cu unicul scop de a permite câtorva dintre aceşti mizerabili să ajungă până la fregată, să-şi înşire bărcile contra vântului de-a lungul bordului, manevră pe care o executau cu multă dibăcie. Dar imediat, mirosul lor, aspectul sălbatic al feţelor, ridicolele lor mantale, mici, din focă, lăsând să se vadă prin deschizături o nuditate respingătoare, anulau tot ce putea avea omenesc în ea priceperea cu care îşi manevrau ambarcaţiunile.

În prima dintre aceste bărci, întâlnită în largul capului Froward, se ţinea drept în picioare, la bara cârmei, cu mamelele atârnând pe un pântec mare, o femelă despre care nu se putea şti dacă era însărcinată sau umflată de vreo infecţie. Marinarii de la tunuri se distrau. Alţii aruncau glume murdare. Sub pedeapsa loviturilor de bici, din ordinul comandorului, faptul nu s-a mai repetat. Le coborau în coşuri, la capătul unei frânghii, câteva obiecte a căror listă o fixase comandorul însuşi, capete de topoare, cuţite, cuie, perle din sticlă, frânghii din cânepă, melasă,

puţin rom, bucăţi de carne sărată. Aspirantul Morriss adusese chiar câteva zdrenţe adunate de cei preocupaţi să se facă plăcuţi comandorului, care dăduse din umeri zicând: „Mi-a rămas din naufragiul meu o haină aproape în bună stare. M-am debarasat repede de ea. Muiată de apă, nu se usca niciodată. Era rece ca un linţoliu. Îmi îngheţa tot corpul, în loc să mi-l apere. Haina aceasta, dacă aş fi păstrat-o, ar fi însemnat moartea mea…” Niciunul dintre aceşti sălbatici nu s-au urcat la bord. S-a opus comandorul. Îl privea atent pe fiecare, aplecându-se peste copastie, apoi se reîntorcea singur în camera lui, unde stewardul îi preparase un bol mare cu punch flambat. Sir John Byron mărea doza în zilele acelea şi nu mai putea fi văzut toată ziua…

— Celui de care vă interesaţi, domnule, nu-i mai este foame, răspunse aspirantul Morriss. Stă aşezat pe călcâie, la oarecare distanţă de ceilalţi.

— Ce face?

— Priveşte în direcţia noastră, domnule. Cred că reflectează.

— Din ce deduci asta?

— Se scarpină. Această activitate a fost întotdeauna propice meditaţiei.

Comandorul găseşte de cuviinţă să surâdă.

— Vă înşelaţi. Când se scarpină, nu se gândesc la nimic altceva decât să-şi uşureze mâncărimile. În starea lor şi la această latitudine este chiar recomandabil să nu gândeşti, altminteri nu-ţi mai doreşti decât să te culci şi să mori. Am făcut experienţa acum douăzeci de ani, stând pe vine în felul acesta şi scărpinându-mă la marginea unei plaje.

Căpitanul Lovecraft îşi explorează cu privirea fundul ceştii. Ceilalţi ofiţeri, împietriţi, se străduiesc să şteargă de pe figura lor orice urmă a vreunui sentiment care ar fi putut fi luat drept stupoare, neputându-şi-l închipui pe onorabilul gentleman în pielea goală, aşezat pe călcâie şi

scărpinându-se.

— Pot să vă pun o întrebare, domnule? i se adresează cu timiditate aspirantul.

— Daţi-i drumul, domnule Morriss, doar sunteţi mezinul favorit. Veţi vorbi în numele acestor domni. Ard şi ei de nerăbdare.

Aspirantul ezită, apoi riscă, întâlnind privirea binevoitoare a lui Byron.

— Cum aţi făcut, domnule? Cum aţi putut? Nu este peste puterile unui gentleman… (îşi caută cuvintele, se întreabă dacă va îndrăzni, apoi, roşu de tulburare, lasă să-i scape:) … civilizat?

— Foarte simplu, domnule Morriss. Uitând că eram gentlemanul de care vorbiţi. Nimic mai uşor decât asta. Oricât de aprig ar fi, instinctul de supravieţuire nu ajunge. Trebuie să te scuturi de orice amintire, de cea mai infimă comparaţie cu o formă de viaţă anterioară. Toţi tovarăşii mei de nenorocire sunt morţi, nu de foame, nici chiar de frig – eram cu toţii în aceeaşi situaţie –, ci de umilinţă, plângând în hohote ca nişte copii neputincioşi pe gentlemanul din ei. Văzându-se trăind ca animalele, după imaginea celorlalte animale, fiindcă astfel îi considerau pe sălbaticii care ne înconjurau, sufletele lor au cedat, fireşte, înaintea corpurilor. Eu gândeam altfel. Făcând vid în mine, comportamentul meu nu-mi mai părea altfel decât normal. Asta era cheia, evident…

Comandorul a scos din buzunar ceva care semăna cu o cochilie albă, cu cele două vârfuri legate printr-un fir. O pipăie cu degetele gânditor.

— Cu ea îmi epilam barba fir cu fir, spune el, ca să mă asemăn cât mai mult cu ei. Era un efort destul de mare, fiindcă am barba aspră şi mult mai deasă decât a lor, şi mi-am petrecut mai mult timp cu această ocupaţie, însângerându-mi bărbia, decât pe duneta acestei nave. Poftiţi, domnule Morriss, încercaţi. Cochilia serveşte drept pensetă.

— Numai că, hm…

Aspirantul este tot atât de imberb ca o codană. Rid cu toţii. Atmosfera se destinde.

— Căci vedeţi dumneavoastră, domnilor, reia comandorul, greşeala pe care o comitem citind înainte de a ne îmbarca, ca nişte ofiţeri conştiincioşi, povestirile înaintaşilor noştri, este că luăm de-a bună ceea ce cei ce au navigat în strâmtoare o relatează ca pe o evidenţă, încurajaţi de noi dovezi, ca cele pe care domnul Morriss le urmăreşte cu ocheanul său, şi care îi copleşeşte, pe bieţii oameni, o admit. Acum o sută optzeci de ani, Cavendish îi califica drept animale şi intenţiona să-i extermine. Patruzeci de ani mai târziu, amiralul Iacob Ermitul, din marina militară a Ţărilor-de-Jos, scria fără să fie încercat de vreo îndoială că aceşti sălbatici se apropie mai curând de animale decât de oameni şi că nu remarcă la ei nici cea mai slabă înclinaţie religioasă sau de disciplină şi îi bombarda cu tunul pentru a-şi distra brutele lui batave. O altă brută delicată din Olanda, căpitanul corsar de Weert, care luase o foarte tânără fată, un copil, şi o dusese la Amsterdam – civilizat în felul său –, pentru a o vinde la târg, povestea că n-a simţit nicio remuşcare pentru simplul fapt că n-a văzut nicio lacrimă în ochii nefericitei şi nici în ai mamei când i-a smuls fiica. Nu ştie că teroarea poate seca lacrimile… Chiar compatriotul nostru Nasborough, căruia îi datorăm, o ştiţi, domnilor, primele hărţi ale acestor margini de lume şi care era un om de bine, s-a mulţumit să remarce mirosul acestor sălbatici, slăbiciunea lor de cum deveneau adulţi, felul lor de a sta ca maimuţele, de a devora carnea putrezită, de a repeta prosteşte ce li se spune fără a face nici cel mai mic efort de înţelegere şi de a se comporta în societate ca unii total lipsiţi de raţiune. A lua lucrurile astfel nu ajunge la altceva decât la un mare dispreţ. Şi totuşi…

Se revede în coliba lui Lafko, cu corpul gol întors spre foc, pârjolindu-şi pielea, mişcând cu un băţ cochiliile

sub cenuşa caldă, sugând grăsime de focă. Chiar şi câinii se obişnuiseră cu el. Câinii nu mai simţeau mirosul lui de alb. Se confunda cu al celorlalţi şi nici el însuşi nu-l mai distingea. Cum avea păr negru, doar albeaţa pielii îl deosebea de sălbatici… şi Waka cea tânără, fiica lui Tsefayok, îşi îngropa degetele în părul lui, ca să se joace cu chicoteli interminabile care semănau cu cotcodăcitul găinii şi nu se oprea până când nu îi cerea să înceteze jocul, speriat că va trebui să se execute în condiţii – vorba aspirantului Morriss – cu totul nedemne de un gentleman civilizat. Şi sir John Byron roşeşte la această amintire stând în mijlocul ofiţerilor lui pe duneta impunătorului Dolphin…

— Domnule Morriss, întreabă din nou comandorul, mai vorbiţi-ne despre gentlemanul în pielea goală. Se scarpină mereu?

Ofiţerii sunt năuciţi. Sir John Byron bate câmpii? Un uşor surâs flutură pe buzele lui. Minţise adineauri spunând că nu se gândea la nimic pe când se deda el însuşi la acest exerciţiu de maimuţoi. Îşi amintea că în realitate tot umorul şi filosofia care îi mai rămăseseră erau legate de această împrejurare particulară, în cursul căreia îşi promitea că, de va revedea Londra, îşi va comanda un portret în această postură, dar cu un tricorn de curte pe cap, tabloul purtând, cu litere de aur, menţiunea: „Gentleman englez scărpinându-se…” Orice, numai să nu disperi. Proiectul a rămas literă moartă.

— Nu, domnule, răspunde aspirantul. Pare a fi o consfătuire între bărbatul cu banderolă albă care se scărpina şi alţi patru sălbatici, printre care, Dumnezeu să mă ierte, două femei.

— Şi ce-ar trebui să vă ierte Dumnezeu, domnule aspirant?

— Lipsa mea de milostenie creştină, domnule. Sunt într-adevăr înspăimântător de slabe şi în plus, după cum văd, îşi fac şi un fel de toaletă, pictându-şi corpul, în

special mamelele, domnule, cu linii şi cercuri albe.

— Şi bărbaţii, domnule Morriss, nu se pictează în roşu?

Aspirantul Morriss îşi reglează ocularul şi desăvârşeşte claritatea binoclului, începând să înţeleagă că ceea ce ţine la ochi este ca lumina unei stele care străbate într-o fracţiune de secundă cu mii şi mii de ani în urmă.

— Aţi ghicit, domnule, spuse el.

Byron se ridică. Ofiţerii săi îl imită. Nu mai surâde. Dorise atât de mult acest moment şi în acelaşi timp cât de mult se temuse... După ocuparea insulelor Malu, pe care le rebotezase Falkland, nicio instrucţiune regală nu îi impusese să facă escală în această strâmtoare, în acest canal atât de neprimitor, care este mai curând un cimitir de nave decât o cale de comunicaţie, ci dimpotrivă de a vira cu maximă viteză în direcţia Pacificului pentru a face colectă în insule, în numele Majestăţii Sale George al III-lea. Dacă întârziase depăşind scurta vară care se termina, o făcuse ca să-l regăsească pe Lafko. În timpul acesta, clocotitorul căpitan Wallis, comandantul corvetei Tamar, a doua navă a comandorului, recunoştea mările Skyring şi Otway, unde Byron îl expediase ca să-şi poată desfăşura căutarea în linişte, fără a avea de dat explicaţii. Dar răgazul de graţie se termina. De a doua zi, în zori, avea să reia ruta de navigaţie împreună cu Tamar, care trebuie să-l aştepte încă de dimineaţă, la douăzeci de mile spre vest, la ieşirea din marea Otway.

— Domnilor, anunţă comandorul, vom primi cât de curând o vizită şi de această dată o vom aproba.

Urmară în consecinţă o serie de ordine şi de recomandări dictate pe tonul politicos, dar inflexibil, care era tonul de comandă folosit pe Navy[13] şi care te convingea de seriozitatea comandorului în ciuda extravaganţei cuvintelor lui. Pluteşte pe dunetă un sentiment tot mai

13 Flota de război a Angliei. (N. tr.)

accentuat de incredulitate, pe care numai buna reputaţie de marinar, de favorit al Lorzilor mării şi de asemenea de original ale lui Byron, îl echilibrează. Faţa stacojie a căpitanului Lovecraft trădează lupta interioară pe care o duce pentru a stăvili comentariile provocate de discursul superiorului său:

— Domnilor, continuă comandorul, după cum v-a spus aspirantul Morriss, s-au îngrijit în mod special de toaleta lor pentru a veni pe bordul nostru. Acest efort merită reciprocitate. Vă rog să vă îmbrăcaţi cu ce aveţi mai bun şi să vă comportaţi ca nişte gentlemani, conform regulilor noastre de curtoazie, chiar dacă ei vă par de neînţeles. În rest, aveţi doar grijă să vă puneţi de acord atitudinea cu a mea şi nu întreprindeţi nimic în legătură cu vizitatorii noştri fără să fi ordonat eu mai înainte. Domnule Stanhope…

Se adresează unui alt aspirant care, auzindu-se interpelat, încearcă să-şi compună o fizionomie care să-i ascundă stupefacţia.

— Da, domnule.

— Vă este frig la mâini, nu-i aşa? ca nouă, tuturor. Aveţi degetele cam amorţite.

— Da, domnule.

— Ei bine, duceţi-vă să vă încălziţi la bucătărie. Ţin să aveţi degetele sensibile pentru a ne interpreta la vioară o mică arie.

— La vioară…? Da, domnule.

— În ce vă priveşte pe dumneavoastră, domnule Lovecraft, îi spune comandorul căpitanului, v-aş rămâne îndatorat dată aţi ţine echipajului un discurs abil despre ţinuta pe care trebuie să o adopte în prezenţa acestor sălbatici, care au dreptul, ca fiecare dintre noi, la un minim respect.

— Respect, domnule? răspunde căpitanul, smulgându-se din contemplarea unei bărci care se găsea acum la jumătatea drumului dintre ţărm şi fregată.

Respect? Şi cum să le explic eu una ca asta? Ce văd eu cu ochii mei este exact ce văd şi ei şi ar trebui o vedere de sfânt pentru a descoperi cât de cât ceva care. ar putea inspira respect în fizionomia şi înfăţişarea celor care ocupă barca. Dar priviţi-i şi dumneavoastră, domnule!

Aceasta îl scăpase de discurs şi, dintr-odată, faţa lui stacojie redobândeşte o tentă mai naturală.

Comandorul se apropie de balustradă şi priveşte. Sunt cinci în barcă, dintre care două femei. Sălbaticul cu bandă albă să fie oare Lafko? Comandorul închide ochii pentru a-şi reface amintirile. Erau amândoi aproape de aceeaşi vârstă, atât cât îşi ştiu vârsta sălbaticii aceştia, ei, care numără anii după veri şi doar pe cele zece degete. Apoi urmează akwal, multe, multe veri… Cât timp rătăcise aspirantul John Byron singur, fără foc, hrănindu-se cu rădăcini şi scoici crude, dârdâind sub un adăpost din crengi nu departe de tabăra unor sălbatici, al căror fum greţos ieşind din colibe prin vârful acoperişurilor reprezenta pentru naufragiat singura speranţă! Nici, unul dintre ei nu venise până la el. Nici cea mai mică curiozitate faţă de acest străin dezarmat, care nu reprezenta niciun miracol, încercase de mai multe ori să se apropie, dar fusese ţinut la respect de o haită de câini sub ochiul indiferent al sălbaticilor. Aveau întotdeauna carne care atârna în dezordine prin copaci şi pe care o scoteau din cadavrul unei foci, dar şi carne umană, a unei bătrâne. Într-o seară cu furtună, nemaiputând, fiindu-i luat adăpostul pe sus, cu îmbrăcăminea îngheţată tun şi înţelegând că va muri înainte de a se lumina de ziuă încă o dată, aspirantul Byron, alergase până la prima colibă. O piele de focă astupa intrarea, iar în spatele mârâiau câinii. Apoi pielea de focă se ridicase lăsând să apară un bărbat gol, cu ochii înroşiţi de fumul pe care vântul puternic îl întorcea în colibă. În jurul focului erau zece, bărbaţi şi femei, goi cu toţii, lungiţi unul lângă celălalt cu corpurile lucind, şi alături câţiva câini, cu boturile căscate, gata să

muşte, cărora stăpânul locului le trăsese câteva lovituri zdravene de bâtă. Atunci, aspirantul Byron, din marina Maiestăţii Sale, fiul cel mic al unui baronet, abandonându-şi hainele îngheţate în prag, s-a strecurat ca într-un vis fericit până la foc, în interiorul colibei, între două corpuri calde de sălbatici, care se strânseră lângă el, formând un fel de etui de piele iradiind o căldură binefăcătoare în care adormi, cu inima plină de fericire, ca un copil pierdut care şi-a găsit în sfârşit mama… Dimineaţa l-au hrănit. Apoi a dormit în continuare, toată ziua. Femeile se întindeau lângă el şi câinii, care nu mai mârâiau, de asemenea, pentru a-l încălzi cu corpurile lor. În sfârşit, seara, deschizând ochii, l-a descoperit pe Lafko, privindu-l cu ochii lui căprui în care nu se citea nicio emoţie, poate doar o vagă mulţumire, Lafko şi fâşia lui cu pene albe şi pe toţi ceilalţi locuitori ai colibei, ale căror nume avea să le înveţe încetul cu încetul: Wauda care îl încălzise, ca şi Yerfa cea tânără şi Kyewa, şi Yannoek, şi Kostora, Taw cel bătrân, tatăl lui Lafko, Kanstay care nu vorbea niciodată şi ucidea păsările prinse în capcană dintr-o muşcătură, şi Waka, Waka cea tânără, cu cicatricele rănilor făcute la pescuit, una în formă de stea, pe coapsă, Waka cea tânără care se culca de preferinţă lângă el, şi Tsefayok, tatăl ei, care ceruse să se respecte datina: un cap de focă prăjit de Waka, pe care aspirantul trebuia să-l mănânce. Nu i-a găsit nici slabi, nici murdari, nici urât mirositori. Nici măcar sălbatici. Nu-i putea considera astfel fără să se vadă pe sine însuşi murdar şi împuţit, şi slab, cu plete slinoase, pline de păduchi, cu picioarele acoperite de bătături, cu unghiile negre, cu limbajul redus la treizeci de cuvinte guturale, cărora le-a putut ghici sensul şi le-a tot repetat în neştire ca un copil retardat care începe să vorbească cu greu…

Răspunzând căpitanului Lovecraft, comandorul i-o trânteşte pe un ton sec, neobişnuit şi cu voce tare, pentru a fi auzit de toţi:

— Respectul pe care mi-l datoraţi mie, domnule Lovecraft, în calitate de comandor al acestei escadre. Trebuie să ştiţi că orice lipsă de respect faţă de aceşti sălbatici o voi considera ca pe o lipsă de respect faţă de propria mea persoană.

Şi chiar aşa şi gândea în acel moment fostul aspirant salvat, Byron. Fusese el însuşi unul dintre aceşti sălbatici. Nu voia să se rida de el. N-ar fi putut-o suporta din partea nimănui pe nava sa. Privilegiul de comandor îl scutea de explicaţii. Câte suflete nobile dintre aceste brute recrutate din drojdia Portsmouthului ar fi capabile s-o înţeleagă? Ofiţerii lui? Chiar nici lor nu li se putea destăinui dincolo de anumite limite, apărându-şi demnitatea… Se revedea trăgând la rame în barca lui Lafko, cu mâinile însângerate, strângând din dinţi, pentru a lua parte, cu toată epuizarea, la efortul comun, şi pe Waka vâslind alături de el, cu o energie sălbatică, soră cu disperarea. Pentru el luptă clanul întreg împotriva marelui vânt dinspre nord cu cele patru vâsle grele, urcând canalul Messier până la golful Penas, în afara teritoriului lor obişnuit. O regiune devenită periculoasă, frecventată de câţiva ani de loberos veniţi din insula Chiloe, vânători de foci metişi, fără milă faţa de kaweskari, cărora le răpesc femeile. Clanul l-a depus pe o insulă care îi poartă de atunci numele, insula Byron, apoi a făcut drum întors imediat, adâncindu-se cât mai mult în labirintul său, speriat de propria-i îndrăzneală de a risca să treacă dincolo de graniţele lumii. Asiguraţi că vor primi o substanţială recompensă în aur, loberos l-au dus la Chiloe, apoi de acolo la Puerto Montt, postul cel mai meridional din Chiloe…

Echipajul s-a conformat, fără o vorbă. Cu uniforma lor roşie de paradă, cu tricorn şi perucă pudrată, ofiţerii sunt aliniaţi, muţi, pe dunetă, în timp ce de jos, dinspre intrarea în navă, unde se află aspirantul Morriss, urcă un miros înfiorător.

— Iată-i, domnule, pe invitaţii noştri, ironizează cu

sobrietate căpitanul Lovecraft, care nu dezarmează. Trebuie să-i fluier pe şefii de echipaj?

— Domnule Lovecraft, răspunde bizar comandorul, cu o voce subit schimbată, vă rog, fie-vă milă…

„Dumnezeule! ce murdari şi ce urâţi sunt…”, nu se poate el împiedica să gândească, în timp ce cu o viteză fulgerătoare se lărgeşte prăpastia pe care crezuse că o va putea umple reînviindu-şi amintirile. La întrebarea aspirantului Morriss, de această dată n-ar fi fost în stare să găsească un răspuns convenabil: cum de-a făcut asta? cum a putut? Contemplă cu repulsie şi stupoare cele cinci creaturi jalnice care aleargă în toate direcţiile pe puntea fregatei, de-a buşilea, ca nişte câini, certându-se pe mături, găleţi, capete de frânghie, pe obiecte de cea mai mică importanţă, strângând cotoare de mere, foi de ceapă şi biscuiţi marinăreşti stricaţi, pe care mateloţii li-i aruncă râzând, cu tot ordinul comandorului, devorând cu aviditate seul pentru gresarea cabestanelor, fără nicio privire de respect, nici chiar de curiozitate, pentru universul catargelor şi al vergilor care se desfăşoară pe cer deasupra lor, fiindcă nu le găsesc nicio explicaţie şi nicio utilizare pe care s-o înţeleagă. Pektcheves au înaintat dintotdeauna în strâmtoare înconjuraţi de aceste minunăţii, cu înălţimea de neconceput a catargelor încărcate de pânze albe care strălucesc ca şi când ar reflecta marea, cu inexplicabila lipsă de măsură a bărcilor lor. Ca luna şi stelele: o altă lume, care domină firesc prin forţa ei, situată aiurea, în afara vieţii…

Marinarii se ţin de nas. Izbiţi în trecere de aceşti sălbătici goi şi lucioşi, înnebuniţi ca nişte fluturi de lampă, îşi şterg mâinile pe hainele pe care se întind petele de grăsime. Sir John Byron contemplă dezastrul. Orice filosofie l-a părăsit. Orice simţ al umorului, de asemenea. Se reneagă. Aspirantul Byron se reneagă. A văzut pe coapsa uneia dintre cele două femei cicatricea în formă de stea: Waka! Se poate? Se poate într-adevăr? Simte o

puternică senzaţie de greaţă. Se cutremură. Nu este o femeie, ci o maimuţă, o maimuţă bătrână, cu mamele teşite care se bălăngăne grotesc şi o privire de animal năucit, care se fixează asupra comandorului fără cea mai mică sclipire de înţelegere. O imensă tristeţe îl năpădeşte. Un maelstrom de gânduri confuze, din care nimic uman nu mai răsare, nici măcar o fărâmă de suflet în care să se recunoască, el, naufragiatul salvat, încălzit, readus la viaţă, la contactul cu acest corp dezgustător pe care, îşi dă seama cu oroare, l-a păstrat în amintire. Îşi refulează cele vreo douăzeci de cuvinte care i-au rămas din limbajul acestor sălbatici şi care i-ar permite tară îndoială să lege prezentul de trecut şi să le reînvie memoria. Nu mai are niciun chef. Se simte chiar îngrozit la ideea că aşa ceva s-ar putea întâmpla.

Aspirantul Morriss va ajunge departe. Va muri de altfel amiral, în mărite calde, unde fete înfocate îşi ung părul cu ulei de palmier şi exală un miros piperat. El este cel care îşi salvează comandorul. L-a văzut descumpănit, cu sângele scurs din obraji, în faţa unei turme de sălbatici, în cele din urmă potolită, care se regrupează în faţa lui, în mijlocul ofiţerilor. Putoarea este insuportabilă. Se aude un zgomot de apă care se varsă şi o băltoacă apare la picioarele uneia dintre cele două femei. Waka. Ofiţerii îşi muşcă buzele „dar echipajul, mai în spate, nu-şi poate stăpâni râsul. Aspirantul Morriss cere să se aducă o oglindă pe care i-o oferă femelei. Descoperindu-se în ea, speriată, tresare, apoi se grăbeşte să-i dea ocol pentru a încerca să explice misterul. Revine de unde a plecat şi se regăseşte, tresare iar şi fuge înapoi, ca pentru a se surprinde pe ea însăşi. Nevăzându-se, reîncepe şi sfârşeşte prin a-şi adresa ei înseşi surâsuri, cu gura ei înfiorător de ştirbă. Cum imaginea sa surâde şi ea, iat-o izbucnind în hohote de râs, dând semne de mare veselie.

— Ei bine, comentează căpitanul Lovecraft, căruia i-a revenit buna dispoziţie, putem mulţumi cerului. Am crezut

că această imagine o va ucide.

Comandorul se forţează să râdă şi această atitudine îl uşurează. Fiecare fusese repus la locul său de o parte şi de cealaltă a prăpastiei. Aspirantul Stanhope cântă la vioară mici arii vesele scoţiene, pe care sălbaticii le ascultă cu gura căscată şi ochii strălucind de încântare. Unul s-a apropiat să se zgâiască la vioară. Un altul şi-a lipit urechea de ea. Cine or fi ei? Yannoek? Kanstay? Şi cealaltă femeie, o fi Wauda? Au trecut peste douăzeci de ani şi amintirile lui Byron s-au mai şters. Dar în ce-l priveşte pe Lafko, de el este sigur. Se străduie să nu-i întâlnească privirea. Iată-l, se ridică brusc, coboară repede de pe navă, scotoceşte în barca lui şi urcă iar cu paşi mari, ducând un sac din piele de focă pe care Byron îl recunoaşte imediat. E cel plin cu grăsime roşie.

Comandorul revede scena. Se petrecuse după ce mâncase capul de focă, muşcând din el ca dintr-un monstruos măr, pe când întregul clan îl urmărea fără a-l scăpa din ochi nicio clipă. Odată masa terminată, luând grăsime roşie din acest sac, Lafko îi mânjise faţa şi corpul prin atingeri cu degetul măre, cu multă grijă, deşi n-o făcea pentru el însuşi. Era aproape – cum s-o spună? – era aproape fratern, în timp ce Wauda, femeia lui Lafko, desena mari cercuri albe pe pielea lui Waka cea tânără. Atunci nu era nicio prăpastie şi aspirantul se gândise, depăşindu-şi disperarea, că de vreme ce Dumnezeu hotărâse ca el să nu-i mai revadă niciodată pe ai săi, cel puţin nu avea să trăiască singur, ci asigurat, chiar şi printre aceşti sălbatici, de un minimum de sentimente umane…

Un ofiţer a dat un ordin. Un altul pune mâna pe pistolet. Doi mateloţi îl opresc pe sălbaticul care îşi agită o mină pe sub faţa comandorului ţinând un discurs, o cascadă de cuvinte guturale pe care le scandează scuturându-şi cu violenţă capul.

— Lăsaţi-l, zice comandorul. Nu-mi va face nimic rău.

L-am primit. Îmi mulţumeşte.

Întrucât Lafko l-a recunoscut, nu îi poate refuza smângălela. Căci Lafko spusese de câteva ori: „Tonko!” Eră numele care îi fusese dat în ziua în care mâncase capul de focă. Apoi un cuvânt care revenea des: „Tinikit, tinikit, nu înţeleg”. Spune: „Tonko a vrut să plece. Akwal, multe, multe zile am vâslit din greu până în ţara străinilor. Akwal, multe, multe veri au trecut şi noi nu l-am mai visat pe Tonko. De ce Tonko s-a întors? Tirtikit, tinikit, nu înţeleg…” Trăgând linii cu un deget lipicios pe fruntea comandorului, care se lasă cu stoicism, Lafko caută răspunsul Dar ce înţelege el de fapt, bietul Lafko? De ce se succed atâtea corăbii în strâmtoare? Ce ştie el despre mişcarea lumii, despre această gigantică apropiaţie dintre sute şi sute de popoare prin vasele a cinci naţiuni care au hotărât să-şi împartă între ele pământul? Şi de ce acest bărbat îmbrăcat în roşu, pe care el îl culesese aproape mort, nu-i mai răspunde un cuvânt măcar în limba kaweskarilor? Tinikit, nu înţeleg…

Şi deodată Lafko se dă înapoi, abandonând mânjeala neterminată, ca un copil care s-a jucat destul. Înfigându-se în faţa comandorului, drept pe scurtele lui picioare arcuite, el îl priveşte grav. Doar o clipă. De această dată nu mai spune „Tonko”. Spune numai „Pektcheves!”, apoi se repede la coşurile puse pe punte. Apucă lacom cu mâinile cuţite, frânghii, coliere, adulmecând zgomotos cele de mâncare, şi imediat vin şi ceilalţi patru, care seamănă cu o bandă de cimpanzei disputându-şi banane. Nici el, nici tovarăşii lui nu mai aruncă nicio privire englezilor. Curând o vor rupe la fugă ca nişte hoţi, jalonindu-şi goana cu obiecte căzute, împingându-se spre ieşire şi neregăsindu-şi glasul decât după ce şi-au văzut barca desprinsă de bordul corabiei. Atunci, vâslind în picioare, ei strigă: „Pektcheves!”

— Aţi înţeles ceva, domnule? întreabă căpitanul Lovecraft. Au fost primiţi ca nişte prinţi, au fost ghiftuiţi, li

s-a cântat, şi ei spală puţina fără să mulţumească! Pentru ce această plecare în grabă? N-are niciun sens. În orice caz, bine că s-au dus!

Comandorului îi scapă un suspin de uşurare. Dacă era ceva de înţeles, cu toate că nu era sigur de asta, era un verdict ieşit din gura acestui sălbatic: iată-l redat, pe el, Tonko, naufragiatul, adevăratei sale identităţi.

— Daţi-mi, vă rog, oglinda dumneavoastră, domnule Morriss.

Doar o jumătate din figura lui fusese pictată în roşu. Cealaltă a rămas albă. Ceea ce ar fi putut fi comic era tragic, căci ochiul de pe partea roşie şi celălalt, de pe partea albă, exprimă aceeaşi tristeţe. Comandorul îşi întoarcă de mai multe ori capul, expunând în oglindă profilul roşu, cel al lui Tonko, apoi pe cel alb, cel al lui John Byron, din marina Majestăţii Sale. În sfârşit, aproape regretând, cu o batistă de dantelă, îşi şterge ultimele urme ale trecerii lui Tonko pe acest pământ. Batista, iremediabil stricată, pute. O aruncă peste bord. Barca se îndepărtează pe o mare cu reflexe lugubre, în timp ce cerul, desfăcându-se deodată, îneacă tot ce se încăpăţânează să trăiască sub torente de ploaie îngheţată. Nu se mai disting decât cu gretate, apoi dispar cu totul, lăsând o imensă singurătate, ca atunci când un suflet îşi ia rămas-bun.

— Domnule Morriss, spune comandorul, îngăduie-mi să-ţi fac un dar. Nimic altceva decât o amintire. Un fleac.

Îi întinde o cochilie de scoică, aceea care îi servise la epilat, adăugând pe un ton neutru:

— Cred că mie nu-mi mai trebuie.

Chiar a doua zi, în zori, Dolphin se pregăteşte de drum. Beat ca un irlandez, comandorul Byron a predat comanda flotilei căpitanului Wallis, de pe corveta Tamar. El însuşi n-avea să mai apară pe punte înainte de a depăşi Evangheliştii, patru stânci în largul strâmtorii care marchează intrarea în Pacific.

Din acest an 1763, kaweskarii vor primi un nume. După aproape trei secole, de fapt, nimeni nu-şi dăduse osteneala să-i numească, în timp ce botezau, care cum apuca, munţii, capurile, insulele, canalele, strâmtorile cu numele tuturor prinţilor Europei şi ale tuturor amiralilor lor – denumiri duble, triple, în engleză, în franceză, în spaniolă –, dar nicidecum cu numele celor care trăiau aici. Nimeni n-o considerase util. Ei nu contau. Erau „sălbatici" şi nimic mai mult. Nici popor, nici trib, nici chiar bande sau clanuri. Fiinţe umane neidentifilate. O subcategorie la graniţele animalităţii, care nu merită nici măcar să fie clasificată.

Adevăratul lor nume ei nu îl utilizează decât între ei. Va rămâne mult timp necunoscut. Pentru ca ultimii dintre supravieţuitorii clanurilor, interogaţi de un etnolog francez[14] care îşi asumase dificultatea de a învăţa limba lor, să dezvăluie în cele din urină că se numeau simplu: Kaweskari, Oameni, a trebuit să se aştepte jumătatea secolului al XX-lea! Unii vor vedea în ei dispreţul dor, alţii o reţinere greu de înţeles, refugiaţi cum sunt într-o lungă tăcere aproape până la stingerea rasei lor…

Dar în 1768, ei se vor numi mai întâi: Pecherais. Aproape simultan şi pentru acelaşi motiv, aspirantul Morriss şi Louis-Antoine de Bougainville, auzindu-i urlând „Pektcheves", au făcut din aceasta o poreclă, apoi un nume. Un contrasens, evident, dar pe care Byron, singurul care ştia adevărul, nu l-a corectat, Tonko-Byron, naufragiatul, kaweskar în clanul lui Lafko, scăpat din paleolitic, tăiase ultima legătură…

În 1768, reputaţia lor va fi definitiv stabilită. Oprindu-se în micul golf Fortescue, din faţa insulelor Carlos, Bougainville, care i-a „primit" la bordul lui Bendeuse, consemnează: „Femeile urinează de-a-mpicioarelea, iar bărbaţii pe vine. Nu cumva aceste modalităţi de a urină sunt cele mai naturale? În acest caz,

14 Jose Emperaire. Jr. 1947.

Jean-Jacques Rousseau, care urinează foarte greu, ar trebui să adopte această modalitate. Doar ne reîntoarcem cu atâta insistenţă la omul primitiv…”

«Pecherais» sunt exact în ceea ce-ar putea numi starea naturală şi, în realitate, dacă ar trebui să deplângem soarta unui om liber şi stăpân asupra lui însuşi, fără îndatoriri şi fără afaceri, mulţumit de ceea ce are fiindcă nu ştie altceva, i-aş deplânge pe aceşti oameni care, lipsiţi de cele ce ne fac viaţa comodă, au încă de îndurat asprimea celui mai înspăimântător climat din univers… Apoi, el adaugă cu mai puţină bunătate: „Aceşti sălbatici sunt mici, nemernici, slabi şi put insuportabil. Devorează tot ce li se dă, şi se dau în vânt după seul lumânărilor. Nu manifestă nicio surpriză, nici la vederea corăbiilor, nici la aceea a amenajărilor care se oferă privirii lor. Fără îndoială că pentru a fi surprins de opera de artă trebuie să ai câteva idei elementare. Aceşti oameni necivilizaţi tratează capodoperele industriei umane cum tratează legile naturii şi fenomenele ei. Ne-a fost destul de greu să scăpăm de aceşti oaspeţi dezgustători şi incomozi…”

Prin Cook, câteva luni mai târziu, execuţia vă fi fără apel: „Viaţa lor afectivă se apropie mai curând de cea a brutelor decât de cea a oricărui alt neam. Nu ne-am putut da seama dacă au şefi sau o formă oarecare de guvernământ. Într-un cuvânt, ei sunt fără îndoială cel mai jalnic grup de fiinţe umane care există în zilele noastre pe pământ…”

VIII. WAKA CEA TÂNĂRĂ SE ÎNTOARCE DIN ANGLIA

Un titlu meticulos subliniat pe coperta unui caiet: Pecherais-English Dictionary deasupra unei cruci trasate cu două linii, cu o modestie orgolioasă. Pana de gâscă scârţâie pe hârtie. La lumina lămpilor fumegătoare cu

cardan, în postul de pe interpunte al aspiranţilor, unde trebuia să-ţi apleci capul ca să nu te loveşti de plafon, supraveghindu-ţi călimara al cărei nivel oscilează ca un ochi negru mobil în ritmul mişcărilor navei, reverendul Wilfrid Watkin, arhanghelul blond şi deja dezolat al Societăţii Misionarilor pentru Patagonia[15]

suspină. S-ar putea spune că, de la plecarea lor din Anglia, în fiecare zi, protejaţii săi, Harry Froward şi Fuegia Virgin, sunt din ce în ce mai puţin dornici să-l ajute.

Fuegia Virgin răspunde cu greutate întrebărilor sale. Şi totuşi era o tânără drăguţă, docilă, rezervată, cu un suflet mai degrabă deschis, neamintind prin nimic sălbăticiunea capturată de căpitanul Fitz Roy, în acelaşi timp cu Harry Froward, încă de la prima expediţie a lui Beagle, pe ţărmurile insulei Dawson, la intrarea în canalul Magdalena. Numele ei de sălbatică nu le este cunoscut. Nu şi l-a dezvăluit niciodată. Fitz Roy o numise Fuegia, de la spaniolul Tierra del Fuego, şi Virgin, de la capul Fecioarelor, în vreme ce tovarăşul ei îşi luase numele de la capul Froward şi prenumele de la căpitan. Fuegia se exprimă aproape corect în engleză. Dar de când capul Fecioarelor a apărut la orizont, marcând intrarea în marea strâmtoare, a devenit tot mai închisă în sine însăşi. Poate că îi plăcuse Anglia şi dorise să rămână acolo? Nu era o cruzime să faci acest copil să traverseze de două ori întinderea spaţiilor siderale care separă lumea civilizată de universul primitiv al aşa-numiţilor „Pecherais”, în care urmează să o arunce? Dar reverendul Watkin are proiectele lui în ce o priveşte. O va face soţia sa înaintea lui Dumnezeu şi asta pentru ridicarea sălbaticilor. Astfel, prin virtutea creştină ca exemplu, îi va converti pe „Pecherais”, care vor deveni demni de numele de om. Îşi netezeşte barba blondă, contemplându-şi logodnica. Nu este frumoasă, dar e curată şi sănătoasă, îmbrăcată

15 Patagonian Missionary Society (Mp, engl.) (N. tr.)

modest, ca o tânără englezoaică, cu părul negru împletit în cozi, cu o carnaţie de femeie bine hrănită; cât priveşte spiritul, ceva mai şlefuit în timpul celor doi ani petrecuţi la prezbiteriul din Wathamstown, lângă Londra. Faţa ei netedă are reflexe arămii care îl emoţionează pe reverend, iar când îi întâlneşte ochii căprui el caută fără să vrea în ei, cerând iertare lui Dumnezeu, fericiri supreme imposibil de mărturisit. Este singura femeie la bord şi reverendul surprinde priviri pline de invidie.

Dumnezeu… Eboşa dicţionarului reverendului Warkin este deschisă la litera D. Lucrarea se întrerupe aici. Pagina este albă. Cum să le vorbească el sălbaticilor despre Dumnezeu, viitoarelor lui oi din strâmtoare… dacă nu există nume pentru El! Niciun cuvânt în limba acestor oameni pentru a spune; Dumnezeu! Şi de altfel nimic pentru a spune suflet, sau chiar bine şi rău, sacrificiu, caritate, bunătate, respect, smerenie, nici cea mai restrânsă vocabulă religioasă, nimic care să exprime vreo noţiune de morală. O limbă mută în ce priveşte sentimentele. Şi dragostea? Waka nu înţelege acest cuvânt. Reverendul revenise de mai multe ori. Cum se spune dragoste în limba lor? Bărbat, femeie… Trebuia să precizeze, la limita decenţei permise unui pastor de la Patagonian Missionary Society, „A, da, zisese el, se spune: Tsohal Tyako, deschide-ţi coapsele1 şi roşise până la rădăcina părului, cerând în ajutor pentru această copilă simplă mila lui Dumnezeu…

Repetă pentru a doua oară întrebarea:

— Cum îl, numeşti pe Dumnezeu, Fuegia? Ţi-am vorbit adeseori de El. Trebuie să-i găsim un nume pe care să-l înţeleagă fraţii şi surorile noastre. Să privim din nou aceste imagini.

Îi atinge cu obrazul părul bogat. Se apleacă atât cât să-i poată respira mirosul puternic al pielii. Sunt imagini naive pentru a preda Biblia copiilor. Le-a întins pe masă. Un personaj cu barbă îi mustră pe Adam şi Eva. Un altul

stă în nori în timp ce din cer coboară o lumină peste Tablele Legii. Acelaşi întinde o mână protectoare deasupra unui copilaş care tocmai s-a născut, apoi priveşte de sus din nori un bărbat cu barbă care moare pe cruce. Fuegia tace cu încăpăţânare. În noaptea aceasta visase. Waka cea tânără, fiica lui Yannoek, era aceea pe care o visase într-un hamac al cărei proprietar era Navy. Pentru întâia oară după trei ani, Ayayema revenise, cu obrazul însângerat, cu trăsăturile unui bărbos blond care semăna cu reverendul Watkin.

— Cum îl numeşti pe Dumnezeu, Fuegia?

Aspiranţii aflaţi de fată se prăpădesc de râs. De fiecare dată se profită de ocazie. Un tânăr care scrie sârguincios la celălalt capăt al mesei ridică privirea surâzând. Este Charles Darwin, naturalistul, care însoţeşte pe căpitanul Fitz Roy la bordul lui HMS Beagle. Talentul mimetic, da, acesta a fost consemnat. Şi vocea lui Watkin, intonaţia, până şi felul dulceag în care spune „Fuegia”, totul e înregistrat: dar cel care vorbise era Harry Froward…

Reverendului nu-i place de Harry. O fi fratele Fuegiei? Vărul ei? Nu se ştie. Când vorbesc în limba lor, cu sonorităţi guturale care-ţi zgârie urechile, au aerul că se ceartă. De când au intrat în strâmtoare, faptul se produce din ce în ce mai des. Harry petrece ore întregi pe punte şi priveşte fix coasta pustie, apoi coboară din nou gesticulând. Reverendul îl consideră prefăcut, rău, în ciuda eforturilor pe care le face Harry să simuleze simpatie faţă de cei, numeroşi, care suferă de rău de mare. În engleza lui stricată, le spune cu glas compătimitor: „Sărmanul, sărmanul om!; Reverendul se roagă în fiecare seară ca Dumnezeu: să lumineze sufletul lui Harry şi să scalde în dragostea creştină misiunea pe care o va fonda pe insula Dawson.

Harry Froward este mic, gros şi gras. În Anglia nu făcuse decât să mănânce, neînvăţând nicio sută de cuvinte

englezeşti şi neinteresându-se de nimic altceva decât de toaleta sa. Era extrem de cochet, mândru de persoana lui, şi din ce se apropiau mai mult de ţintă, de aceea avea mai multă grijă de aspectul lui. Poartă mănuşi zi şi noapte, îşi trage tot timpul redingota ca să-şi netezească pliurile, consultă oglinda pentru a-şi contempla încântat cele patru fire de păr pe care le are în barbă şi pe care le numeşte cu mândrie „barba mea” şi intră în violente crize de furie dacă îşi murdăreşte ghetele bine lustruite, dar al milostivelor doamne din Wathamstown, al căror punct de atracţie devenise şi care îl invitau la ceai. Îşi pune un deget aproape curat pe imaginea lui Hristos crucificat.

— Pe el: îl ştiu.

— Şi ce ştie fratele nostru Harry? întreabă reverendul Watkin cu glasul încărcat de afecţiune, învăluindu-l pe tânăr cu privirea lui albastră, luminoasă.

— Şi ce ştie fratele nostru Harry?

Din nou hohote de râs din partea aspiranţilor. Chiar şi cei doi catehişti care îl însoţesc pe reverend şi nu visează decât gloria martiriului, domnii Christopher Young şi Michael Wilson, nu-şi pot reprima un surâs, pentru care se scuză cu aer jenat. Darwin îl analizează gânditor pe tânărul Harry. Cuvintele-care îi ieşiseră din gură erau încă o imitaţie perfectă a lui Watkin, până la tonul uşor forţat. E posibil ca urechea lui să fi decelat ceea ce inteligenţa lui primitivă era incapabilă să distingă? Iată, au trecut patru luni de când naturalistul vasului Beagle îl cercetează pe „Pecherais” lăsaţi în libertate în perimetrul redus al fregatei şi începe să descopere că nimic nu şi-a făcut loc în acest creier obtuz. Cunoştinţele dobândite în Anglia nu sunt decât aparenţă, gesturi şi atitudini calchiate, adeseori exagerat, ca pentru a se adăposti în umbra modelului impus. Astfel, Harry zice adesea: „Sălbatici, foarte proşti, foarte murdari, foarte răi, eu nu a vrea…”

Reverendul Watkin se neliniştеşte.

— Ei bine, aşteptăm, Harry.

Răspunsul izbucneşte în două cuvinte. Tonul, privirea… Darwin nu se înşală: de data aceasta vorbeşte sălbaticul.

— Lâlat Lâlat.

Reverendul s-a repezit la pană. Îl întreabă:

— Ce trebuie să înţeleg? Este ce numim Dumnezeu, Harry?

— Lâlat Lâlat! ţipă Harry.

Pare foarte furios. Arătând cu degetul pe Hristos crucificat, repetă frenetic:

— El! Eil! Lâlat! Lâlat!

Scoţând o batistă din buzunar, şi-o înnoadă în jurul frunţii, apoi stând pe vine sprijinit pe călcâie, fără să-i mai pese de frumoasa lui redingotă, ale cărei pulpane mătură podeaua, dă drumul unei întregi salve de cuvinte zgrunţuroase: „Ofsik teawks atktaal kuterek, Lâlat, Lâlat…” – pe care va refuza cu încăpăţânare să le traducă şi care, în limba clanului, înseamnă: „Şi acum, lasă-ne în pace, Mort-Mort”.

— Impresioftant! spune reverendul înşelându-se. Vedeţi ce rău îi face şi cât îl revoltă spectacolul crucificării? Nu este un sentiment religios puternic? Naşterea unui suflet naiv? Trebuie să-i mulţumim lui Dumnezeu.

— Îi mulţumim lui Dumnezeu, domnule Watkin, aprobă prudent Darwin, netezindu-şi dubitativ mustaţa.

Harry şi-a regăsit calmul. Toată atenţia şi-o îndreaptă asupra redingotei, pe care şi-o perie cu dosul mâinii.

— Lâlat Lâlat: Dumnezeu… conchide reverendul, ai cărui ochi albaştri se luminează de o bucurie serafică, în timp ce pana sa aleargă pe hârtie scârţâind din cauza grabei.

— Lâlat Lâlat, îşi incintă catehiştii inimile mişcate de emoţie, contemplându-l pe fratele Harry.

Şi astfel Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat şi om adevărat, a doua persoană a Trinităţii, sub

numele de Lâlat Lâlat îşi ocupă locul la litera D, Dumnezeu, în Pecherais-English Dictionary. Dar ceea ce ignoră reverendul este adevăratul sens al acestui cuvânt care se transmite la kaweskari de la Lafko la Taw, de la Taw la Lafko, de la prima cruce a lui Magellan, înfiptă cu trei secole mai înainte aproape de insulele Carlos: Mort-Mort. Dispreţul va rămâne întotdeauna acelaşi…

Zi binecuvântata pentru reverendul Watkin! Inima lui de pastor se topeşte de emoţie mistică. Inima lui de om se revarsă de dragoste. Tată spiritual al acestor sălbătici, investit cu autoritate divină, el se va împărtăşi şi din carnea lor, căci va fi soţul Fuegiei, care va deveni soţia lui Hristos prin îmbrăţişările pastorului său. La ce se gândeşte ea, cu ochii plecaţi sub pleoapele grele, oblice, pe jumătate închise? Urâtă? Nu mai este urâtă, fiindcă Dumnezeu e cel ce i-a ales-o şi i-a dat-o. Sub nasul foarte plat, mai mult lat decât lung, buzele ei groase şi răsfrânte par albăstrii în lumina palidă a lămpii. Le va învăţa sărutul sclavei-regine a regelui Solomon. Are gâtul gros şi scurt, dar neted şi rotund, ca întregul ei corp bondoc. Îi ghiceşti sub grosimea rochiei sânii voluminoşi de femelă tânără. Şi-i imaginează galbeni-lucioşi, tari şi elastici, cu mameloanele de junincă şi mişcări de o voluptate care nu seamănă cu nimic omenesc. Sufletul lui se tulbură, în timp ce în minte cântă un verset din Cântarea Cântărilor, pe care o recita nu de mult la Londra, privind plin de dorinţe la frumoasele lui enoriaşe, inaccesibile unui pastor aprins de pofte secrete: „Ca finicul eşti de zveltă şi sânii tăi par struguri atârnaţi în vie. În finic eu m-aş sui – ziceam – şi de ale lui crengi m-aş apuca, sânii tăi mi-ar fi drept struguri, suflul gurii tale ca mirosul de mere. Sărutarea ta mai dulce-ar fi ca vinul ce-ar curge din belşug spre al tău iubit…” Palma lui fierbinte acoperă mâna iubitei.

Mâna pe care o strânge este inertă, ochii pe care îi întreabă sunt goi, dar tocmai această absenţă animalică este ceva nou şi stârneşte în el dorinţe insuportabile. N-ar

putea spune „Deschide-ţi coapsele” în limba sălbatică a Fuegiei. Reverendul Wilfrid Watkin nu poate spune aşa ceva. Nu încă. Şi ce n-avea el cum să ştie era că de cealaltă parte a prăpastiei, aceeaşi rugăminte solitară se înălţa, ca strigătul mut al unei înecate. Waka gândeşte: „Deschide-mi coapsele”. Pe toate celelalte nu le înţelegea. Tinikit, tinikit, nu înţelege cuvintele, privirile, sentimentele, uşoarele atingeri pe obraz, strângerea degetelor. Tot ce-şi doreşte e ca acest bărbat alb, ca şi alţii de pe acest pe vas, să vină între coapsele ei pentru a o reînvia din moarte. Văzuse lume multă în Anglia, akwal, mulţi, nenumăraţi, în timp ce aici, în ţara Oamenilor, de când reveniseră, doar câteva rare tehelouri pe o plajă care nu era a clanului ei. Va descoperi şi ea, sărmana Fuegia, singurătatea, de care nu fusese conştientă înainte ca Pektcheves să o fi luat. Pentru a trăi din nou printre ai ei, pierdută în acest univers al morţii, va trebui să redevină Waka, Waka cea tânără, fiica lui Yannoek. Fuegia Virgin n-ar mai fi în stare. Şi chiar Waka se teme. Cum să se agaţe de viaţă? N-ar şti s-o spună. Adăpostită de ochii pe jumătate închişi, gândirea ei nu datorează nimic cuvintelor, totul ţine de instinct, refugiat în focul pântecelui. Iată de ce îşi desfăcuse coapsele, ascunsă sub pânze vechi şi umede, într-o mică debara în care se lăsase trasă de marinari, ceea ce Fuegia nu acceptase niciodată, până în ziua când, înconjurată de nori negri, prin furtună de zăpadă şi grindină, corabia care o ducea intrase în strâmtoare, în urletele vântului, printre gheţarii scânteietori.

Dintre cei ce o înconjurau pe Fuegia, cine ţinuse seama de asta? Darwin?

Este un bărbat neîngăduitor, lipsit de bunătate, foarte inteligent, sarcastic, plin de superioritate. Cu trei zile în urmă, examinând cu ochii lui mici inchizitoriali primii sălbatici goi întâlniţi în bărcile lor prăpădite, notase: „Nu-mi închipuisem cât de mare este diferenţa ce-l separă

pe omul sălbatic de omul civilizat, diferenţă fără îndoială mai mare decât aceea dintre animalul sălbatic şi cel domestic. Când îi vezi pe aceşti bărbaţi şi femei, cu feţe hidoase, cu pielea murdară şi unsuroasă, cu părul năclăit, cu vocea discordanta şi gesturi violente, este greu să-i crezi creaturi umane, locuitori ai aceleiaşi lumi cu noi. Bietul reverend Watkin se încăpăţânează zadarnic să releve ceea ce el ia drept cuvinte inteligibile, dar prin nimic limbajul acestui popor nu poate fi considerat un limbaj articulat. Căpitanul Cook îl comparase cu zgomotul pe care îl face un om dregându-şi glasul, dar e sigur că niciun european nu scosese niciodată sunete atât de aspre, note atât de guturale dregându-şi vocea…

Aceasta fusese prima lui judecată şi nu va reveni niciodată în mod favorabil. Martor mut al scenei dintre Fuegia şi reverend, la celălalt capăt al mesei celei mari din postul de pe interpunte al asistenţilor, el notează liniştit: „Nu există niciun dialog între ei. Ca şi tâmpitul Harry care repetă ca un papagal, Fuegia se rezumă la a imita, reîntorcându-se la comportamentul primitiv. Este vorba de un refuz inconştient a tot ce a putut el să o înveţe, şi cu ce eforturi! Cuvintele englezeşti pe care le cunoştea încremenesc. Nu mai pătrund în ea. Sau poate că le-a uitat sensul, dar mă îndoiesc că l-a asimilat vreodată. Nu se produce nicio remisiune după mii şi mii de ani de imuabilă stupiditate. Specia care nu evoluează moare. „Pecherais” sunt o ramură născută moartă, care nu se va mai dezvolta niciodată. Remisiunea Fuegiei Virgin n-a fost decât o aparenţă. Mi se pare că a început să pută. E un semn. Pariez că de când navigam în strâmtoare, regăsindu-se întrucâtva la ea acasă, a încetat să se mai spele, ea şi nenorocitul, celălalt, care n-a avut grijă de îmbrăcămintea, lui decât fiindcă noi avem de a noastră…”

De pe punte se aud tropăituri şi fluierături. Pânzele plesnesc. Chemaţi prin porta-voce, aspiranţii au escaladat scara, eu Harry pe urmele lor, afişând o mină aferată. Cu o

oră înainte de căderea nopţii, ca în fiecare seară, nava se pregăteşte să ancoreze.

— Dumnezeu vrea să debarcăm mâine, spune reverendul catehiştilor săi, nătârii Young şi Wilson. Sunt nerăbdător să făuresc împărăţia lui Dumnezeu. Duceţi-vă deci să vedeţi cum arată, prieteni. Voi fi împreună cu voi cât de curând.

Fuegia se ridică. Vrea să-i urmeze. Se simte mirosul de humus putrezit, care se răspândeşte în toată corabia. Coasta nu poate fi departe. Şi celălalt miros puternic? Fuegia adulmecă aerul ca un câine. Inspiraţiile ei sunt însoţite de scurte mişcări sacadate ale capului. Cu siguranţă, un cadavru de focă încă proaspăt, în care oamenii îşi vârâ mâinile…

— Te rog, Fuegia, rămâi, ordonă reverendul Watkin. Aşază-te acolo, lângă mine. Să învăţăm să trăim unul pentru celălalt. Trebuie să te obişnuieşti cu mine. Mai întâi nu-mi mai spune father, tată. Acum trebuie să-mi spui Wilfrid.

— Acum să-mi spui Wilfrid, repetă Fuegia docil, imitându-l maşinal pe reverend.

El surâde cu buhătate. Ce-ar fi reuşit s-o facă să spună dacă ar fi avut cugetul murdar? Apoi, de la vorbă la faptă distanţa e mică. Acest soi de supunere sălbatică îl înspăimântă şi îl atrage în acelaşi timp. Câteva picături de sudoare i se scurg de pe frunte. Strecurându-şi mâna sub masă, atinge genunchiul Fuegiei. Văzând că Darwin îl observă, începe să se justifice cu un accent patetic în glas. Probabil spune adevărul.

— Toate acestea sunt pentru mine ceva nou. Dragostea se declară mai întâi prin cuvinte, mai ales din partea unui pastor căruia i se cere decenţă. Dar cu acest copil, ce să faci? Trebuie totuşi să o fac să înţeleagă că o voi iubi, că o iubesc…

Darwin judecă în tăcere, împrumutând un aer grav, adecvat acestei neobişnuite împrejurări, dar surâde pe sub

mustaţă. Părăsind Londra cu patru luni în urmă, cine şi-ar fi putut închipui că reverendul Wilfrid Watkin, de la milostiva Patagonian Missionary Society, se va transforma dintr-odată într-un subiect de observaţie tot atât de dezolant ca sălbaticii de la acest capăt de lume? El scrie: „Iată un tânăr bun, pastor cu moravuri ireproşabile, fiu de episcop, pe cât de curajos pe atât de demn, animat de intenţii curate, care pare a fi de câteva zile fascinat de animalitatea pe care o degajă această femelă «Pecherais». Faptul este cu atât mai surprinzător, cu cât în tot timpul traversării, în promiscuitatea de pe această corabie, pe care suntem realmente înghesuiţi, el s-a purtat cu Fuegia ca şi cu orice tânără englezoaică şi aceasta natural, fără a se forţa sau a se preface, conform stării lui. Totul s-a schimbat când, la prima noastră debarcare, pe plaja micului golf Rosa, chiar la nordul capului Froward, am picat în tabăra unor sălbatici în pielea goală. La sosirea noastră, s-au agitat ca nişte maimuţe, fără a dovedi ostilitate, printr-o dezordine a gesturilor şi a comportamentului în care era imposibil de descoperit un sens, fiecare supunându-se doar propriului impuls. Acelaşi lucru este valabil atât pentru rasele umane cât şi pentru cele animale, pe care instinctul le îmboldeşte să trăiască în societate: progresează mai lesne dacă se supun unui şef. «Peeherais» nu se supun nimănui…

Erau vreo patruzeci şi printre ei câteva femele tinere, cu aspect monstruos, fiindcă însumau într-un fel de caricatură umană atributele corpului feminin, şi, trebuie s-o spun, din abundentă, cu animalitatea trăsăturilor, a privirii şi a întregului comportament. Una dintre ele, în special, se pusese să devoreze o pasăre crudă, în care trăsesem ca să-i înspăimântăm pe aceşti sălbatici şi care căzuse la picioarele ei. I-a aruncat măruntaiele şi inima şi, după ce i-a jumulit penele, a consumat-o în întregime, mestecând-o şi înghiţind-o cu zgomote dezgustătoare până la pipota pe care a întors-o ca pe o mănuşă cu dinţii şi i-a

răzuit interiorul. Sângele îi curgea din gură de-a lungul gâtului şi pe sâni. În ciuda caracterului respingător al acestei mese şi al trăsăturilor de maimuţă ale femeii, trebuie să recunosc că formele ei voluminoase şi juvenile, împrumutate unei prostituate din Plymouth, l-ar putea ademeni pe un vânător de tavernă beţiv şi analfabet. Dar în orice caz, nu ar câştiga şi favorurile unui pastor. Or, ce văd? Reverendul Watkin este atât de captivat, pe punctul de a uita orice oprelişte, încât simte nevoia să contemple neapărat această creatură, fără a se preocupa de cum l-ar putea judeca martorii fascinaţiei sale! Direcţia precisă a privirilor fixate pe corpul femelei nu lasă nicio îndoială cu privire la natura curiozităţii sale, ori de câte ori îi cădeau ochii asupra Fuegiei, care ne însoţise pentru a afla dacă băştinaşii erau de acelaşi neam cu ea, de parcă abia o descoperise. Şi de data asta natura privirilor era clară. O vedea pe Fuegia în starea aceea şi aşa goală cum fusese văzută devoratoarea păsării, până la pierderea controlului de sine. S-a reprimat apoi, dar fără a înceta să o atingă, sub masca afecţiunii protectoare, să-i atingă mâna, gâtul, bărbia, toate micile suprafeţe de carne neacoperită, să-i mângâie părul şi chiar în clipa asta genunchiul, vorbind întruna de căsătoria lor pentru a face compatibile scopul misiunii sale, starea şi demnitatea sa, autoritatea sa asupra celor doi prostănaci, Wilson şi Young, cu panta înfricoşătoare pe care l-au dus simţurile sale. Bietul pastor Watkin…

Nu ştie că, în timp ce el îşi roade zăbala, câţiva marinari dintre cei mai fruşti profită cu neruşinare de noua dispoziţie a protejatei sale. Natura umană e de vină, căci totul s-a întâmplat după ce ne-am învârtit printre sălbaticii care ne ofereau cu generozitate spectacolul femelelor lor: descoperindu-le pe gustul lor, marinarii şi-au îndreptat monstruoasele dorinţe asupra Fuegiei Virgin! Chirurgul, nostru, doctorul MacCormick, cel mai mare băgăcios de pe bord, mi-a adus noutatea. Faptul se petrece în partea din

faţă a corabiei, într-o debara din fundul calei, unde se depozitează pânzele vechi şi corzile uzate. Marinarul pe care l-a surprins în compania Fuegiei l-a implorat să nu-i spună himic căpitanului Fitz Roy. Altminteri îl aşteptau biciul, fiarele, carcera şi, la întoarcere, temniţa. În schimb a vorbit. Primul dintre cei care au îndrăznit n-a întâmpinat nicio rezistenţă, dar niciodată până acum, în timpul îndelungatei traversări, nu le venise ideea să încerce. S-a lăsat dusă ca o căţea după stăpân. Apoi cei ce împărtăşesc acest gust ruşinos, pe care eu unul îl consider înrudit cu zoofilia, s-au bucurat pe rând de favorurile ei. Ajunge să-i faci un semn, că se şi duce să se întindă în dosul stivei de pânze. Nu cere nimic în schimb. De altfel, nu scoate o vorbă, nu manifestă niciun elan care să aducă a conivenţă sexuală, ci doar se dezbracă la piele şi îşi desface larg coapsele. După care, rămâne neclintită, posomorâtă ca un animal. Ceea ce l-a făcut pe doctorul MacCormick să se întrebe la ce bun să rişti biciul cu plumb, consiliul de război, puşcăria, poate chiar spânzurătoarea, pentru un exerciţiu atât de decepţionant şi lipsit de orice scânteie urbană. I-a pus această întrebare matelotului, care a răspuns: «Într-adevăr! Este oribilă, are picioarele crăcănate, miroase puternic, nici n-ai impresia că intri într-o femeie, apoi te simţi ţâşnind ca un nebun fără să fi înţeles de ce…» Şi doctorului MacCormick i s-a părut că distinge în acest răspuns o particularitate a conformaţiei intime a acestor femele, care se deduce şi din anumite relatări cam evazive ale lui Cavendish, sir John Byron, Cook şi Weddell, făcute cu zece ani în urma? Weddell povesteşte că la bordul corabiei sale, Beaufroy, a descoperit două femei din acestea, pe care marinarii le capturaseră şi care păreau împăcate cu soarta lor, ca şi când ele însele s-ar fi descoperit prin aceste brute. Ceea ce nu explică de ce, în absenţa oricărei experienţe prealabile, fără să cunoască dinainte nici ei, nici ele taina acestei negrăite revelaţii, unele dintre ele se dau atât de uşor, în

vreme ce bărbaţii albi care ar trebui să fugă îngroziţi, dimpotrivă, se înjosesc şi se înghesuie în preajma lor. În ce mă priveşte, am sentimentul că aceşti amatori de sălbăticie sexuală cedează unui impuls inconştient, care îi împinge să graviteze în sensul opus evoluţiei umane pentru a regăsi animalitatea reprimată latent în fiecare dintre noi şi care reprezintă singurul adevăr al speciei. Fără îndoială, o regretă fără să ştie, ceea ce n-ar fi surprinzător din partea fiinţelor foarte simple recrutate de marina Majestăţii Sale. Dacă ei înşişi ar fi trăit la periferia societăţii engleze, fără îndoială că, neantrenaţi de mulţime, şi fără coerciţia socială şi religioasă, n-ar fi evoluat niciodată. Schimbarea fiind însă doar de suprafaţă, descoperirea şi posedarea acestor femele i-a ajutat într-un fel să scape de o demnitate care îi apăsa. Dar din partea reverendului Watkin?

Cazul lui este remarcabil fiindcă nu poate fi disociat de cel al Fuegiei. Observând de trei zile această dezonorantă paradă de dragoste a pastorului şi privirile întunecate ale Fuegiei, care sunt o manifestare de consimţire, am oribila impresie că sunt făcuţi unul pentru celălalt şi că amândoi au parcurs un drum anume pentru a se dărui unul celuilalt. Ea făcându-şi ucenicia la albi, în debaraua ei din fundul calei, nu mai este atât de primitvă ca înainte, fiindcă s-a supus în carnea ei unor bărbaţi de care o separă cel puţin cincizeci de secole; în timp ce el, în acelaşi chip, eliberându-şi inconştientul, îşi va croi drum în veşminte de pastor pe ţărmurile sălbăticiei. Împreună, alcătuiesc o pereche de sfârşit de lume, rezumând umanitatea noastră într-o monstruoasă confuzie între cele două extremităţi ale evoluţiei sale. Este un destin. Va fi cu siguranţă patetic…”

Darwin pune energic cele două bare pe cei doi t din „patetic”, apoi lasă tocul din mână. Nu este un tip modest. Dimpotrivă, e foarte satisfăcut de propria persoană. Şi are şi de ce, căci s-a apropiat de adevăr.

Se aude zgomotul lanţului trecând prin nara ancorei şi bătaia clopotului de ancorare pe care ofiţerul de cart măsoară numărul de verigi. Pastorul Watkin pare pierdut în contemplarea mută a Fuegiei.

— Veniţi? îl întreabă Darwin. De această dată, spectacolul este pe punte.

Canalul Magdalena este un culoar întunecos şi lat, ce deschide o cale tumultuoasă între insula Dawson şi vecina ei occidentală, fără nume încă, pentru ca apoi să se lovească brutal de masa muntelui Sarmiento, punctul culminant al Ţării Focului, pe care nimeni nu-l poate descoperi fără spaimă. Capul la adăpostul căruia căpitanul Fitz Roy a hotărât să-l ancoreze pe Beagle, pentru a scăpa de curenţi, se numeşte pe bună dreptate Cape Anxious, capul Groazei. El însuşi l-a botezat astfel cu trei ani în urmă, într-un moment de descurajare, şi cunoscând tăria sufletească a lui Fitz Roy poţi aprecia cât de dezolant este acest loc. Stânca este goală, de culoarea plumbului, cu proeminenţe paralele, ca nişte sarcofage, care suportă o pătură de gheaţă perfect nivelată de vânt. Dincolo se deschide o altă lume şi mai inospitalieră decât aceea pe care o părăsise mergând spre sud dincolo de capul Froward. Un univers închis, s-ar zice, fără nici cea mai mică lucarnă de speranţă în norii negri ce se rostogolesc de-a lungul munţilor, iar atunci când se sparg pentru o clipă, prin rarele ferestre nu se zăresc decât conuri de zăpadă, gheţari albaştri, piscuri sfărâmate, apărând şi dispărând la distanţe inegale, la înălţimi diferite, parcă suspendate, într-un cer lugubru. Tonurile sunt dure, umbrele, negre, contururile dantelate ale văilor par gata să se închidă ca fălcile unei capcane mortale. Ochiul nu se poate odihni nicăieri. Pretutindeni numai cratere, prăpăstii, stânci contorsionate înspăimântător. Nu există perspectivă. Planurile se ciocnesc şi se opun unul altuia fără ca vreodată distanţa să ajungă să le armonizeze. Sunt aproape două sute de oameni la bordul fregatei Beagle,

obrazuri tăbăcite, capete de lemn, puţin înclinate spre stări sufleteşti, dar niciunul n-are curajul să scoată vreo vorbă rupând funebra vrajă în care i-a cufundat acest spectacol. Şi când izbucneşte vreo vijelie, repede trecătoare, dar de o extremă violenţă, cu rafale de grindină şi zăpadă, care le biciuiesc crunt chipul şi fac corabia să se încline, deşi naviga cu pânzele strânse, niciunul nu se duce să se adăpostească. Toţi privesc acum cu ochi ficşi patru colibe rotunde aliniate pe o plajă strâmtă, la marginea unei păduri întunecoase. Două bărci sunt trase pe uscat, alături de cadavrul unei foci cu burta spintecată. Un foc fumegă abundent, răbufnind din când în când într-o flacără vie, ce luminează vreo douăzeci de siluete parcă împietrite de cealaltă parte a prăpastie. În aceeaşi clipă, pe cer, chiar înainte de căderea nopţii, apar într-o spărtură a norilor, la înălţimi uluitoare, din cauza lipsei de perspectivă, doi colţi de gheaţă strălucitoare, suspendaţi nu se ştie cum deasupra impenetrabilului plafon. Apoi vântul sfâşie norii groşi care formează timp de câte un an întreg un fel de sfântă a sfintelor australă, descoperindu-l pe prinţul singurătăţilor cu dublul lui pisc până la apa neagră-verde-albastră de la poalele lui: muntele Sarmiento! Un iceberg de trei mii de metri, plutind neclintit pe mare. O verticalitate copleşitoare, în care privirea nu poate distinge nici cea mai mică asperitate, nici cel mai infim afloriment al stâncii. Un munte care nu este din lumea noastră. Atunci când acceptă să se încarneze, să-şi reia forma lui materială, e numai pentru a le da oamenilor sensul propriului lor neant. Iar după ce şi-a dezvăluit mesajul, ca un animal fabulos, se retrage în adâncul peşterei lui de nori, aclamat prin urlete de vânt, lăsând în voia sorţii, cu sufletul neîmpăcat, pe martorii apariţiei sale. Nimeni nu-şi mai regăseşte pofta de viaţă dacă a văzut muntele Sarmiento…

— Nenorociţii… spuse un marinar, în timp ce noaptea înghite tabăra sălbaticilor de pe plajă.

Reverendul Watkin se înfioară, A trăit viziunea destinului său. Având acest drept, în calitate de depozitar al intenţiilor şi al bunurilor materiale impozante ale Societăţii Misionarilor pentru Patagonia, a decis să debarce aici.

De data asta plouă. Pe puntea aproape goală a corabiei, abia luminată de felinarele dispuse la piciorul catargelor, în ciuda serviciului de veghe, nu rămân decât reverendul sprijinit de balustrada dunetei şi puţin mai departe, unul lângă celălalt, Fuegia Virgin şi Harry Froward. Toţi trei caută în întuneric un oarecare semn al taberei. Încă n-a sunat stingerea. Interiorul corabiei freamătă de toate zgomotele vieţii. Se aud bărbaţi cântând. Mirosuri de supa, de tutun de pipă, de rom distribuit de cambuzier pentru a remonta moralul echipajului. Din cabina căpitanului se aude o muzică în surdină. Este Darwin cu flautul lui, acompaniat la vioară de unul dintre aspiranţi şi de frumoasa voce gravă a doctorului MacCormick, interpretând o melodie de Haydn. Viaţa… f) e pe ţărm nu ajunge la ei niciun zgomot, niciun, semn, nicio lumină.

Frumoasa redingotă a lut Harry este leoarcă. Nu mai aruncă nicio privire ghetelor sale, mănuşilor oferite la Londra de regele William al IV-lea în persoană în palatul sau iluminat fastuos. Amintirile din Anglia se şterg. Toate doamnele din Wathamstown, care îl învăţaseră să se servească de lingură, să se îmbrace, să salute, care-l îmbuibaseră cu patiserii, făcându-l să repete cuvinte englezeşti până-l zăpăceau la cap, şi cea care mirosea a bătrâneţe şi-l învăţase să se spele, şi desfăcându-şi coapsele pentru Lafko luase locul tinerei Waka fără să-i frigă măcar un cap de focă… Ceva mai devreme i-a recunoscut pe Taw, tatăl lui, şi pe Yerfa, mama lui, pe Yannoek, tatăl lui Waka, şi pe Kostora, mama ei, Kanstay şi Tsefayok, şi Kala, Kyewa şi Wauda cea tânără care nu avea

încă mamele şi păr în ziuă în care el fusese luat de oamenii albi ai căpitanului Fitz Roy de pe o stâncă pe care mânca scoici pescuite de Waka pentru el. Viaţa… Îşi aminteşte de teroarea trăită când i-au aruncat pe amândoi, goi şi murdari, pe puntea navei celei mari în mijlocul unei mulţimi de Pektcheves. Spaima de atunci nu l-a părăsit nici azi. L-a însoţit zi şi noapte prin înfricoşătoarele zgomote ale Londrei, prin zvonul tuturor acelor voci străine, chiar pe străzile liniştite ale Wathsttnstowhului, unde prea mulţi oameni surâdeau, şi în marea colibă plină de lume unde fuseseră duşi, el şi Waka, îmbrăcaţi în alb, ca să li se toarne apă pe frunte la picioarele lui Mort-Mort pe cruce… Făcea tot ce i se cerea, se supunea cu toată bunăvoinţa, observa fiecare gest pentru a-l imita perfect, îşi spăla posteriorul şi sexul, nu se mai aşeza pe călcâie, cânta O God my lord cât îl ţinea gura, îi desfăcea coapsele bătrânei Pektcheves fără a o muşca de urechi, îşi ceruia ghetele, îşi peria hainele, îşi ridica pălăria pe stradă, nu mai strangula canarii, se abţinea să bată câinii, nu-i vorbea lui Waka decât în engleză, cuvinte fără şir care stârneau ilaritate, apoi râdea şi el, şi toate astea fiindcă îi era teamă, fiindcă totul îl înspăimânta de moarte, dar mai cu seamă că se afla acolo. Numai mâncatul îl liniştea. Mâncase enorm… Această teroare făcuse înconjurul lumii. O dusese cu el, până la ţărmul unde cei din clanul lui, goi şi murdari cum erau, aveau să-l descopere în zori pe Lafko, îmbrăcat ca un Pektcheves. Spaima lui făcuse înconjurul pământului. Şi de asemenea, înconjurul capului său. Îl pândeşte pretutindeni – în faţă, în spate. Se teme mereu de Pektcheves, de father Watkin, de căpitan. Dar acum se teme de Taw, de Yannoek, de toţi ceilalţi, şi de Wauda cea tânără pe care a recunoscut-o, deşi mamelele ei căzuseră între timp. Se întoarce spre Waka şi-i spuse:

— Akwal, multe, multe luni au trecut. Este o focă mare pe plajă. Dacă Taw nu ne va lăsa, n-o vom putea mânca…

Waka nu răspunde. Este tristă şi burta i s-a încălzit de frică. Akwal, mulţi, mulţi sori şi multe luni, akwal aswal yerfalay, cântecul lumii al kaweskarilor, marele bocet se naşte în fundul gâtului şi străpunge noaptea cu nota sa unică şi stridentă. Reverendul Watkin s-a apropiat, neliniştit. N-a auzit niciodată acest cântec.

— Ah, nu! copiii mei, spune el, nu astă-seară. Să cântăm mai bine O God my lord, apoi ne vom duce la culcare. Mâine va fi o zi mare.

— Mâine va fi o zi mare, repetă docil Waka cea tânără, care, sub aparenţa Fuegiei Virgin, îl conduce pe pastorul pierdut prin măruntaiele corabiei, până la debaraua mucegăită unde vor face schimb de temeri.

Înainte de a se căţăra în hamacul său, Darwin adaugă câteva rânduri notelor sale: „Fără îndoială că pe o insulă pustie, bărbatul s-ar da chiar şi la o capră şi mai cred că, doamne, iartă-mă, capra n-ar fi nesimţitoare…”

Pregătiri militare dis-de-dimineaţă. Întregul echipaj al corabiei este pe punte. Căpitanul a comandat companiei de puşcaşi luarea armelor: arborarea culorilor este salutată printr-o salvă puternică de muschete, după principiul că trebuie să-ţi arăţi puterea faţă de cei slabi pentru ca aceştia să nu se slujească de ea. Ordinele lui sunt formale: „Fără sălbatici la bord”. Lipsa lor de maniere, de fapt înclinaţia lor de a fura, de a se vârî peste tot, de a se comporta fără nicio logică şi fără frâu – nu fusese văzut unul dintre ei, în timp ce corabia era ancorată în golful Rosa, atacând un preţios butoi cu apă pentru a-i smulge cercurile de fier? – riscau să ducă la o ciocnire, în dezavantajul acestor nefericiţi, fireşte, ceea ce ar fi avut drept urmare compromiterea instalării paşnice a misiunii.

Bărcile s-au apropiat. Sunt două, cu încărcătura lor obişnuită de păduchioşi goi şi hirsuţi. Iarna trebuie să fi fost aspră. Sunt slabi, câte unii au răni la coate sau la genunchi, ale căror articulaţii sunt umflate, iar corpul le

este pictat proaspăt, cu striaţii roşii şi albe.

— Haide, Harry, vorbeşte-le odată! spune reverendul Watkin. Parcă nici nu v-ar recunoaşte.

De la înălţimea celor douăzeci de picioare ale fregalei, cu redingotă şi pălărie, Harry îi striveşte cu dispreţul lui pe sălbaticii care privesc prosteşte la acest străin care le seamănă şi care le strigă nu altfel decât în engleză: – My name Harry Froward, bother and son of you…

Scenă grotescă, demnă de milă. Harry se enervează. Bate din picior. Se întoarce spre ofiţerii care îşi muşcă buzele ca să nu râdă.

— Sălbatici foarte proşti, foarte murdari, imbecili! Nu înţeleg.

Pastorul insistă.

— Vorbeşte-le în limba lor, Harry. Exprimări bucuria de a-i revedea.

— Eu a uitat, se încăpăţânează Harry.

Lafko n-a uitat nimic. Pluteşte ca un suflet abandonat între cele două maluri ale prăpastiei. Aşezându-se ghemuit pe călcâie pentru întâia oară după doi ani, cu coatele pe genunchi, cu corpul înclinat, capul strâns între mâinile înmănuşate, deocamdată nu vrea să mă ştie de nimic. Aşteaptă. Deodată, la bordul bărcilor, agitaţie. Femelele scot ţipete guturale, mai cu seamă o mică bătrână care ţopăie de pe un picior pe altul frenetic, scandând: „Waka! Waka! în timp ea mamelele ei plate bat măsura în cadenţă. De data asta, echipajul nu mai îngână „Waka! Waka!”. O sută de voci o însoţesc pe cea a bătrânei, biata bătrână Kostora, femeia lui Yannoek, care îşi cheamă fiica cu numele Waka, ezitând să o recunoască în această străină, până când Waka… În forfota de la bordul fregatei, nimeni nu văzuse că Fuegia, disperată că fusese recunoscută, îşi lepădase rochia, ciorapii, pantofii, sinulgându-şi în graba ei nasturii şi sfâşiindu-şi frumoasele jupoane suprapuse, decentul corset, cămaşa din bumbac alb brodat, oferit de

doamnele din Wathamsţown, care voiau ca tânăra elevă să se prezinte exemplar în faţa suratelor ei sălbatice regăsite. Praful se va alege de modelul lor! Echipajul tace brusc. Chiar şi Darwin se abţine să profereze una dintre obişnuitele lui răutăţi, impresionat de voinţa pe care o exprimă această metamorfoză instantanee. Fuegia Virgin a încălecat balustrada. Toată lumea îi vede corpul galben şi cărnos, bine cunoscut de cel puţin cinci mateloţi care îi adresează maşinal un fel de adio emoţionat, despicând aerul şi plonjând chiar între cele două bărci. O clipă mai apoi se află în baraca lui Yannoek, şiroind de apă şi tremurând de frig, cu o mantie de focă pe umeri, pe care Kyewa şi-o luase de pe ai săi fără niciun cuvânt. Dacă n-ar fi fost cozile ei negre, lungi, pe care tocmai şi le deznoadă ridicând braţele într-un gest de o oarecare graţie – ultimă amintire din Wathamstown – şi opulenţele cărnii contrastând cu slăbiciunea celorlalţi, nimeni nu şi-ar fi putut imagina că Waka cea tânără tocmai venise din Anglia, unde petrecuse trei ani.

Văzând că nu li se dă voie să se apropie, sălbaticii fac calea întoarsă şi revin în tabără Abia ajunsă pe pământ, Fuegia Virgin se îndreaptă spre cadavrul focii. Smulge din ea o bucată de slănină, pe care o încălzeşte imediat la foc, apoi se apucă s-o mestece, stând pe vine, cu privirea goală, tăind-o chiar în dreptul buzelor cu o cochilie de scoică. Celelalte femei fac la fel, aliniate ca nişte maimuţe pe plajă.

— Afternoon tea, domnule Watkin, spune jubilând Darwin, care urmăreşte pasionat scena, cu micul său ochean pliant. Mă tem că viaţa ei în Europa nu i-a fost foarte utilă. Şi ce revederi neobişnuite! Credeţi că-şi vorbesc? Nu. După cât se vede, n-au ce să-şi spună. Această întrevedere pozitiv istorică mi se pare mai puţin expresivă decât cea dintre două iepe pe o pajişte. În sfârşit, e o femeie hotărâtă, mai puţin idioată decât congenerele ei. Dacă veţi ajunge să o faceţi să se îmbrace

din când în când, adică să se împartă între dumneavoastră şi sălbatici, veţi avea printre ei cea mai bună aliată, Dar aţi putea şi renunţa. În locul dumneavoastră, n-aş ezită. Se va şti cine sunt cu adevărat aceşti sălbatici şi dumneavoastră vă veţi întoarce la Londra cu capul sus. Nu vă va reproşa nimeni nimic. Voi avea eu grijă de asta.

— Prea târziu, răspunde lugubru reverendul. Destinul meu se află în mâinile Domnului.

„În mâinile Domnului, emoţionant, dar este într-adevăr prea târziu… gândeşte Darwin, cu mintea la cele două hamace rămase goale lângă lampa de veghe, în postul aspiranţilor, şi la umbra ruşinată a pastorului străduindu-se o oră mai târziu să nu-i trezească pe cei ce dormeau, urmat de umbra Fuegiei şi dâra de miros de pânză mucegăită.

— În acest caz, domnule Watkin, cred că a venit clipa. Cele două şalupe sunt pe apă şi văd că vi se îmbarcă bagajele.

Fitz Roy îşi acordase trei zile. Deşi în mod excepţional timpul era bun, adică fără zăpadă şi fără grindină, cu un soare palid voalat şi se descoperise nu departe în spatele plajei un fel de câmpie fără denivelări şi cu teren stabil, potrivită pentru a se construi acolo patru clădiri mici, locul era la fel de sinistru sub ameninţarea permanentă a fantomei glaciare numită Sarmiento. Căpitanul crezuse de datoria lui să-l sfătuiască pe reverendul Watkin să renunţe, deşi instrucţiunile Societăţii misionarilor pentru Patagonia recomandau să se stabilească misiunea chiar acolo unde se va găsi „familia” celor doi sălbatici „civilizaţi”, fiindcă ei aveau să servească drept „trăsătură de unire”, dar reverendul s-a încăpăţânat. Fitz Roy dublează rezervele de mâncare şi stă pe capul muncitorilor ca să lase pastorului după plecarea sa cât mai mari şanse de a rezista. Şi-a debarcat dulgherii, bucătarul, o secţiune de puşcaşi şi cei mai dotaţi dintre mateloţi căci

erau nenumărate lucruri de făcut; a decis să campeze la sol cu tot personalul lui, pentru a-i impresiona pe „Pecherais”, fiindcă veniseră şi alte bărci, răsărind din labirintul canalelor ca printr-un fel de generaţie spontanee.

Dar mai întâi de toate trebuia să stabilească ordinea. Cum neglijează ceva, lucrul este furat, dus în tehelouri, iremediabil distrus, sfâşiat în disputele care urmează. Aşa au fost recuperate, cu chiu, cu vai, porcul, perechea de oi şi găinile pe care sălbaticii aveau de gând să le măcelărească şi să le mănânce pe loc. Sunt deschise lăzi şi mare parte din veselă este spartă, iar resturile împrăştiate prin tabără, căci pe lângă pachete cu haine, provizii, cărţi, unelte de tot felul, paturi pliante, cuverturi, se află în lăzi veselă, dar generos al naivilor locuitori ai Wathamstownului! mai multe servicii de faianţă englezească pentru masa «Pecherais»-ilor… Harry Froward, tot timpul încălţat, înmănuşat, cu pălărie pe cap, îşi apără cu lovituri de băţ orice lucru consideră a fi bunul lui, strigând: „Ei nu sunt civilizaţi, sălbatici foarte nerozi, hoţi!” Se bate cu familia lui şi e nevoie să fie separaţi. Era să se omoare între ei, când Taw, propriul lui tată, ajutat de Yannoek şi de Kanstay, s-a repezit la el cu o cochilie de scoică pentru a-i smulge cele trei fire de păr din bărbie, pe care şi le numea mândru „barba mea”. Fuegia bântuie dintr-o tabără într-alta, aparent indiferentă. Şi-a recusut rochia, dar o poartă direct pe corp, fără corset, cămaşă şi jupoane, umblă în picioarele goale. Astfel împopoţonată, neîncheiată la nasturi, e ca o sărăntoacă din drojdia societăţii. Unul dintre cei doi catehişti, tânărul Young, a ajuns să fie despuiat de veşminte. Sunt obligaţi să intervină mereu. Reverendul Watkin e peste. tot. Obţinuse un calm aparent citind Biblia în faţa sălbaticilor, care tocmai îşi băgau degetele ca nişte maimuţe într-o oală cu miere abia primită. Psalmul 50:

„Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta.

Şi după mulţimea îndurărilor Tale şterge fărădelegea mea.

Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte.

Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea.

Ţie unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut…” Citeşte bine, cu convingere, acest text, adecvat mustrărilor sale de cuget. Darwin este aproape emoţionat. Dar căutând să se facă înţeles, reverendul Watkin îşi susţine lectura cu gesturi. Ceea ce pare a fi un teatru de proastă calitate. Invocă cerul cu ambele braţe, îşi apasă îndurerat fruntea şi inima cu mâna, îşi izbeşte pieptul şi îşi înclină deodată fruntea în semn de profundă durere, apoi ridică spre nori o privire plină de speranţă. Asta nu dă greş. Într-un zgomot confuz de voci, imitând-o pe aceea a pastorului, coborând şi ridicând tonul întocmai, sălbaticii reproduc fiecare dintre gesturile sale, amplificându-le. Bătrânul Taw îşi izbeşte pieptul. Yannoek caută în cer ce îl preocupă atât de mult pe omul alb, apoi vin cu toţii unul după celălalt să-şi lipească urechea de carte, în timp ce Harry, încăpăţânat, continuă să repete: „Sălbatici foarte nerozi. Lor nu a înţelege…”

— Nu, Harry, nu, spune reverendul, cu un aer rătăcit, străduindu-se să-şi păstreze ultimele rămăşiţe de speranţă. Dimpotrivă, este foarte bine pentru început, slavă Domnului!

Răgazul a fost scurt. Căpitanul Fitz Roy trebuie să ia hotărârea de a stabili un fel de graniţă în jurul teritoriului misiunii, un simplu traseu săpat cu lopata, care nu are decât o valoare simbolică, dar pe care sălbaticii, înspăimântaţi, dresaţi ca nişte animale, îl respectă, fiindcă la fiecare tentativă de a-l trece, puşcaşii trag, ochind în gol, cu mult zgomot şi fum. Sălbaticii, crezându-se atinşi, îşi freacă fruntea şi pieptul, izbucnind în urlete. Şi nu mai este necesar să se tragă. Stau aliniaţi cuminte la „graniţă”,

pe partea lor, ca nişte spectatori, pe vine, urmărind din zori şi până în noapte lucrările şi înhăţând repede tot ce li se dă de bunăvoie. Prăpastia, mereu aceeaşi prăpastie... Darwin va nota în seara aceea, nedrâmuindu-şi cuvintele: „Înjosirea li se vede şi din atitudine şi se pot citi cu uşurinţă pe trăsăturile lor animalice: surpriza, tulburarea, dorinţa şi teama pe care le resimt".

În după-amiaza celei de a treia zile, totul este aproape gata. Dintre cele patru cabane din trunchiuri de brad şi scânduri solide, una este supraînălţata printr-un mic tumelopotniţă, cu un minunat clopot turnat special pentru misiune. Este biserica. Cealaltă este casa reverendului. Aici va trăi el cu Fuegia. Este echipată cu un burlan şi are un pod în care se vor depozita preţioasele rezerve, ferite de furtişaguri. A treia îi va adăposti pe domnii Wilson şi Young, catehiştii în timp ce a patra, mai sumară, urmează să devină împărăţia lui Harry, dacă avea să-şi ia o soţie şi să trăiască acolo aşa cum fusese învăţat în Europa, ceea ce era excelent ca exemplu, dar, din păcate, el progresase atât de puţin. Îşi aduce totuşi în casă cadourile pe care i le-au oferit milostivii Wathamstownului şi, pentru a le păzi mai bine, dispreţuind patul pliant, se culcă pe duşumea, unde tremura de frig, cu toate cuverturile, fiindcă îi lipseşte căldura animală a clanului.

Dacă n-ar fi clima mizerabilă şi izolarea strivitoare, ansamblul ar părea agreabil ochiului. A fost construit până şi un coteţ pentru găini, un ţarc pentru vite şi au mai fost pregătite răsadniţe în vederea unei viitoare grădini de zarzavaturi.

Cât îi priveşte pe credincioşii seraficei parohii australe a reverendului Wilfrid Watkin, sunt acolo în jur de optzeci de sălbatici care nu par a fi chiar ostili. Petayem se află la el acasă, fiindcă tabăra lui este aşezată în golful Keats, în spatele muntelui Sarmiento, clanurile lui Yuras şi al lui Tehakwal, care au sosit din golful Rosa, chiar la nordul capului Froward, Yatse şi femeia lui Aksa, care au

urmărit de la vest o mare balenă în agonie, clanul lui Kyasto, cel al lui Tereskat şi chiar Kyewaytcaloes, care a trebuit să fugă din marea Otway unde făceau ravagii loberos, teribilii vânători de foci din Chiloe. Rândurile lor s-au rărit. Akwal, mulţi, mulţi oameni albi trec acum prin marea strâmtoare. Multe femei şi copii răpiţi. Masacre. Orgii cu „apă roşie”, furnizată cu butoaiele de către albi. Cine îi putea înţelege pe Pektcheves? Când fac daruri, când omoară. La ce să te aştepţi acum din partea unora ca ei? Dar tocmai această întrebare fără răspuns i-a adunat aici, fascinaţi.

Cu o oră înainte de căderea nopţii, lucrările fiind terminate, căpitanul Fitz Roy ia hotărârea de a readuce întregul personal la bordul fregatei. Va începe pregătirile de ridicare a ancorei a doua zi în zori. Vor rămâne pe uscat pastorul şi catehiştii lui, pentru o primă experienţă de trei luni, timp în care Beagle urmează să efectueze relevmente în canalul Cockburn care duce spre ocean, apoi, depăşind Furiile orientale, până la canalul îngust care se va numi Beagle, chiar pe coasta de sud a Ţării Focului. Dacă experienţa avea să fie negativă şi coabitarea imposibilă, cei trei membri vor fi reîmbarcaţi la întoarcere.

Trei luni mai târziu, corect la rendez-vous, Beagle a ancorat din nou la Cape Anxious. Nimic nu pare să se fi schimbat, din moment ce sălbaticii se plimbă ca la ei acasă în perimetrul misiunii. Ţinuta lor este stranie. Unii poartă pantaloni traşi aiurea, cu faţa în spate. Alţii, redingotă fără nasturi, deschisă pe şoldurile goale, în timp ce nasturii alcătuiesc coliere care atârnă pe mamelele femeilor. De cum şalupa căpitanului Fitz Roy s-a desprins de fregată, încărcată cu puşcaşi îmbrăcaţi în roşu, au eliberat imediat locul pentru a se alinia de cealaltă parte a „frontierei”, în poziţia lor obişnuită, stând pe vine.

— Uitasem cum put, spune Darwin. Dumnezeu ne e martor că ne-am spălat la pârâu, în faţa lor, timp de trei zile-n şir! Exemplul n-a fost contagios.

I se pare că până şi reverendul Watkin răspândeşte un miros puternic, câtuşi de puţin de gentleman. Redingota îi este găurită, pătată. Ghetele scâlciate, deformate. Aspectul celor doi catehişti nu este mai acaţari. Tânărul Wilson are mâna bandajată cu o batistă murdară, plină de sânge. Cu toate acestea, curajoşi, bravează. La întrebarea căpitanului Fitz Roy, care îl interoghează cu privire la rana sa, Wilson răspunde:

— Nu-i nimic. O muşcătură de câine, fără gravitate. Câinii Pecherais – lor… Nici înarmaţi cu ciomege, nu puteau risca trei paşi în afara cabanelor fără a fi asaltaţi de haita care lătra cu ferocitate şi avea îndrăzneala să-i sperie fără să fie pedepsită. Apoi sălbaticii preluau ştafeta, sâcâindu-i cu pretenţiile lor, nelăsându-le nicio clipă de linişte, gesticulând şi făcând grimase şi chiar ameninţându-i cu praştiile în ciuda intervenţiilor lui Harry, care rămăsese aproape leal.

Noaptea trebuia să se refugieze în pod, luând scara după el. Dimineaţa, pentru a mai câştiga o zi, le aruncau pe fereastră haine, carne uscată, luminări din seu, pe care săilbaticii le înghiţeau cu o mutră plină de mulţumire.

— Nu-i insuportabil? întreabă căpitanul Fitz Roy. Fiţi sincer, domnule Watkin. De altfel, păreţi epuizat.

— Câtuşi de puţin, domnule. Sunt momente grele, într-adevăr. Ca să le mişti inimile acestor nenorociţi cere sacrificii şi timp. Dar ajung totuşi să se îndrepte.

Ceea ce era adevărat, dar se producea în chip iraţional. Sălbaticii îşi băteau câinii care o luau la goană urlând, apoi veneau să se aşeze pe vine familiar, la parterul cabanei, ca nişte vechi prieteni în vizită. Aduceau lemne pentru sobă, o piele de vidră, o bucată de focă însângerată, cecă ce îi stârnea lui Harry gelozia şi îl făcea să arunce priviri dispreţuitoare: „Sălbatici răi, foarte murdari. Să nu-i credeţi”. Dar Harry se înmuia puţin câte puţin. Se simţea cu sufletul împărţit, pradă unei lupte interioare care, în mod vizibil, îl depăşea. Renunţând la „barba mea”, îşi

epilase bărbia. Îşi păstrase ghetele şi mănuşile, pălăria, dar fără pantaloni şi redingotă. Aşa se plimbă prin tabără sălbaticul civilizat, acum aproape la fel cu ceilalţi. În aceste momente de răgaz binecuvântat, pastorul citea Biblia, ceea ce captiva auditoriul, prelungind cu disperare exerciţiul ca un flautist în faţa unei cobre. Şi dintr-odată, fără nicio pricină, sălbaticii se aruncau asupra reverendului şi încercau să-l dezbrace. Mai cu seamă barba lui blondă le stârnea furia. Îl trăgeau adeseori de ea, încercând să i-o smulgă smocuri-smocuri. Apoi se potoleau din nou, probabil cu o rămăşiţă din spaimă plină de respect faţă de Pektcheves. Parohul profita de situaţie pentru a se refugia în podul lui.

— Hm… Şi tânără fată? întreabă de această dată căpitanul.

Reverendul îşi ridică privirea şi îi ţine piept. În numele Domnului, catehiştii promiseseră să păstreze tăcere. Dar cât de neplăcută fusese scena…

— M-am căsătorit cu ea în faţa lui Dumnezeu, domnule aşa cum am spus. O cerpmonie simplă, mişcătoare, înălţătoare.

Wilson trăsese clopotul şi Young stătuse în faţa capelei pentru a îndruma sălbaticii spre locurile lor, bărbaţii de o parte, femeile, de alta. Amândoi trecuseră peşte un stihar alb. Sălbaticii, impresionaţi, rămăseseră, în picioare, muţi, ascultând cu încântare sunetul subţire al clopotului. Nu lipsea niciunul şi aduseseră şi câinii, ceea ce dovedea bunăvoinţă. Unii erau aproximativ îmbrăcaţi, alţii goi, mai ales femeile, în ciudă mustrărilor pastorului, cu corpul încercuit cu linii albe şi ronduri pe pântece şi pe sâni. O consolare totuşi: Fuegia părea să fi redobândit ceva din aerul ei de la Wathamstown. Purta o rochie albă de mireasa şi voal pe cap, găsite în mod miraculos pe fundul unui balot desfăcut, pe care era scris „trusoul Fuegiei” de către bunele doamne ale satului. Pe sub rochie, picioarele goale şi murdare. Nu se mai spăla deloc. Scăpate bulimiei

„Pecherais-ilor”, două lumânări mirositoare ardeau, amestecându-şi parfumul lor de biserică cu teribila putoare de foca ce umplea capela. Reverendul citise Cântarea Cântărilor; „Neagră sunt, fete din Ierusalim, dar frumoasă… Spuneţi-mi dar, iubitul meu, unde-ţi paşti tu oile? Unde poposeşti tu la amiază? De ce oare să rătăcesc zadarnic…” Biataa Fuegia… Nu era nici neagră, nici frumoasă, cu pielea galbenă unsă cu grăsime, cu mamelele ca două enorme pachete legate cu sfoară sub rochia albă, cu şoldurile mari, târtiţa de raţă, păr slinos, în care pieptănul nu mai era decât un ornament înfipt în moalele capului, dar reverendul, fascinat, citea admirabilul verset pentru ea. Lectura produsese efectul scontat, acel zumzet de voci, ca un fel de responsum[16], alcătuind o litanie acceptabilă din partea sălbaticilor ignoranţi. Apoi, deodată, fără niciun semn prealabil, pe când tocmai urma să prindă între mâinile sale mina Fuegiei pentru a pronunţa sfintele cuvinte: „Fuegia Virgin, în faţa lui Dumnezeu şi pe cuvântul meu de onoare, te iau de soţie de bunăvoie şi jur…”, se simţi ridicat, îndepărtat de o mulţime de sălbatici urlând, care o înconjuraseră pe Fuegia, doar pentru o clipă, revenind cuminţi la locul lor, satisfăcuţi, şi destrămând ultimele resturi ale rochiei de mireasă. Corpul ei gol era pictat cu raze albe, aşa cum nu o mai văzuse din noaptea aceea carnală de la bordul corabiei Beagle. O nouă descoperire, dar despre sine însuşi. Reverendul Wilfrid Watkin de la Societatea misionarilor pentru Patagonia tremura tot, fruntea îi ardea, prin pântece îi treceau valuri-valuri pe care nu le putea controla, aşa încât, luând iarăşi mâna Fuegiei de teamă ca Dumnezeu să nu i-o ia, pronunţă în grabă cuvintele care îi legau şi îi

---

16 Replici cântate sau spuse în timpul slujbelor oficiate de Biserica Catolică, alternativ, de una sau două voci, pe de o parte, şi de cor, reprezentând asistenţă, pe de alta. (N.tr.]

dădeau accesul fără de păcat la savorile acestui trup. În aceeaşi seară, luat aproape cu forţa de Yannoek şi Kanstay până la tabăra sălbaticilor, îl puseseră să mănânce un cap de focă prăjit de iubita lui. De atunci, un fel de echilibru pe cât de inegal, pe atât de instabil părea a se fi stabilit totuşi între, albi şi „Pecherais”. Sălbaticii jefuiau fără ruşine. Înfulecaseră toate găinile, oile, spânzurat de un copac, porcul fusese devorat în mai puţin de două zile. Pătrundeau oricând în cabanele misiunii, scotoceau peste tot, arătau cu degetul obiectele pe care le doreau, însoţindu-şi gestul cu strigăte stridente, iar pastorul, ajuns la capătul puterilor, li le dădea. Şi pe toate le regăsea stricate, sparte, inutilizabile, în cele patru colţuri ale taberei. Reverendul îşi pierduse astfel ceasul, jumătate din bibliotecă, mai multe perechi de pantofi excelenţi, patul pliant, toate hainele, cu excepţia acelora pe care le purta şi pe care reuşise să şi le apere până acum printr-o ultimă tresărire de demnitate, aşa cum îşi salvase şi barba. Era nemaipomenit: şi-ar fi sacrificat până şi veşmintele pentru a-şi salva barba lui blondă, care îl diferenţia de sălbatici. În schimb, erau torturaţi mai puţin, el şi catehiştii lui, singura compensaţie pentru această dezordine, asupra căreia ajunsese să nu mai aibă niciun control. Zilele i se scurgeau într-o supravieţuire din ce în ce mai degradantă, iar nopţile în aşteptarea Fuegiei, care îl vizita aproape cu fidelitate, dar la ore imprevizibile. Pentru întâlnirea cu el, Fuegia îşi trăgea pe ea rochia. Când pastorul i-o smulgea, avea în delirul lui impresia că trăieşte geneza oarecum pe linia blestemată a lui Ham[17]. În restul timpului, umbla goală.

Privirea căpitanului Fitz Roy devine mai atentă, mai insistentă. Cei doi bieţi catehişti nu-şi mai pot ascunde descurajarea, ce li se citeşte în ochi. A surprins şi aerul

---

17 Al doilea fiu al lui Noe, blestemat de tatăl său să fie de-a pururi, rob, cu întreaga lui descendenţă, celorlalţi doi fii ai săi. [N tr.).

viclean şi încăpăţânat al sălbaticilor stând pe vine la „frontieră” şi printre ei pe Harry, fără ghete, fără mănuşi, fără pălărie, din nou murdar şi respingător, cu părul lung în dezordine, cu o fâşie cu pene albe pe frunte. Experienţă civilizatoare? Un dezastru. Şi pentru ca tacâmul să fie complet, ninge. Insensibilă la fulgii care cădeau şi îi albiseră părul, o femeie îşi alăpta pruncul gol. Topindu-se, zăpada aluneca pe grăsimea cu care aceste corpuri erau unse. La ce bun îmbrăcămintea, în definitiv? În numele pudorii creştine? Şi de ce să-i înveţi acest lucru?

— Domnule Watkin, spune căpitanul ferm, va îmbarcăm imediat. Pe toţi trei. Nu mai puteţi locui aici mult timp. Hm… toţi patru, desigur; (Se reculege, ezită); Vom avea grijă de doamna Watkin. Va revedea şi dânsa Anglia.

Reverendul zâmbeşte trist.

— Doamna Watkin… murmură el, fără să o ia în derâdere, dezlănţuit. Priviţi-o pe doamna Watkin, domnule, o credeţi capabilă de a suporta o a treia metamorfoză? N-ar fi trebuit. N-ar fi trebuit să o smulgeţi niciodată de aici şi nu e cazul să o luăm de la capăt. De această dată eu am fost cel care am făcut călătoria…

„Doamna Watkin” urmăreşte scena, stând pe vine, lângă Harry. Din când în când, vânează cu mâna câte un fulg de nea, ca pe o muscă. Are că unic veşmânt un colier din discuri de argint, provenind din candelabrele capelei, pe care doamnele din Wathamstown nu le-ar putea descoperi între cei doi sâni enormi şi galbeni fără a roşi. Privirea ei nu exprimă nimic.

— Trebuie se va mărturisesc ceva, domnule, spune pastorul, şi este evident că faptul îl costă. Fuegia este însărcinată în trei luni.

„Doamne, Dumnezeule!” gândeşte Darwin, oripilat. „Un copil în burta asta!”

— Un motiv în plus, domnule Watkin, insistă patern căpitanul. Copilul se va naşte în insulele Falkland,

înconjurat măcar de nişte englezi cumsecade.

— Se va naşte chiar aici, domnule. Nu o veţi putea, convinge pe mama lui. Ar trebui să o duceţi într-o cuşcă. Iar eu, unde ar trebui să călătoresc, eu? În cuşcă, în calitate de soţ? Sau în afara ei, în calitate de gardian? Locul meu este aici. Rămân.

— Şi domnul Young? Domnul Wilson?

— Îi dezleg de angajamentul lor. Ei au avut de îndurat mai multe decât mine…

Şi reverendul adaugă, cu ton straniu:

— Fără fericire, nici răsplată… Plecaţi, copiii mei. Să nu vă mai întoarceţi[18].

Despărţirea este scurtă. Wilson şi Young mai degrabă aleargă decât păşesc spre şalupa căpitanului. Erau băieţi buni, foarte tineri Ar fi acceptat totul, stâlpul de tortură în mijlocul fiarelor sălbatice îmbrăcate în pene, rugul, lipindu-şi crucea de buze, masacrul în capelă, în stihar alb, cu Biblia în mână, cântând psalmi pentru mărirea lui Dumnezeu, imaginea exaltantă a martirajului, dar nu această abjectă degradare, care îi cobora treptat la nivelul celor mai primitive fiinţe de pe pământ. Dumnezeu nu le ceruse asta. Dar reverendului Watkin? O întrebare pe care vor evita să şi-o pună. Nici chiar Darwin, în timpul îndelungalei călătorii de reîntoarcere, nu va putea să le smulgă vreo vorbă despre asta…

Uniformele roşii s-au îmbarcat, în timp ce sălbaticii, puţin câte puţin, au prins curaj să treacă iarăşi unui după altul „frontiera”. Luând loc ultimul în şalupa sa, căpitanul Fitz Roy spune:

— Voi reveni peste şase luni, după carenajul în insulele Falkland. Dar va fi pentru ultima oară, Dumnezeu se va apere până atunci…

— Va fi pentru ultima oară. Dumnezeu să vă apere până atunci, e singurul răspuns al reverendului şi lui

18 Patagonian Missionary Society nu va ceda. Va urma o serie de dezastre.[N.A.]

Darwin i se pare deodată că aude un „Pecherais” repetând prosteşte şi fără să înţeleagă, ca Harry la bordul lui Beagle.

„Cercul s-a închis, gândeşte Darwin. Dacă bietul copil se va naşte, o va lua de la zero…?”

Ceva mai mult de şase luni au trecut până când Beagle a ajuns să arunce iar ancora la Cape Anxious. Este perioada nopţii celei lungi, la începutul iernii australe. Locul pare şi mai lugubru. Muntele Sarmiento este învăluit în neguri, dar i se percepe prezenţa în mod fizic prin enorma iradiere de frig umed pe care o difuzează gigantul invizibil. A naviga în apele de aici în această perioadă a anului cere mai mult decât ştiinţă maritimă: mult noroc, intuiţie. Dar odată ce şi-a dat cuvântul de onoare, căpitanul a procedat în consecinţă. De această dată îi va îmbarca, pe reverendul Watkin de bunăvoie sau cu forţa şi-l va lua pe sus de acolo. Domnii Young şi Wilson lipsesc de la distracţie. Cu nervii slăbiţi, ei îşi refac sănătatea în insulele Falkland.

Căpitanul Fitz Roy examinează ţărmul cu luneta. Din toate colibele sălbaticilor, cu excepţia uneia, n-au mai rămas decât arcele. Nu se mai vede nicio barcă pe plajă. Cât priveşte clădirile misiunii, deşi de departe păreau intacte, ele au aspectul deprimant al caselor părăsite.

— Locul acesta miroase a moarte, spune căpitanul să ne grăbim.

Şi urgentează coborârea şalupei la apă.

Darwin gândeşte şi el, în aceeaşi clipă, că locul nu mai miroase într-adevăr a nimic, aici, în aceste ţinuturi unde viaţa omenească de obicei exală mirosuri insuportabile. Şi trage aceeaşi concluzie ca şi căpitanul.

Puşcaşii au sărit pe uscat. Şi ei se grăbesc să termine. Nori negri şi joşi încărcaţi de tot ce-i mai rău, formează deasupra capelelor o pătură atât de apăsătoare, încât îţi striveşte de-a dreptul sufletul.

— Scotociţi peste tot, repede! ordonă căpitanul. Pământul este plin de resturi. Tot ce n-a luat vântul se scufundase în solul umed, din care ieşeau bucăţi de cărţi, zdrenţe de haine, saci informi plini cu materii cleioase care trebuie să fi fost ceai sau zahăr sau chiar făină. Un puşcaş îl cheamă.

— L-am găsit, domnule.

Soldatul stă în faţa capelei livid. Darwin observă un şir de ţăruşi pictaţi în roşu, înfipţi în jurul cabanei.

— Înăuntru, spune puşcaşul. Nu este plăcut la vedere. Corpul reverendului Watkin este gol, ciuruit de răni. Într-una dintre ele se află încă înfipt un cuţit de tăiat carne, dăruit de binevoitoarele doamne din Wathamstown iubitului lor protejat Harry Froward, tânărul sălbatic „civilizat”. După părerea doctorului MacCormick, moartea survenise cu cincisprezece zile în urmă. Dar ce mărea oroarea, ceea ce era însăşi întruchiparea oroarei era faţa nenorocitului pastor. Obrajii, bărbia, gâtul, conturul gurii nu erau decât o umflătură însângerată, o monstruoasă crustă de sânge negru, uscat în care se amestecau trei-patru fire de păr blond.

— Dumnezeule! spune căpitanul cu voce albă. Dar de ce au fost smulse?

— Epilare, domnule... se aude răspunzând Darwin, cu stomacul întors pe dos. Epilare brutală.

— Atâta ură...

— N-aş băga mâna în foc, spune naturalistul, Mai degrabă e vorba de furie. O furie sălbatică. Fără îndoială disperată. Dacă nu pot fi eu ca tine, să fii tu ca mine.

— Dar e o prostie, nu?

— Bineînţeles că-i o prostie. Sălbaticii, domnule, sunt nişte fiinţe fără minte...

Şi iese în grabă să vomite.

Căpitanul şi-a scos un flacon de argint din buzunar. Paharul trece din mână în mână. Se dau ordine pentru a se trimite de pe vapor scânduri şi un dulgher. Fitz Roy vrea să

termine cât mai repede.

— Unde l-am putea îngropa? întrebă el.

— Acolo unde se află, răspunde Darwin. Vedeţi aceşti ţăruşi roşii? Trebuie să fi fost implantaţi după moartea lui. Un fel de incintă sacră. Singura licărire a unui sentiment religios la aceste brute. Un reflex primitiv de protecţie faţă de defuncţi. Cavendish pomeneşte ceva de asta, şi Byron… în fond, nu l-au tratat chiar atât de rău. L-au considerat puţin ca pe unul de-al lor.

Căpitanul tresare.

— Aşa credeţi?

— Altfel i-ar. fi zdrobit capul cu lovituri de pietre şi l-ar fi aruncat într-o mlaştină. Poate chiar l-ar fi mâncat. Weddell ne relatează despre practicile lor cât se poate de bine. Şi-a pierdut astfel doi dintre marinarii de pe Beaufroy.

Lui Fitz Roy i se pare că tânărul naturalist exagerează.

— Băieţi buni, ca să zic aşa. Nu chiar atât de proşti precum spuneţi.

— O, ba da! mai mult decât vă imaginaţi. Dar, fireşte, sunt oameni…

Nu dă nicio explicaţie în continuare. Un puşcaş care a cercetat tabăra îi cheamă.

— Priviţi cine vine, domnule!

E Fuegia. A ieşit pe brânci din singurul tehelou încă acoperit, se îndreaptă şi vine spre ei. Darwin regăseşte imediat, plutind în aer, ceea ce numea el mirosul vieţii. Nu e complet goală. O acoperă un fel de pânză informă şi în care recunosc cu toţii rochia pe care o purtase la bordul corabiei Beagle. Darwin este primul care observa dispunerea cu totul insolită a părului ei murdar şi slinos. S-ar fi putut spune că… Da, într-adevăr, s-ar fi putut spune că a încercat să şi-l împletească. Şi vorbeşte. Vorbeşte chiar în engleză. Spune: „Good morning, dear Wilfrid”. Căpitanul are lacrimi în ochi.

— Biata femeie! Ce tristeţe… Iat-o acum nebună.

— Nu cred, spune Darwin. Privirea ei nu exprimă nimic de felul acesta. Pescuieşte frânturi de frază în capul ei, cuvinte legate unul de celălalt, pe care nu este capabilă să le separe.

— Şi copilaşul? întreabă căpitanul. Ce face copilaşul tău, Fuegia?

Niciun răspuns. Nu înţelege.

— Dacă mă autorizaţi, domnule, spune Darwin…

Şi cu mâinile făcute cerc, mimează pe propriul lui corp o burtă mare, fără ca cineva, evident, să râdă. Toţi plâng de emoţie.

Se petrece atunci ceva uluitor. Inspirându-se din lecturile pe care le făcea nefericitul reverend Watkin din Biblie şi din pasajele în care era vorba de moarte şi de „dincolo”, ea îşi ridică braţele spre cer cu gesturi emfatice şi nu lasă să se strecoare nicio îndoială cu privire la soarta copilului.

— Aşadar, este şi el mort, spune Fitz Roy şi se vede ca tulburarea lui este profundă. Căpitanul nu va mai putea să uite vreodată că el e primul responsabil de această drama. De ce îi dusese pe cei doi sălbatici în Anglia? Pentru orgoliul nebun de a-i arăta lumii? Pur şi simplu de dragul unei experienţe? Cine îi dădea lui voie să facă asta? Iată rezultatul. A rupt ordinea lucrurilor cu preţul unor ireparabile stricăciuni. Şi acum ce să facă cu aceasta nenorocită? Pe care dintre cele două părţi ale prăpastiei trebuie să o abandoneze iarăşi? Aici, în această singurătate îngheţată? Sau încă o dată în Anglia, mai singură decât a fost vreodată în acest deşert nelocuit? Faptul că şi-a pus rochia nu e oare un mod de a-şi exprima opţiunea?

Căpitanul are un nod în gât. Îi mormăie lui Darwin:

— Fiindcă vă descurcaţi aşa de bine, încercaţi să aflaţi dacă vrea să vină cu noi.

În engleză, niciun răspuns. Fuegia îl priveşte pe

străin fără să înţeleagă. Atunci Darwin o ia de mână. Descoperă cu emoţie că e plăcută, cu tot jegul care o acoperă. Îi înconjură umerii cu braţul pentru a-i dovedi afecţiune şi simte ceva, un fel de milă nesfârşită care îi umple deodată inima, seacă, îi arată şalupa, apoi vaporul, sugerând prin gesturi adecvate o călătorie lungă. Dar ea se desprinde, îl împinge şi fuge spre coliba ei, în pragul căreia se aşază pe vine.

— Cred că e mai bine aşa, domnule, spune Darwin. Iată-ne pe fiecare la locul nostru.

În capelă, loviturile de ciocan au încetat. Punerea în coşciug a pastorului Watkin se terminase. Cineva îl cheamă. „Căpitane! Căpitane!” Este vocea doctorului MacCormick. Chirurgul făcuse de bine, de rău, toaleta mortuară a pastorului, care zace acum în sicriul lui, acoperit cu pavilionul alb al marinei regale britanice. El le arată o inscripţie pe care încă nu o remarcaseră, pe peretele din lemn la nivelul solului, cu litere stângace şi tremurate, care par scrise cu sânge: „Săpaţi aici”.

— Săpaţi! ordonă căpitanul.

La douăzeci de centimetri adâncime este îngropată o cutiuţă din fier. Înăuntru, un caiet modest, pe coperta căruia este scris Pecherais – English Dictionary şi o coală împăturită în patru pe care textul este scris cu creionul şi începe să se şteargă.

Citiţi, domnule Darwin, vă rog.

Darwin citeşte:

„10 (?) iunie 1834

Copilul era bine făcut. Un băiat cu părul blond. A ţipat ca un copil normal, dar n-a trăit nicio oră. Fără îndoială, n-a dorit să trăiască. Murind, m-a condamnat. De la străinul pe care îl acceptaseră aşteptau măcar viaţa, iar eu n-am răspândit decât moarte. Fuegia nu mă va putea salva. Când copilul a murit, au alungat-o.

În felul ei, ea m-a iubit. Datorită ei mă hrăneam,

fiindcă ei îmi furaseră totul. Am fost fericit, o spun, dincolo de orice aparenţă. Însărcinată, devenise aproape frumoasă. Avea multă blândeţe în ochi. O învăţasem în sfârşit să spună I love you în engleză. E pueril, dar îmi dorisem foarte mult să aud această declaraţie în limba mea. Asta a fost contribuţia mea la operă civilizatoare înfăptuită de Patagonian Missinnary Society, împreună cu dicţionarul alăturat, pe care îl dedic superiorilor mei în amintirea unei misiuni bine intenţionate, care din păcate s-a terminat prost".

— Cum? tresare căpitanul Fitz Roy.

— Exact aşa scrie, domnule. De altfel, scrisoarea se opreşte aici. Nici n-a considerat necesar să o semneze.

Privirea căpitanului trece în revistă toată această privelişte dezolantă. Sicriul din scânduri pripit bătute în cuie, silueta strâmbă a bietului pastor din care ies două cocoaşe prin pânza drapelului, fiindcă nu i se putuseră întinde genunchii înţepeniţi, groapa pe care marinarii au săpat-o în pământul umed al capelei şi care s-a şi umplut de apă, zăpada care cade afară şi pătrunde în vârtejuri prin crăpăturile largi, vântul care urlă…

— O misiune bine intenţionată, într-adevăr, murmură el. Trebuie să-şi fi pierdut minţile…

— Eu nu gândesec astfel, domnule. Un salt de zece mii de ani în trecut nu este o misiune deviată? Cred că, scriind această scrisoare, i-a înţeles absurditatea. Şi ne-a lăsat acest salut dezinvolt. Nu l-aş fi crezut capabil.

— Vom distruge această scrisoare, domnule Darwin, nefiind destinată nominal domnilor de la Patagonian Society. Nu trebuie să descurajăm misionarii. Ei sunt sufletul cel bun al Angliei.

— Nu trebuie să-i descurajăm, domnule, aprobă sentenţios Darwin, în timp ce în ochii lui pătrunzători brusc înveseliţi se aprinde o scurtă licărire. Le va rămâne dicţionarul…

Căpitanul spune o rugăciune. Groapa este acum

acoperită. Fiecare aruncă puţin pământ. Un marinar vrea să bată clopotul, dar clopotul a fost furat. Pe o cruce din lemn scrie:

REV. WILFRID WATKIN

1802 – 1834

Pragul colibei în care locuieşte Fuegia e gol. Intră să se adăpostească. Un fum subţire iese prin acoperiş.

Chiar a doua zi, în zori, o şalupă depune pe plajă o jumătate de duzină de saci conţinând carne uscată, jumări, zahăr, cuverturi, câteva haine şi chiar o damigeană cu rom, adăugată în ultimul moment la ordinul căpitanului Fitz Roy, care crede că în cazul reîntoarcerii clanului acesta va facilita poate apropierea dintre sălbatici, şi „civilizată". Fuegia nu s-a apropiat.

Abia după ce Beagle ridică ancora, virează şi se îndepărtează, ea aprinde un foc mare pe plajă, al cărui fum îl pot vedea cu toţii, ridicându-se ca un adio dintre neguri.

Căpitanul Fitz Roy contemplă îndelung fumul. În mod vizibil, îi scăpă ceva. O întrebare fără răspuns. Invitându-l pe Darwin la cină seara, îl va întreba:

— Când am revenit întâia oară, cu şase luni în urmă, era absolut goală. Nimic nu o deosebea de aceşti sălbatici. Or, în dimineaţa aceasta purta o rochie, în sfârşit, o amintire de rochie, ca şi ieri, cu părul cât de cât împletit, ca şi cum ar fi trecut de partea noastră, şi totuşi a refuzat să ne urmeze. Cum vă explicaţi faptul?

Darwin ezită, îşi netezeşte mustaţa. Nu-i place să se contrazică. Cuvintele pe care le va spune nu le va aşterne pe hârtie niciodată. Relatarea lui nu conţine niciun rând referitor la asta:

— M-am gândit şi eu, într-adevăr. Păstrând proporţiile, ea era mai fină decât congenerii ei şi mai ales ceva mai puţin înfricoşată de omul alb. Mai curând atrasă,

realmente atrasă… A dovedit-o. Cred că a vrut să ne arate un fel de fidelitate fizică. N-a vrut să ne urmeze, dar doreşte să revenim. Noi, vreau să spun oamenii albi, care venim aici fără femele. Ceea ce este cu totul surprinzător, fiind vorba de înţelegerea intuitivă a unei femei care îşi alege terenul şi armele. Doar aici îşi poate ea manifesta puterea de seducţie. Şi ne aşteaptă.

Căpitanul protestează. Bunul lui simţ se revoltă.

— Să seducă?

— În engleză, nu există alt cuvânt.

— Uluitor.

— Uluitor, repetă Darwin…

Waka cea tânără n-a aşteptat mult. După câţiva ani, într-adevăr, primele baleniere îşi făcură apariţia în strâmtoare şi la marginile Ţării Focului, urmărind marile ceta-cee albe prin labirintul de canale. Fuegia Virgin a fost găsită de o goeletă din Nantucket, pe o plajă pustie, în faţa colibei sale. Lipsiţi de femei, de şase luni, giganţii americani o văzură venind în fugă şi strigând: I love you, Wilfrid, I love you! Trăsnea a rom şi a focă. Fericită întâmplare! Opera civilizatoare a pastorului Watkin şi-a dat imediat roadele. Fuegia şi-a schimbat din nou numele. Botezată I-love-you-Wilfrid de primii ei admiratori, ea trecu din echipaj în echipaj, din goeletă în goeletă, beată de dimineaţă până seara, dăruindu-şi din belşug farmecele şi sifilisul pe care l-a contractat în timpul celui de al doilea sezon de pescuit. Va muri, în al cincisprezecelea, roasă până la creier, statuie de sare abandonată pe aceeaşi plajă de la Cape Anxious, în insulele Dawson, unde putrezeşte capela şi se descompune carnea celui pe care ea îl iubise: „Tsohak Tyako, îmi desfăceam coapsele…”

Dicţionarul reverendului Watkin a fost primit cu pioşenie de pastorii de la Patagonian Missionary Society. Îl vor edita pe o hârtie specială, garantată contra umidităţii, hrană spirituală încredinţată misionarilor care aveau să

preia ştafeta iluzoriei izbânzi a lui Mort-Mort. Rezultatul va fi dezastruos. Nu conţinea decât aberaţii, ca toată această misiune absurdă.

Şi Lafko?

Nu-şi mai aminteşte că a omorât.

A redevenit el însuşi.

Împingându-şi barca pe apă, n-a spus decât:

— Arka! Sus, în picioare! La drum…

IX. ALAKALUF

Menghina se strânge.

Acum, doar puţin peste o sută de ani îi mai separă de dispariţia lor. Ei nu au, evident, conştiinţa acestui fapt, ci doar un fel de resemnare tristă, care pune stăpânire pe tabere şi pe care sunt incapabili să o analizeze. Mai puţine cântece, mai puţină pantomimă. Nu-şi mai pictează corpul. Clanurile sunt dispersate de-a lungul strâmtorii celei mari, între capul Froward şi canalul Messier. Bărcile se învârtesc în cerc, fără să se mai îndepărteze mult de tehelouri. Marile întâlniri au loc rar şi dacă se mai caută unii pe alţii este mai ales ca să prade o epavă ori să bea până cad beţi morţi alcoolul albilor, şi nu pentru a celebra viaţa în jurul unei balene eşuate. Fiindu-le mai greu să se numere, se cred mai puţin numeroşi, ceea ce nici nu e departe de adevăr; faptul le măreşte descurajarea. Instinctul lor de nomazi slăbeşte. Energia care îi împingea odinioară sa se avânte în curse lungi – strângerea ouălor de păsări, de exemplu, pe stâncile coastei pacifice, sau vânarea cormoranului pe falezele mării Otway –, nu mai sunt capabili să o regăsească de acum înainte decât pentru a ieşi înaintea navelor străine care trec tot mai numeroase de la an la an. În aceste momente fac dovada unei extreme vitalităţi. Dacă nu sunt total goi, se dezbracă pentru a stârni curiozitatea şi a stimula compasiunea. Gesticulează, îşi arată femeile şi îşi amintesc că ştiu să mimeze pentru a

se face înţeleşi că le este foame. Strâmtoarea răsună de chemărilor lor patetice; nu mai strigă „Pektcheves!” ca altă dată, ci „Alakaluf! Alakaluf!” fără încetare. În limba kaweskarilor asta înseamnă: „Dă! Dă-mi! Dă-mi repede ceva, străinule!”, pe un ton care se situează între plâns şi rugăminte. După „Sălbatici” şi mai apoi „Pecherais”, acest din urmă nume le va rămâne. Şi nu vor mai avea de acum înainte un altul. Se numesc alakalufi. Iar judecăţile emise în privinţa lor nu se vor schimba.

Sunt împresuraţi.

La nord, coborând prin canalul Messier, în valuri din ce în ce mai dese, teribilii loberos chilioţi, omorâtorii de foci veniţi din Chiloe. Instalându-şi tabere de vânătoare compuse dintr-o şalupă şi şase bărbaţi înarmaţi, ei sunt aprovizionaţi de goeletele care se succed întruna colectând mii de piei de focă descărnate, sărate şi puse în butoaie, şi mii de blănuri de nou-născuţi. Amestec între indieni chonos şi albi, între acei chonos care-i împinseseră cu mii de ani în urmă pe piperniciţii kaweskari la capătul singurătăţilor îngheţate, ei îi dispreţuiesc pe alakalufi, exceptându-le câteodată pe fetele lor şi pe băieţii tineri. Brute fără milă, beţivi. Alakalufii îi urăsc şi totuşi vor alerga ameţiţi, orbiţi, hipnotizaţi de bogăţiile care se revarsă din aceste tabere. Obiecte de tot felul, alcool din belşug, o hrană deosebită, pe care încep să o aprecieze. Vor încerca mai întâi să fure. Vor fi masacraţi. Vor reveni. Li se vor lua cele mai tinere femei, băieţii le vor fi înrolaţi cu forţa pentru a vâsli pe şalupe şi a le face treburile cele mai dure. Revin din nou, se descotorosesc de tot ce au, de mantalele lor din piei de vidră, de castor sud-american, în schimbul unor poncho zdrenţuite şi al unor cuverturi găurite, în care vor dârdâi în timpul nopţii. Păcăliţi, dar satisfăcuţi, se instalează definitiv, indigându-şi tehelourile alături de taberele de loberos. Ei, Oamenii, devin sclavi. Muncesc. Toată ziua jupoaie foci, vânează pentru loberos, care se mulţumesc să îi hrănească cu pesmeţi din făină,

cartofi, ceapă şi „cafea” de smochine, cu alcool, seara, care îi doboară, în timp ce ei se distrează cu femeile lor. Când, în sfârşit, treziţi din beţie, revenindu-şi în fire, evadează, puţini, abia atâţia câţi trebuie ca să apese pe vâslele grele ale bărcii, terorizaţi de Ayayema care soseşte noapte de noapte să facă numărătoarea morţilor din visele lor, vor fi marcaţi pentru totdeauna. Anul viitor vor reveni, şi tot aşa, an după an, aceşti loberos îi vor nimici. Mai mult decât atât şi mai tragic: soarta pe care le-o va rezerva mai târziu o rasă nouă de metişi, care, deşi ieşiţi din propriul lor sânge, ducând viaţa de lohoros, îi vor urmări pe alakalufi cu ură…

La sud, balenierele.

Aici sunt primiţi mai omenos, dar pagubele nu sunt mai mici. Generoşi, aceşti oameni ai mării! Femeile pe care le cumpără sunt bine plătite, în securi din oţel bun, cuţite, puşti vechi, primele văzute în bărcile clanurilor. Adevărat este ca şi pun mână de la mână: o femeie pentru babordezi, una pentru tribordezi. Şi de altfel nici nu e un târg propriu-zis, ci mai curând o compensaţie acceptată. Femeile se îmbarca spontan, dar trebuie „dezinteresaţi”, soţii şi taţii. Ceea ce înlocuieşte „permisiunea” pe care bărbaţii clanurilor şi-o cereau cândva între ei, înainte de a-şi schimba femelele, care consimt întotdeauna. Acum, aplicat la albi, schimbul se transformă în comerţ, dar obiceiul rămâne acelaşi, femeile având aici iniţiativa.

Să ne-o amintim pe Wauda, femeia lui Lafko, descoperind pentru întâia oară corăbiile lui Magellan. Nicio femeie la bord, niciuna! Akwal, mulţi, mulţi bărbaţi, bărbaţi albi, ale căror priviri se îndreptau asupra ei, care vociferau ca turbaţii, aruncându-şi vorbe de masculi încinşi al căror sens ea îl ghicea, unii lăsându-şi chiar nădragii în vine, pentură o ameninţa. Urlase terorizată, în vreme ce fierbinţeala pântecelui îi spunea că Pektcheves erau bărbaţi şi că aveau nevoie de femei şi că într-o bună zi Wauda şi surorile ei, Yerfa, Waka şi Kostora, Aksa, Kyewa şi

Kala vor veni lângă ei fiindcă erau mai mulţi, mai puternici şi fiindcă, nu se poate rezista vieţii. Aşa s-a şi întâmplat. Taţii şi soţii s-au opus mai întâi, ascunzându-le pe fetele cele mai tinere imediat ce se ivea o corabie, obligându-le să dispară în pădure sau între stânci dacă străinii debarcau, uneori luptând şi murind cu praştia în mână, dar cu dorinţa contradictorie şi din ce în ce mai puternică de a se apropia de Pektcheves, pentru că aceştia aveau poftă de femeile lor. În cele din urmă, au cedat până la a considera puţin câte puţin că cele care cădeau în mâinile albilor deveneau un fel de trăsătură de unire, singura care ridica invizibila prăpastie la nivelul albilor, Pektcheves. Era o iluzie, evident. Cu femeile se duce şi viaţa. În sud, ca şi la nord, clanurile vor pieri.

Bine primite pe goeletele-baleniere, multe dintre aceste femei nu mai revin. Unele sfârşesc tragic, aşa caq Fuegia. Nava hidrografică Almirante Hohenlo a marinei de război a statului Chile, punând primele geamanduri de balizaj în strâmtoare în jurul anilor 1870, le va găsi pe mai multe dintre aceste nenorocite moarte de ani şi ani pe o plajă abandonată. Se numeau Kala sau Kyewa? Ele marchează sfârşitul descendenţei lor, lungul lanţ genetic rupt. Cum chilienii sunt oameni religioşi, după ce au îngropat cadavrele, au înfipt o cruce din lemn cu aceste cuvinte gravate în fier: Femeie alakaluf neidentificată… Altele au mai mult noroc. Debarcate la Punta Arenas, ultimul orăşel al strâmtorii, capitala provinciei începând din 1880, ele sunt culese de misiuni la capătul „campaniei” lor pe bordul goeletelor, îngrijite dacă era cazul, şi formează o pepinieră de soţii pentru primii emigranţi de tot felul, tăietori de lemne şi căutători de aur, cei mai mulţi iugoslavi, balcanici. Iar ei se vor acomoda fără să strâmbe din nas. Pierdute şi ele pentru clanuri… Şi apoi Yerfa, Yerfa cea tânără, dar ea e un caz rar. A nimerit printre nişte francezi cumsecade, dar un căpitan mizerabil, un tip odios, inuman, rapace, o va duce până la Paris, în 1878, unde…

Ne aflăm în 1870.

După apariţia vaporului, traficul din strâmtoare a crescut. Navele scot un fum negri, dar nu se mai tem williwa, de schimbările imprevizibile ale vântului şi de modificările brutale ale curenţilor. Numai imprecizia hărţilor continuă opera morţii, care a făcut din strâmtoarea Magellan cel mai mare cimitir marin din lume. Sunt naufragii fără urmă, vapoare care rămân înfipte între stânci, dar cele mai multe dintre nave trec, cele cu cărbuni cel mai adesea, câteva yachturi de miliardari romantici şi o serie de pacheboturi regulate, care leagă Europa de Valparaiso de patru ori pe an... Toate aceste nave se opresc în Insulele Carlos ori mai departe, în insula Providenţei, dacă le permit condiţiile meteorologice, sau cel puţin încetinesc. În insulele Carlos, la mijlocul strâmtorii, întâlnesc canalul Barbara, care se pierde în labirinturile insulelor Clarence şi îngustul şenal întortocheat care se formează din marea Otway. Marea Skyring şi canalul de la nord, care dă în canalul Messier, îşi amestecă apele în dreptul insulei Providenţei. În aceste două locuri vin bărcile, prin ninsoare, prin ploaie sau grindină să întâlnească vasele. Fiindcă aici mai trăiesc ultimele clanuri, la distanţă egală faţă de nord şi sud, unde două chipuri diferite ale morţii îi pândesc.

Scena se repetă, mereu aceeaşi, şi nu se află niciun vizitator din acele timpuri care să n-o fi păstrat în memoria lui cu inima strânsă, sau să n-o fi relatat în scris, în cuvinte încărcate de emoţie.

Alakalufii, în această a treia parte a secolului al XIX-lea, nu sunt foarte diferiţi de cei pe care îi zărise Magellan. Îşi ung în continuare corpul cu grăsime, care îi apără mai bine de frig decât boarfele europene ce le sunt aruncate şi pe care nu le pun pe ei decât din cochetărie, pentru a semăna cu străinii. Dintre toate limbile pe care le-au auzit, din engleză şi spaniolă mai ales n-au reţinut niciun cuvânt. Sunt mereu fascinaţi de oglinzi, de nasturi, perle din sticlă,

mai recent de chibrituri din care aprind cutii întregi ca nişte copii, dar câtuşi de puţin de fumul ce iese pe coşurile vapoarelor, de zgomotul şi vibraţia maşinii, de iluminatul cu petrol, de troliile cu aburi şi de multe alte perfecţionări din care nu înţeleg cu nimic mai mult decât din propulsia cu pânze de odinioară, căci aceste lucruri rămân cu totul în afara priceperii lor. Sunt oameni ai paleoliticului. Parâma care li se aruncă de pe puntea navei ca să-şi lege barca descrie într-o secundă o traiectorie de mii de ani. De aici, fără îndoială, emoţia pe care o încearcă şi cei mai puţin sensibili dintre călători.

Sunt primiţi în mod diferit de la o navă la alta, dar arareori li se face vreun rău. Apoi lumea se amuză pe seama lor, compătimindu-i. Reprezintă pentru pasagerii pachebotului o distracţie şi totodată o faptă bună. Sălbaticii sunt invitaţi în sala de masă şi li se servesc mâncăruri cu carne, pâine. Se prăpădesc de râs văzându-i şezând pe scaune, goi, îndopându-se cu degetele şi preferând în locul apei vinul, pe care îl dau pe gât direct din sticlă, dar sunt mişcaţi la ideea că cel puţin – sărmanii! – mănâncă de foame. Femeile îşi strivesc câte o lacrimă. Mirosul puternic al invitaţilor lor li-l aminteşte oarecum pe cel al circului. Face şi el parte din spectacol. Apoi sunt duşi în salon. Printre catifelele stacojii, banchetele capitonate şi eleganţii pasageri, se aud exclamaţii: „Doamne, Dumnezeule, ce urâţi sunt!” Câte unul se aşază la pian, căci, fapt cunoscut pe pacheboturile liniei: Music sooths the savage breast”, după cum scrisese cândva Shakespeare. Un punct care nu se ratează, ci este de fiecare dată clou-ul numărului; unul din sălbatici îşi bagă capul în instrument, pentru a vedea dacă este cineva înăuntru şi, negăsind pe nimeni, ia un aer atât de nedumerit încât momentul este într-adevăr de râs, nu de plâns. Pe urmă, sunt luaţi de mână şi antrenaţi să danseze. Farandola cu sălbaticii este una dintre specialităţile de la Cunard South America Line. Pasageri şi sălbatici la

grămadă, unul gol-puşcă, altul îmbrăcat, toată lumea de o veselie nebună, dar, evident, habar n-au că alakalufii mimează veselia, pe care ei, de felul lor nu şi-o-manifestă niciodată în acest mod, şi de altfel nici nu sunt veseli. De ce-ar fi? Nimeni nu ştie ce simt ei: o pauză în copleşitoarea plictiseală inconştientă a unei vieţi care a pierdut orice înţeles prin contactul cu străinii. Dar pasagerii, de bună credinţă, îşi închipuie că aduc puţină bucurie în viaţa acestor nefericiţi... La sfârşit, trebuie împinşi afară. Pe punte se trece la troc. Tabacul şi alcoolul sunt puternice monede de schimb. Sălbaticii nu rezistă la ele, dând până şi colierele din nasturi ale femelelor lor pentru patru pachete de tutun, coliere pe care le-au achiziţionat cândva în schimbul pieilor de lutru sau de castor, care erau unicele lor veşminte, sau chiar în schimbul femeilor. Li se fac şi cadouri, „alakaluf, alakaluf”, cutii de conserve goale, câteva pâini, o sticlă. Cotrobăie cu toţii în fundul geamantanelor. În timp ce îşi reiau locurile în barcă, plouă peste ei cu pantofi vechi, veste rupte, pălării desfundate, rochii care nu se mai pot purta.

Vine şi clipa despărţirii.

Barca este lăsată peste bord, încet, de sus, de la coca navei. Toată lumea se apleacă peste balustradă. Barca pare infimă, derizorie, strivită de ostilitatea mediului. Se face linişte. Cei rămaşi îşi dau seama că s-a râs prea mult, că nu trebuia să se râdă atât. Dislocând apa energic cu lopeţile, sălbaticii se reîntorc în ţara tristeţii. Copiii, pe fundul bărcii, stau pe vine în faţa unui foc anemic din lemne, care mai mult afumă decât încălzeşte în toiul ninsorii. Privirile se desprind du greu. Cele ale indienilor exprimă acum o melancolie animalică de nesuportat. Apoi firul invizibil se rupe, făcându-se auzit numai în suflete, unde se declanşează inaudibilul tumult produs de fisiunea timpului.

Seara, la bord, se reia subiectul, în timp ce nava stă ancorată într-o obscuritate opacă şi îngheţată. Căpitanul îşi aduce în salon sulurile de hărţi marinăreşti, vechile lui

registre de cart, susţinând că, după părerea lui, din an în an numărul bărcilor pe care le întâlneşte pe drum scade. Toţi urmăresc pe hartă presupusa migraţie a bărcilor: micul port Ultima Speranţă, capul Groazei, insula Dezolării, Portul Foamei, Furiile occidentale şi Furiile orientale, capul Furtunilor, Insula Tristă… Beau până îşi pierd minţile, gin tare, punchuri flambate, în timp ce afară vântul urlă, fără ca imaginea bărcii solitare pe care o priviseră îndepărtându-se să se fi şters. A rămas imprimată pe mare, şi după ce a dispărut…

În tehelou, Lafko se gândeşte. Taw, bătrânul lui tată, este mort, iar cel ce doarme acum strâns între doi câini este Taw, fiul lui. Taw are zece ani. Nu are nici fraţi, nici surori. Mama lui, Wauda, a îmbătrânit când, la puţin timp după naşterea lui Taw, a fost răpită de loberos. Se aflau la vânătoare de foci, în nord. Au ţinut-o o lună, după care a putut scăpa, dar geme mereu în somn şi se trezeşte cu o durere. Deşi Lafko suflă peste durere. În fiecare dimineaţă îşi înnoadă pe frunte fâşia cu pene albe, de şaman. Cu două degete prinde pielea de pe pântecele Waudei, apuca răul între degete, apoi le duce la gură şi suflă tare, foarte tare, pentru ca durerea să se amestece cu aerul şi să fie dusă în vânt. Dar tratamentul rămâne neputincios. Wauda va fi abandonată, căci îi aparţine lui Ayayema… Lafko se gândeşte. De câte luni oare n-are nicio veste de la Petayem, cărei-şi avea tabăra pe muntele Sarmiento? Şi de la Tereskat. care se stabilise în insulele mării Skyring? Şi de la Kyewaytcaloes, care odinioară cobora în fiecare vară de la capătul mării Otway pentru marea întâlnire din insulele Carlos? Semnalizările prin fum se răresc şi fumul nu se mai ridică dincolo de partea centrală a strâmtorii, de la clanul lui Lafko la clanul lui Yuras, apoi de la Yuras la Tehakwal, apoi de la Tehakwal la Kyasto, apoi de la Kyasto la clanul lui Yatse, dar când Yatse aprinde focul, nimeni nu-i mai răspunde la nord, după cum nimeni, la cealaltă extremitate, nu răspunde focurilor lui Lafko.

Lafko se gândeşte. Kostora cea tânără, femeia lui Yannoek, are doi copii. Kostora cea bătrână avusese patru. Acum, mulţi copii mor. Akwal, mulţi. Un rău necunoscut bântuie în jurul tehelourilor. Trebuie să schimbe adeseori plaja pentru a încerca să rătăcească răul, dar Ayayema îi regăseşte şi-i arată răului drumul. Bietul Lafko. Nu înţelege. Kyewa cea tânără a dispărut. Şi nu-i va mai dărui copii lui Kanstay. Pruncul lui Kala n-a trăit, dar ea are pântecul rotunjit. Waka îl are şi ea, la fel. Lafko spune că trebuie să plece cu toţii, că au tabac, alcool, topoare noi, cuţite, harpoane de fier, cuie ascuţite pentru a arma suliţele. Spune că pruncii care urmează să se nască trebuie să se nască în ţara unde eşuează balenele, acolo unde apele oceanului se gâtuie în canalul Barbara. Apoi va veni timpul să se şi reîntoarcă, dar nu înainte ca cei mici să se fi întremat cu carne de balenă. Sub tehelou, adulmecă toţi mirosul uitat al balenei moarte.

Dimineaţa se aprinde un foc mare pe culmea cea mai apropiată a colinei. Cine vrea să-l însoţească pe Lafko? Cine vrea să regăsească mirosul vieţii, seninul omului sătul, cu burta plină gata să crape, cântecele din jurul animalului măcelărit, copiii graşi jucându-se în apa îngheţată ca nişte foci, femeile cu pielea întinsă şi lucioasă, calde ca şi câinii în tehelou? Cine vrea? Un singur fum răspunde: Yatse. Ceilalţi preferă să cerşească pe vapoarele albilor. „Alakaluf! Alakaluf! Dă! Dă-mi! Dă-mi repede ceva, străine!”

Două bărci.

Viaţa reîncepe. Un cântec ritmează vâslele. Yerfa cea tânără cântă cântecul balenei, cel al lui Palpal, al papagalului, al lui Yasoep, marea bufniţă, şi de asemenea un cântec nou, Tutunul, care îi face pe toţi cei din barcă să râdă: Teoema teoema Kurkivelak alakaluf yekasaka kyelol, mai am puţin tutun, dă-mi-l pe-al tău sau îl fur…”

Lafko o priveşte pe Yerfa cea tânără care urmează să aibă prima sângerare şi se culcă lângă ea sub tehelou, căci

Wauda nu mai ia parte la călătorie. A fost abandonată viselor ei nocturne, care îngheţau de spaimă tot clanul. Va muri în curând. Este deja moartă.

Un soare palid străluceşte astăzi, luminând pădurile întunecoase şi dând strălucire gheţarilor. Chiar şi vântul s-a potolit. Bărcile alunecă pe o apă calmă, transparentă ca smaraldul, în puritatea solitudinii. Timpurile de la început ale omului au revenit. Nenumăraţi pescăruşi, rândunici de mare şi cormorani formează un inel care strigă în cer, deasupra unei insule unde a eşuat o masă neagră. Mirosul dă de înţeles că balena se poate mânca încă. Fericire Inexprimabilă, evident. Nu există cuvânt pentru fericire în limba alakalufilor. Se spune pur şi simplu: „Nu murim, trăim”.

Bucuria va dura trei luni, cele trei luni care preced noaptea cea lungă. Apoi va apărea un vapor, o goeletă cenuşie şi murdară, echipată cu un motor auxiliar cu aburi, care îşi termină sezonul de pescuit şi urcă pe canalul Cockburn în direcţia strâmtorii celei mari pentru a evita întoarcerea pe la capul Horn, urmând ruta descoperită de Beagle, rută figurând şi astăzi pe hărţi. Dar Lafko nu ştie toate acestea. Navele străine nu frecventează zone atât de mărginaşe; Aceasta se numea La Destinee, Destinul, iar căpitanul ei: Courvalec, din Saint-Malo.

Destinul l-a îndrumat, într-adevăr, pe căpitanul Courvalec să ancoreze într-o seară în dreptul insulei Fitz Roy, care marchează punctul de întâlnire al celor trei şenale, Cockburn, Barbara şi Magdalena. Pentru Lafko, această insula nu are nume. Acolo şi-a stabilit el tabăra. Mai târziu, când va vorbi despre asta, o va numi „Insula unde am pierdut-o pe Yerfa şi Kostora şi pe Yannoek şi pe bătrânul Tsefayok, pe care Pektcheves i-au luat…” Şi va adăuga copleşit: „Se mânca atât de mult şi nu se murea, trăiam…” Nu avea cuvinte pentru a exprima nedreptatea sorţii. Akwal, mulţi, akwal aswal yerfalay, mulţi sori şi multe luni, Yerfa nu va mai reveni niciodată…

X. CANIBALII DE PE JUNON

Domnul Gaston Lemay este un om fericit, Sunt ani de când nu-şi aminteşte să fi avut existenţa alterată, nici măcar o zi, de vreuna din acele mici sau mari contrarietăţi care perturbă liniştea sufletului, E împăcat cu sine însuşi. Ceva ce pentru un celibatar egoist este un lucru esenţial. Trăieşte din rentele sale la Carpentras, rue de l'Eveche, singur cu bătrâna lui guvernantă, la primul etaj al unui hotel particular ce dă într-o grădină răcoroasă. Joacă whist în fiecare luni, biliard în fiecare miercuri, îşi rezerva joia mersului pe jos, iar vinerea pentru a face turul câtorva librării specializate din Avignon, sâmbăta este vizitat de prieteni, duminica primeşte să participe la supeuri, iar în restul timpului se închide în cabinetul lui de lucru tapisat cu cărţi de călătorie. Se gândeşte la o mare lucrare consacrată exploratorilor şi călătorilor francezi ai secolului său şi toată lumea din oraş vorbeşte despre el cu respect. O lucrare atât de monumentală, încât n-o va duce niciodată la bun sfârşit. O ştie. De îndată ce fişează una dintre cărţile preţioasei sale biblioteci – mai ales operele complete ale domnului Alcide d'Orbigny, explorator al Patogoniei, 1802 – 1857 –, furat de lectură, încetează imediat să mai lucreze, apoi să citească, pentru a visa tărâmuri îndepărtate. D-l Gaston Lemay este corespondent particular al ziarului Le Temps, membru al Academiei din Vaucluse, ale cărei reuniuni le onorează cu prezenţa şi cu erudiţia sa, al Societăţii de geografie din Paris, unde se duce de două ori pe an să se adape la izvoarele ştiinţei, şi mai presus de toate – titlul lui de glorie, fundamentul notorietăţii sale – autorul unei cărţi recent publicate de editorul Charpentier, rue de Grenelle, cu titlul: „La bordul Junonei, povestea unei călătorii de la Marsilia la Valparaiso prin strâmtoarea Magellan", care apăruse înainte în foileton, în Le Temps.

Căci dacă dl. Gaston Lemay este fericit, nu înseamnă că nu are şi el o istorie. Un om paşnic, dar nu un sedentar. Călătorise el însuşi. Cunoaşte capul Nord, Islanda, Terra Nova şi Saint-Pierre-et-Miquelon. Este colecţionr de capete de lume, cu condiţia să fie îngheţate, sinistre şi deşerte după pofta inimii. În privinţa aceasta, la bordul Junonei, în 1876, fusese din plin satisfăcut. Pasagerilor acţionări ai călătoriei, printre care un fotograf, un profesor de istorie naturală, un farmacist, un baron belgian şi un corespondent particular al lui Le Temps, d-lui Gaston Lemay în persoană, strâmtoarea Magellan îi oferise una dintre operele puternic wagneriene cu invazia de sălbatici goi, înspăimântător de urâţi, primitivi şi canibali pe deasupra. Canibali: scrisese în cartea sa, deşi nu nu fusese martor nici măcar la o singură scenă de antropofagie. Împrumutase înfricoşătorul calificativ de la Darwin, care îl luase de la Cook, care la rândul lui îl preluase de la Byron, care îi văzuse pe alakalufi mâncând o femeie bătrână cu o sută patruzeci de ani în urmă, dar fără a cerceta, vreodată dacă această înclinaţie odioasă, considerată o dată pentru totdeauna dobândită, nu se pierduse cumva de-a lungul timpului.

Gaston Lemay povestise această întâlnire, acest pas peste secole, cu spiritul discret care place şi conştiinţa superiorităţii sale de om alb, civilizat, temperat printr-o indulgenţă amuzată. Desigur, îi judecase ca pe nişte brute pe care Darwin le clasase pe bună dreptate pe ultima treaptă a speciei umane, dar acordându-le „un amestec de bonomie idioată şi de fineţe inexplicabilă”. Aceşti nenorociţi canibali veniseră să cerşească şi să danseze la bordul Junonei. Fuseseră hrăniţi cu sardele, care le plăceau în mod deosebit. Erau şi două femei tinere, cu „gât puternic”, faţa rotundă, mare, teşită, frunte îngustă sub o claie de păr hirsută, un bărbat tânăr cu „dinţi frumoşi” şi alţii, foarte urâţi, foarte murdari, precum şi un bătrân oribil la vedere, căruia i se dăduse un costum vechi

tropical, alb, şi mergea ţanţoş prin salon ţinându-şi în buzunare mâinile pline cu resturi de sardele, „mai satisfăcut decât dacă ar fi mâncat un european, supoziţie pe care vârsta lui o făcea destul de plauzibilă”. Călătoria Junonei se voia savantă. În timp ce sălbaticii erau amuzaţi cu un ceas al cărui tic-tac îi intriga teribil, profesorul de istorie naturală le examinase maxilarele, le măsurase capul, le palpase membrele şi „nu mă îndoiesc, conchisese dl. Gaston Lemay de la Societatea de geografie, că ei luau aceste atingeri ştiinţifice drept gesturi de prietenie, căci putea deduce din grimasele lor că surâdeau cu amabilitate…”

„La bordul Junonei a avut un succes mulţumitor, însoţit de comentarii măgulitoare şi o medalie de argint a Societăţii de geografie. Şi totuşi, în această dimineaţă de august 1878, deschizând ziarul Le Temps, pe care guvernanta lui tocmai i l-a adus, dl. Gaston Lemay descoperă deodată pe pagina a doua, sub forma unei reclame redacţionale în chenar, una dintre problemele de conştiinţă de care fusese atâţia ani cruţat. Nu ştie încă prea bine ce, o remuşcare, o jenă în dreptul inimii, un sentiment neplăcut de complicitate inconştientă… Citeşte:

ANTROPOFAGI LA EXPOZIŢIA UNIVERSALĂ DIN PARIS

„De când Expoziţia universală, gloria şi mândria oraşului nostru Lumină, şi-a deschis porţile miilor de vizitatori veniţi în goana mare din Europa întreagă pentru a admira minunile zânei Electricitatea, se prezintă în parcul expoziţiilor din Champ-de-Mars, un spectacol de la care nu şi-ar putea dori să lipsească niciunul dintre cei ce vor să cunoască imensitatea progresului realizat de popoarele civilizate, în comparaţie cu tenebrele sălbăticiei în care sunt încă cufundate atâtea populaţii.

D-l Maurice, vânător de balene, explorator şi

îmblânzitor de fiare, a adus din ultimele sale campanii în marile îngheţate australe o familie întreagă de antropofagi din Ţara Focului. Sunt oferiţi privirilor într-un cort de circ, închişi într-o cuşcă mare pentru securitatea vizitatorilor. Aceşti sălbatici trăiesc goi, îşi mănâncă păduchii, vorbesc un limbaj gutural cam ca mârâitul câinelui, se pictează cu roşu dacă sunt bucuroşi. D-l Maurice îi hrăneşte de două ori pe zi cu carne crudă de cal, al cărei gust, se pare, seamănă cu cel al cărnii de om, cu care sunt obişnuiţi acolo, la graniţele pustii ale strâmtorii Magellan. O lecţie pe viu pentru edificarea celor mici şi a celor mari. Costul intrării: 50 centime.

Se crede că aceste creaturi mizerabile aparţin speciei umane”.

Trecându-şi degetele prin răscroitura gulerului pentru a avea mai mult aer, dl. Gaston Lemay reciteşte textul ademenitor şi venal deplângând o dată mai mult introducerea reclamei în publicaţii atât de respectabile ca Le Temps. Dar nu s-a exprimat el însuşi, anul trecut, în coloanele aceluiaşi ziar, într-un mod mai elegant, desigur, râseră pentru a-i observa îndeaproape, pe aceşti sălbatici? îşi simte mâinile umede, inima cuprinsă de o jenă şi mai neplăcută, căreia îi identifică perfect cauza. Ştie prin ce a păcătuit: lipsă de rigoare ştiinţifică. Cât timp petrecuse în strâmtoare? Patru zile şi câteva ore. Câte ocazii i se oferise pentru a-i observa îndeaproape pe aceşti sălbatici? Doar două. Mai întâi o barcă cu care se încrucişase nava şi în care se aruncaseră haine, apoi o alta, care acostase pentru o scurtă vizită la bord. D-l Lemay înfrumuseţase, umflase expunerea, camuflase sărăcia analizei înflorind comentariul. Erau ei chiar atât de sălbatici, precum scrisese el, aceşti bieţi alakalufi? Nu mai este chiar atât de sigur. Nu cumva erau mai degrabă sărmani decât sălbatici, şi stupiditatea lor nu decurgea oare doar din ignoranţa şi golicunea lor? Sălbatici? Tânără fată demnă de milă, care

îşi pipăia colierul de sticlă roşie aruncând pasagerilor bărbaţi de pe Junon priviri de supuşenie înfricoşată? Urâtă, murdară, rău-mirositoare, lipsită de orice pudoare elementara, probabil de o amoralitate primitivă – da; dar că era şi sălbatică – avea el oare dreptul să facă această afirmaţie? Pătrunsese el în gândurile acestei femei, în vreme ce o judeca? Avea ochi negri destul de frumoşi, globulari şi traşi spre tâmple, cu o blândeţe în privire, blândeţe şi multă tristeţe.

D-l Gaston Lemay scoase câteva fotografii dintr-un sertar şi le împrăştie pe biroul lui. Fuseseră luate la bordul Junonei. Se descoperă deodată ridicol, ţopăind în jurul

Mesei din salonul pasagerilor între tânăra fată cu privirea blindă şi bărbatul tânăr cu dinţi frumoşi, ţinându-i pe amândoi de mână, el, care nu dansa niciodată, nici la Carpentras, nici în altă parte! Scenă grotescă, ce îi făcus să râdă pe amicii săi, aşa cum râdeau cu toţii la bordul Junonei, sălbatici şi albi, laolaltă. Ce ştia el cu adevărat despre râsul acestor, creaturi nefericite, pe care le făcuseră să se dea în spectacol în schimbul unei porţii de sardele?

D-l Gaston Lemay nu mai râde. Reluându-şi propria-i carte şi foiletoanele din Le Temps, de care era atât de mândru, le reciteşte cu oroare. Se purtase, literalmente, exact ca acest domn Maurice preşzentându-şi trupa de „antropofagi „în Champ-de-Mars. Ah! nu merită medalia Societăţii de geografie. Prin cuvintele sale abile a trezit dispreţul, a împietrit sufletele, a încurajat batjocura. Aude deja torentele de tâmpenii, râsul grosolan, răutăţile vulgului în cortul domnului Maurice. Şi-i închipuie pe sărmanii indieni expuşi în plin Paris sarcasmelor prostimii. După gratiile cuştii sale, în ce abis de tristeţe trebuie să afunde privirea tragicei sale „dansatoare”, confruntata cu ceea ce îi părea de neconceput, sau a tuturor celorlalţi consangvini ai săi, căci el nu se îndoieşte nicio clipă că este vorba de alakalufi…

D-l Gaston Lemay, copleşit, îşi uită dintr-odată egoismul. Ruşinea l-a scos dintr-ale lui. El, care nu dovedise niciodată nici cea mai mică solicitudine sufletească faţa de aproapele său, se simte cuprins de milă. Acest sentiment, atât de nou, îl remontează. S-a hotărât. Îşi sună guvernanta.

— Faceţi-mi geamantanul, vă rog, doamnă Louise, mai am încă timp să prind expresul de 11 45, pentru Paris.

Valiza a lăsat-o din mână a doua zi dimineaţă, spre prânz, după douăsprezece ore de călătorie, la Hotel de Suede, rue de Saints-Peres, nu departe de bulevardul Saint-Germain, unde, la numărul 184, îşi are sediul Societatea de geografie. Făcându-şi toaleta, reflectează. N-ar trebui să expună faptele preşedintelui societăţii, dl. Poivre de La Mirmande, entomolog distins, membru al Academiei? Ceva îi spune că nu aibă încredere. Bătrâna doamnă de pe bulevardul Saint-Germain, unde prezida Dumont d'Urville, nu aprecia rumoarea mai ales când venea din provincie. Putea să provoace o reacţie adversă. Trebuia deci acţioneze discret. Era timp pentru avizare mai încolo, o dată adevărul faptelor stabilit.

A înfulecat ceva la botul calului pe terasa unei cafenele arhipline. Tot Parisul era în stradă, amestecat cu nenumăraţi străini. Timpul era splendid. Soarele strălucea în înaltul cerului şi era cald. Soarele, astrul rămas necunoscut lui Magellan... Cum or suporta oare soarele, căldura, aerul viciat, mulţimea, nenorociţii aceia de alakalufi, smulşi din singurătăţile lor îngheţate? D-l Lemay se simte chemat în ajutor. Se grăbeşte, se agită, cere gesticulând vizibil nota de plată. Odată, perfectată această problemă, cheamă o trăsuia.

— La expoziţie, birjar. Şi, te rog, repede, sunt grăbit.

— Grăbit, grăbit, dar nu văd cum o să ajungeţi acolo! bombăne vizitiul. Toate străzile sunt blocate. Republica, domnule, primeşte câte un rege pe zi. Şi poporul aplaudă.

Ce mizerie… Astăzi e rândul Württembergului.

La Domul Invalizilor, sunt opriţi de un cordon de sergenţi de stradă. Esplanada este plină de trupe înarmate. Generali cu bicornuri înfiretate galopează în fruntea escadroanelor. Toboşarii bat. Trece regele Württembergului, frumos ca un semizeu, în uniformă de culoarea cerului, la trap, în caleaşcă descoperită. Lângă el, o tânără radioasă, blondă ca o primăvară, cu braţele rotunde, dezgolite, cu mănuşi albe pe mâinile fine, salută mulţimea surâzând, cu gesturi discrete de o admirabilă distincţie. Toţi gură-cască înghesuiţi aplaudă şi izbucnesc în urale „bravo!”, trăiască regina!”. Tânără femeie este frumoasă, într-adevăr purtată aşa la trap de caii ei, ca un vis. D-l Lemay şi-o închipuie pe sălbatica bondoacă, pletoasă, buzată, galbena şi unsuroasă, cu unghiile rupte, negre, cu picioarele clisoase de murdărie, căreia unii dintre tovarăşii lui de călătorie se făceau că-i adresează, în bătaie de joc, complimente de salon, mergând până la a se înclina cu gravitate în faţa bietei creaturi, ca şi când ea ar fi fost prinţesa în vizită. Şi asta povestise. Era o scenă care merita să fie făcută. O şi făcuse! Roşeşte de ruşine acum, privind cu un fel de ură la zâna blondă încoronată, înconjurată de o sumedenie de tineri aghiotanţi proveniţi din marea burghezie.

— Ce mizerie… spune la rândul său dl. Lemay.

Şi adaugă in petto: „Dumnezeu nu este drept…” Dar Dumnezeu, care, vede totul şi ştie totul, deşi dl. Lemay nu crede în existenţa Lui, murmură printre nori surâzând cu un aer atotştiutor: „Nedrept?… Vor vedea ei la sfârşitul veacurilor!”

Barierele odată deschise, mulţimea se scurge. Trăsura îl depune pe dl. Lemay la poarta principală a Expoziţiei. Din acest spectacol prea bogat, totul îi este indiferent. Întorcând spatele celor două minarete ale palatului Trocadero, ignorând Galeria Muncii, unde se fabrică sub ochi vizitatorilor uimiţi vagoane, becuri

electrice, ţesături, puşti, şi unde se desfăşoară cu zgomot tot felul de maşini strălucitoare, dispreţuind cafenelele şi cârciumile, înghesuit până la sufocare de această mulţime a Parisului, una dintre cele mai neevoluate, ajunge până la un sătuc din corturi de bâlci, unde sunt grupate „atracţiile”. În faţa fiecărui cort, pe o estradă, îşi sparg plămânii, strigând şi gesticulând, şarlatani îmbrăcaţi grotesc… „Femeia fără cap… Fraţii siamezi şi totuşi duşmani…” Trece de la o estradă alta. Toate astea îl dezgustă. Mulţimea abjectă are de ales. Se îmbulzeşte. Din ce anunţul era mai degradant, de aceea aleargă într-acolo. „Copilul-râţoi cu picioarele şi mâinile palmate, prezentat într-un acvariu… Ferocii pitici din Bulgaria… Omul-lup, cu bot de lup, doamnelor şi domnilor, nu bea decât sânge!… Şi un spectacol de neuitat, neindicat sufletelor sensibile, sălbaticii, antropofagi din Ţara Focului!” Aici ajunseseră aşadar nenorociţii alakalufi, printre anomalii de bâlci, împreună cu cele mai mizerabile deşeuri ale umanităţii.

În faţa cortului e afluenţă. Copiii ţopăie, trăgându-şi părinţii de mâna pentru a trece primii. Copiii nu au suflet sensibil. Ar fi o greşeală s-o credem. Copiii sunt monştri. Cruzimea şi laşitatea sunt cele două dispoziţii ale naturii lor. Iată motivul principal pentru care dl. Gaston Lemay nu s-a căsătorit niciodată.

Biletele se vând într-o gheretă de către un bărbat între două vârste, roşu la faţă şi cu ochii mici, verzi şi răi, cutaţi de riduri laba-gâştei spre tâmple, ca ai unui om a cărui meserie l-a expus mulţi ani unei crude luminozităţi. Are mâini enorme, cu degetele deformate, pe care nu le poate îndrepta complet, mâinile celor mai bătrâni dintre marinarii de pe Junon, acei bătrâni ai corăbiilor agăţaţi toată viaţa lor de frânghiile aspre din cânepă, dar el se slujeşte cu mare abilitate de ele în timp ce stivuieşte monedele cu o mulţumire hidoasă pe chip. Afacerile merg… Biletul costă zece centime. D-l Gaston Lemay plăteşte şi intră. Sub cort sunt etajate bănci, pe gradene,

în jurul unei uriaşe cuşti de fier, asemănătoare celor ce se construiesc pentru lei în circuri şi acoperite pe jos cu paie şi rumeguş: în fundul cuştii, se ridică o colibă din crengi, joasa şi lungă, prevăzută cu o deschizătură la nivelul solului şi care seamănă mai curând cu un coteţ, decât cu colibele circulare, din piele de focă pe care dl. Lemay le zărise la mare depărtare una de alta pe ţărmurile strâmtorii Magellan.

D-l Maurice – acesta este numele „îmblânzitorului" îşi face intrarea în cuşcă cu un fel de trident în mână! El este şarlatanul de afară, de pe stradă. Cu toată vestimentaţia lui de marinar al unei nave de pescuit în larg, cu pantalonii lui din postav albastru băgaţi în cizme de cauciuc şi un tricot gros, profesionistul de iarmaroc se recunoaşte lesne. Poartă în mod ciudat un melon gri. Marinar, acest mizerabil n-a fost niciodată. Nu are nici mersul, nici mâinile, nici privirea, pe când celălalt, într-adevăr, casierul…

— Doamnelor şi domnilor, începe dl. Maurice, în gura mare, vorbind fals, dar asta prinde, odată, pe când pescuiam balenă albă aproape de ţărmurile Patagoniei, iar corabia pe care avusesem şansa de a o comanda aruncase ancora pentru a înnopta adăpostită de un petec de pământ, sălbaticii veniţi cu barca, tiptil, ca nişte umbre, s-au strecurat la bord pentru a-mi ataca malelotii în somn şi a-i duce în tabăra lor, unde urmau să-i devoreze aşa cruzi. Am pierdut astfel mai mulţi oameni în împrejurări înspăimântătoare, pe care vă las să vi le imaginaţi…

D-l Lemay priveşte la gloata din jurul lui. De la cei mai mici până la cei mai mari, sunt cu toţii fascinaţi de oroare, împietriţi de plăcere, savurând de pe acum groaza pe care şi-o închipuie ascunsă în interiorul colibei. Era adevărat că noaptea, în timp ce staţionau la bordul Junonei, urmând sfatul pe care căpitanul portului Punta Arenas îl dădea comandanţilor navelor străine, se răspândeau cu cruzime cuie de tapiţerie pe punte pentru a

descuraja sălbaticii veniţi să se dedea la pungăşii sau numai să încerce – ceea ce se întâmplase de două ori în douăzeci de ani – să dea foc vaporului cu torţe, ultimele acte războinice ale acestor nenorociţi; dar marinari mâncaţi, niciodată! Încă o dală, domnului Lemay îi este ruşine că lăsase să se presupună una ca asta…

— Aşa încât le-am pregătit şi eu o ambuscadă, continuă dl. Maurice bombându-şi avantajos torsul. Am capturat o familie întreagă. Beat de o justificată mânie, echipajul meu voia să-i masacreze. Dar eu, eu nu sunt un sălbatic! Şi le-am lăsat viaţa. Cum corabia mea trebuia să se reîntoarcă fără escala până la Saint-Malo, a trebuit să-i iau cu mine. De atunci, se află în serviciul ştiinţei. Cei mai mari savanţi s-au aplecat fără succes asupra cazului lor. În ce mă priveşte, în timpul lungului drum de întoarcere, am depus toate străduniile ca să încerc să le imprim câteva rudimente de civilizaţie. Dar, vai, doamnelor şi domnilor, veţi judeca rezultatul… Spectacolul începe!

Gâturile se întind. Răutăţile se ascut. Animalitatea le umflă creierii. Inima domnului Lemay se strânge. Ar da tot ce are pe lume pentru a vedea apărând nişte simulanţi.

— Cum aceşti sălbatici nu au nume, continuă dl Maurice şi nu par a le folosi între ei şi cum ar fi totuşi indecent să-i botezăm cu prenume creştine, i-am numit Primul, Al doilea şi aşa mai departe până la Al patrulea, fiindcă sunt patru, doamnelor şi domnilor, patru antropofagi din Ţara Focului! Dar iată-l pe primul, domnul Primul!

Din colibă nu iese nimeni.

— Este puţin cam bătrân şi surd, explică cu josnicie dl. Maurice. Trebuie să fie strigat foarte tare. Copilaşi, ajutaţi-mă! Primul! Primul!

Copiii? strigă toţi, nu doar copiii. Este un teatru de paiaţe abject. Şi dintr-odată, vociferările încetează. Printr-una dintre deschizăturile colibei, nu mai înaltă decât aceea a unui coteţ, apare o formă vie târându-se în patru labe, cu

pletele albe maturând pământul. Este un bărbat, un bărbat foarte bătrân. Reuşeşte să se ridice în picioare, cu greu, tremurând pe picioarele scurte şi arcuite. Cu excepţia unei bucăţi de pânză care îi acoperă şalele este gol, de o slăbiciune dezolantă. Pielea lui galbenă, fără reflexe, uscată, brăzdată de riduri ca de nişte râni, vesteşte cu atâta tărie moartea, încât dl. Gaston Lemay realizează în ce măsură grăsimea de focă puturoasă cu care se ungeau aceşti sălbatici, era una dintre condiţiile sănătăţii lor. Căci l-a recunoscut, fără să se înşele – are la el fotografia respectivă –, pe bărbatul care fusese îmbrăcat în costum în salonul pasagerilor de pe Junon. Cu ochii lui ridaţi de indian, bietul om – care se numea Tsefayok pe când era liber – priveşte fără să înţeleagă toate aceste feţe albe străine, dincolo de gratiile unei cuşti inexplicabile. D-l Lemay, la rândul său, face ucenicia suferinţei. Ei, care n-a plâns de patruzeci de ani, de pe vremea întristărilor lui de copil, îşi şterge o lacrimă de-a lungul obrazului.

— Domnul Primul, anunţă triumfător dl. Maurice, era deja născut pe când exploratorul Darwin a început să-i studieze pe sălbaticii antropofagi din Ţara Focului. Umblă vorba că de atunci a devorat numai el singur preţ de mai multe echipaje…

Se revarsă exclamaţii de oroare, amestecate cu râsete isterice. Băieţii se înghiontesc cu cotul şi roşesc aţâţaţi. Cu limbă veninoasă între dinţi ascuţiţi, fetişcanele îşi ling buzele.

— Domnule Primul! Salutaţi onorabila asistenţă!

Nenorocitul stă rigid, bălăngănindu-şi braţele, clătinându-se ca şi cum ar urma să cadă dintr-o clipă în alta. D-l Maurice loveşte în pământ cu tridentul lui.

— Domnule Primul! Ne aflăm în Franţa, patria bunelor maniere. Salutaţi, insistă dl. Maurice.

Îi va biciui, aşa cum un dresor biciuieşte o fiară rebelă? D-I Lemay freamătă. Se reţine să nu urle de indignare, de furie, de disperare. Pe o altă gradenă, o voce

protestează timid: „Destul!”; desigur, e acoperită de răcnete: „Primul! Salută! Primul! Salută!” În această mulţime pariziană, fusese singura tentativă care dezvăluie măcar un suflet uman singular, „un procent nesperat”, gândeşte sumbru dl. Lemay. Apucând mâna inertă a bătrânului, dl. Maurice i-o ridică în sus, aşa cum fac de obicei arbitrii la sfârşitul unui meci între luptători. Vacarmul se calmează şi mulţimea, încântată de ruşinea lui, îl eliberează hohotind grosolan, în timp ce, chemat la rândul lui, domnul Al doilea îşi face intrarea.

Este un bărbat mult mai tânăr şi tot atât de buimac ca primul, a cărui vârstă exactă este imposibil de citit în privirea-i copleşită de tristeţe. Este şi el gol, cu o bucată de pânză în jurul şoldurilor, dar poate că puţin mai gras. În această figură, în trăsăturile teşite, în claia de păr negru, plantat jos pe frunte, dinţii încă inexplicabil de sănătoşi, dl. Lemay l-a recunoscut pe tânărul „cu dinţi frumoşi”, căruia îi plăceau atât de mult sardelele şi se numea Yannoek – pe când era liber. „Doamne Dumnezeule! O barcă întreagă…”, geme în sinea să lemay. Observă că dl. Maurice nu îi cere tânărului să salute şi se îndepărtează puţin, supraveghindu-l cu coada ochiului, exact ca un dresor care se teme de o fiară prefăcută. Sălbaticul mormăie ceva neclar – în realitate spusese: „Pektcheves…” expresia tuturor nenorocirilor sale – şi se caţără pe gratii, făcând să dea înapoi de spaimă, primele rânduri de spectatori.

— Domnule Numărul doi, stai jos strigă dl. Maurice agitându-şi tridentul.

Ca într-un număr bine montat, domnul Al doilea întârzie să se supună, ceea ce face să treacă prin mulţime o undă de aşteptare angoasată. În cele din urmă, domnul Al doilea se aşază pe călcâie. Cu capul căzut în piept, s-ar spune că îşi contemplă degetele picioarelor. Tensiunea scade.

— Şi iat-o pe doamna Numărul trei, trâmbiţează oribilul domn Maurice, lăsând să se înţeleagă din tonul

triumfător al vocii sale că este vorba despre vedeta spectacolului. Doamna Numărul trei, reia dl. Maurice, este o femeie încă tânără, dar cu periculoasă putere de seducţie. Remarcaţi gura ei mare, buzele groase şi crude. Şi-a mâncat ca o călugăriţă toţi soţii şi pe câţiva mateloţi imprudenţi care avuseseră amabilităţi faţă de ea…

Se simte un freamăt în mulţime. Bărbaţii se apleacă pentru a vedea mai bine. Unii sunt albi ca varul, alţii devin roşii ca focul, gata să se sufoce, în timp ce din colibă, iese, târâş, o fată scundă şi masivă, cu coapsele cărnoase, goală sub cârpa care nu-i ascunde decât sexul, pletele negre, lungi şi groase, de sălbatică, acoperindu-i încă sânii care cu toţii încearcă să-i ghicească într-un fel care poartă, convenţional, numele de animaţie în asistenţă. D-l Maurice face cu mâna gestul vânzătorului de sclavi care îşi pune în valoare marfa.

— Sus, în picioare, vă rog, doamnă A treia, să vă vadă lumea în toată splendoarea!

Ridicându-se, pletele lasă la vedere un piept mare, căzut, două burdufuri din piele galbenă, atât de necuviincios, atât de anormal indecente sub un colier ridicol de mărgele din sticlă roşie, încât, după un moment de stupoare, toţi copiii, apoi femeile se prăpădesc de râs. Bărbaţii au şi ei imediat aceeaşi reacţie. Râsul îi uşurează mai mult decât orice altceva. Ce-şi imaginaseră! Mulţumim Domnului! nu e frumoasă… După canoanele frumuseţii albe, chiar de-a dreptul respingătoare, nasul plat, faţa animalică, degetele pieţoarelor foarte îndepărtate, mai deloc o femeie, pur şi simplu o femelă, o canibală a ţărilor reci, mai rău decât o negresă de pe la casele noastre de comerţ din Africa, un fel de animal uman pe care îl poţi prezenta, în detalii, parte cu parte, fără jenă, fără pudoare, fără respect, bineînţeles fără a contraveni onorabilităţii. D-l Lemay aude pe cineva strigând: „Hei! aş prefera-o culcata, totuşi…” ceea ce declanşează alte râsete. El n-o slăbeşte din ochi, căutând cu disperare, printr-o

concentrare deosebită, să prindă privirea absentă a „dansatoarei” sale – care se numea Yerfa cea tânără, când era liberă –, pentru a se face recunoscut de ea, pentru a-i da un prim semn de speranţă, astfel încât, văzându-l atât de captivat, vecinul lui, un ditamai vlăjganul cu trăsături vulgare, îi strecoară în ureche înghiontindu-l şi făcându-i cu ochiul, mârşav; „Domnul face ocheade? La vârsta domnului nici nu e greu. Complimentele mele!”

— În sfârşit, iat-o pe doamna Numărul patru! continuă dl. Maurice pe acelaşi ton.

Pe când era liberă, se numea Kostora, soţia lui Yannoek. O altă sălbatică, pe care dl. Lemay o ţinuse de mână, „dansând” între cele două femei în salonul de pe Junon. Doamna Numărul patru se aşază imediat pe vine lângă domnul Numărul doi, în aceeaşi stare de prostraţie – rod al dezolării.

— Nu sunt emoţionaţi, comentează dl. Maurice în chicoteala bonomă a mulţimii. Se iubesc…

Ilaritatea creşte. Cum! Fiinţe atât de rudimentare, înspăimântător de grosolane, şi se iubesc! Se întâmplă atunci ceva care părea a se îndepărta inexplicabil de canavaua reprezentaţiei. Domnul Numărul doi a ridicat capul şi a fixat asupra bărbatului cu trident o privire animată brusc de un sentiment omenesc: ura, care nu durează decât o clipă, destul însă pentru ca dl. Maurice, surprins, făcându-se că îl ameninţă pe Yannoek cu tridentul său, să adaug repede, ca să-şi capteze din nou publicul:

— Animalul, e gelos! Ce-şi închipuie, că vrea cineva să-i ia femela? Ei bine, doamnelor şi domnilor, i-o lăsăm din toată inima!

Vorbele sunt rostite cu o asemenea răutate, încât ai putea jura că e vorba de o ciocnire a cărei miză este această nenorocită, împietrită pe vine. Mulţimea urlă de plăcere, tropăie. Ah, bine a mai jucat dl. Maurice comedia asta! Este aplaudat îndelung. D-l Gaston Lemay nu se lasă

amăgit. În strania scenă bănuieşte o dramă ale cărei motive îi sunt de nepătruns. Dar „reprezentaţia” continuă. D-l Maurice cere linişte. Ce are acum de spus se adresează exclusiv domnilor. O experienţă de neuitat. Un plonjon în viaţa sălbatică. Un salt – cu douăzeci de mii de ani în urmă…

— Veniţi, domnilor, veniţi! spune el. Veniţi să o atingeţi pe doamna Numărul Trei. Veniţi să-i cercetaţi netezimea pielii, e ca şi cum aţi pipăi pe una dintre primele fiinţe omeneşti de pe pământ! Veniţi să atingeţi coafura sălbatică a femelelor omului preistorici închipuiţi-vă, douăzeci de mii de ani vă despart de această femeie. Dar atenţie! Fără intimităţi! Fără pipăieli! sub ameninţarea de a vedea dezlănţuindu-se, devastatoare, fulgerele amoroase ale frumoasei noastre doamne Numărul Trei. Nu-mi iau nicio răspundere! Cine vrea să încerce! Cine vrea să pipăie? Cine vrea să se apropie? Dumneavoastră, domnule?

Se găseşte întotdeauna într-o mulţime un dobitoc destul de mare ca să se preteze la abjecţii. Împins de camarazii lui care urlă: „Du-te, Marcel!”, un militar înaintează, cu un aer de fanfaron, salutând mulţimea ca un boxer în timp ce pătrunde în cuşcă. Yerfa cea tânără rămâne neclintită. De la începutul acestei scene, n-a schiţat nicio mişcare. Stă ca zidită în ea însăşi. Totul, absolut tot ceea ce se petrece îi depăşeşte înţelegerea. Dacă n-ar fi vizitele nocturne ale omului alb, care a luat-o de lângă Lafko, ar fi uitat că trăieşte.

— Hai, Marcel! Apuc-o de ţâţă! strigă un camarad al militarului.

— Nu-ţi fie scârbă. Marcel! aruncă altul.

— Fă-te că haleşti baba, Marcel! zbiară un al treilea.

O mamă de familie, flancată de progenitura ei, protestează: „Totuşi, sunt copii aici”, fără a-şi părăsi însă locul, în timp ce micii monştri ticăloşi nu pierd nicio frântură din spectacol.

Marcel ezită. Poate în creierul lui îşi face loc ideea că ar comite o faptă rea? Oare fiindcă niciun reproş nu se citeşte în privirea goală a doamnei Numărul Trei începe să înţeleagă şi el, vag, că se află în faţa unei epave care nu mai are nici voinţă, nici conştiinţă. D-l Marcel nu-şi mai doreşte decât s-o ia din loc. Scapă cu o palmă pe fesele sabaticei, dată în treacăt, cum ai mângâia crupa unei vite, ceea ce i se pare cât se poate de cuviincios, şi o-ntinde roşind, cu capul plecat, în huiduielile camarazilor.

— Cine mai vrea? întreabă dl. Maurice. Cine vrea s-o pipăie pe doamna Numărul Trei? Nimeni?

Atunci, dl. Gaston Lemay se ridică, în timp ce vecinul lui, bădăranul, i-o zice, ştergându-şi fruntea cu o batistă în carouri: „Când v-apucă, v-apucă! Domnul este amator de cărnuri de-astea. Ptiu!” D-l Gaston Lemay nu ascultă nimic, nu aude nimic. El, eminentul corespondent al demnei şi riguroasei Societăţi de geografie, atât de preocupat de respectabilitate încât nu îndrăznise niciodată în viaţă să deschidă uşa unei case de toleranţă, iată-l mergând hotărât spre cuşcă, riscându-şi reputaţia, onoarea, ignorând privările mulţimii focalizate asupra persoanei sale şi încurajările grosolane cu care plouă dinspre toate gradenele…

— Ah! Iată un domn care ştie ce vrea, comentează ignobilul domn Maurice în faţa acestei apariţii distinse, în redingotă gri, înmănuşat, cu baston şi joben. Poate va fi o cerere în căsătorie?

Apoi, văzându-l pe dl. Lemay strângându-i minaa doamnei Numărul Trei şi reţinându-i-o o clipă între ale sale, murmurându-i câteva cuvinte, adaugă insinuant, stârnind râsetele mulţimii:

— Păi da! Toate urările noastre de sănătate, domnule! Faceţi o impresie! Complimentele noastre!

Mulţimea tropăie. Yerfa cea tânără îşi sondează memoria. Memoria sfârşeşte prin a-i răspunde. Mina care ţine pe a ei pentru a doua oară nu este o mână vrăjmaşă.

Akwal, multe, multe luni au trecut… Ea caută ochii străinului, şi dl. Lemay, gâtuit de emoţie, îi reîntâlneşte privirea brună şi blândă, pe care o avea la bordul Junonei, dar marcată de o tristeţe atât de evidentă, încât mulţimea, interzisă, tace. D-l Lemay îi spune: „Te voi ajuta, nu-ţi pierde curajul…”, ştiind că nu poate fi înţeles, şi el care nu credea în Dumnezeu, îi cere Celui de Sus ajutor, cât de puţin, pentru ca sensul mesajului său fie înţeles. Şi aşa va fi.

D-l Maurice urmăreşte scena cu ochii răi şi neliniştiţi. Ceva din situaţia de-acum îi scapă. Publicul ezită, nehotărât, frustrat. Trebuia să fie cât mai repede prins, iarăşi, în mână. Mila este un sentiment rar la clienţii domnului Maurice, dar, în sfârşit, poate surveni. Cuplul care stătea pe vine s-a ridicat, venind lângă doamna Numărul Trei. Numai bătrânul a rămas în stare de prostraţie, cel ce se numea Tsefayok şi a cărui memorie înceţoşata nu mai e vizitată de nicio amintire.

— Să-l aplaudăm pe domnul! strigă dl. Maurice mulţimii, înşfăcându-l pe dl. Lemay de braţ şi împingându-l viguros afară din cuşcă.

D-l Lemay se lasă. Şi-a epuizat tot curajul Murmură doar: „Sunteţi un mizerabil, nu mă atingeţi”, la care celălalt răspunde pe acelaşi ton, printre dinţi, forţându-se surâdă: „Să nu te mai prind pe-aici. jupâne! E clar?”

D-l Lemay şi-a reluat locul. Nu ştie cum de l-au dus picioarele. Este emoţionat până în fundul sufletului. Ce trebuie să mai îndure? Ce e mai rău.

— Şi acum, doamnelor şi domnilor, anunţă triumfal dl. Maurice, masa canibalilor! Cei mici şi cei mari, fiţi liniştiţi, nu este decât carne de cal. O devorează crudă şi nu acceptă altă hrană.

Un servitor aduce un coş plin cu resturi, lungi fâşii prost decupate de care atârnă grăsime şi nervi… „Mizeria mizeriilor! gândeşte dl. Lemay. I-au făcut pe aceşti nenorociţi să rabde toată ziua?…” Într-adevăr, ei se

precipită cu gesturi de înfometaţi, sfâşie carnea cu mâinile, cu dinţii, cu gura şiroind de sânge. „Dansatoarea” nu mai are privirea aceea blândă. Mănâncă şi este oribilă la vederi. Oribile sunt şi reflecţiile mulţimii, care se răzbună cu cruzime pe scurta sclipire de umanitate surprinsă în ochii bietei femei cu o clipă înainte. D-l Lemay închide ochii, decis să nu mai vadă, să nu mai audă şi nu-i va mai deschide decât după rafala de aplauze finale şi ieşirea spectatorilor, veseli şi fără nicio jenă. Cuşca este goală. D-l Maurice se apropie ameninţând:

— Reprezentaţia s-a terminat, spală puţina!

— Unde sunt? întreabă dl. Lemay, care şi-a regăsit sângele rece.

— Vă priveşte acest lucru?

— Mult. Îi cunosc pe aceşti nenorociţi. I-am văzut acum doi ani, în ţara lor. Aveau o barcă, aveau copii. O pot dovedi. Am fotografii!

— Ei, şi?

— Vă reclam. Am relaţii. Aceşti nenorociţi vor fi încredinţaţi unor suflete bune. Voi găsi un vapor pentru Chile. Se vor întoarce de unde au venit.

Celălalt rânjeşte.

— Cu ce drept? Eu sunt artist de bâlci. Plătesc impozit. Oamenii ăştia sunt angajaţii mei. Am hârtii în ordine, care o dovedesc.

— Minţiţi.

— Nu ei vor pretinde contrariul, în tot cazul, spune bărbatul îngrozitor cu râs de om rău. Şi acum gata, destul. Ieşirea e pe-acolo. Courvalec! Courvalec este casierul, bruta cu braţe enorme de marinar. Ar putea sugruma un bou strângându-l de gât cu labele sale. Îi pune mâna în gât corespondentului particular al ziarului Le Temps.

— La ce v-ar folosi? spune eroic dl. Lemay. Mă voi întoarce cu poliţia. Aţi face mai bine să-mi daţi explicaţii pe loc.

— Prezintă-mă, Maurice, ordonă bruta complicelui

său.

— Căpitanul Courvalec, căpitan de balenieră în retragere, asociatul meu.

Courvalec îl expediază pe dl. Lemay în zbor planat spre uşă, de parcă i-ar fi dat doar un bobârnac.

— Să mă explic? zice el cu glasul gâjâit şi spart, de tutun şi alcool. Nu e nimic de explicat. I-am înregistrat pe cei patru sălbatici ca pasageri pe conoşamentul navei mele prin autorităţile portului Punta Arenas, foarte fericiţi, stimulaţi şi de un bacşiş, să se descotorosească de ei aşa de ieftin. Au avut noroc alakalufii dumneavoastră că n-au fost Onas sau Tehuelches. Peste tot în Patagonia se dau premii vânătorilor de indieni. Eu îi corcolesc, îi înconjur cu afecţiune, am faţă de ei atenţii pe care nici nu vi le închipuiţi, îi învăţ chiar şi o meserie.

— O meserie? se miră dl. Lemay, îndreptându-şi jobenul.

— Artişti de bâlci! anunţă triumfător bruta. Angajaţi pe durata Expoziţiei universale, urmată de un turneu în Franţa şi în Europa. Vreţi să vedeţi documentul de liberă trecere eliberat da poliţia portului Saint-Malo? Autorizaţia parcului de atracţii al Expoziţiei universale? Va ajunge?

— Pentru moment, răspunde prudent dl. Lemay considerând că e mai bine să rămână întreg, dacă vrea să păstreze o şansă de a-şi salva protejaţii.

Apoi, în clipa când să iasă pe uşă, de această dată nemaiputând fi ajuns, întorcându-se zice;

— Veţi mai auzi vorbindu-se de mine! Voi reveni!

A răscolit cerul şi pământul viteazul cavaler Gaston Lemay, frângându-şi lăncile în inimi de piatră, croind zadarnic aerul cu sabia împotriva inepţiei regulamentelor. alunecând să-şi rupă gâtul pe balele minunatelor conştiinţe tot atât de negre şi împuţite ca cerneala unei caracatiţe care se simte ameninţată.

La dl. Poivre de La Mirmande, membru al

Institutului, preşedinte al Societăţii de geografie, s-a grăbit să alerge în primul rând, pentru a-l consulta, sigur, ca la cuvântul unui personaj atât de considerabil toată Ştiinţa se va ridica îndată şi va porni în cortegiu la Champ-de-Mars să elibereze Sfântul Mormânt… D-l Poivre de La Mirmand, înfundat în fotoliul de la Dumont d'Urville, l-a ascultat cu gravitate, jucându-se cu coupe-papierul său pentru a-şi ascunde iritarea. Apoi a dat din cap îndelung şi, în sfârşit, s-a hotărât să vorbească.

— Este o poveste cu totul dramatică. Înţeleg de ce-l emoţionează pe un om de suflet ca dumneata, dragul domn Lemay. Eu însumi mă simt tulburat. Dar este o poveste tot pe atât de spinoasă şi pretinde infinite precauţii, căci dumneata eşti deopotrivă şi om de ştiinţă, eminent membru al societăţii noastre. Or, dumneata, dragul meu confrate, în remarcabila dumitale lucrare pe care am avut imprudenţa de a o premia, ai fost acela care a făcut deunăzi publicul să ia cunoştinţă supravieţuirea acestei populaţii de sălbatici antropofagi din strâmtoarea Magellan, în fraze limpezi, bine cumpănite şi sigure, dar cu o libertate de limbaj mai aproape de vulgarizare, decât de o analiză ştiinţifică, ceea ce reprezintă întotdeauna un pericol? Aşa încât, dacă îţi modifici opinia, rişti o contraofensivă. Vor fi fără milă. Vei fi împroşcat cu noroi şi, împreună cu dumneata, toţi membrii societăţii noastre. Te socoteşti generos. Vei fi considerat grotesc. Nu te pot lăsa să o faci, în orice caz în acest mod. Acţionează, dacă vrei, dar numai şi numai în numele dumitale. Nu-ţi cer demisia, nu ţi-ai pierdut stima pe care ţi-o port. Mi-o vei semna totuşi. O vom rupe mai târziu, împreună, dacă vei şti să rămâi un om discret. Eu, dacă aş fi în locul dumitale, m-aş feri să mă aventurez pe un teren atât de sordid. Membrii societăţii noastre, dragul meu domn, pot explora strâmtoarea Magellan, dar Champ-de-Mars-ul, ar fi ridicol…

La ziarul Le Temps, boulevard des Italiens, acelaşi

răspuns, dar diferit formulat. Sigur, nu de mult fusese apreciat excelentul foileton al domnului Lemay, documentat, incisiv, strălucit redactat, plăcuseră scurtele sale scrisori pe care le trimitea din Carpentras, dar în ce priveşte această afacere pariziană, dl. Lemay să nu spere că putea lua locul unui ziarist parizian. Va fi trimis, cu siguranţă, cineva, un redactor, pentru a culege ecourile cu privire la Expoziţie, de exemplu, deşi… Reputaţia Expoziţiei, în capitala Drepturilor omului, dacă toate astea sunt, totuşi adevărate… Poate afirma dl. Lemay că pensionarii domnului Maurice se află acolo împotriva voinţei lor? Cuşca e doar un decor în spectaco. Artiştii de bâlci sunt oameni aparte. Nu, hotărât, pentru cei de la Le Temps nu prezintă interes…

La legaţia statului Chile, dl. Lemay a făcut anticameră două ore pentru a auzi, stând în picioare, răspunsul unui tânăr ataşat insolent:

— Dacă mai există într-adevăr câţiva sălbatici în strâmtoarea Magellan, ei nu pot fi consideraţi cetăţeni chilieni, chiar dacă dl. Lemay pare a crede, ca toţi francezii de altfel, că Chile este o ţară înapoiată. Faptul în discuţie nu priveşte deci legaţia. Dacă dl. Lemay ţine în continuare să discute, nu va mai fi primit.

La Prefectura poliţiei, trimis din birou în birou, a fost prevenit: „Istoria asta nu are niciun temei. Dacă ar avea, comisariatul special al Expoziţiei, care-i supraveghează pe artiştii de bâlci, ar fi fost de mult sesizat. În orice caz. dumneavoastră nu aveţi calitatea pentru a face plângerea. Numai familiile presupuselor victime sau reprezentantul diplomatic al ţării lor în Franţa şi-ar putea exercita acest drept, dacă ar vrea. Scrieţi familiilor, dragă domnule, adresaţi-vă legaţiei statului Chile…”

Să scrii familiilor!

D-l Gaston Lemay a bătut tot Parisul, implorând chiar Biserica, fiindcă autorităţile legale se descotoroseau. La Petites securs des pauvres, rue Notredame-de-Champs, în

miros de supă şi de saltele de paie, i s-a răspuns că sunt primiţi, în limita locurilor disponibile, toţi cei ce bat bunăvoie la uşa căminului, dar că, în acest caz special, doar o decizie a poliţiei care să indice găzduirea le-ar putea autoriza pe „surori” să se prezinte în parcul de atracţii pentru a reclama în numele acestor nenorociţi: „Duceţi-vă la poliţie, sărmane domn”. Mina dezolată a domnului Lemay a făcut-o pe călugăriţă să adauge: „Încercaţi la preoţii misiunilor străine, rue du Bac. Ei au influenţă…” Rue du Bac. D-l Lemay îşi dă seama că se învârteşte la infinit în cerc. Pardoseala vorbitorului miroase a ceară de albine şi din frunzişul grădinii se aud păsările cântând. Un Crist pe cruce supraveghează discuţia, dar fără îndoială are alte planuri. Domnului Lemay i se răspunde că, dacă ar fi vorba de chinezi sau de negri din Madagascar, poate că lucrul ar fi cumva cu putinţă, ţinând seama de zonele de influenţă politică şi religioasă a Franţei, dar că strâmtoarea Magellan, Patagonia şi Ţara Focului depindeau de salezienii italieni ai lui don Boşco, doar ei urmează să stabilească acolo misiuni. Trebuie să scrie la organizaţia lor, cu filiale la Roma.

Să scrie la Roma!

D-l Lemay este disperat. Are atât de puţine relaţii la Paris, încât le-a făcut turul foarte repede. Vechii lui tovarăşi de călătorie l-au părăsit. Le-a scris tuturor, neobţinând decât încurajări pioase. Plictiseşte pe toată lumea. Nu mai este crezut. Când arată fotografiile luate pe bordul vasului Junon, i se spune: „Sălbaticii aceştia seamănă unul cu altul. Şi oricum, sunt măscărici de bâlci acum. Nu mai au nevoie de dumneavoastră. Doar datorită bunătăţii dumneavoastră sufleteşti sunteţi atât de tulburat…” În curând îl vor trata ca pe un nătăfleaţă. Sfârşeşte el însuşi prin a se îndoi. D-l Poivre de La Mirmande i-a închis uşa în nas. N-a mai revăzut „dansatoarea” şi pe cei trei bieţi tovarăşi ai acesteia. În

fiecare zi, stă la rând la ghişeul cortului, încercând să se ascundă în mulţime, dar de fiecare dată înfiorătorul Courvalec veghează şi îşi interpune torsul de brută în faţa portiţei de la intrare, rânjind cu răutate. În timpul nopţii, parcul de atracţii este închis. Ar fi trebuit să treci peste o palisadă, şi dl. Lemay nu avea nici vârsta, nici forţa s-o facă. Nu te poţi apropia de rulote, de unde vin mirosuri de mâncare şi zgomotele vesele ale cinei. Circari şi monştri îşi potolesc foamea, veselindu-se. D-l Lemay ascultă ghemuit în întuneric, pândind, în aşteptarea vreunei chemări disperate care ar fi putut răzbate printre râsete, dar nimic de felul acesta nu se produce şi dl. Lemay îşi apare acum ridicol în propriii săi ochi ascultându-şi inima cum bate ca a unui adolescent exaltat. Şi se întoarce cu tristeţe la hotel. Înainte de a se urca în pat, pentru a o sută oară contemplă cele cinci bilete pe care le-a reţinut la biroul din Paris al Mesagerriilor maritime havreze, afectându-şi în mod serios veniturile, pe vaporul La Seine cu destinaţia Valparaiso, via Punta Arenas, cu plecarea din Rouen peste zece zile. La Seine va pleca fără el, o ştie. Se vede totuşi acolo, readucând la ei acasă pe aceşti nenorociţi salvaţi din ghearele lui Courvalec şi redându-i familiilor lor la întâlnirea obişnuită a bărcilor, în faţa insulelor Carlos…

Nu îi rămâne decât o slabă speranţă, un tânăr inspector poliţie, ataşat al comisariatului special al Expoziţiei universale, răspunzând la numele de Flerac, care, în loc să-l expedieze, îl ascultase gânditor, notându-şi, şi îi promisese o anchetă, asigurându-l că îl va preveni dacă va întrevedea vreo posibilitate de a acţiona. După care au trecut cincisprezece zile fără nicio veste de la Flerac. În dimineaţa celei de a şaisprezecea zile, un domn se prezintă la hotel. Flerac.

— Am preferat să vă întâlnesc aici, spune el, mai curând decât la comisariat. Nu este o anchetă oficială şi nu am niciun mandat. Să mergem într-un loc liniştit. Salonul de lectură al hotelului este gol la ora aceasta, instalează

aici.

— Ei? întreabă dl. Lemay, nerăbdător.

— Ei bine, cred că este adevărat ce aţi spus, dar nu avem nicio dovadă, doar convingerea mea şi încrederea care mi-o inspiraţi. Este inutil să vă precizez că în ochii superiorilor mei nimic nu ne autorizează să intentam o acţiune legală. Dosarul este închis.

— Totul este pierdut, nu-i aşa?

— Într-un fel da, răspunse tânărul inspector. Autorităţile de circulaţie şi de stabilire temporară ale lui Courvalec sunt în regulă, aşa cum v-a spus. În plus, există obiceiul, pentru a evita tracasările inutile, să se închidă ochii privinţa manierelor acestor artişti de bâlci, care expun monştri sau fenomene, căci experienţa a dovedit întotdeauna că cei ce ne par persecutaţi, exploataţi, expuşi în condiţii care l-ar revolta pe orice om cumsecade, în realitate consimt şi îşi fac o meserie rentabilă din mizeria lor fiziologică şi din malformaţiile lor. Este o lume închisă şi solidară. Iar noi nu o perturbăm decât dacă ea însăşi perturba ordinea publică. Or, aici nu este cazul.

— Bieţii mei sălbatici nu fac parte din lumea lor, doar ştiţi asta! exclamă dl. Lemay.

— Ştiu, dar, încă o dată, nimic n-o dovedeşte. Le-am trecut de două ori pragul acestor ticăloşi. Prima dată anonim, a doua oară spunându-mi numele şi prezentându-mi legitimaţia de poliţist. A doua reprezentaţie n-a diferit de primă, ca o piesă de teatru pusă în scenă, în care artiştii îşi joacă rolul până în cele mai penibile amănunte şi până la prânzul compus din carne de cal, primit de fiecare dată cu aceeaşi foame spontană şi violentă. Nici chiar în prezenţa unui poliţist, dl. Maurice nu a schimbat nimic în derularea reprezentaţiei. Ceea ce arată că este foarte sigur de el şi nu are de ce să se teamă în privinţa asta de o intervenţie a justiţiei. El m-a condus, fără să-mi facă greutăţi, la rulota în care locuiau sălbaticii, chiar în spatele cortului. Era decentă, nu chiar atât de murdară, aşa cum e

de obicei în această corporaţie nomadă. Saltele chiar pe duşumea, pături, o lampă, veselă, o tinetă afară, confortul obişnuit în rulote. Aşa trăresc artiştii de circ. Nu se poate cere mai mult şi nu există o, lege pentru aşa ceva. Cei patru amărâţi ai dumitale stăteau acolo, îmbrăcaţi în haine vechi, ceea ce te făcea să crezi că nuditatea lor primitivă nu-i decât o ţinută de teatru, nu şi starea lor naturală. Am examinat gamelele. Orez, legume uscate, câtăva bucăţi de peşte într-un vas de ceai, calde încă. Nu aveau aerul unor nenorociţi, vreau să spun, fizic. Erau doar absenţi, şi atunci m-am gândit la dumneata. Cum să te înţelegi cu ei? Am deschis larg uşa rulotei şi le-am spus; „Haideţi”! arătându-le cu gesturi largi aerul liber de afară, ca unei păsări care ar vrea să-şi ia zborul, în timp ce cei doi complici, dându-se de gol, protestau: „N-aveţi dreptul să-i ademeniţi! Au semnat un contract”. Contract, pe care mi l-au arătat, un document însemnat cu patru cruci, contând ca semnături de analfabeţi, certificate de un portărel din Punta Arenas bine uns. Am repetat de mai multe ori „haideţi”, arătându-le uşa deschisă şi numind zborul păsării în afara cuştii. Am făcut, te rog să mă crezi, cu adevărat tot ce am putut. Niciunul dintre protejaţii dumitale nu s-a clintit. Bătrânul mânca din gamelă, lacom Cuplul ne privea prostit, ca şi când n-ar fi făcut nicio diferenţă între cei doi ticăloşi şi mine. Ochii doamnei Numărul Trei m-au pus pe foc. Parcă mă întrebau. Avea ochi blânzi, foarte trişti. Asta m-a făcut să mă hotărăsc. Vă ofer o şansă, d-le Lemay. Iau totul asupra mea. Vom merge chiar în seara aceasta la Courvalec, împreună, după ultima reprezentaţie. El nu ştie că n-am dreptul, dar voi blufa douăzeci de minute. Voi face să se deschidă uşa rulotei. Dacă protejaţii dumitale te recunosc, atunci poate că te vor urma. După aceea, treaba dumitale...

În spatele cortului, două rulote sunt plasate una lângă alta, una, luminată, cealaltă nu. Prima are perdele la

ferestre. A doua seamănă mai curând cu un furgon pentru animale, cu o lucarnă îngustă, cu gratii şi o poartă închisă cu un lanţ prins cu lacăt. Inspectorul Flerac bate la uşa luminată. Se aud voci, râsete bărbăteşti care se sting, zgomote de sticlărie, un strigăt slab. Cineva întreabă: „Cine e?”

— Inspectorul Flerac de la poliţia judiciară. În numele legii, deschideţi!

— E noapte, inspectore. Cam târziu pentru lege, răspunde vocea de om beat a lui Courvalec.

— Doar o verificare de rutină, zice inspectorul. Dacă preferaţi evacuarea în zori, veţi avea parte de ea. Vă dau treizeci de secunde ca să vă hotărâţi.

De data aceasta din rulotă se aud paşi, ca şi când ocupanţii surprinşi ar fi făcut ordine în grabă. O voce sufocată spune: „Pentru numele lui Dumnezeu, să se îmbrace ele”.

Uşa se deschide… Evident, căpitanul Courvalec băuse. Este îmbrăcat cu un tricou de corp jegos. Bretelele îi atârna peste pantaloni. În spatele lui, dl. Maurice se clatină pe picioare. Doi desfrânaţi. Cu ochii injectaţi, bretonul îl examinează pe dl. Lemay, care stă lângă inspector.

— Mi s-a părut mie suspect ăsta „grohăie el. Trebuia să-l omor.

— E nevoie să ne chemăm tovarăşii? propune „dresorul”.

Manevră clasică la artiştii de circ în caz de descindere a poliţiei, care se vede brusc înconjurată de monştri hidoşi, făcând fel de fel de strâmbături, adunaţi de prin rulotele învecinate. Tânărul inspector apreciază riscul. Acţionând din propria sa iniţiativă, nu poate spera să-i vină întăriri. N-are decât puţin timp pentru a blufa.

— Plângere de sechestrare de persoană, declară el, din partea domnului care mă însoţeşte. Am mandat să verific. Nu va dura mult.

Bruta îşi strânge ochii şi rânjeşte.

— Sechestrare? De unde aţi scos-o?

Şi întorcându-se spre interiorul rulotei:

— Veniţi aici, drăguţelor. Veniţi să-i arătăm inspectorului ce fericite sunteţi.

Cele două „drăguţe” mai mult se târăsc decât merg. Îmbrăcate cu nişte rochii vechi de ţigancă, decoltate, smingălite cu fard, împodobite cu flori de hârtie prinse în păr, de-o urâţenie dezolantă, de carnaval, se sprijină una pe alta, sughiţând.

— Sunt bete! exclamă dl. Lemay.

— Şi de-aia, răspunde bruta cu o veselie răutăcioasă, au parte de afurisita asta de descindere. Păi, la sălbaticii ăştia, beţia-i cel mai mic dintre păcate. Ei bine, fiindcă nu vreţi să mă părăsiţi, duceţi-vă iarăşi la culcare, drăguţelor. Vine şi nenea Courvalec îndată.

Doamna Numărul Patru s-a retras. Privirea ei nu exprimă nimic altceva decât o beţie tristă şi animalică, mâhnindu-i inima domnului Lemay. Păşeşte agăţându-se de mobile, apoi cade lată pe ceea ce nici nu putem numi pat, în fundul rulotei, şi se aude imediat sforăind. Doamna Numărul Trei nu s-a clintit. Clătinându-se pe picioarele depărtate, cu rochia larg desfăcută pe coapse, pare să îngâne ceva, o melopee pe o singură notă, întreruptă de sughiţuri, abia audibilă.

— În cuşcă! urlă bretonul ridicând mâna.

Apoi regăsindu-se, cu o grimasă car a se vrea un surâs conciliant;

— Veţi vedea că se va duce singură. Sechestraţi, micii mei papagali? Tare aş vrea să mi se explice cum vine asta

— Şi ceilalţi? întreabă atunci inspectorul. De ce îi închideţi?

Şi arată cu degetul lanţul care ţine închisă uşa celei de a doua, rulote, de unde nu vine niciun zgomot.

— Ăştia! Sunt beţi ca porcii, dar beţia face parte din contract: trei mese pe zi şi vin după dorinţă, şi dorinţă…

au! Le fac un serviciu că-i încui noaptea. Dacă se trezesc, nu-s în stare să se orienteze, odată-i vezi că-şi rup gâtul în vreo gaură de canal, căzând în Sena sau striviţi de căruţaşii din Hale.

— Deschideţi! ordonă inspectorul.

Înveliţi într-o cuvertură, domnul Numărul Unul şi domnul Numărul Doi dorm cu gura deschisă, fără vise, ca buştenii. Rulota trăsneşte de vin roşu vărsat, hrană rece, tutun.

— Ah! nu e luxos, explică bruta care se simte câştigând partida, dar au tot ce le trebuie. Vreţi să-i trezesc?

Inspectorul dă din umeri. Văzând gestul, Courvalec, grăbit să-şi valorifice avantajul, întinde mâna.

— De fapt, unde vă e mandatul, inspectore? Aţi venit fără mandat?

În portul din Rouen aşteaptă un vapor care va pleca spre strâmtoarea Magellan. Cinci cuşete reţinute pe numele domnului Gaston Lemay, însoţit de familia sa. Negurile se adună încetul cu încetul în dreptul capului Fecioarelor, a capului Froward, a insulelor Carlos, care se pierd în neantul lumilor de negăsit, şi d-i Lemay, trist, se gândeşte că partida este pierdută…

— Ascultaţi! îi spune inspectorul Flerac.

Melopeea doamnei Numărul Trei… O notă unică, umflându-i şi străbătându-i gâtul într-un crescendo dramatic. De această dată, se disting cuvinte, intonaţii guturale. Vocea a devenit stridentă şi nesigură. Akwal, mulţi, mulţi sori şi multe luni, akwal aswal yerfalay, cântecul lumii kaweskarilor, marele bocet, bocetul de spaimă în faţa vieţii, bocetul Oamenilor vânaţi de la începutul timpurilor, care n-au cuvinte să exprime fericirea, ci doar pentru a spune akwal, mulţi, mulţi sori şi multe luni, oare când se vor sfârşit toate astea? Yerfa cea tânără cântă cum cânta pe puntea vaporului oamenilor albi care au dus-o departe de Lafko…

— Tacă-ţi gura! bombăne Courvalec.

Pare neliniştit. N-a mai auzit-o niciodată. Este un om lipsit de sentiment şi nu-i poate intui natura. Adulmecă precum un câine surprins de un miros necunoscut.

— Ne mai rămâne o şansă slabă, zice grăbit inspectorul. E rândul dumneavoastră să intraţi în joc!

Inspiraţia, elanul sufletesc, nemăsurata milă… D-l Gaston Lemay întinde o mână, apoi pe cealaltă, le ia pe cele ale doamnei Numărul Trei, care se sprijină pentru a sări, fiindcă scara rulotei era ridicată.

— Ah, nu! urlă Courvalec.

— Dumneata… ordonă inspectorul…

Nu-şi va termina fraza, înlocuită de un upercut care îl scoate pentru o clipă pe bătrânul vânător de balene din lumea fiinţelor conştiente.

— S-o ştergem, acum!…

Aleargă, încadrând-o pe nenorocita pe care o ţin fiecare de câte o mână şi care nu le face nicio greutate, fugind tot atât de repede ca şi ei, mai uşor chiar, cu picioarele ei goale.

Trăsura îi aşteaptă la poarta parcului de atracţii. Se aruncă în ea. Surugiul întreabă, maliţios, neputându-şi lua ochii de la această ţigancă îngălată, cu rochia prea decoltată şi urâtă foc. Unde merg domnii?

— Scuteşte-ne de consideraţiile dumitale, i-o taie inspectorul. Poliţia!

— Aha, bine, face surugiul. Totuşi, încotro?

Inspectorul o priveşte pe Yerfa şi aşa o vom numi de acum înainte, deşi nimeni nu-i cunoaşte numele dincolo de acea parte a Strâmtorii Magellan cuprinsă între capul Froward şi vârful Tamar. Cu buzele ei colorate cu un ruj gros, care le face să pară şi mai groase, pleoapele îngreunate de fard albastru până la tâmple, cu roşu pe obraji, punându-i în evidenţă pometii mongoli, cele două brute au ştiut s-o ţină! Părea o podăriţă, dintre cele care se dau pe douăzeci de firfirici în şanţurile fortificaţiilor,

anticamera morţii pentru prostituatele Parisului.

— Cine s-o primească? spune inspectorul. Azilele de noapte refuză fetele publice şi, vai, chiar cu una din ele şi seamănă. Nu mai rămân decât Les Petites soeurs des pauvres, la intervenţia poliţiei. Poate că voi reuşi s-o fac şi pe-asta.

D-l Lemay şi-a smuls batista şi s-a apucat să-i şteargă faţa nenorocitei care se lasă, nemişcată, pe bancheta trăsurii. Orice spaimă a dispărut din ochii ei. Rezultatul e jalnic. Pare o femeie care a plâns şi şi-a stricat machiajul.

— La Surorile sărmanilor, nu, răspunde dl. Lemay, Ce-ar înţelege ea, atâta vreme cât nu-i putem explica nimic? Să fie abandonată din nou, singură, în tovărăşia unor necunoscuţi, într-un imens şi lugubru dormitor comun? O iau cu mine la hotel. Voi dormi într-un fotoliu Mâine vom lua o hotărâre.

Se apleacă pe fereastra trăsurii şi strigă vizitiului.

— La hotel Suedia, rue Saints-Peres.

Holul hotelului este din fericire gol, dar portarul de noapte are o tresărire. Se bâlbâie:

— Doa… Doa… Doamna nu poate urca împreună cu dumneavoastră, domnule. Asta nu-i casă de rendez-vous.

Ce să-i explice? Şi lui să-i mai explice? Yerfa nu ştie ce este pudoarea, nu era Courvalec omul care să o înveţe tocmai asta. Răscroitura rochiei ei zdrenţuite lasă să-i scape una dintre mamele, pe care ea nici nu se gândeşte s-o ascundă.

— Nu se poate, domnule, nu se poate, repetă cu disperare portarul, atârnând cheia domnului Lemay la panou.

— Nici cu asta nu poate rămâne? intervine inspectorul Flerac.

Îşi flutură legitimaţia de poliţist. Celălalt ezită, o priveai o pe Yerfa, neîncrezător în faţa acestei vedenii de groază.

— Doar noaptea asta, dacă semnaţi chiar

dumneavoastră, inspectore. Apoi face un raport mâine. Direcţia va decide.

— De aici unde vă mai duceţi? îl întreabă Flerac pe dl. Lemay.

— La Rouen. Apoi, de acolo, în strâmtoarea Magellan, la bordul vasului La Seine. O duc în ţara ei şi mă întorc.

— Sunteţi un om bun, domnule. Să ne strângem mâinile.

Şi schimbă între ei o privire plină de emoţie, în timp ce Yerfa cea tânără îi urmăreşte cu ochii ei blânzi.

Văzându-se, în sfârşit, în cameră, cu cheia răsucită în broască, dl. Lemay s-a apucat să-i şteargă Yerfei faţa cu un prosop ud. Are impresia, cu durere în suflet, că şterge scuipatul unei mulţimi, pe al portarului, pe al lui Courvalec, pe al lui Darwin, pe al domnului Maurice şi al spectatorilor săi, pe al domnului Poivre de La Mirmande, ca şi pe acela al unui oarecare corespondent particular al ziarului Le Temps, autorul unei relatări dispreţuitoare. Apoi spune, arătându-i patul: „Acum culcaţi-vă şi dormiţi”, ferindu-şi privirea din pudoare, deşi el însuşi şi tovarăşii lui de călătorie de pe Junon nu se abţinuseră să râdă la spectacolul pe care îl oferea nuditatea acestei biete creaturi. În sfârşit, a stins lumina şi s-a instalat în fotoliu, cu o pătură pe genunchi. Lumina unui bec cu gaz, din stradă, luminează vag camera prin perdea. Privirea blândă îl urmăreşte întruna. D-l Lemay surâde. D-l Lemay nu ştie. Doar Dumnezeu ştie că este întâia şi ultima dată când, peste prăpastia celor o sută de secole care separă kaweskarii de ceilalţi oameni, două suflete omeneşti s-au întâlnit.

A doua zi, li s-a bătut devreme la uşă. Direcţia hotărâse. D-l Lemay trebuia să părăsească hotelul. Deoarece avea de făcut târguieli, desigur pentru a o îmbrăca pe „doamna”, va fi lăsat până la prânz. Pentru buna reputaţie a casei, vor fi rugaţi amândoi să iasă pe

furiş, pe uşa de serviciu.

Au ajuns repede la Rouen cu trenul. Într-un mic hotel, sub privirea pe jumătate zeflemitoare, pe jumătate uluită a unui hotelier mai puţin calculat, dl. Lemay a reţinut două camere cu uşă comunicantă. Cum ar fi putut explica faptul că persoana care îl însoţeşte nu suportă singurătatea, se agaţă de el ca o înecată, urlă de groază în somn dacă nu simte lângă ea prezenţa domnului Lemay şi că nu are niciun alt motiv? Scuipaţii alunecă pe sufletul lui curat.

Yerfa se lasă condusă ca un copil mare întârziat. Nu manifestă nicio curiozitate. În trenul de Rouen, în tot timpul călătoriei, abia dacă a aruncat o privire pe fereastră. A tresărit doar când locomotiva a şuierat, apoi a recăzut în torpoarea ei. Din când în când, ridică privirea pentru a se asigura că dl. Lemay se află în faţa ei şi, liniştită, pare a-i mulţumi din ochi. Nu vorbeşte. D-l Lemay a încercat să o înveţe câteva cuvinte în franceză, pe care ea le-a repetat cu un accent desăvârşit, fără a se înşela cu privire la obiectul desemnat, dar a trebuit să renunţe. Eleva, incontestabil dotată, a refuzat să continue. Yerfa cea tânără se retrăsese într-o lume închisă, în care nu e loc decât pentru ea şi pentru acest străin cu păr cărunt, cu mâna blândă şi miloasă, care venise să se închidă acolo împreună cu ea. Mai departe, nu înţelege şi nici nu încearcă să înţeleagă nimic.

La restaurant, dl. Lemay alege o masă retrasă şi o aşază pe Yerfa cu spatele la celelalte mese sau îşi ia mesele în cameră, fiindcă ea mănâncă cu degetele. Bea tot atât de mult, şi dacă cumva carafa de vin e goală, privirea ei exprimă atâta tristeţe, încât dl. Lemay se lasă înduplecat, mulţumindu-se să o oprească înainte de a ajunge pe pragul degradant al beţiei. Se îmbracă aproape singură dar în fiecare dimineaţă dl. Lemay trebuie să verifice dacă toaleta ei este în ordine, ghetele legate, nasturii rochiei, pe care ea şi-i încheie sărind unul din doi,

inversând butonierele. Nu se îngrijeşte decât de pletele ei negre ei lungi, acceptând pieptenele de când au făcut cunoştinţă cu săpunul. Tot timpul atrasă de oglinzi, pe unde se află, se coafează îndelung, în public, în restaurant, sub ochii celor care iau masa sideraţi să descopere, când se întoarce, faţa lunară şi galbenă a acestei fiinţe neclasificabile. Privirile care se aţintesc atunci dinspre toate mesele către dl. Lemay, care nu o părăseşte nicio clipă, trădează clar o repulsie amestecată cu invidie. Scuipături… D-l Lemay nu se mai tulbură. Nu mai răspunde privirilor. Ştie ce-şi imaginează despre el şi îşi imaginează numai josnicii, lucruri alături de adevăr. Seara, dl. Lemay îi mângâie fruntea şi părul Yerfei sau îi ţine mâna îndelung între ale sale, stând alături da patul ei, apoi se duce să se culce când ea adoarme, lăsând uşa dintre ei întredeschisă, şi reflectează în întuneric cu privire la misterul destinului, în timp ce Yerfa, care nu doarme, cu ochii închişi, îndreptată spre lumea ei închisă, aşteaptă placid ca străinul să vină să trezească viaţa care s-a refugiat în pântecele ei. În cele din urmă, totuşi adoarme.

În dimineaţa plecării vasului cu aburi La Seine, geamantanele domnului Lemay fiind deja încărcate la bord, coborând din trăsură, pe chei, Yerfa cea tânără descoperă marea navă; pe ea numeroşi marinari se agită pregătind-o de plecare. Începe să tremure. Îl priveşte întrebător pe dl. Lemay, care nu mai simte în ea blândeţea obişnuită, ci un intens sentiment de spaimă. „Ce ai, copila mea?” o întreabă el. Nemaisperând să-i cunoască adevăratul nume, dacă avea unul, aşa cum îi spune acum. Cum ar putea el să înţeleagă că Yerfa nu mai e decât un fel de meteorit rătăcit, desprins pentru totdeauna de universul lui îndepărtat? Cum ar putea el să ştie că, pentru a suporta prima călătorie, această traiectorie siderală între două lumi incomunicabile, ea şi-a epuizat toate forţele morale în faţa unei situaţii de neconceput, până într-atât încât acum e înfricoşată de moarte la ideea că are de

înfruntat o a doua călătorie? Căci la Yerfa cea tânără pâlpâie un fel de conştiinţă intuitivă a unei relativităţi a timpului. Acolo unde se află în prezent, ea nu e. Locul de unde a venit se află acum atât de departe, în spiritul ei, încât n-ar mai putea să regăsească decât morţi uitaţi de mult timp. Viaţa? Nu mai înseamnă decât acest străin cu părul încărunţit, care, luând-o de braţ, o duce în mod inexplicabil spre o lume în care îl va pierde. Se zbate, fără să strige, fără să scoată niciun cuvânt, scapă şi fuge să se refugieze în trăsură, a cărei portieră a rămas deschisă în timp ce vizitiul transporta ultimele valize. Stând pe vine, refuză să iasă de acolo.

D-l Lemay a dispus descărcarea bagajelor pe care vizitiul le-a cocoţat iarăşi pe galeria trăsurii şi i-a cerut să-i conducă la gară. Yerfa şi-a regăsit lumea ei închisă. Zgomotul copitelor şi legănarea trăsurii o liniştesc. Domnului Lemay, care îi surâde, îi răspunde cu privirea ei brună şi blândă.

Carpentras nu este un oraş indulgent. Reaua-voinţă se trezeşte iarăşi pe străzile prea strâmte, în care faţadele apropiate se pândesc reciproc. Guvernanta domnului Gaston Lemay, doamna Louise, suferă martiriul. Intenţionează să-i dea un preaviz de o săptămână. Ce nu se şuşoteşte în prăvălii în spatele ei, ce de vorbe cu subînţelesuri, rostite cu buzele strânse şi ochi răi, pentru a o face să spună că dl. Gaston Lemay trăieşte cu o tânără antropofagă înfricoşător de urâtă şi vicioasă, de care s-a amorezat atât de tare, încât a adus-o la el acasă şi nu lasă pe nimeni să intre, ca să-şi devoreze prada pe ascuns.

D-l Lemay nici nu mai iese din casă. Nu mai poate lipsi, într-atât pe zi ce trece devine tot mai emoţionantă tristeţea care se citeşte în ochii bietei femei, ori de câte ori da semne că vrea să se îndepărteze. Din contră, dacă stă lângă ea, îşi regăseşte privirea calmă şi blândă, iar el, dl. Gaston Lemay, se simte în acele clipe, în mod inexplicabil,

fericit. Zilele trec fără nicio ocupaţie, Yerfa stă pe pământ, în grădină, printre flori, pe care le ignoră şi cărora nu le aruncă nicio privire. A renunţat să se mai încalţe, dar se piaptănă interminabil. Mănâncă şi acum tot cu degetele. Doamna Louise refuză să o servească şi dl. Lemay de la bun început îşi ia mesele cu ea în propria-i cameră, ducând el însuşi tava. O a doua izolare, dublând într-un fel cea dintâi claustrare, reprezentată, de uşa hotelului particular întotdeauna închisă şi de zidurile înalte ale grădinii.

Aflat la capătul suferinţei şi al fericirii, dl. Lemay asistă la moartea lentă a Yerfei. Scuipă sânge. Tuşeşte deţi rupe sufletul. Scuturată de frisoane de febră, corpul ei încins se acoperă de sudoare, în timp ce ochii exprimă împăcarea cu soarta. Totul începuse la Rouen, iar după aceea se agravase. Are privirea pierdută a animalului care se simte dus, dar care nu ştie de ce suferă şi de et există moartea. Încet-încet, îşi pierde raţiunea, dar treptat, lent, lin, fără şocuri. Un medic, doctorul Bontemps, a venit fofilându-se, apoi, în faţa acestei bolnave de dincolo de lume, cuprins de un fel de respect, după ce a examinat-o, a vorbit despre o ftizie galopantă, dar şi de schizofrenie, de o sănătate în general minată, ficatul mai ales, grav atins, totul lăsând să se prevadă un sfârşit apropiat destul de rapid, întretăiat de scurte remisiuni.

Remisiunile… Ele readuc privirea brună şi blândă a Yerfei. Nu mai poate dormi singură. Ayayema urlă, noaptea, tot atât de pierdut ca şi Yerfa cea tânără şi căutând să se răzbune pentru această înspăimântătoare izolare. În fiecare noapte, dl. Gaston Lemay o ia pe Yerfa cea tânără în patul lui, în timp ce ceasurile de la Saint-Siffrein îşi desfăşoară stupida numărătoare a orelor care nu înseamnă mai nimic în această lume. Şi el, dl. Gaston Lemay, străinul, desfăcând coapsele Yerfei celei tinere, nu ştie că, aflând fericirea, a şi dăruit-o. Aceasta va fi ultima incomunicabilitate.

Pe mormântul sălbaticei, înhumată în cimitirul din

Carpentras în deşertul prieteniilor trădate – cu un preot plătit, doctorul Bontemps şi nimeni altcineva – unde poate fi încă văzut, dl. Lemay a comandat o placă de marmură gravată:

AICI ODIHNEŞTE O NECUNOSCUTĂ TÂNĂRĂ FEMEIE ALAKALUFĂ NEIDENTIFICATĂ
1879
REGRETE ETERNE

Epitaful seamănă leit cu acela pe care marinarii de pe nava chiliana Alntirante Hohenlo îl pictaseră în grabă pe crucile de lemn care marcau mormintele nenorocitelor abandonate de loberos pe plajele marii strâmtori…

D-l Gaston Lemay nu şi-a mai revenit. Nimeni nu-l mai salută în oraş, şi cum nici el nu mai salută pe nimeni, începând cu vechii lui prieteni, ce mai contează. A început să urască notabilităţile. Şi-a confirmat demisia de la Societatea de geografie a domnului Poivre de La Mirmande, însoţită de o scrisoare extravagantă. Părăseşte această lume, şi el. Nu-şi mai trimite articolaşul la Le Temps. Ce să mai spună despre un oraş în care cele mai meschine răutăţi s-ar dezintegra într-o secundă în bătaia vânturilor furtunoase ale strâmtorii Magellan? Aşteaptă.

Nu va aştepta mult.

O scrisoare din Paris, de la Prefectura poliţiei:

„Dragă domnule Lemay.

Ţinând seama de ceea ce ştiam, am înăbuşit oribila afacere. D-l Maurice şi căpitanul Courvalec au fost descoperiţi înfiorător asasinaţi în rulota lor, lângă Sedan, unde îşi prezentau spectacolul. Nu erau plăcuţi la vedere. Tăiaţi în bucăţi. Înconjuraţi de propriile lor oseminte, din care atârnau fâşii de carne incomplet devorate. Răzbunarea a fost înfricoşătoare.

N-aş fi vrut să vă scriu, dar în acest caz special

consider şi eu că este vorba de antropofagie. Protejaţii dumneavoastră au fost găsiţi în pădure, unde se ascunseseră. Bătrânul expirase, mort probabil de oboseală. Jandarmii i-au doborât pe ceilalţi doi, bărbatul şi femeia, care se repeziseră asupra lor ca nişte pisici sălbatice. Fapta lor a fost îndreptăţită. Ce proces li s-ar fi putut intenta acestor nenorociţi de sălbatici? Cu capul sub cuţitul ghilotinei, ce crimă ar fi plătit? Sau, purtaţi din închisoare în închisoare, şi-ar fi înţeles ei destinul?

Al dumneavoastră devotat Flerac, inspector al poliţiei judiciare”.

Tsefayok, Yannoek, Kostora, azvârliţi după căderea nopţii în groapa comună a cimitirului din Sedan…

D-l Lemay o ia şi el razna. Visează că ţine în braţe o canibală goală şi hirsută. Are figura Yerfei şi se hrăneşte cu propria ei carne.

Canibala! Nu scrisese el aşa?

D-l Lemay a părăsit Carpentrasul. Jaluzelele au fost trase, fără explicaţii. Pluteşte pe o corabie cu trei catarge, Marie-Anne, cu echiparea la Bordes şi destinaţia Chile. Nu vor mai fi văzuţi niciodată, nici el, nici Marie-Anne şi niciunul dintre cei douăzeci şi şapte de marinari ai echipajului. Căpitanul Louis Lacroix, neuitatul istoric al marinei cu pânze, meticulos contabil al corăbiilor dispărute, decedat în anii cincizeci, dă numele domnului Gaston Lemay, pasager supranumerar, printre dispăruţii acestui naufragiu. Căpitanul Lacroix nu face niciun comentariu în plus.

XI. MORT – MORT

Micul golf Harriss, 1910.

Lâlat Lâlat, Mort-Mort, îndrăgeşte în mod deosebit insula Dawson. La treizeci de ani după sfârşitul tragic al

reverendului Watkin, a revenit aici în forţă. Se poate vedea din toate părţile crucea înaltă, înfiptă în vârful unei coline care domină golful Harriss, unde s-au instalat, în 1895, cu mare lux de mijloace, misionarii catolici salezieni ai monseniorului Fagnano, prefect apostolic al Patagoniei.

Golful Harriss este situat pe ţărmul de răsărit al insulei Dawson, la extremitatea opusă faţă de Cape Anxious, de tristă amintire „unde se năruiseră speranţele pastorilor de la Patagonian Missionary Society. În faţă, de cealaltă parte a canalului Whiteside, bătut de vânturi aspre, la douăzeci de kilometri, se descoperă Ţara Focului, scăldată de ploi, şi gheţarii piscului Nose, ca şi intrarea într-un mare golf, care muşcă adânc în interiorul marii insule şi pe care locotenentul de marină Montaner al marinei de război chiliene l-a botezat Golful Inutil, imitându-şi predecesorii geografi şi cartografi, care exprimau melancolia locurilor prin vocabule dezabuzate.

De această dată, locotenentul s-a înşelat. Golful Inutil nu este cu totul inutil. Mărginit de păşuni umede, unde creşte o iarbă destul de abundentă, locul a părut ideal pentru dezvoltarea oieritului. În fundul golfului, s-a instalat estancia[19] EI Plantano, unde intendentul unui miliare, dar chilian domneşte peste 300.000 de oi şi vreo douăzeci de metişi feroce, care au ordinul să debaraseze total ţărmul de prezenţa indienilor nomazi. Un cap de alakaluf valorează o livră de aur chiliana. Se omoară. Situaţia s-a extins pe întregul ţărm al marii insule şi al peninsulei Brunswick în asemenea măsură, încât guvernul chilian, care închidea ochii în faţa hecatombei, descoperind amploarea masacrului în urma unei tentative de recensământ efectuat chiar de misionari, a hotărât să transforme insula Dawson într-un sanctuar pentru indieni şi să o încredinţeze salezienilor stabiliţi la Punta Arenas de cincisprezece ani. Prinşi între loberos la nord şi crescătorii de oi la sud, obosiţi de goana după o hrană nenorocită,

19 Fermă (span.) (N.tr.).

punându-şi la bătaie ultimele femei tinere, încă sănătoase, la bordul navelor de traversare care, străbat marea strâmtoare, hărţuiţi de marina de război chiliană care plăteşte salezienilor preţul sângelui – o livră de aur de fiecare indian ce le e încredinţat, clanurile au năvălit spre misiunea din Golful Harriss. În şenalele de la nord, canalul Messier, insula Wellington, ultimele clanuri scăpate de loberos s-au regrupat spre îndepărtatele misiuni din Chiloe. Strâmtoarea Magellan este de acum golită de primii ei locuitori. Arcele tehelourilor putrezesc şi se prăbuşesc unul câte unul, pe locurile unde fuseseră ridicate cândva vechile tabere. Bărcile au fost trase pe uscat, pe plaja golfului Harriss, şi Mort-Mort îi poate în sfârşit număra pe toţi cei veniţi la ei, inclusiv copiii mici.

În această pustietate, misiunea din golful Harriss poate fi considerată un oraş. Mai întâi, o imensă biserică în care pot intra vreo mie de credincioşi, flancată de două case mari locuite de salezieni şi de auxiliarele lor feminine, călugăriţele Mariei-Auxiliadora[20], pe care alakalufii, făcând dovada unui umor neaşteptat, i-au poreclit „pinguini” şi „pinguine”, datorită sutanelor lor negre, rabaturilor albe ale călugărilor şi plastroanelor albe ale călugăriţelor. Mai multe grupuri compacte de case îi adăpostesc pe auxiliarii civili, meşteri lemnari, maiştri, lucrători specializaţi, toţi italieni sau chilieni, o fabrică de cherestea, un atelier de dulgherie, un atelier de filatură şi ţesătorie, grajduri pentru vite, o fabrică de brânzeturi, un abator, o şcoală pentru adulţi şi copii, o infirmerie (fără medic) şi un azil pentru muribunzi care va deveni în curând, împreună cu cimitirul, locul cel mai populat din cadrul misiunii. Pe lângă toate astea, se mai află un chei, un hangar, un ambarcader unde acostează de obicei, pentru a asigura

---

20 Ordin preocupat de binefacere. Maria-Anxiliadora: Maria Binefăcătoarea, în limba spaniolă. (N.tr.)

aprovizionarea misiunii, o goeletă de două sute de tone, Maria Auxiliadora, proprietatea salezienilor. În sfârşit, aliniate de-a lungul unor străzi transformate în cele două trimestre ale anului în cloacă, mai multe duzini de căsuţe identice, dotate fiecare cu o sobă şi un mobilier sumar, în care clanurile s-au instalat, dar în castitate, fiind interzisă orice promiscuitate incompatibilă cu morala creştină, cuplu cu cuplu împreună cu copiii lor, nu, nici gând de obiceiul lor de a dormi îngrămădiţi pentru a se încălzi, corpuri goale unse cu grăsime îmbrăţişându-se cam la întâmplare sub cuverturile din piele de focă. În ce priveşte câinii, salezienii au ucis nouă din zece, neputând să domesticească decât unul de familie. Regrupaţi, sedentarizaţi, hrăniţi, instalaţi în locuinţe, încălziţi, botezaţi, prevăzuţi cu o stare civilă, toate acestea au însemnat pentru alakalufi abc-ul civilizaţiei. În registrele salezienilor, care nu conţin un singur cuvânt despre alakalufi, ei figurează sub nume de exploratori ai arhipelagurilor, Ladrillero, Sarmiento, Gamboa, sau şi mai adesea sub denumiri geografice: Messier, Wellington, Canales, Eden, Froward... Nu mai pescuiesc sau foarte puţin. Sunt îndemnaţi să n-o facă, de teamă să nu ajungă posedaţi din nou de demonul nomadismului. Femeile nu se mai scufundă, goale, să culeagă scoici: interzis în numele decenţei. Nomazii mării au devenit un fel de ţărani supravegheaţi, un fel de semi prizonieri voluntari din ce în ce mai dezrădăcinaţi, cărora se încearcă să li se umple timpul cu slujbele pe la grajduri sau în ateliere, în speranţa că gustul pentru muncă şi descoperirea tehnicilor noi vor atrage asimilarea lor.

Nici vorbă să-şi mai ungă corpul cu untură de focă pentru a lupta contra umidităţii şi a frigului. Bărbaţii poartă pantaloni şi veste, femeile rochii şi paltoane, aduse în baloturi cu Maria Anxiliadora, o adunătură de rebuturi colectate de către casa-mamă, la Roma. Alakalufii dârdâie. Îngrămădesc una peste alta fel de fel de haine groase, pe

care neglijează să le usuce, nereuşind decât să se închidă într-o carapace de umiditate. Stânjeniţi de haine, ei, care ştiau să se caţere pe faleză şi să sară din stâncă în stâncă, se mişcă stângaci, greoi, îşi pierd agilitatea mişcărilor şi chiar gustul de a se deplasa. Stau ore întregi în jurul sobei, cu privirea pierdută, ţintuiţi de pământ. Mâncând pe săturate nici nu cer mai mlilt. Dispunând de 100.000 de hectare de pădure, 30.000 hectare de păşuni, 7.000 de oi, 700 de bovine, misiunea din golful Harriss este bogată şi condusă ca o antrepriză comercială. În blidul alakalufilor, rugaţi să nu mai mănânce cu degetele, pică generos în fiecare zi alimentaţia pe bază de carne a unui gaucho, însoţită de legume uscate şi de conserve, de carne proaspătă, de lactate fermentate. Acest dezechilibru alimentar la nişte oameni care s-au hrănit exclusiv din resursele mării şi pe care i-a menţinut în viaţă doar grija permanentă pentru existenţă, conduce la numeroase accidente de sănătate mai ales la copii, fără ca cineva, vreodată, din personalul misiunii, să întrevadă cea mai mică legătură între cauză şi efect. Prin inactivitate fizică, dezechilibru vestimentar şi ruperea brutală de modul de viaţă anterior, iată-i pe alakalufi expuşi tuturor epidemiilor atât morale, cât şi fiziologice. Ceea ce s-ar numi astăzi stress, dispoziţie patologică spre care a fost mereu împins acest nenorocos neam de oameni scunzi, abandonat la capătul lumii, face ravagii în clanurile dispersate, fracţionate în singurătatea căsuţelor de lemn aliniate sub ochii lui Mort-Mort din golful Harriss. Variola, de asemenea. S-a omis vaccinarea lor. Nu există mijloace. În ciuda legăturilor regulate cu Punta Arenas, infirmeriei îi lipsesc medicamente elementare. Nu este de vină caritatea creştină a salezienilor, ci inteligenţa lor precară sau mai curând gradul lor de prostie, inaptitudinea dor crasă de a înţelege şi de a împiedica dezastrul care se anunţă şi, fără îndoială, lipsa lor de dragoste adevărată, căci este de neconceput ca inima lor să nu fi fost capabilă să intuiască

incompetenţa lor medicală. Un guturai al părintelui Antonio, superiorul golfului Harriss, o gripă a părintelui Gragorio, adjunctul lui, şi iată-l pe alakaluf murind de tuberculoză. Akwal, mulţi, prea mulţi sori şi prea multe luni au trecut…

Misiunea din golful Harriss, care adăpostea cu zece ani în urmă aproape şase sute de „indieni de barcă”, clanurile aproape în totalitatea lor, nu mai numără decât o sută în seara de Crăciun a anului 1910. La poalele colinei de unde străjuieşte Crucificatul, umbrele a mai mult de cinci sute de cruci se întind în lumina crepusculară care va dura doar până dimineaţa, în această noapte, cea mai scurtă, a anului. Ai fi zis că e un cimitir militar. Într-o bătălie dinainte pierdută, de care ei nici măcar nu erau conştienţi, ignorând regulile şi miza, dezarmaţi, au murit Pedro Ladrillero, care se numea în realitate Tehakwal, Carmen şi Cristóbal Wellington, de fapt Aksa şi soţul ei Yatse, Tereskat ajuns aici de la marea Skyring şi Kyewaytcaloes, de la marea Otway, înscrişi pe crucile lor sub numele de Jesus Eden şi Juan Froward, Conchita Froward, care se numea Waka, Petayem, care îşi abandonase refugiul lui de pe muntele Sarmiento pentru a muri şase luni mai târziu sub numele de Julio Messier, şi atâţia alţii încă, mulţi copii, copii mici, semnalaţi prin morminte mai scurte, o ridicătură de pământ teşit, vagă amintire a unei vieţi, viaţa lui Taw, fiul lui Lafko, înmormântat sub numele de Francisco-Alberto Gamboa, mort după o lună de la naşterea lui, aproape în acelaşi timp cu mama sa Wauda, ce se odihneşte deghizată sub numele Evita-Maria Gamboa, care nu înseamnă nimic pentru Lafko şi nu este decât versiunea creştină a singurului adevăr: tânără femeie alakalufă neidentificată.

Este Crăciun. Teama stăpâneşte în căsuţele slab iluminate cu luminări, unde se pregătesc pentru masa de la miezul nopţii ultimii supravieţuitori ai clanurilor. Între boul şi asinul din iesle, în imensa biserică, unde se agită

călugăritele auxiliare, îmbujorate de bucurie şi excitaţie, leagănul din paie al Pruncului Iisus este gol. Mica păpuşă care îl întruchipează nu va fi depusă decât la miezul nopţii, în procesiune, escortată de femeile şi copiii, dare trebuie să cânte colinde aducându-i mici daruri. Anul trecut, în aceeaşi perioadă, bucuria bravelor călugăriţe auxiliare fusese puţin întunecată de moartea unui nou-născut chiar a doua zi de Crăciun. Într-o spaniolă puerilă, stâlcită, părintele Antonio le explicase, de bine, de rău, indienilor că Domnul, în bunătatea sa, alesese această zi binecuvântată pentru a-l lua pe micul Luis-Maria – acesta era „numele" fiului Kyewei, femeia lui Tonko –, pentru a se juca cu el în paradis şi ca să se distreze cu îngerii până când, ajuns mare, îşi va primi la rândul lui părinţii. Predica le impresionase până la lacrimi pe tinerele călugăriţe auxiliare, care îşi împreunau mâinile surâzând fermecate. Indienii, ca întotdeauna excelenţi mimi, făceau exact la fel, convinşi, în realitate, sub masca netedă a figurilor lor, că Mort-Mort ceruse o viaţă pentru a putea renaşte în noaptea aceea în leagănul de paie din iesle.

Este Crăciun. Domneşte teama. Un alt Taw, fiul lui Taw, fiul lui Lafko, născut de Kala cea tânără, femeia lui Taw, doar cu o lună înainte, căzuse grav bolnav. Refuză sânul mamei. Are respiraţia scurtă, pielea feţei i-a devenit de cenuşă. Ochii larg deschişi se dau peste cap ca şi când l-ar fi văzut pe Ayayema chiar în îăuntrul capului său.

Lafko se gândeşte.

Bagă butuci în sobă şi în casa lui este prea cald. O căldură umedă, moleşitoare, care n-are nimic din violenţa sălbatică a focului. Nicio flacără nu se reflectă pe trupurile goale, fiindcă flacăra nu se vede şi fiindcă toţi sunt îmbrăcaţi. Corpurile or fi calde, inimile, însă, nu. Lipseşte acea lumină roşie jucăuşă, care era unul dintre misterele vieţii. Lipsesc şi cei morţi. Clopotul bisericii bate a bucurie.

Câţi ani are? E un bărbat bătrân, dar foarte viguros încă. A trăit mai multe vieţi. De la capturarea Yerfei celei tinere de către bărbaţii unui vapor străin, pe când aveau amândoi douăzeci de ani, el s-a refugiat iarăşi spre sud pentru a urca spre marea strâmtoare, înfigându-şi tehelourile în insulele Carlos cu supravieţuitorii clanului său, Kanstay, Tonko şi Taw, fiul lui. Kala cea bătrână şi Tsefayok, care era fiul lui Tsefayok cel bătrân ce fusese luat şi el şi nu mai fusese niciodată văzut, şi Yannoek, fiul lui Yannoek şi al Kostorei cea bătrână, pe care Lafko o luase cândva de nevastă, dând naştere mai multor fiice, care se urcaseră rând pe rând pe vapoarele străinilor şi pe care marea navă cenuşie de marină militară a statului Chile le-a dus una după alta, bolnave, mistuite, desfigurate, să moară la Punta Arenas sau la Puerto Natales, în carantină la spital, cu privirea fixată în tavan, având ca vecine de pat pe cele mai mizerabile prostituate ale celor două oraşe. Marea navă cenuşie a chilienilor îşi număra viii şi morţii. Cu cele două coşuri ce lăsau dâre groase de fum, ea era îngerul cu aripi negre. Într-o bună-zi, căpitanul ei spusese: „Trebuie să ajungeţi iar pe insula Dawson. Acolo veţi fi protejaţi. Nu mai puteţi trăi aici…” Şi Lafko s-a supus, ca şi Tehakwal, ca Petayem, Yuras, Kyatso, Tereskat, Yatse, ca şi Kyeweytyaloes, venit de la marea Otway. Multe dintre aceste nume nu le mai poartă nimeni, căci nu mai sunt destui supravieţuitori pentru a asigura înnoirea clanurilor ale căror bărci putrezesc lângă hangarele portului din golful Harriss.

Dar barca lui Lafko. nu.

Lafko n-a încetat niciodată să pescuiască, să vâneze focă sau cormoranul, ieşind din când în când pe mare în tovărăşia fiului său Taw şi a două sau trei femei din clan, Kala cea tânără, Yerfa-copilul care plonja goală între stânci, ferită de privirile mânioase ale „pinguinilor”. Scurte escapade ce nu depăşeau douăzeci şi patru de ore, fiindu-le oricum interzise, dar măcar o noapte pe pământ, sub

tehelou, rumenind la foc mic slănina crocantă a unei foci şi ascultând-o pe Yerfa-copilul cum cântă departe de auzul „pinguinilor” cântecul lui Lahaltel, lutrul care merge cu labele depărtate şi îşi vede de drumul lui strigând aw, aw, aw... Şi aşa Yerfa cea mică, după ce şi-a uns corpul cu untură, pe care o va şterge cu grijă a doua zi, înainte de a se întoarce la misiune, îi încălzea inima bătrână a lui Lafko, desfăcându-şi coapsele sub pielea de focă.

La întoarcere, părintele Antonio spunea: „Iar ai fugit, Felipe! E bine şi aşa, doar eşti, ţi-o spun eu, un bun muncitor, bun creştin şi bun soţ. Vezi totuşi să nu te îneci. Am nevoie de tine aici”. La care Lafko răspundea: „Nu vreau să vă supăr, padre[21]. Doresc binecuvântarea de usted[22]”. Şi îşi pleca fruntea cu un aer de falsă pocăinţă, după cum fusese învăţat.

Căci Lafko vorbeşte spaniola, în versiunea stâlcită a misiunii. Ştie chiar să scrie câteva litere învăţate la şcoala călugăriţelor, care, în douăzeci de ani de şcolarizare, nu vor reuşi să-i facă să citească şi să scrie decât pe trei dintre adulţi şi o jumătate de duzină de copii. Este dotat pentru tâmplărie, bate cuie şi dă la rindea corect. Face coşciugele şi, cum a învăţat să numere, ştie acum ce înseamnă în limba albilor akwal, mulţi, mulţi morţi. Merge în fruntea procesiunilor. Cântă. Ştie multe cântece religioase pe dinafară. În public, pe Kostora, nevasta lui, care este bătrână şi de care se mai atinge, doar când o bate, o copleşeşte cu atenţii ce-i aduc felicitări din partea „pinguinilor”. Îşi spală mâinile şi vârful nasului în fiecare zi, îşi descoperă capul cât i se vorbeşte, se împărtăşeşte cu devoţiune în fiecare duminică, scoţând o limbă groasă, maronie, din cauza tutunului mestecat şi, dincolo de dezordinea din casa lui şi talmeş-balmeşul de gunoaie din prag, peste care părinţii misiunii au fost nevoiţi să treacă cu vederea – cartierul indigen din golful Harriss seamănă

21 Părinte (span.) (N. Tr.).

22 Dumneavoastră (span.) (N. tr.)

cu un maidan public –, se poartă civilizat. Cu singură rezervă importantă, că nu o face decât sub numele de Felipe-Maria Gamboa, care nu are nicio semnificaţie pentru el şi nu îl angajează deloc pe Lafko.

Felipe-Maria Gamboa nu este nimic altceva decât un automat. Ca şi ceilalţi o sută de supravieţuitori ai misiunii, Wellington, Froward, Ladrillero, Messier, Canales, Eden, ce se pregătesc docil să participe la messa de la miezul nopţii, periindu-şi maşinal hainele. Călugăriţele, ca şi cu un an în urmă, au împărţit fursecuri, bomboane în poleială, dulceaţă şi modeste jucării pentru copiii care se arată fals interesaţi, tutun, câteva sticle de vin care smulg de această dată surâsuri sincere, basmale negre pentru văduve şi albastre pentru fetele tinere. E sărbătoare. În jurul sobelor se mimează bucuria, în vreme ce nimeni nu se simte cu adevărat bucuros, iar în fundul sufletului fiecăruia pândeşte o mică fiară feroce, cu gheare, trimisă de Ayayema şi care nu este altceva decât spaimă. Akwal, mulţi, mulţi morţi. Nu-l înţeleg deloc pe acest dumnezeu care se naşte în fiecare an, deşi este mort-mort şi nemişcat pe crucea sa. Sunt asiguraţi că este un dumnezeu bun. Dar una ca asta nu există. Bun, poate pentru oamenii albi, nu pentru kaweskari care nu au cuvânt pentru bunătate.

Părintele Antonio a făcut un tur înainte de a se ducă la biserică, însoţit de părintele Gregorio. A vizitat toate casele, întârziind câteva minute în fiecare, ciupind copiii de obraji, făcându-se că nu vede dezordinea, complimentându-le pe tinerele mame pentru cât de bine arată odraslele lor. Curba mortalităţii a crescut vertiginos în acest an 1910... Toate morţile acestea repetate îl mâhnesc adânc, dar le punea pe seamă epuizării unui popor prea bătrân. prea puţin numeros, slăbit de consangvinitate şi de mii de ani de suferinţă. Bine măcar că venise la timp să-i ajute pe cei mai viguroşi să supravieţuiască şi să se adapteze, iar pe ceilalţi să moară creştineşte, având acces la viaţa eternă. Este voinţa lui

Dumnezeu. Nu şi-a pus niciodată alte întrebări.

— Felipe, întreabă părintele Antonio, tu mai pescuieşti mâine? Te-am văzut lângă barcă. Dar mâine este zi de sărbătoare, nu de pescuit.

Lafko are barca gata pregătită. Se duce acolo la miezul nopţii, pe când toată lumea doarme. Şi-a modelat cu mâna lui vasul din argilă pentru foc. A cioplit o vâslă nouă. Sub o prelată veche a ascuns nişte topoare furate din atelier, cuţite, piei de lutru, diferite obiecte necesare, şterpelite de ici şi de colo, pe care le adună de luni de zile. Ungă arcele tehelourilor, pe o plajă necunoscută de către „pinguini" îl aşteaptă stârvul unei foci mari ce trebuie să fie acum numai bună să-i dea grăsime din belşug, came, o piele nouă. Automatul Felipe răspunde:

— Eu vreau ce vrea Padre.

— Eşti un om de ispravă, îi spune părinteşte călugărul. Dar „pruncul" ce-ţi face?

„Pruncul" este Taw, fiul Kalei celei tinere şi al lui Taw, fiul lui Lafko, pe care Ayayema îl trage de picioare, fiindcă Mort-Mort cere o viaţă în noaptea asta pentru a renaşte în staul. Aşa gândeşte Lafko, în timp ce Felipe-Maria Gamboa zâmbeşte larg.

— A mânca mult, a merge foarte bine.

— Să fie într-un ceas bun, răspunde călugărul liniştit. E timpul, acum. Să nu întârziaţi la biserică.

Al doilea clopot pentru messă a sunat. Vântul s-a stârnit şi el, anunţând o noapte furtunoasă. Cu toate că uşa o închisă, o nelinişte surdă a intrat în toţi cei ai casei. Au o mină gravă, dar ochii le strălucesc. Strâng cuverturile în baloturi, umflă de pe etajeră tutunul, vinul, biscuiţii, sfoară, o cutie de conservă ruginită plină cu ace şi cârlige de undiţe, neglijând boarfele răspândite în dezordine pe jos şi crucea de lemn atârnată pe perete. Tonko copilul, Tonko urmaşul, mută din sobă într-o căldare toţi tăciunii aprinşi, acoperindu-i grijuliu cu cenuşă. În sfârşit, Lafko şi-a scos de sub salteaua lui, unde o păstra ascunsă de

privirile inchizitoare ale „pinguinilor”, mica pungă din piele de focă în care se află comoara sfântă: pământul roşu amestecat cu grăsime, pe care şi-l întinde pe obraji şi pe frunte, fâşia cu pene albe, pe care şi-o prinde în jurul capului, vârful de lance din piatră tăiată pe care este gravat un omuleţ cu capul înconjurat de o coroană formată din patru puncte dispuse în romb. Piatra este caldă, mai caldă decât ieri şi alaltăieri. Începuse să se încălzească în noaptea când se trezise dintr-un vis în care se văzuse ducându-l pe noul-născut sub rafale de ploaie şi de vânt. Chiar în aceeaşi noapte, copilul căzuse bolnav.

Lafko se gândeşte. Îi priveşte pe ai săi. Îşi priveşte şi câinele, care aşteaptă dând vesel din coadă. Clopotele bat pentru a treia oară. Messa trebuie să înceapă.

— Arka! spune el, la drum, în timp de dincolo de nori o voce pe care el nu o aude se ridică, luând ca martori îngerii, heruvimii, şi serafimii, tronurile, virtuţile, puterile şi stăpânirile. „Acesta este fiul meu, Lafko, întru care am binevoit…”

Orăşelul din golful Harriss este pustiu. Messa de la miezul nopţii l-a golit. Se aud zăngănind tablele de pe acoperişurile bătute cu furie de vânt. Norii trec grăbiţi şi apăsători, de un negru strălucitor sub clarobscurul soarelui care, abia apus, nu va întârzia să răsară. Din casele învecinate au ieşit şi alte siluete, însoţite şi ele de câini. Uşile rămân deschise în bătaia vântului. Nimeni nu se gândeşte să le mai închidă. Este o plecare fără întoarcere. Toţi fug spre barcă, în linişte, cu picioarele goale. Kala cea tânără îşi lipeşte pruncul de corpul ei gol sub mantaua de lutru care o acoperă. Lafko este puţin în întârziere. A înconjurat colina pentru a înfige patru beţe roşii în pământ, ca o centură în jurul crucii. Dând cu pietre, strigă: „Lalât! Lalât! Lasă-ne în pace!”, apoi se duce să-i întâlnească pe ai săi, care se trudesc să lase barca la apă, în valuri până la jumătatea corpului.

Arka! La drum.

Nomazii sunt din nou pe mare. Au inversat cursul timpului, fugind spre originile lor. Câţi sunt? O duzină. Taw cel tânăr şi Taw copilul, Kala cea tânără şi Kostora, Yerfa-copila, care avusese prima ei sângerare şi îi va dărui un copil lui Lafko, iar acesta se va numi Lafko-copilul, şi bătrânul Kanstay, a cărui familie a pierit în întregime la misiunea din golful Harriss, cu excepţia fiicei sale Kyewa şi a, nepoatei sale Wauda, un alt prunc. În sfârşit, care nu are nici mamă, nici tată şi se numeşte Wakacopilul… Patru bărbaţi robuşti pentru a trage la ramele lungi, Tonko pentru a păzi focul şi Yerfa la cârma bărcii, în picioare, cu chipul ei tânăr, lunar şi galben, biciuit de o ploaie îngheţată ce şterge din faţa ochilor acoperişurile misiunii, colina cu crucea şi biserica din golful Harriss, unde automatele-oameni cântă fără nicio priză de conştiinţă, cu sufletul amorţit şi mintea goală.

Toată noaptea au luptat, îngheţaţi, uzi leoarcă, femeile au scos fără întrerupere apa din barcă. De douăzeci de ori, barca s-a aflat pe punctul de a se răsturna. Dar de renunţat, nici vorbă. Nicio clipă. Dimineaţa vor trebui să se ascundă, acoperind în grabă focul slab la care au încercat să se încălzească. Maria Auxiliadora îi caută, făcând curse de cealaltă parte a barierei de stânci în spatele cărora s-au refugiat. Au reluat drumul seara, după ce catargele goeletei au dispărut la orizont şi abia în a doua noapte şi-au regăsit teheloul, cadavrul focii şi provizia de lemn uscat pitită de Lafko sub o prelată. Au aprins un foc mare şi s-au dezbrăcat. Au topit grăsimea de focă şi s-au uns din cap până în picioare, imediat ce-a început să se încălzească, răspândind o duhoare binefăcătoare. Sub tehelou, laolaltă cu câinii, crănţăninduşi slănina, smulgând fâşii de carne mustoasă, spânzurate de arcele colibei, s-au regăsit pe ei înşişi. Au primit printre ei, cu un fel de uşurare, spiritele lor rele, care îi terorizau, Ayayema răufăcătorul, Kawtcho-uriaşul subpământean şi Mwonocare-pornind-din-munţiilui dezlănţuie furia

elementelor. Cel puţin vor visa – în lumea lor.

Copilul bolnav a supt la sânul mamei. Respiraţia i s-a liniştit. Doarme.

Timpul s-a oprit.

Variolă, tuberculoză, sifilis, gripă mortală, sau, pur şi simplu silă de viaţă. Optzeci de morminte s-au adăugat în cursul anului 1911 celor cinci sute dinainte aliniate în cimitirul din golful Harriss şi alte două bărci au fugit. N-a mai fost niciun Crăciun. În septembrie, Maria Auxiliadora i-a repatriat la Punta Arenas pe părintele Gregorio, părintele Antonio, pe tinerele călugăriţe auxiliare, „pinguinii” şi „pinguinele”, dezolaţi şi fără să înţeleagă vreodată ceva. Oile s-au sălbăticit, vacile, neîngrijite, au crăpat de foame, acoperişurile s-au prăbuşit, debarcaderul a fost distrus de ocean şi marea putreziciune australă a înghiţit şi ultimele rămăşiţe ale acestor iluzii.

Doar patru sau cinci bărci mari străbat marea strâmtoare, cea a lui Lafko, a lui Kyasto, a lui Yuras… După câteva luni de singurătate, viaţa lor rătăcitoare i-a readus în calea vapoarelor, la insulele Carlos şi capul Tamar. Atât de puţin numeroşi, s-au descurajat repede. S-au învăţat din nou să cerşească, să bea alcool, să-şi prostitueze femeile devenite o marfă din ce în ce mai rară pe acest itinerar masculin, frecventat de sute de marinari, dar cel puţin nu mai mureau în ritmul înfricoşător din golful Harriss. În schimb, nu se mai năşteau copii aproape deloc în orice comunitate umană pe sfârşite, se poate vedea această renunţare la perpetuarea biologică impusă de destin. Descurajarea generează sterilitate.

Din când în când, dispar în labirintul îngustelor canale interioare, cuprinşi din nou de instinctul de vânătoare, amintire a festinelor cu balenă şi mai ales datorită acelei dispoziţii a spiritului care i-a împins întotdeauna să fugă, să se retragă în ei înşişi. Dar aceste remisiuni durează puţin şi se răresc. Pot fi întâlniţi pe

Carrera, în strâmtoarea Magellan, pe care ei o numeau cândva Tehas şi care acum este balizată, fiind măi mult cerşetori ai mărilor decât nomazi, amărându-şi bărcile într-un golfuleţ pentru a aştepta nava de traversare fără a fi luaţi de curent.

Apoi, brusc, peisajul se schimbă.

În 1913, preşedintele Wilson va inaugura canalul Panamá, care permite evitarea imensului ocol pe la capul Horn sau Magellan. Punta Arenas este un oraş mort, ucis fulgerător, portul său carbonier s-a golit, cheiurile sunt pustii. Cei doi paznici ai farului Evangheliştilor, sentinela occidentală a strâmtorii, înregistrează cu melancolie în caietul de serviciu trecerea numai a cinci nave în tot anul 1914. Războiul slăbeşte şi mai mult acest ritm. Apoi, în 1920, opt nave. În 1925, patru, 1930, două etc. Micul pachebot care leagă trimestrial Punta Arenas de Valparaiso nu se opreşte deloc în insulele Carlos. Prea împuţiţi, prea murdari, prea mizeri, cu înfăţişare de fiinţe îndobitocite, trişti, cu ochi stinşi, adevăraţi vagabonzi, de data aceasta alakalufii au încetat să mai provoace milă. Epave ale unei alte lumi, ei deranjează. Vapoarele vânătorilor de balene au dispărut şi ele, înlocuite fiind de navele-uzine, care lucrează mult mai în larg. Singurul vizitator compătimitor, nava cenuşie a marinei de război chiliene, staţionând în strâmtoarea Magellan. Ea se va numi succesiv Ultima Esperanza, Micalvi, Cruz del Sur, Almirante Pikkendorf, şi e comandată de tineri ofiţeri care le dovedesc acestor nenorociţi o fraternitate marinărească. Rapoartele lor vor ajunge să-i neliniştească pe cei câţiva înalţi funcţionari mai omenoşi.

Ce era de făcut?

S-a emis o lege. Legea pentru protecţia indienilor, promulgată în 1940 de guvernul chilian.

Prea târziu. Fără a pune la socoteală mâna de alakalufi din Punta Arenas, care nu mai contează, definitiv absorbiţi în sânul unui subproletariat mizerabil, pe cei din

Puerto Natales, care nu valorează mai mult, şi pe dispăruţii din Chiloe, lichidaţi de loberoşii chilioţi, nu mai supravieţuiesc în totalitate decât treizeci şi cinci de indieni de barcă.

Între care Lafko.

XII. PORTUL PARADIS

Nu mai este decât o problemă de timp, doar câţiva ani. Pentru alakalufi, timpul s-a oprit, viaţa s-a stins, şi totuşi totul se desfăşoară foarte repede.

Scena pe care se joacă drama s-a deplasat. Abandonând marea strâmtoare pustie, clanurile s-au îndreptat spre nord, spre canalul Messier, unde loberoşii din Chiloe continuă să vâneze. E cunoscută atracţia aproape masochistă, morbidă a alakalufilor pentru chilioţii vânători de foci. În tovărăşia acestor brute – care îi bat, câteodată îi omoară, iar de exploatat îi explorează mereu, se culcă cu femeile şi fiicelor lor şi se dau chiar la băieţaşii lor, fac robi din copiii lor, le transmit toate bolile lor murdare, dar nu sunt niciodată zgârciţi cu alcoolul şi cu vinul – cel puţin au impresia că trăiesc. Dacă ajung să se redreseze, aceasta nu se mai întâmplă fugind în labirintul de canale înguste, ci punându-se sub protecţia autorităţilor militare – doi sergenţi de aviaţie roşi de plictis şi de spleen – de la postul meteorologic din Puerto Eden, în canalul Messier. În curând, nu se vor mai clinti.

Acest lo. botezat cu numele ebraic al Paradisului – câteva barăci pe piloţi, un dig care se clatină, un stâlp de transmisie radio, un cimitir – este unul dintre locurile cele mai lugubre de pe pământ. Plouă atât de mult şi de des, încât alakalufii preferă să bea apa dulce foarte pură acumulată la suprafaţa mării şi nu apa care coboară de pe culmile pline de toate miasmele descompunerii vegetale. Nu se văd niciodată munţii învecinaţi, ci doar pereţii de granit negru ai canalului Messier şi ai şenalelor care se

varsă aici. Plafonul de nori, la un mai mult de cincizeci de metri, dă impresia că te afli închis în culoarele pustii ale unei imense case de uriaşi.

Legea pentru protecţia indienilor? Funcţionează. Cinci barăci prefabricate, niciodată revopsite, îmbibate de apă, adăpostesc ce-a mai rămas din ultimele cinci clanuri, dublate de cinci tehelouri grupate pe o plajă, acoperite cu prelată şi nu cu piei de focă, în care alakalufii se refugiază cel mai adesea pentru a dormi laolaltă cu câinii lor într-o repliere atavică, pe un aşternut de deşeuri insalubre an de an mai gros, împrejurul unui foc care mai mult fumegă decât încălzeşte – căci ei nu mai sunt în stare nici măcar să aleagă şi să deosebească, cu ştiinţa lor de odinioară, lemnul uscat în interiorul scoarţei de cel îmbibat de apă. Singurul loc unde este ceva mai cald este bucătăria-cameră de zi a portului militar. Cei doi sergenţi, radio şi meteo – schimbaţi în fiecare an – îi primesc aici din când în când, după dispoziţia şi omenia lor, pe cei mai puţin murdari dintre protejaţii lor, în special copii, care îi privesc jucând cărţi sau răsfoind, în dorul lelii, reviste vechi. Porridge-ul cu lapte îndulcit este singura lor iniţiativă dietetică şi îl fac adesea pentru copii. În realitate, tinerii tehnicieni de aviaţie, simpli subofiţeri, care n-au primit nici instrucţiuni speciale şi nici vreo instruire relativă la protecţia indienilor, sunt lăsaţi cu totul de capul lor. Câteodată, unul dintre ei dă sfaturi. Fetelor, să se păzească de loberoşii care dau târcoale, fără să aibă însă puterea unor poliţişti. Mamelor, să spele îmbrăcămintea copiilor, căci săpunul nu lipseşte. Din când în când, o femeie ascultătoare poate fi văzută frecând într-un hârdău o zdrenţă, pe care o întinde apoi pe câte o tufă. Dar cum practic plouă în fiecare zi, haina nu se usucă niciodată şi este refolosită jilavă. Există şi o farmacie bine echipată cu specialităţi costisitoare, a căror utilizare nu o cunoaşte nimeni, dar aspirina lipseşte, ca şi tetinele şi alte produse elementare. Miloasa navă cenuşie trece de două ori pe an,

pândită de o jumătate de duzină de copii – ultimii –, căţăraţi în vârful stâlpului-rădio. Nu se opreşte decât o zi sau două, timp în care medicul de la bord, debarcat, face injecţii, consultă şi prescrie tratamente care, în delăsarea generală, vor fi uitate. Nava debarcă şi câţiva nenorociţi descurajaţi, culeşi de pe la cotitura vreunui şenal, cai şi-au abandonat barca fără să mai arunce o privire în urmă, indiferenţi faţă de soarta lor, reîntâlnindu-şi nici trişti, nici bucuroşi înaintaşii întru descurajare. Marea afacere, singura afacere, este distribuirea gratuită de alimente, orez, paste, lapte praf, zahăr, untură, conserve de carne, legume uscate. La început evenimentul avea loc în fiecare săptămână. Toate clanurile făceau la fel: puneau totul la grămadă şi diluau cu apă, într-o marmită neagră de funingine, pe care nimeni n-a spălat-o în veci. Familia întrunită supraveghează cu gravitate fierberea şi fiecare amestecă cu vârful unui băţ. După ce se trage marmita de pe foc, toată lumea se serveşte în acelaşi timp, cu ajutorul unei linguri vechi sau al unei cochilii de scoică, scotocind fericiţi în amestec. Totul este devorat o dată, ca pe timpul orgiilor cu balenă. Nu s-au hrănit şi nu se hrănesc altfel decât cu lăcomie, fără să le pese de ziua de mâine. Următoarele şase zile nu vor mânca decât scoici culese de pe stânci, care deveniseră o raritate, căci femeile nu se mai scufundă. Le perpelesc puţin la foc, înfipte în vârful unui băţ, ca odinioară. Rupturile de ritm alimentar provoacă atâtea tulburări, încât medicul navei cenuşii a dat sfatul ca distribuirea să fie zilnică. De această dată, totul era mâncat dintr-odată dimineaţa şi zeama groasă informă hăpăită, iar restul zilei se scurge într-o lâncezeală totală. Femeile împletesc mici coşuri, cioplesc harpoane urâte din os, care nu vor mai folosi la nimic, muncă făcută de mântuială, dată peste cap, făcută cu plictis, al cărei scop unic rămâne trocul cu alcool, la bordul navelor a căror vizită este improbabilă. Altele se fardează îndelung când puştii, din vârful stâlpului, anunţă sosirea unei şalupe

de loberoşi, chiar şi cele mai bătrâne, mai respingătoare, ca Maria Canales, care, în ciuda ochiului ei chior, purulent, îşi prinde o panglică în păr şi nu scapă nicio şalupă.

Radiotelegrafistul, dacă este bine dispus, ţine o lecţie în bucătăria postului, dar nimic nu-l obligă la asta decât bunul lui plac şi conştiinţa sa, care cedează cel mai adesea în faţa zădărniciei sforţărilor. Cimitirul îi ia unul după altul pe cei mai dotaţi dintre elevi. Ceilalţi, şcolarii leneşi, încăpăţânaţi, proşti, care se dezbracă de haine pentru a se căţăra pe stânci, care se bălăcesc în apa rece ca gheaţa, goi, care acceptă porridge-ul radiotelegrafistului, dar o întind imediat după asta, se poticnesc dacă li se mângâie părul, se închid în ei dacă li se zâmbeşte şi refuză inconştient să facă parte dintre cei care ar putea fi numiţi „favoriţii” celor doi sergenţi – aceştia sunt cei care vor rămâne în viaţă.

O viaţă absurdă, în care nimic nu mai are valoare, nici timpul, nici eforturile, nici greutăţile, nici chiar tristeţea. Zilele se scurg aici asemănătoare unele cu celelalte, fără neprevăzut, fără sărbătoare, fără cântece, cu singura cezură zilnică a distribuirii de alimente. Alakaluful se mulţumeşte să aştepte moartea. Aşteptarea este singura lui activitate.

Carlitos a fost foarte bolnav. Noul radiotelegrafist, sergentul Peralta, este un tânăr bărbat inimos şi îl iubeşte mult pe Carlitos, un copil plăcut şi surâzător, nedezlipit de cei doi albi. Neştiind cum să-l îngrijească, i-au dat o cameră la post, cu un pat şi cearşafuri albe. Sergentul meteorolog, Gimenez, şi Peralta fac cu schimbul ca să poată veghea la căpătâiul lui atâta timp cât are febră şi le e teamă de ce-i mai rău. Nu puteau îndura ideea de a-l vedea pierdut şi pe cel mai dotat dintre cei şase puşti care reprezenta tot tineretul acestui popor. L-au hrănit, l-au spălat, l-au ţinut la căldură săptămâni în şir. Profitând de o întoarcere a lui Almirante Pikkendorf, nava cenuşia de

serviciu începând cu anii şaptezeci, au făcut în aşa fel încât să li se aducă pe cheltuiala lor un trusou întreg de băiat chilian, cămăşi, pulovere, chiloţi şi adevărate manuale şcolare, caiete şi un stilou. Carlitos s-a adaptat bine. Micul sălbatic murdar şi zdrenţăros a devenit, fără nicio dramă aparentă, un tânăr chilian ca toţi ceilalţi, în ciuda figurii sale mongole, a pielii galbene, a picioarelor scurte şi arcuite, a buzelor sale groase, a frunţii înguste, a claiei de păr negru în care se rup pieptenii şi a dificultăţii de a suporta mult timp încălţămintea.

Acum, vindecat complet, Carlitos locuieşte în incinta postului. Din patul camerei sale cu vederea spre imensul golf Eden, el vede colibele, care nu mai sunt decât trei, barăcile, dintre care două sunt închise – în timp ce cimitirul s-a extins prin câteva morminte proaspete –, şi cinci mici indieni, tovarăşii lui, ce se rostogolesc în iarba umedă. S-a separat de ei docil. A început să vorbească aproape curent spaniola. A învăţat de asemenea şi să-şi ajute taţii adoptivi la treburile gospodăreşti. Mânuieşte mătura, cârpa de vase, aşază masa. Pune întrebări, este interesat de manualele lui, de revistele ilustrate care îi vorbesc de o altă lume, visând îndelung la obiecte, fiinţe omeneşti, peisaje necunoscute. Este întotdeauna foarte curat şi îi place să-şi spele mâinile înspumând săpunul din abundenţă. Cunoaşte plăcerea de a mângâia o mobilă, o stofă, descoperind la atingere senzaţii noi. Ferchezuit în hainele lui, cei doi sergenţi spun despre el cu mândrie: „Es un verdadero nino de la Ciudad”[23].

Din când în când, seara mai ales, Carlitos o mai zbugheşte totuşi de la post. De data aceasta, cu picioarele goale şi prin ploaie, fuge la colibe. Se strecoară pe sub pânza udă de la intrare şi îşi reia locul în cercul familial, devorând scoici cholga fripte care răspândesc un miros înţepător de peşte de mare. Sub tehelou se află Taw, tatăl lui, un bărbat mic, musculos şi mândru, care nu se duce

23 Este un adevărat copil de oraş. (Span.) (N. tr.)

niciodată la postul militar şi se încăpăţânează să nu plătească în piei de vidră prinse de el comorile zilnicei distribuiri. Yerfa, mama lui, o femeie liniştită şi tristă, îşi vede fiul, singurul copil care a supravieţuit, îndepărtându-se inexorabil de ea. Încearcă să-l reţină, înconjurându-l stângaci cu braţele şi îl îmbrăţişează mimând tandreţea, aşa cum îi văzuse făcând pe albi. Doar pentru fiul ei se mai scufundă încă, singura dintre femeile tuturor clanurilor, aducând de la baza stâncilor frumoase scoici cholga, grase. În tehelou mai sunt şi alţi trei copii veniţi din barăcile învecinate, pentru a profita de chilipir, Wauda şi fratele ei Yannoek şi micuţa Kyewa. În sfârşit, bunica lui, Kala, care e chioară şi pe care loberos o numeau Mărgărita Canales la puta. El, băiatul, este Lafko, Carlos Canales, Carlitos fiind doar numele lui pentru albi, cel ce figurează în registrul portului şi care fusese ales de sergentul meteo de atunci, cu treizeci de ani în urmă, când Lafko, tatăl lui Taw, abandonând viaţa nomadă, revenise la Puerto Eden fără măcar să-şi aducă aminte că bătrânul Lafko, bunicul lui, înainte de a fugi în insula Dawson, era numit acolo Felipe-Maria Gamboa. Starea civilă, o problemă a albilor. În ce-i priveşte, ei sunt încă lahatlel, clanul lutrului, ca în dimineaţa creaţiei.

Lafko nu rămâne niciodată prea mult. Atmosfera este apăsătoare sub tehelou. Sunt dispute frecvente. Taw îşi bate mama, pe Mărgărita la puţa, reproşându-i escapadele pe şalupele loberoşilor, în alte seri, dimpotrivă, o bate fiindcă ieşirile ei nu i-au adus destul vin şi fiindcă lui, lui Taw, îi este foarte sete. Clanul lutrului este adesea în stare de ebrietate. Atunci, Lafko se strecoară afară şi, redevenit Carlitos, aleargă din nou prin ploaie spre frumoasa casă vopsită în albastru, pe care este înfipt drapelul chilian, şi spre bucătăria plăcută şi curată, unde cei doi sergenţi joacă dame ascultând Radio Fuegia, la Voz del Sur, emis de la Puerto Natales.

— Puţi a fum şi a peşte, spune Gimenez,

meteorologul. Du-te să te speli şi să-ţi schimbi cămaşa.

— Vă fac imediat nişte clătite cu zahăr şi ciocolată caldă, adaugă Peralta, radiotelegrafistul, făcând copilului prieteneşte cu ochiul.

Revenit, cuminte, în bucătărie, Carlitos priveşte pozele din Vea şi Nuevo Zigzag, în care fete frumoase râd cu toţi dinţii lor albi, mândre de părul lor îngrijit şi de dulcea lor piele aurie.

Astfel a trecut un an.

Ziua înlocuirii se apropie. Peralta şi Gimenez vor fi curând înlocuiţi, dar speră să nu plece singuri. Statul-major studiază dosarul lui Carlos Canales, tânărul alakaluf inteligent. La fiecare întrerupere a emisiei, Peralta speră să primească răspunsul. Cel afirmativ ar fi cea mai bună recompensă pentru ei, încoronarea eforturilor lor.

Iată, s-au scurs două decenii de când aviaţia chiliană, cu baza în Puerto Eden şi protectoare pe cât de neaşteptată, pe atât de stângace a ultimilor indieni fuegieni, caută fără succes un tânăr alakaluf de vârstă şcolară, mai evoluat decât tovarăşii lui, pentru a-l trimite într-o şcoală militară din Santiago de unde urma să iasă subofiţer. Ideea este mereu aceeaşi: să formeze un şef capabil să-şi conducă pe calea civilizării congenerii. S-ar zice că a şi fost găsită pasărea aceea rară... Carlitos are acum treisprezece ani. Vorbeşte spaniola curentă, fără să scrie şi să citească perfect, cunoaşte cele patru operaţii. Memoria lui excelentă reţine repede şi manifestă curiozitate. Nu se va putea face din el un elev strălucit, dar cel puţin unul dotat normal, da. Iată, de aproape un an trăieşte ca un băiat alb, se culcă într-un pat, mănâncă normal, a dobândit noţiuni de higienă. Răspunsul atât de mult aşteptat vine: da! În seara aceasta se destupă o sticlă de şampanie, produs al viilor regiunii Rancagua. Peralta întinde o faţă de masă albă, cu care acoperă muşamaua, şi pune patru luminări, care dau un aer sărbătoresc mesei. Gimenez îşi scoate fotografiile din uniforma de subofiţer,

înconjurat de tovarăşii lui de promoţie, şi i-o arată lui Carlitos.

— Iată! Aşa vei fi şi tu!

Copilul priveşte şi surâde. Îi place. Ideea pe care şi-o face este vagă, dar entuziasmul celor doi sergenţi îl convinge cu uşurinţă. Schiţează un salut militar. Râd. În teheloul familiei Canales, nu se râde. Atmosfera este de-a dreptul lugubră. Taw a expediat-o în şuturi pe bătrâna lui mamă chioară să-i „cumpere” alcool de la loberos. Nu-i mai aruncă nicio privire fiului său şi, desigur, beat mort, nu va fi nici măcar capabil să-l recunoască până la plecarea vaporului. Întrucât autorităţile militare ceruseră, conform regulamentului, autorizaţia părinţilor, Yerfa fusese cea care semnase cu o cruce. A încercat să-şi îmbrăţişeze fiul, dar acesta i s-a strecurat repede din braţe, de teamă ca nu cumva tocmai în momentul îmbarcării să „pută a fum şi a peşte”.

Almirante Pikkendorf, care îl duce spre lumea albilor, îl va readuce şase ani mai târziu.

De talie foarte mică – încât consiliul de revizie a trebuit să consimtă la o excepţie în favoarea lui –, dar bine legat pe picioarele scurte şi arcuite, cu trunchiul vânjos, bine strâns în tunica impecabil închisă la nasturi, cu cascheta cu galon argintiu îndesată pe fruntea îngustă, cu ceafa rasă, cu mănuşi albe ca de paradă, sergentul Carlos Canales de la Forţele aeriene ale statului Chile sare de pe vapor pe cheiul din Puerto Eden atât de metamorfozat, încât câinii se reped la ei urlând şi arătându-şi colţii, gata să muşte. Cel puţin nu-l confundă cu mizerabila turmă de vreo treizeci de indivizi pe cât de buimăciţi, pe atâta de jegoşi, care îl privesc debarcând pe noul radiofonist, unul dintre ai lor! Noul meteorolog este un alb, şi cel cele vine în întâmpinare şi-i salută prieteneşte este tocmai acest alb. Celălalt nu le-a aruncat nici măcar o privire. Cu lovituri de bocanc, face câinii să tacă şi-i pune pe fugă – cu burţile de pământ, îngroziţi.

Totul s-a degradat şi mai mult în cei şase ani. Nu lipsesc creditele pentru medicamente sau hrană, pentru repararea barăcilor, pe care delăsarea şi apatia indienilor, mai degrabă decât vântul, le transformă repede în magherniţe instabile, dar printre subofiţerii care s-au succedat la Puerto Eden, puţini au mai avut calităţile umane ale unui Gimenez sau ale unui Peralta. Cei mai mulţi n-au făcut decât să tragă de timp abătuţi, fără nicio treabă, aşteptând să fie înlocuiţi, şi n-au manifestat nici cel mai mic interes faţă de ultimii alakalufi din ce în ce mai murdari şi mai îndobitociţi, închişi definitiv în ei înşişi. Ieri a mai fost înmormântat unul, în cimitirul niciodată îngrijit, năpădit de tot de buruieni. Corvoadă. După Gimenez şi Peralta, nimeni n-a făcut nici măcar efortul de a înscrie un nume pe o cruce.

Carlos şi-a reluat camera lui de copil. A tapisat-o cu fotografii reprezentându-l pe el însuşi în uniformă, pe o plajă în tovărşia unei femei albe – soţia lui, o infirmieră, pe care a lăsat-o la Santiago, deşi ar fi fost mai utilă aici, dar regulamentul o interzice –, şi cu numeroase fotografii de femei goale, cu sexul şi pletele blonde, decupate din reviste. Prin fereastra dând spre golf, contemplă dispreţuitor tehelourile înconjurate de gunoaie şi cele trei barăci lăsând să li se întrevadă mizeria printre scândurile care nu se îmbină şi vopseaua jupuită.

Imediat a impus reguli. Fără indios la postul militar Niciunul dintre împuţiţii ăştia în bucătărie. Vremea porridge-ului cu lapte îndulcit a trecut, să se mulţumească cu ceea ce li se dă, prea destul. Şi-apoi, toţi sunt atinşi de sifilis şi înfiorător de murdari. Când se întâlneşte cu unul sau cu altul, se face că nu pricepe dacă i se vorbeşte în limba alakalufă şi nu răspunde decât în spaniolă. Bunica lui, puţa, murise. Nici nu s-a dus la mormântul ei. Tatăl şi mama sa nu sunt mai bine trataţi. La maică-sa, care a avut curajul să vină într-o bună zi să-i facă reproşuri, a urlat, dând-o afară: „Dar uită-te la tine, putreziciune bătrână,

cum ai putea să-mi fii tu mamă!” Pe trei dintre ai lui îi detestă în mod special, un băiat şi două fete, aproape de vârsta sa, tovarăşi de joacă pe când era copil: Yannoek, Kyewa, Wauda. Şi-a ferecat memoria. Nicio emoţie nu scapă de acolo, fiind absolut imposibil ca el, sergentul Carlos Canales, radiotelegrafist brevetat, proprietarul la Santiago al unei femei albe şi al unui mic automobil, să aibă câtuşi de puţin ceva în comun cu aceşti trei indios puturoşi, mai ales cu cele două fete care vin să se plimbe în jurul postului, fâţâindu-şi cu surâsuri hidoase fundul lor mare şi ţâţele galbene, prost îmbrăcate în rochii oribile şi murdare, cu buzele lor groase de negresă boite cu un ruj greţos, gras, care se întinde – nu, ce-şi închipuie ele! Chiar şi copiii îl oripilează. Ei nu sunt însă numeroşi şi, atât de trişti, că abia se aud. Cât îl priveşte pe meteorolog – sergentul Galdos –, care îi reproşează asprimea inimii, îi răspunde: „Inimă! Crezi că au ei aşa ceva? Eu sunt în măsură să-ţi spun: nu”.

În schimb, se arată maniac de ordine. A început să convoace bărbaţii şi băieţii în fiecare dimineaţă la opt la piciorul stâlpului cu drapelul, pe orice vreme, şi face cu ei manevre militare, lopata la umăr, pretinzând să poarte încălţăminte pentru a-i auzi bătând călcâiul. „Drepţi! Pe loc repaus! Onorul! Pe loc repaus! Drepţi...” Răcneşte comenzile cu o plăcere rea şi dă pedepse grele: nu se distribuie alimente familiilor celor care lipsesc. Mama sa trebuise să se scufunde zilnic în apa îngheţată, fiindcă Taw, tatăl lui, refuză cu încăpăţânare să fie prezent. Apoi îşi trimite biata armată să atace mormanele de gunoaie „care sunt ruşinea Puerto Edenului”. Arderea degajă o asemenea putoare – se ţine de nas ostentativ –, încât a decis să le îngroape. Ceea ce înseamnă o muncă fără sfârşit. În acest pământ saturat de ploi, gropile se umplu de apă imediat. Carlos urlă, bate din picior, îi hărţuieşte pe nenorociţi. I-ar bate dacă n-ar şti că sergentul Galdos îl observă şi-i dezaprobă metodele.

Supraveghează. personal curăţenia caselor. Ca în cazarma din Santiago, impune aerisirea zilnică, răcind instantaneu ceea ce a fost atât de greu încălzit, trece în inspecţie pe neaşteptate, încearcă cu un deget, dezgustat, cât de murdare sunt oalele, le pune pe femei şi pe copii să se dezbrace şi le freacă o mică suprafaţă de piele cu o bucată de pânză albă, umezită. Dacă pânza se murdăreşte: pedeapsă! Pedepsele sunt numeroase. Şi pe deasupra mai şi rânjeşte cu răutate, văzându-i aliniaţi în pielea goală, în faţa lui. Când se întoarce la post, în bucătărie, îşi spală la nesfârşit mâinile cu mult clăbuc, mormăind întruna: „Nişte porci sadea!” Lui Galdos, care îi atrage atenţia că nu se află chiar într-un lagăr de prizonieri, i-o întoarce arţăgos: „Prizonieri? Dar sunt! Ai jegului şi ai prostiei lor. Abia când vor deveni civilizaţi, va putea fi vorba de libertate”.

N-a admis decât o excepţie de la toate regulile pe care le-a stabilit, aceea de a invita în fiecare seară la post un indio. Bărbat, femeie, copil, puţin contează, cu condiţia să treacă toţi pe rând. Nu oferă ciocolată caldă, nici vin, ci abia-abia o ceaşcă de cafea slabă – căci pe deasupra mai este şi zgârcit. Nu-i primeşte din bunătate şi cu atât mai puţin din prietenie, ci doar pentru ca fiecare să-l poată vedea în fiecare seară făcându-şi partida de dame cu Galdos, în majestatea sa de civilizat iniţiat în misterele albilor.

În mod ciudat, scuteşte de atenţiile lui migăloase cele trei tehelouri şi ultima barcă, cea a tatălui său, trasă pe uscat, dar echipată. Îi explică lui Galdos că, în colibe, îi este peste putinţă să intre, fiindcă put atât de tare a rahat, a fum rânced şi a peşte... În realitate, s-ar zice că acţionează o frontieră invizibilă, pe care n-ar puteai trece fără să se dezintegreze pe loc.

Şi totuşi, două luni mai târziu, a trecut-o. Încă de a doua zi după sosirea lui, a început, puţin câte puţin, să

depăşească măsura cu vino tinto[24], apoi cu pişco**[25], în sfârşit cu alcoolul de cereale al loberoşilor. Bea pe înserat, ora de angoasă a alakalufilor, ora lui Ayayema, a lui Mwono, a lui Kawtcho. Fără îndoială, şi din cauza tensiunii prea puternice la care este supus în noua sa piele – în prezenţa fraţilor săi de rasă. În sfârşit, o ereditate alcoolică, probabil, şi-a spus şi ea cuvântul. Lui Galdos, care îi face observaţie, vorbindu-i de cariera lui, de obligaţiile lor, de soţia sa din Santiago, de încrederea superiorilor, îi răspunde prin jurăminte de beţiv: „De, mâine gata, zău”. Şi-şi mai acordă o ultimă şansă de a bea: „Ultimul pahar, zău!”

Într-o noapte, beat turtă, dar conştient, Galdos fiind culcat, a întins-o. Pe jumătate dezbrăcat, a fugit cu picioarele goale prin ploaie spre teheloul unde dorm cele două fete. De data asta, câinii nu l-au mârâit, cum făceau de obicei când se apropia sergentul Carlos Canales, de la Forţele aeriene ale statului Chile. În colibă, s-au strâns cu toţii, oameni şi animale, pentru a-i face loc lui Lafko între „Fund mare” şi „Ţâţe gălbene”, denumite astfel în bătaie de joc, redevenite Wauda şi Kyewa.

În noaptea aceea, a avut reflexul de a se reîntoarce la post exact la timp ca să-şi pună pe furiş uniforma, fără să se spele, şi să-şi ia micul dejun în tovărăşia meteorologului, în bucătărie. Galdos a spus fără să se gândească: „Curios, cum pute în dimineaţa asta, nu simţi?” Apoi, privindu-l pe Carlos, a înţeles.

În următoarele trei nopţi, Carlos nu s-a întors, în dimineaţa celei de a patra zile, barca dispăruse, ca şi sergentul Canales împreună cu cinci indios, un bărbat, o femeie, două fete tinere şi un tânăr: Taw cel bătrân, Yerfa; nevasta lui, Wauda cea tânără, Kyewa cea tânără, Yannoek – Arka! La drum! spusese Lafko.

Fruntea îi era încinsă cu o fâşie de piele albă.

---

24 Sort de vin roşu (it.)

25 Varietate de rachiu.

Era ultima fugă. De data aceasta, el nu va mai reveni. Comunitatea alakalufilor din Puerto Eden s-a redus astfel dintr-o lovitură cu o treime. Cei mai buni plecaseră, singurii care ar fi putut salva sau întârzia moartea grupului. Cei ce-au rămas sunt nişte epave care şi-au pierdut voinţa de a trăi şi o ştiu. În ultimele două tehelouri locuite, în noaptea care a urmat acestei plecări, Kala şi Kostora au cântat. Akwal, mulţi, mulţi sori şi multe luni au luminat nefericirea Oamenilor… Cântecul lumii alakalufilor, marele bocet de jale… O plângere lungă, pe o singură notă stridentă din ce în ce mai slabă şi care în zori s-a stins.

Nimeni nu o va mai auzi vreodată, doar poate cel ce va veni să înlăture ferigile care-au năpădit micul cimitir şi să asculte cu inima dacă Dumnezeu îngăduie…

Lafko face drumul spre sud, apoi urcă iar marea strâmtoare pustie spre est, navighează până la insulele Carlos, unde se deschide sumbrul canal Barbara. Pe plajă, timpul şterse singura amintire materială cu care ai săi însemnaseră întotdeauna acest pământ: arcele colibelor abandonate şi mormanele de cochilii de scoici goale.

Înainte de a se afunda în labirintul îngheţat, cu Yannoek şi Kyewa, Yerfa, Wauda şi bătrânul Taw, ultima imagine pe care o iau din această lume, ca o repetiţie finală şi de asemenea inexplicabilă a apariţiei lui Magellan, este un imens pachebot strălucitor iluminat care parcurge drumul cu viteză mică şi al cărui nume scris cu litere enorme alcătuite din sute de becuri electrice se citeşte între coşuri. France*[26]. La bord se vorbeşte despre ei. În fumoarul clasei întâi, la un pahar, patru domni pleşuvi, în smoking, şi femei cu decolteu mare – o serată la capătul

---

26 Ultimă croazieră în jurul lumii a pachebotului France, care va intra în agonie puţin după aceea, la Havre. (N.a.)

lumii – un conferenţiar locvace, în aşteptarea mesei, evoca, cu talent, călătoriile lui Bougainville, Cook, Darwin, şi chiar şi pe aceea a domnului Gaston Lemay, a cărui carte, „La bordul Junonei”, figurează în bibliotecă, precum şi întâlnirile lor cu sălbatici de o urâţenie înspăimântătoare, goi, împuţiţi, antropofagi, dar a căror urmă astăzi, este definitiv pierdută.

Nu se poate spune că nu trăieşte o clipă de emoţie una dintre acele tresăriri ale inimii disponibilă în mod miraculos între vinul sec de Champagne, cu anul îmbutelierii pe etichetă, şi caviar. Apoi cineva ridică paharul în sănătatea celor dispăruţi.

Arka, adio.

XIII. LAFKO

Destinul s-a împlinit. Cercul s-a închis. Îl regăsim pe Lafko pe plaja unde l-am lăsat la începutul acestei povestiri. E singur.

Rătăcirile lui au durat zece ani. Morţi, înecuri, răpiri, renunţări la bordul miloasei nave cenuşii. Toţi cei din barcă l-au părăsit, Taw cel bătrân, Yerfa cea bătrână, Wauda, femeia lui, care era însăşi viaţa, Yannoek şi Kyewa, şi până şi cei doi fii care i s-au născut între timp şi pe care Ayayema, i i-a luat înapoi, Taw-copilul, ultimul.

Lafko nu-şi mai visează morţii. Petrece nopţi liniştite. Chiar a văzut soarele strălucind. Vântul şi zăpada, care vin în vârtejuri furioase, cruţa plaja minusculă unde şi-a înfipt el teheloul. Scoicile cholga se găsesc din belşug şi a omorât şi o mică focă, din care îşi umple burta în fiecare seară. De ce-şi aminteşte el? De nimic. A trăit douăzeci de mii de ani ca pe o clipă. Acum, aşteaptă.

Noaptea, vede semne pe cer. Crucea Sudului străluceşte nefiresc, în timp ce între stele izbucnesc lumini de-o clipă. A văzut şi cadavre de Pektcheves aduse, din ce în ce mai numeroase, de curentul care ia amploare şi

devine tot mai iute cu fiecare zi. Din când în când, pământul se cutremură şi glasul marelui ocean ajunge la el tot mai puternic, ca şi când s-ar apropia. Atunci, îşi scoate din punga de maţ de focă mica piatră de lance gravată şi aşteaptă. Piatra a devenit atât de fierbinte, încât cu greu o mai ţine în mână.

Dumnezeu l-a creat pe om după chipul Său, dar Lafko n-o ştie. Dumnezeu i-a ascuns-o. Întotdeauna. Omuleţul linear gravat stângaci pe piatră de cel dintâi Lafko, aflat la începutul lungului drum, fusese un semn adresat doar lui Lafko, ales dintre miliardele de oameni care populează suprafaţa pământului, dar Lafko n-a descifrat niciodată acest mesaj. Pur şi simplu a crezut într-un lucru pe care îl ignora şi despre care n-avea nici cea mai vagă idee.

Pe el, cel care nu credea în viaţă, doar această credinţă inconştientă l-a condus, de-a lungul întregii sale existenţe, de la începutul timpurilor.

Cerul se sparge într-o ploaie de stele, într-un vacarm înspăimântător. Noaptea străluceşte de fulgere roşii şi de limbi de foc. Gheţarii se topesc. Munţii se despică. Refugiat în inima plajei sale, pe ultimul petec de nisip uscat, Lafko vede cum trec valuri imense purtând carcase de corăbii, ca şi când o furtună formidabilă ar fi smuls din fundul mărilor toate epavele din timpuri străvechi. Mica piatră de lance gravată se înroşeşte, ca un cărbune incandescent. Lafko o strânge în mână şi, arzându-se până la os, urlă.

De-acum, totul este numai linişte. Lafko păşeşte pe nori, înconjurat de siluete albe care-l însoţesc printre nenumărate altele, de care tot cerul este populat. În sfârşit, o voce îi spune:

„Iată-te. Fii binevenit în casa ta, Lafko. Este adevărat că eşti mic şi urât, că ai minte puţină, că miroşi urât, că eşti murdar.

Dar uite cât de mult îmi semeni…”